

**T.C.
CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
KAMU YÖNETİMİ PROGRAMI**

KRİZ VE AFET YÖNETİMİNDE BİR STK ÖRNEĞİ: KIZILAY

Duygu AKYÜZ

**Danışman
Dr. Öğr. Üyesi İsmail BAŞARAN**

MANİSA-2020

**T.C.
CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
KAMU YÖNETİMİ PROGRAMI**

KRİZ VE AFET YÖNETİMİNDE BİR STK ÖRNEĞİ: KIZILAY

Duygu AKYÜZ

**Danışman
Dr. Öğr. Üyesi İsmail BAŞARAN**

MANİSA-2020

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü ... /... / ... tarih ve sayılı toplantısında jürimiz tarafından Celal Bayar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin 23. Maddesi gereğince Enstitümüz Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Kamu Yönetimi Programı öğrencisi Duygu Akyüz **“Kriz Ve Afet Yönetiminde Bir STK Örneği: Kızılay”** Konulu tezi incelenmiş ve aday .../... /... tarihinde saat’da/de jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından jüri üyelerine sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin,

BAŞARILI olduğuna	☐	OY BİRLİĞİ	☐
DÜZELTME yapılmasına	* ☐	OY ÇOKLUĞU	☐
RED edilmesine	** ☐	ile karar verilmiştir.	

* Bu halde adaya 3 ay süre verilir.

** Bu halde adayın tez konusu değiştirilir veya adayın isteği halinde tezsiz yüksek lisans programına geçişi sağlanır.

BAŞKAN

ÜYE

ÜYE

Evet

Hayır

Tez, burs, ödül veya Teşvik programına (Tüba, Fullbright vb.) aday olabilir.

☐☐

Tez, mutlaka basılmalıdır.

☐☐

Tez, mevcut haliyle basılmalıdır.

☐☐

Tez, gözden geçirildikten sonra basılmalıdır.

☐☐

Tez, basımı gereksizdir.

☐☐

TEZ VERİ GİRİŞ VE TEZ YAYINLAMA İZİN FORMU

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Kriz Ve Afet Yönetiminde Bir STK Örneği: Kızılay” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

.../.../2020

Duygu AKYÜZ

İmza

ÖZET

KRİZ VE AFET YÖNETİMİNDE BİR STK ÖRNEĞİ: KIZILAY

Tarih boyunca bakıldığında, birey ve toplumların yaşamlarını etkileyen birçok kriz ve afet olayları meydana gelmiştir. Kriz, insan yerleşimlerinde mevcut düzeni bozan ve gerilim yaratan bir durumdur. Krizlerin meydana gelmesine neden olan birçok etmen bulunmaktadır. Bu etmenler arasında en çok afet olayları etkili olmaktadır. Ülkemiz bulunduğu jeopolitik konumu itibarıyla deprem başta olmak üzere birçok doğal afete davetiye çıkarmaktadır. Deprem, sel, çığ gibi doğal afetler veya teknolojik ve insan kaynaklı afetler gibi farklı afet türleri meydana gelmektedir. Afetler, bireylerin mevcut durumlarını ve faaliyetlerini kısa veya uzun süreli kesintiye uğratmakta ve insanların ve diğer canlıların yaşamları üzerinde maddi ve manevi olarak çok büyük kayıplarla karşı karşıya kalmaktadır. Bu kayıpları en aza indirmek ve meydana gelebilecek ikinci tehdit oluşturacak doğal veya yapay afetleri önceden tespit edip gerekli önlemleri almak, doğacak hasarları olabildiğince önlemek, yaşanacak olası kayıpların önüne geçmek için sistemli, planlı ve etkin bir kriz ve afet yönetimi gerekmektedir.

“Kriz ve Afet Yönetiminde Bir STK Örneği: Kızılay” adlı bu çalışma, ulusal ve uluslararası alanda meydana gelen kriz ve afet olayları nedeniyle yaşamlarını devam ettirmek için temel ihtiyaçlarını gideremeyen bireylerin ve toplumların üzerindeki olumsuz ve kötü etkilerini, can ve mal kayıplarını en az düzeye indirmek amacıyla yapılan çalışmaları inceleyen bir araştırma olmaktadır. Bu kapsamda, öncelikle kriz ve afet yönetimi kavramsal çerçevede ayrı ayrı ele alınmakta, kriz ve afet yönetim süreçleri, sınıflandırılması, doğrudan ve dolaylı yöndeki etkileri açıklanma ve kriz ve afet yönetim evrelerinin neler olduğu incelenmektedir. Kriz ve afet olaylarında mağdur olan, yoksul duruma düşen afetzedelerin ihtiyaçlarını gidermek ve onlara destek sağlamak amacıyla faaliyet gösteren gönüllü kuruluşlar olan STK’ların oluşumları, amaçları, faaliyetleri ve özelliklerinin neler olduğu açıklanmaktadır. Ülkemizde kriz ve afet yönetimi bağlamında faaliyet gösteren bazı STK’lar hakkında bilgiler verilmektedir. Bunlar arasında yer alan ve çalışma dahilinde ele alınan, ulusal ve uluslararası alanda faaliyet göstermekte olan Türk Kızılay’ı incelenmektedir. Çalışma kapsamında, literatür taraması, birçok döküman analizi ve Kızılay’ın resmi web sitesi incelenmiştir. Kızılay’ın ilkeleri, değerleri, görevleri ve diğer alanda yaptığı çalışmalara değinilmektedir. Kızılay, yurt içi ve yurt dışında meydana gelen afetlerden dolayı afetzedelere yardım faaliyetleri yürüten, afet müdahale kapsamında yerel, bölgesel ve uluslararası alanda ilgili örgütlerle koordineli çalışmalarda bulunan, arama-kurtarma ve iyileştirme çalışmalarına katkı sağlayan, afet hazırlık ve müdahalesine göre eğitim programları hazırlayan, yoksul, insani yardıma muhtaç ve afetzede vatandaşlar için ayni ve nakdi yardım bağışları için kampanyalar yürüterek önemli roller üstlenmektedir. Bu kapsamda Türk Kızılay’ı, kriz ve afet yönetiminde yürüttüğü bu çalışmaların oldukça önemli olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Kriz ve Kriz Yönetim, Afet, Afet Yönetimi, STK, Kızılay.

ABSTRACT

AN EXAMPLE OF NGO IN CRISIS AND DISASTER MANAGEMENT: KIZILAY

Throughout history, many crisis and disaster events have occurred that affect the lives of individuals and communities. Crisis is a situation that disturbs the existing order and creates tension in human settlements. There are many factors that cause crises to occur. Among these factors, disaster events are most effective. Our country is inviting many natural disasters, especially earthquakes, due to its geopolitical location. Natural disasters such as earthquakes, floods, avalanches or different types of disasters such as technological and human-origin disasters occur. Disasters interrupt individuals' current situation and activities for a short or long term and face huge losses financially and morally on the lives of humans and other living things. A systematic, planned and effective crisis and disaster management is required in order to minimize these losses and to identify natural or artificial disasters that will pose a second threat, to take necessary measures, to prevent damage as much as possible and to prevent possible losses.

This study titled “An Example Of CSO In Crisis and Disaster Management; The Turkish Kızılay” minimizes the negative and bad effects, and loss of life and property, on individuals and societies who could not meet their basic needs in order to continue their lives due to the crisis and disaster events that occurred in the national and international arena. It is a research that examines the studies conducted for the purpose of. In this context, firstly, crisis and disaster management are handled separately in the conceptual framework, crisis and disaster management processes, their classification, direct and indirect effects are explained, and what are the stages of crisis and disaster management. The formation, objectives, activities and characteristics of CSOs, which are voluntary organizations operating in order to meet and support the needs of disaster victims who are victimized in crisis and disaster events, are explained. In our country, information is given about some CSOs operating in the context of crisis and disaster management. The Turkish Kızılay, which is included among them and which is handled within the study, operating in the national and international arena, is examined. Within the scope of the study, literature review, many document analysis and the official website of The Turkish Kızılay have been examined. The principles, values, duties and other activities of The Turkish Kızılay are mentioned. Kızılay conducts aid activities to disaster victims due to disasters occurring at home and abroad, contributes to search-rescue and improvement activities, prepares training programs according to disaster preparation and intervention, contributes to local and regional and international organizations within the scope of disaster response. It plays important roles by conducting campaigns for in-kind and cash aid donations for citizens in need of humanitarian aid and disaster victims. In this context, it is concluded that these studies carried out by The Turkish Kızılay in crisis and disaster management are very important.

Keywords: Crisis and Crisis Management, Disaster, Disaster Management, CSO, Kızılay

TEŞEKKÜR

Çalışmamın her aşamasında bana destek olan, bilgi ve deneyimleri ile yol gösteren danışman hocam Sayın Dr. Öğr. Üyesi İsmail BAŞARAN'na, bilgi ve tecrübesi ile lisansüstü öğrenim hayatımın tüm zorlu aşamalarında maddi manevi her yönden yardımcı olan, tecrübeleri ile beni aydınlatan ve desteğini hiç eksik etmeyen, kendisini tanımaktan büyük onur duyduğum sevgili Araştırma Görevlisi Duygu AK'a, öğrenim hayatım boyunca beni maddi ve manevi olarak destekleyen ve hep yanımda olan aileme yürekten teşekkür ederim.

.../.../2020.

Duygu AKYÜZ

İmza

İÇİNDEKİLER

	<u>SAYFA NO</u>
İÇ KAPAK.....	ii
TEZ SAVUNMA TUTANAĞI.....	iii
YEMİN METNİ	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVEDE KRİZ VE AFET YÖNETİMİ

1.1. KRİZ VE KRİZ YÖNETİMİ	2
1.1.1. Tanımı.....	2
1.1.2. Krizlerin Sınıflandırılması	4
1.1.2.1. Doğal Afetlerden Kaynaklanan Krizler	4
1.1.2.2. Çevre ve İnsandan Kaynaklanan Krizler	5
1.1.3. Kriz Yönetimi	5
1.2. AFET VE AFET YÖNETİMİ.....	6
1.2.1. Tanımı	6
1.2.2. Afet Kavramıyla İlgili Diğer Kavramlar	9
1.2.3. Afetlerin Genel Özellikleri	11
1.2.4. Afet Türleri	13
1.2.4.1. Doğal Afetler.....	13
1.2.4.1.1. Deprem.....	14
1.2.4.1.2. Sel	15
1.2.4.1.3. Çığ	16
1.2.4.1.4. Heyelan	17
1.2.4.1.5. Tsunami	18
1.2.4.1.6. Fırtına	18
1.2.4.1.7. Kuraklık	19
1.2.4.1.8. Yangın	20
1.2.4.1.9. Volkan Patlaması	20
1.2.4.2. Doğal Olmayan Afetler	20
1.2.4.2.1. Teknolojik Kaynaklı Afetler	21
1.2.4.2.2. İnsan Kaynaklı Afetler	22
1.2.4.3. Afetin Etkileri	24
1.2.4.3.1. Doğal Afetin Etkileri	25
1.2.4.3.1.1. Doğal Afetlerin Doğrudan Etkisi .	28
1.2.4.3.1.2. Doğal Afetlerin Dolaylı Etkisi.....	29
1.2.4.3.2. Doğal Olmayan Afetin Etkileri	30
1.2.5. Afet Yönetimi	31

1.2.6. Afet Yönetimi Evreleri	35
1.2.6.1. Zarar Azaltma	37
1.2.6.2. Hazırlıklı Olma	40
1.2.6.2.1. Tahmin ve Erken Uyarı Sistemi	41
1.2.6.3. Müdahale	42
1.2.6.4. İyileştirme	44
1.2.6.5. Yeniden İnşa	45

İKİNCİ BÖLÜM

SİVİL TOPLUM VE SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ KRİZ VE AFETLE MÜCADELESİ

2.1. SİVİL TOPLUM	47
2.1.1. Sivil Toplum Kavramı	47
2.1.2. Sivil Toplumun Tarihsel Gelişim Süreci	52
2.2. SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI	56
2.2.1. Tarihsel Gelişim Süreci	56
2.2.2. Türkiye’de STK’ların Tarihsel Gelişim Süreci	58
2.2.2.1. Cumhuriyet Öncesi Dönemde STK’ların Tarihsel Gelişim Süreci	59
2.2.2.2. Cumhuriyet Dönemi STK’ların Tarihsel Gelişim Süreci	61
2.2.2.2.1. 1923-1946 Dönemi	62
2.2.2.2.2. 1946-1980 Dönemi	64
2.2.2.2.3. 1980 Sonrası Dönemi.....	65
2.2.3. STK’ların Amaçları, Fonksiyonları ve Özellikleri	68
2.2.3.1. Amaçları	68
2.2.3.2. Fonksiyonları	69
2.2.3.3. Özellikleri.....	70
2.2.4. STK’ların Faaliyet Alanları	72
2.2.5. STK’ların Sınıflandırılması	72
2.2.6. STK’ların Örgütlenme Türleri.....	73
2.2.6.1. Dernekler	73
2.2.6.2. Vakıflar	74
2.2.6.3. Sendikalar.....	75
2.2.6.4. Mesleki Kuruluşlar.....	77
2.3. STK’LARIN KRİZ VE AFETLE MÜCADELESİ.....	77
2.3.1. Kriz ve Afet Yönetiminde STK’ların Rolü	80
2.3.2. Kriz ve Afet Yönetiminde Yer Alan Bazı STK’lar.....	83
2.3.2.1. AKUT (Arama Kurtarma Derneği)	84
2.3.2.2. MAG (Mahalle Afet Gönüllüleri)	85
2.3.2.3. GEA (Arama Kurtarma Grubu)	85
2.3.4. Türkiye Kızılay’ı	86

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KRİZ VE AFET YÖNETİMİNDE BİR STK ÖRNEĞİ: TÜRK KIZILAYI

3.1. TÜRK KIZILAY'I	89
3.1.1. Tarihçesi	89
3.1.1.1. Kızılhaç-Kızılay Düşüncesi ve Kızılhaç Cemiyeti'nin Kuruluşu...	89
3.1.2. Türk Kızılay'ının Genel Yapısı	93
3.1.2.1. İdari Yapısı	93
3.1.2.2. Gönüllülük Yönetimi.....	95
3.1.2.3. Gelirler ve Bağışlar	96
3.1.2.4. Giderler.....	99
3.1.3. Türk Kızılay'ının Amacı, İlkeleri ve Kurumsal Değerleri	100
3.1.3.1. Amacı	100
3.1.3.2. Temel İlkeleri	100
3.1.3.3. Kurumsal Değerleri	101
3.1.4. Kriz ve Afet Yönetiminde Türk Kızılayı'nın Görevleri.....	102
3.1.5. Türk Kızılay'ın Faaliyetleri.....	105
3.1.5.1. Neler Yapıyoruz?	105
3.1.5.1.1. Ulusal Afet Yönetimi	105
3.1.5.1.2. Uluslararası Afet Yönetimi	110
3.1.5.1.3. Göç Ve Mülteci Hizmetleri.....	111
3.1.5.1.4. Sosyal Hizmetler	112
3.1.5.1.5. İlk Yardım	113
3.1.5.1.6. Eğitim ve Gençlik Hizmetleri	113
3.1.5.1.7. Sağlık Hizmetleri	114
3.1.5.1.8. Mineralli Su İşletmeleri	114
3.1.5.1.9. Kan Hizmetleri.....	114
3.1.5.1.10. Türk Kızılay'ının Diğer Çalışması.....	115
3.2. KRİZ VE AFET YÖNETİMİNDE ULUSAL FAALİYETLERİ.....	115
3.2.1. Yıllara Göre İncelenmesi	115
3.2.1.1. 2015 Yılı.....	115
3.2.1.1.1. Yolda Mahsur Kalanlara Kızılay'a Desteği	116
3.2.1.1.2. Trabzon'daki Çığa Kızılay Desteği	116
3.2.1.1.3. Karabüklü Aileye Kızılay Desteği	116
3.2.1.1.4. Ağrı'daki Yangınzede Aileye Kızılay Desteği	117
3.2.1.1.5. Yangınzedelere Kızılay Desteği.....	117
3.2.1.1.6. Iğdır'daki Selzedelere Kızılay Desteği	117
3.2.1.1.7. Kars'taki Yangın zedelere Kızılay Desteği	118
3.2.1.1.8. Devrek'teki Heyelana Kızılay Desteği	118
3.2.1.1.9. Artvinlilerin Yaralarına Kızılay Desteği	118
3.2.1.1.10. Erzurumlu Yangınzedelere Kızılay Desteği	119
3.2.1.1.11. Bayburt'ta Evleri Yanan Ailelere Kızılay Desteği .	119
3.2.1.1.12. Artvinli Selzedelere Kızılay Desteği	119
3.2.1.1.13. Sinop'ta Evi Yananlara Kızılay Desteği	120
3.2.1.1.14. Artvinli Selzedelere Kızılay Desteği.....	120
3.2.1.1.15. Yolda Mahsur Kalanlara Kızılay Desteği	121
3.2.1.2. 2016 Yılı	121
3.2.1.2.1. Yolda Mahsur Kalanlara Kızılay Desteği	121
3.2.1.2.2. Yangınzede Aileye Kızılay Desteği	121
3.2.1.2.3. Selden Etkilenen Ailelere Kızılay Yardımı	122
3.2.1.2.4. Ramazan Bayramı'nda Acılı Ailelere Kızılay Desteği	122
3.2.1.2.5. Selzede Ailelere Kızılay Yardımı	123
3.2.1.2.6. Kastamonu'daki Yangınzedelere Kızılay Desteği	123

3.2.1.2.7. Doğu Kardeniz'deki Sel ve Kızılay Yardımı.....	123
3.2.1.2.8. Madencileri Arama Kurtarma Çalışmalarında Kızılay Desteği	124
3.2.1.2.9. Balıkesir'deki Selzedelere Kızılay Yardımı	124
3.2.1.2.10. Yolda Mahsur Kalanlara Kızılay Yardımı	124
3.2.1.3. 2017 Yılı	125
3.2.1.3.1. Mersin'deki Selzedelere Kızılay Yardımı	125
3.2.1.3.2. Karda Mahsur Kalanlara Kızılay Yardımı	125
3.2.1.3.3. Çanakkale Depremi ve Kızılay Yardımı	125
3.2.1.3.4. Adıyaman Depremi Ve Kızılay Yardımı	126
3.2.1.3.5. Yangınzedelere Kızılay Yardımı	126
3.2.1.3.6. Muş'ta Sağanak Yağış ve Kızılay Yardımı	127
3.2.1.3.7. Çorum'daki Yangınzedelere Kızılay Yardımı	127
3.2.1.3.8. Manisa'daki Depremzedelere Kızılay Yardımı	127
3.2.1.3.9. Selden Etkilenen Mevsimlik İşçilere Kızılay Desteği	127
3.2.1.3.10. Ege Denizi'ndeki Deprem ve Muğla'daki Depremzedelere Kızılay Yardımı	128
3.2.1.3.11. Muğla'daki Yangına Kızılay Yardımı	128
3.2.1.3.12. Rize'deki Selzedelere Kızılay Yardımı.....	129
3.2.1.3.13. Çatalca'daki Selzedelere Kızılay Yardımı.....	129
3.2.1.3.14. Yolda Kalan Mahsurlara Kızılay Desteği	129
3.2.1.3.15. Muğla'daki Depremzedelere Kızılay Yardımı.....	130
3.2.1.4. 2018 Yılı	130
3.2.1.4.1. Kastamonu'daki Yangına Kızılay Desteği.....	130
3.2.1.4.2. Adıyaman'daki Depremzedelere Kızılay Desteği.....	130
3.2.1.4.3. Ankara'daki Sele Kızılay Yardımı.....	130
3.2.1.4.4. Ordu'da Yaşanan Selzedelere Kızılay Desteği	131
3.2.1.4.5. Hatay'daki Selzedelere Kızılay Desteği	131
3.2.1.4.6. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki Selzedelere Kızılay Yardımı	131
3.2.1.4.7. Kar Yağışı Sebebiyle Yolda Mahsur Kalanlara Kızılay Yardımı	132
3.2.1.5. 2019 Yılı.....	132
3.2.1.5.1. Aşırı Yağışlar Nedeniyle Selzedelere Kızılay Yardımları	132
3.2.1.5.2. Hortum ve Sel Felaketinde Kızılay Desteği.....	132
3.2.1.5.3. Çöken Binalarda Kızılay Arama-Kurtarma Çalışmaları	133
3.2.1.5.4. Çanakkale'deki Deprem ve Kızılay Yardımları	133
3.2.1.5.5. Soğuk ve Kar Yağışlı Havada Kızılay Desteği.....	133
3.2.1.5.6. Denizli'deki Depremzedelerin İhtiyaçlarına Kızılay Desteği	134
3.2.1.5.7. Aşırı Yağışlar ve Kızılay Desteği	134
3.2.1.5.8. Düzce'deki Selzedelere Kızılay Yardımları	135
3.2.1.5.9. Denizli Depremzedelerine Kızılay Desteği.....	135
3.2.1.5.10. Selzedelere Kızılay Desteği	135
3.2.1.5.11. Kızılay Yardımlarıyla Adana'daki Selzedelere Destek.....	136
3.2.1.6. 2020 Yılı.....	136
3.2.1.6.1. 24 Ocak 2020 Elazığ Depremi	136

3.2.1.6.2. Yolda Kalan Sürücülere Yardım.....	138
3.2.1.6.3. İran'daki Depremden Etkilenen Van'daki Depremzedelere Kızılay Desteği	139
3.3. KRİZ VE AFET YÖNETİMİNDE ULUSLARARASI FAALİYETLER .	139
3.3.1. Yıllara Göre İncelenmesi	139
3.3.1.1. 2015 Yılı.....	139
3.3.1.1.1. Nepal'deki Depremzedelere Kızılay Yardımı.....	140
3.3.1.1.2. Afganistan Depremzedelerine Kızılay Yardımı.....	140
3.3.1.1.3. Bangladeş'teki Selzedelere Kızılay Yardımı	141
3.3.1.1.4. Iraklı Sığınmacı Selzedelere Kızılay Yardımı	141
3.3.1.2. 2016 Yılı.....	142
3.3.1.2.1. Kırgızistan'daki Depremzedelere Kızılay Yardımı .	142
3.3.1.2.2. Bangladeşlilere Kızılay Yardımı.....	142
3.3.1.2.3. Sri Lanka'daki Selzedelere Kızılay Yardımı	142
3.3.1.2.4. Makedonya'daki Selzedelere Kızılay Yardımı	143
3.3.1.3. 2017 Yılı.....	143
3.3.1.3.1. Meksika'daki Depremzedelere Kızılay Yardımı	143
3.3.1.3.2. Irak'taki Deprem ve Kızılay Yardımı	144
3.3.1.3.3. Arnavutluk'taki Selzedelere Kızılay Yardımı.....	144
3.3.1.4. 2018 Yılı.....	145
3.3.1.4.1. Filipinlilere Kızılay Yardımı.....	145
3.3.1.4.2. Somali'deki Selzedelere Kızılay Yardımı	145
3.3.1.4.3. Afganistan'daki Selzedelere Kızılay Yardımı	145
3.3.1.4.4. Endonezya'nın Lombok Adası'ndaki Deprem ve Kızılay Desteği	146
3.3.1.4.5. Endonezyalı Afetzedelere Kızılay Desteği	146
3.3.1.4.6. Irak'taki Selzedelere Kızılay Desteği	147
3.3.1.5. 2019 Yılı.....	148
3.3.1.5.1. İdlid'teki Sel ve Kızılay Yardımı.....	148
3.3.1.5.2. Yemenli Halka Kızılay Yardımı	148
3.3.1.5.3. Somalilere Kızılay Yardımı	149
3.3.1.5.4. İran'da Selden Etkilenen Ailelere Kızılay Yardımı..	149
3.3.1.5.5. Mozambikli Afetzedelere Kızılay Desteği.....	150
3.3.1.5.6. Sudan'daki Selzedelere Kızılay Yardımı.....	150
3.3.1.5.7. Arnavutluk Depremi ve Kızılay Yardımı	152
SONUÇ ve ÖNERİLER.....	153
KAYNAKÇA	161
ÖZGEÇMİŞ.....	184

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Doğal ve İnsan Kaynaklı Afetler	8
Şekil 2. Afet Yönetiminin Evreleri	36
Şekil 3. Türk Kızılay'ının Teşkilat Yapısı.....	95

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
BDT	Bağımsız Devletler Topluluğu
byy.	Basım Yeri Yok
Çev.	Çeviren
Haz.	Hazırlayan
RF	Rusya Federasyonu
Sad.	Sadeleştiren

GİRİŞ

Afet, “büyük felaket, bela, yıkım” şeklinde ifade edilmektedir. Afet insanoğlunun ilk var oluşundan bu zamana insanların sosyo-ekonomik, sosyo-psikolojik alanlarına etki eden, değişikliğe uğratan bir olgu olduğu için büyük önem arz ederken, gelişimini gün be gün devam ettiren sanayileşmeyle beraber insanoğlunun maruz kaldığı afet sayısı da günden güne fazlalaşmaktadır. En genel anlamda kriz yönetimi, deneyimler ve bilgi temelli bir yaklaşımdır. Doğal afetlerden kaynaklanan kriz durumları ortaya çıktığında önceden hazırlanmış bir kriz yönetim planına sahip olmak etkili kararların alınmasında yardımcı olacak ve meydana gelen çıkan sorunların çözümü noktasında zaman kısıtını en aza indirecektir. Başka bir anlatımla, kriz planlaması, başarılı ve uygulanabilir bir kriz yönetiminin temel fonksiyonudur.

Buradan hareketle kriz ve afet yönetiminde esas rol devlette veya devletin bu konuya özelleşmiş kurumlarında iken sivil toplum kuruluşlarının da önemli roller üstlendikleri aşikârdır. Uluslararası faaliyetleri ve Türkiye özelindeki, faaliyetleri göz önünde bulundurulduğunda, bu sivil toplum örgütlerinin ana lokomotif şüphesiz Kızılay’dır. Bu bilgiler ışığında bu çalışmanın amacı kriz ve afet yönetiminde Kızılay’ın faaliyetlerini, üstlenmiş olduğu rolü, yaratmış olduğu katkıları reel örnekler eşliğinde incelemektir.

Bu çalışma ana hatları itibariyle üç bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde: kriz ve kriz yönetimi, krizlerin sınıflandırılması, afet ve afet yönetimine değinilecektir. Çalışmanın ikinci bölümünde, sivil toplum ve sivil toplum kuruluşlarının tarihsel gelişim sürecine, sivil toplum kuruluşlarının amaçları, fonksiyonları ve özellikleri, kriz ve afet yönetiminde STK rolü, kriz ve afet yönetiminde yer alan bazı STK’lara değinilecektir.

Çalışmanın üçüncü ve son bölümünde ise; kriz ve afet yönetiminde bir STK örneği olan Türk Kızılay’ı incelenecektir. Bu bölümde; Türk Kızılay’ının tarihsel gelişimi, teşkilat yapısı, amacı, ilkeleri ve kurumsal değerleri, kriz ve afet yönetiminde Türk Kızılay’ının görevleri, Türk Kızılay’ın faaliyetleri, kriz ve afet yönetiminde ulusal faaliyetlerinin yıllara göre incelenmesi (2015-2016-2017-2018-2019 ve 2020) ve diğer taraftan yine bu bölümde kriz ve afet yönetiminde uluslararası faaliyetleri (2015-2016-2017-2018 ve 2019) incelenecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVDE KRİZ VE AFET YÖNETİMİ

1.1. KRİZ VE KRİZ YÖNETİMİ

1.1.1. Tanımı

Kriz kavramı, mevcut düzeni bozan, insanların yaşamlarında, ekonomik, siyasal, sosyal, kültürel ve diğer alanlarda beklenmedik bir anda ortaya çıkarak olumsuz sonuçlar doğuran olaylar bütünüdür (AFAD, 2014:107).

Etimolojik kökeni bakımından kriz kavramı, Yunanca’ da “karar” anlamına gelmektedir. Aynı zamanda yine Yunanca’ da kriz kavramı, kritik yani eleştiri sözcüğü olan “karar vermek, yargılamak” ile aynı fiil kökünden türemiş terimler olmaktadır. Bu iki kavram yakın anlamlara sahip olması bakımından aralarında yakın bir ilişkinin varlığını kabul etmek mümkündür. Bu kapsamda entelektüellerin yaptıkları “kritik etme-eleştirme” faaliyetleriyle statükonun kurumlarını sekteye uğratmaları bakımından krizi ortaya çıkarmada etkili oldukları söylenebilmektedir (Hatemi, 1999: 17-18).

Kriz kavramının, çeşitli bilim alanlarında ve yazarlar tarafından birbirinden farklı birçok tanımı bulunmaktadır. Kriz kavramı diğer bilim dallarına geçmeden önce tıp biliminde bir hastalık sürecinde, hastalık bulgularının en yoğunluk kazandığı devreyi ifade etmek amacıyla kullanılmaktadır (Hatemi, 1999: 17-18). Kriz kavramı zaman içinde sosyoloji, iktisat ve diğer alanlarda kullanılan bir kavram haline gelmiştir.

Kriz kavramının, Sosyal Bilimler Sözlüğü’ndeki karşılığı olarak “bunalım” sözcüğü kullanılmıştır. Bunalım sözcüğü, “Beklenmedik bir sosyal, ekonomik ve psikolojik gelişme karşında normal ilişkilerin ciddi olarak sarsılması, karşılaşılacak sorunun halledilmesi için mevcut çözüm yollarının yetersiz kalması sonucu ortaya çıkan ve çaresizlikle iç içe gelişen gerilim durumu” olarak ifade edilmektedir (Demir ve Acar, 1993: 62).

Kamu Yönetimi Sözlüğü’nde kriz sözcüğü daha kapsamlı olarak tanımlanmıştır. Sözlüğe göre kriz kavramı, “Bir kişi, bir örgüt veya bir toplumun yaşamında görülen, yavaş yavaş ya da birdenbire oluşabilen dar veya geniş bir alanı kapsayabilen; belirsizliği, zarar görme olasılığını ve riski içeren zor bir an, buhran dönemi” şeklinde tanımlanmaktadır (Bozkurt ve diğ., 1998:155).

Kriz, öngörülemeyen, aniden veya yavaş yavaş oluşan, çabuk ve ivedi bir şekilde cevaplanması gereken, bir işletme ya da firmanın var olan uyum mekanizmasını ortadan kaldırarak, amaçlarını ve değerlerini tehdit eden kötü gelişme ve gerilim durumudur (Tutar, 2007: 13). Bir buhran olarak krizin tahmin edilmesi oldukça zordur. Türk Dil Kurumu (TDK) Sözlüğü'nde kriz sözcüğü, “Bir ülkede veya ülkeler arasında, toplumun veya kuruluşun yaşamında görülen güç dönem, bunalım, buhran” olarak tanımlanmaktadır (www.tdk.gov.tr, Erişim Tarihi: 26.12.2017). Kriz, toplumun yapısındaki normal düzeni ve temel değerleri üzerinde olumsuz etki doğuran kötü gelişme, gerilim durumlarını kapsamaktadır.

Kriz kavramı ile ilgili bazı kanunlarda tanımları da yer almaktadır. Bunlardan biri 30/09/1996 tarihli, Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi Yönetmeliği'nin 4. maddesinin (b) bendinde kriz kavramı şöyle tanımlanmaktadır; “*Kriz hali; Devletin ve milletin bölünmez bütünlüğü ile milli hedef ve menfaatlerine yönelik hasmane tutum ve davranışların, Anayasa ile kurulan hür demokrasi düzenini veya hak ve hürriyetlerini ortadan kaldırmaya yönelik şiddet hareketlerinin, tabi afetlerin, tehlikeli ve salgın hastalıkların, büyük yangınların, radyasyon ve hava kirliliği gibi önemli nitelikteki kimyasal ve teknolojik olayların, ağır ekonomik bunalımların ve iltica ve büyük nüfus hareketlerinin ayrı ayrı veya birlikte vuku bulduğu halleri.*” dir (BKYM, 1997: md.4). Başka bir kanunda kriz halini, acil durum kavramı ile aynı anlamda tanımlamıştır. Bu tanımlama ise, 29/05/2009 tarihli 5902 sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun 2.maddesinin (a) bendinde, “*Acil durum: Toplumun tamamının veya belli kesimlerinin normal hayat ve faaliyetlerini durduran veya ksintiye uğratan ve acil müdahaleyi gerektiren olayları ve bu olayların oluşturduğu kriz halini,*” ifade etmektedir (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunu, 2009: md. 2).

Kriz, bir kurum ya da kuruluşun üst düzeydeki temel amaçlarını tehdit eden ve varlığını sekteye uğratan veya tehlikeler yaratan olaylara karşı kısa süre içinde müdahale edilmesi gereken ve önceden tahmin edilemeyen durumlar olarak tanımlanmaktadır (Can, 2002: 418). Genel anlamda bakıldığında kriz, önceden tahmin edilemeyen, bir kurum ya da örgüt olarak çabuk tepki verilmesi gereken, kurum ya da örgütün koruyucu önlem mekanizmalarını eksik kalması ile amaçlarını, varlığını, değerlerini tehdit eden ve tehlikelere zemin hazırlayan bir kötü gelişme, süreç ve gerilim durumu olarak ifade edilmektedir (Tağraf ve Arslan, 2003: 150).

Afetler çerçevesinden bakıldığında kriz, doğal veya teknolojik kaynaklı meydana gelen afet olaylarının öncesi, afet anı ve sonrasındaki safhada ortaya çıkan ve insan hayatını olumsuz ve kötü yönde etkileyen unsurlar olarak tanımlayabiliriz. Beklenmedik bir anda meydana gelen krizlerin sonuçları birbiriyle iç içe geçmiş olmaktadır. Örneğin, bir bölgede oluşan deprem, beraberinde sel baskınlarını, yangınları, alt yapı hizmetlerinin kesintiye uğraması gibi olayları doğurmaktadır (Emrealp ve diğ., 1993: 3).

1.1.2. Krizlerin Sınıflandırılması

1.1.2.1. Doğal Afetlerden Kaynaklanan Krizler

Doğal afetler, doğada kendiliğinden oluşan tabiat olayları olarak meydana gelen, insanların genel yaşamlarını etkileyen can ve mal kayıpları yaşanmakta ve yaşamsal faaliyetlerini kesintiye uğratmakta olan kriz durumlarıdır. Doğal afetlerin kendi arasındaki sınıflandırması; iklimsel afetler olarak aşırı sıcaklık ve soğukluk, hortum, dolu yağışları, sel baskınları, çığ gibi; jeolojik afetler olarak depremler, heyelanlar, volkanik patlamalar, tsunamiler gibi; biyolojik afetler olarak orman yangınları, erozyon gibi ve son olarak da hidrolojik afetler ise akarsu ve barajların taşkınliklar oluşturmaları, bu taşkınliklara bağılı olarak suların aşırı bir şekilde kirlenmesiyle ortaya çıkan hastalık ya da ölümler meydana gelmektedir (Özey, 2006: 5-6).

Türkiye’de kriz olarak meydana gelen doğal afetlerin en çok yaşananı depremler olmaktadır. Jeolojik yapısından kaynaklı ülkemizde kırık fay hatlarının yüksek olmasından dolayı deprem olasılığı çok fazla olmaktadır. Tarihsel açıdan doğal afetlere bakıldığında en sık yaşanan afet türü ise depremdir. Bölgesel bazda ülkemizde depreme karşı çok hassas yerleşim yerleri bulunmaktadır. Ancak bu tür olaylara karşı afet öncesi hazırlık çalışma planları yapılması gerekmektedir. Aynı zamanda sel baskınları ve su taşkınlikları da ülkemizde etkili olan bir doğa olayı olmaktadır. Şiddetli yağışların ardından veya karların erimesiyle oluşan su taşkınlikları insanların yaşamlarında ve yerleşim yerlerinde toprak kaymaları ve heyelan gibi zarar ve tahribatlara sebep olmaktadır. Kar yağışının çok etkili olması veya aşırı bir kuraklığın yaşanması da insanların yaşamsal faaliyetleri sekteye uğratarak olumsuz gelişmeler ortaya koymaktadır (Emrealp ve diğ., 1993: 5-8).

1.1.2.2. Çevre ve İnsandan Kaynaklanan Krizler

Birçok ülkenin ortak sorunu olan çevre sorunları, devam eden tehditlerinden dolayı önemli bir kriz olmaktadır. Bunlar arasında en başta gelen kriz türü ise hava kirliliğidir. Yerleşim yerlerinin coğrafi konumu, günden güne artan sanayileşme ve bununla birlikte bu alanlardaki nüfusunda artış göstermesi, insanların mevcut yaşamlarını önemli ölçüde tehdit etmekte ve tehlikelere yol açmaktadır. Ayrıca kullanılan kalitesiz yakıtlar, sanayi alanlarında zamanı geçmiş teknolojilerin kullanılması, trafiğin çok yoğun olması gibi faktörlerden dolayı hava kirliliği artmakta ve insan sağlığına büyük zararlar vermektedir. İnsan yaşamını ve sağlığını tehdit eden bir diğer kriz türü ise zehirli ve tehlikeli atıkların denetimsiz olarak çevreye atılması veya bu atıkları üreten fabrikaların ihmali sonucu çevreye yayılması, fabrikaların yerleşim alanlarına yakın yerlerde kurulması da büyük tehdit yaratmaktadır (Emrealp ve diğ., 1993: 9-10).

Zehirli ve tehlikeli maddeleri taşıyan taşıtların nakliye kazaları, deniz taşımacılığı sırasında yaşanan kazalar, yük gemilerinin boğazlardan geçişi ya da kıyı sularındaki oluşan kazalar, gemilerin birbiriyle çarpışması, ulaşımı sağlamak amacıyla gerçekleşen ulaşım kazaları, ulusal ve uluslararası çapta kara ve hava taşımacılığında kazalar ortaya çıkmaktadır (Emrealp ve diğ., 1993: 11-12).

Kriz durumuna neden olabilecek diğer olaylar arasında elektrik arızalarının yaşanmasıyla aydınlatma ve ısıtma kesintiye uğramakta, önemli haberleşme ağları engellenmekte, hastane ve diğer önemli kurum ve kuruluşların hizmetlerinde büyük kayıpların yaşanmasına neden olmaktadır. Baraj kazaları, radyolojik kazalar, büyük ölçekli yangınlar, maden göçükleri veya grizu patlamaları da insan kaynaklı kriz türleri arasında yer almaktadır (Emrealp ve diğ., 1993: 12-15). Günümüzde küresel çapta kriz oluşturan olaylar arasında da salgın hastalıklar; uyuşturucu, organ ve silah ticareti; uluslararası terör olayları gibi bu olumsuzluklar insanların yaşamlarında ve sağlığında çok daha büyük tehlikelere sebep olmaktadır.

1.1.3. Kriz Yönetimi

Kriz yönetimi; “Kriz olarak nitelenen bir durumu ortadan kaldırmaya yönelik yapılan düzenli, sistemli ve rasyonel faaliyetlerin uygulanması” olarak nitelendirilmektedir. Kararların sistemli bir şekilde olması ve bunları uygulayacak

ekiplerin oluşması, uygulama sonucunda yeni kararların ivedi olarak alınması durumudur (Tüz, 2004; Vergiliel, 2001).

Başka bir tanıma göre kriz yönetimi de, “tecrübe edinilen ve bilinçli olunan bir yaklaşım türüdür. Tabii afet ya da diğer afetlerin ortaya çıkmasıyla oluşan kriz durumunu çözmek için önceden hazırlanan sistemli ve planlı bir kriz yönetiminin mevcut olması, sorunun çözümü için hem yardımcı olacak hem de süreyi en aza indirecektir. Başarılı bir kriz yönetiminin temel fonksiyonu ise, kriz planlamasının uygulanabilir ve sistemli olmasıdır. Bu aşamada hazırlanacak olan kriz yönetim planında aktif katılım ve sorumluluklara yer verilmelidir (Yavaş, 2001: 54-55).

Kriz yönetimi, bir kişi, bir toplum veya bir kuruluştaki muhtemel kriz olaylarının ortaya çıkmasına karşı önceden önlemler almak; kriz meydana geldikten sonra kurum ya da ülkenin menfaatleri kapsamında krizlerin sebep olduğu zararları ve tahribatları en az düzeyde atlatmak; kriz sonrası ortaya çıkabilecek başka bir kriz olasılıklarına karşı ders çıkarıp gerekli koruyucu önlemleri almak ve kaynaklarını hazırlamak amacıyla özel nitelikli faaliyet planlarının hazırlanması olarak da tanımlanmaktadır (Karaköse, 2007: 6).

Genel bir tanımlama yapmak gerekirse kriz yönetimi, bir kurum veya örgütte beklenmeyen bir anda ortaya çıkarak mevcut düzeni bozması veya tehlikeye atması durumlarına karşı ve krizin doğurduğu zararlardan en az düzeyde etkilenmek amacıyla önleyici ve varlıklarını koruyucu uygun çözüm planlarının hazırlanması sürecidir.

Etkili bir kriz yönetimi için, öncelikle kriz olaylarına karşı önceden hazırlıklı olmak gerekmektedir. Kriz ortaya çıkmadan önce hazırlık çalışmalarının yapılması ve kaynakların hazırlanması, olası bir krizin olumsuz etkileriyle nasıl mücadele edileceğinin belirlenmesi gerekmektedir. Kriz sürecinde yönetim programlarının önceden hazırlanmış olması, hızlı ve doğru kararlar alınmasına yardımcı olmaktadır (Sezgin, 2003:181).

1.2. AFET VE AFET YÖNETİMİ

1.2.1. Tanımı

Afet kavramı, köken itibarıyla Arapçadan Türkçe’ye geçen bir sözcüktür. Sözlük anlamı büyük yıkım, felaket ve bela olarak kullanılmaktadır (Gündüz, 2009: 22). Büyük felaket ve yıkım anlamlarına gelen afet kavramı, dar ve geniş anlamda

tanımlanmaktadır. Dar anlamda afet kavramı, tabiatta meydana gelen olağandışı yıkım, tahribat ve çevrede büyük zararlar doğuran olay ya da durum olarak tanımlanmaktadır. Geniş anlamda afet kavramı ise, insanların yaşadığı alanlar üzerinde fiziksel, sosyal, ekonomik ve psikolojik kayıplar doğuran ve onların yapısını değiştiren, hayatlarını sürdürmek için gerekli olan faaliyetleri etkileyerek kesintiye uğratmaktadır. Ekonomik, sosyal ve kültürel alt yapıyı olumsuz olarak etkileyen ve hasara sebebiyet veren bir olay olarak afet, doğal veya insan kökenli ya da teknolojik olaylar olarak meydana gelmektedir (Sarp, 1999: 10). Doğada kendiliğinden meydana gelen deprem, kaya düşmesi, volkan püskürtmesi, kuraklık, sel olayları gibi doğal olaylar doğal afet veya tabii afet olarak ifade edilmektedir. Ayrıca bir olayın afet olarak nitelendirilmesi için insanların yaşamında ve yerleşim alanlarında can ve mal kayıplarına sebep olması gerekmektedir.

Birleşmiş Milletler ise “İnsanlar için ekonomik, sosyal, fiziksel ve en önemlisi can, kayıplarına neden olan, normal yaşamı durdurarak veya kesintiye uğratarak toplumları etkileyen ve yerel imkânlar ile baş edilemeyen dışarıdan yardım gerektiren her türlü doğal, teknolojik veya insan kaynaklı olaylar” afet olarak tanımlamaktadır (BM, 1992: 27).

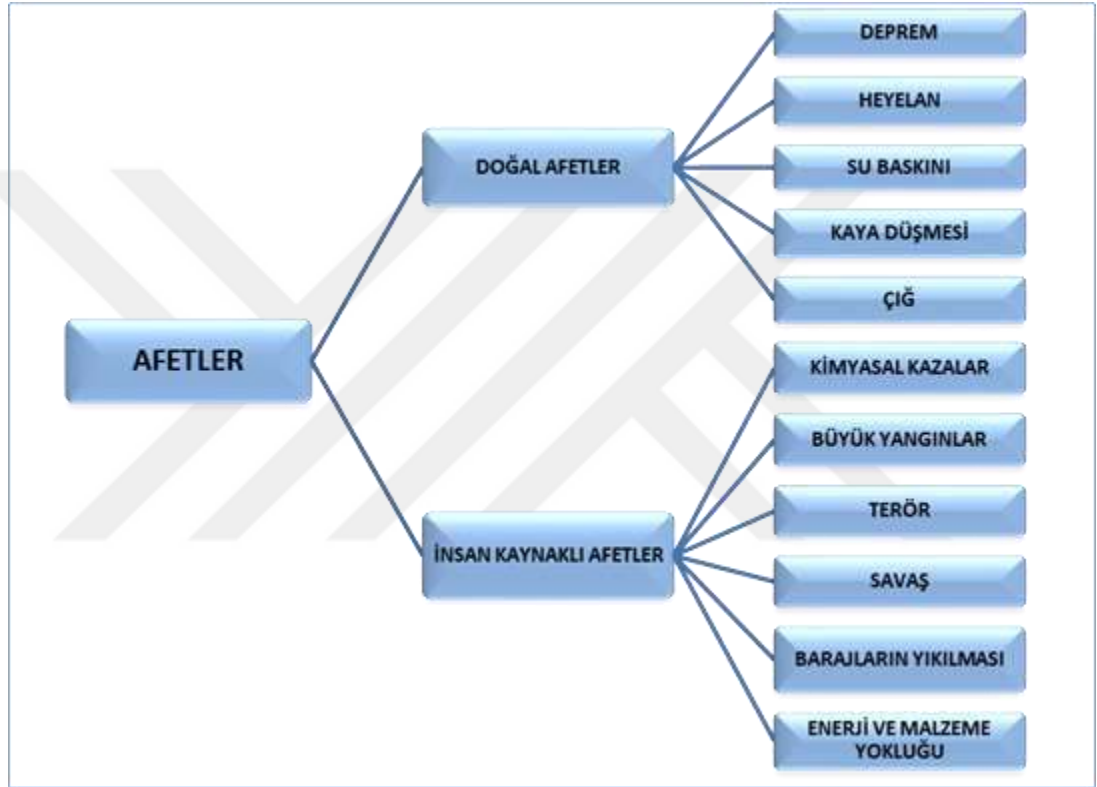
29/05/2009 tarihli, 5902 sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun 2.maddesinin (b) bendinde “*Afet; Toplumun tamamı veya belli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal hayatı ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan, doğal, teknolojik veya insan kaynaklı olaylar*” şeklinde tanımlanmaktadır (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunu, 2009: md. 2).

Başka bir tanımlamaya göre afet, birbirinden farklı doğa olaylarının neden olduğu, büyük felaket, yıkım ya da halk dilinde “kıran” olarak adlandırılan afet, insan topluluklarını olumsuz olarak etkileyen olaylar olmaktadır (Şahin ve Sipahioğlu, 2003:1; Gökçe ve Tetik 2012: 4). Gündüz tarafından aktarılan afet tanımını Wisner “Afet, sosyal yaşamın ve faaliyetlerin normalin dışına çıkması ve iyileştirme çalışmalarıyla hayalin yeniden normale dönmesi” olarak ifade etmiştir (Gündüz, 2009: 22).

Afet, insanların yaşamlarını ve faaliyetlerini önemli ölçüde etkileyerek sekteye uğratan olaylar olarak tanımlanmaktadır. Bir olayın afet olarak nitelendirilmesi için insanların yaşamlarını önemli ölçüde etkilemeleri

gerekmektedir. İnsanların yaşamlarına müdahale etmeyen herhangi bir doğa olayı afet olarak nitelendirilmemektedir. Örneğin, insanların yaşamlarını sürdürmediği bir coğrafi alanda oluşan deprem olayı insanlara zarar vermediği için afet olarak değerlendirilmemektedir (Şahin, 2011: 331).

Afetler, beklenmedik zamanlarda meydana gelen insanların yaşamlarını ve mevcut faaliyetlerini yok eden veya kesintiye uğratan doğal, teknolojik ve insan kaynaklı afet olayları olarak da tanımlanabilir (Karancı, 2005: 93-94; Gündüz, 2009: 24).

Şekil 1. Doğal ve İnsan Kaynaklı Afetler (Gökçe ve Tetik 2012: 5).

Afetlerin ortaya çıkış faktörlerine bakıldığında kökenleri ve meydana geliş hızlarına göre sınıflandırmak mümkün olmaktadır. Kökenlerine göre afetler (Gökçe ve Tetik 2012: 6);

- **Jeolojik kökenli afetler;** depremler, heyelanlar, kaya düşmeleri, volkan patlamaları, zemin oturması, çökmesi ve sıvılaşmaları gibi,
- **Meteorolojik kökenli afetler;** fırtına, kasırga, tayfun, su baskınları, çığ, kuraklık gibi,

- **Teknolojik ve insan yapısı kökenli afetler;** nükleer veya kimyasal kazalar, büyük yangınlar, orman yangınları, savaşlar, salgın hastalıklar, çevre kirlenmeleri gibi sınıflandırmak mümkündür.

Afet olaylarının meydana geliş hızlarına göre sınıflandırması ise (Gökçe ve Tetik 2012: 5);

- **Yavaş gelişen afetler;** afet olayları bir anda meydana gelmemekte ve kayıplar zaman içerisindeki yavaş yavaş ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla koruyucu önlemler ve engelleyici tedbirleri almak daha kolay hale gelmektedir. Bunlar çevre kirlenmesi, orman tahribatı, erozyon, kuraklık, deniz ve göl suyunun yükselmesi gibi olaylar olarak örnek gösterilebilir.
- **Ani gelişen afetler;** tahmin edilemeyen veya tahmin edilmiş olmasına rağmen afet olayının kesin olarak hangi gün ve saatte meydana geleceği bilinmemektedir. Bu tür afet olayları ise depremler, fırtına, hortum, kasırga, volkanik patlamalar, çığ, kaya düşmesi, su baskınları ve heyelanlar gibi örnek verilebilir.

1.2.2. Afet Kavramıyla İlgili Diğer Kavramlar

Afet olaylarının daha çok yaşanmasından dolayı afet literatüründe yer alan ve birbirine karıştırılan kavramlara değinmek, konunun anlaşılır hale gelmesi ve açıklık kazanması için fayda sağlayacaktır. Bu kavramlar İngilizce karşılıklarıyla birlikte; “afet–disaster”, “acil durum–emergency”, “beklenmedik olay–contingency”, “tehlike–hazard”, “risk”, “calamity” ve “catastrophe” gibi kavramlar olarak yer almaktadır (Şengün, 2007: 23).

Acil durum; önceden tahmin edilemeyen, beklenmeyen bir anda ortaya çıkan zor ve güç durum, hızlı bir şekilde yardım ve kurtarmayı gerektiren haller ve olaylar durumu olarak tanımlanmaktadır. Yönetim literatürüne göre acil durum kavramı ise, “beklenmeyen ve öngörülemeyen olaylar bütünü” şeklinde ifade edilmektedir (Yılmaz, 2003: 5).

Acil durum, yıkıcı ve ağır hasar oluşturan yerel nitelikte müdahaleyi bekleyen olaylar olarak da tanımlanmaktadır. Acil durum, “halkın can ve mallarını korumak, insanların sağlığını güven altında tutmak, herhangi bir yerleşim biriminde meydana gelen zor durumu ve yıkıcı bir olayı önlemek ve hızlı bir şekilde müdahaleyi gerçekleştirmek amacıyla facianın gerçekleştiği yerde devlet tarafından yerel

birimlere yardım ve kurtarma çalışmalarına destek olması gereken bir durum olmaktadır (İTÜ, 2005:1-10). Başka bir tanımlamaya göre acil durum, afet anında ve afet sonrası olağanüstü koruyucu önlemlerin alınması ve gereksinim duyulan faaliyet çalışmalarının geçici bir süreliğine devam etmesi gereken durumları anlatmak amacıyla kullanılması şeklinde de ifade edilmektedir (Ergünay ve diğ., 2008: 301).

Acil durum olarak nitelendirilen yangınlar, endüstriyel kazalar, kimyasal kazalar, salgın hastalıklar, terörist faaliyetleri ve bomba ihbarları gibi olaylar örnek olarak yer almaktadır. Acil durum, olağan yani rutin durumlara göre daha önem arz etmektedir. Ancak acil durum, “afet” ya da “beklenmedik olay” dan daha az önemli boyutta yer almaktadır (Yılmaz, 2003: 5-6).

Beklenmedik olay, sözlük anlamı olarak ihtimal, olası bir olay veya bir durumun meydana geleceğinin herkes tarafından bilinmesi ancak ne zaman ortaya çıkacağına bilinmemesi durumu olarak tanımlanmaktadır. Acil durumlardan daha önemli olayları anlatan beklenmedik olaylar; kış fırtınaları, geniş ve büyük kentsel mekanları etkileyen uzun süreli elektrik kesintileri, orman yangınları, küçük fakat kontrol altına alınamayan yangınlar, katılımın sınırlı olduğu ancak her an toplumsal bir karmaşaya dönüşme potansiyeli olan grevler gibi olaylar örnek verilebilir (Yılmaz, 2003: 5-6).

Tehlike, toplumsal yaşamda can ve mal kayıplarına sebep olan, sosyal ve ekonomik düzen, doğal ve kültürel kaynaklara zarar verme potansiyeli bulunan her şey olarak tanımlanmaktadır (Kadioğlu, 2008: 4). Başka bir açıklamada ise, doğal veya insan kaynaklı olarak oluşturulmuş bir yerde, insanların yaşamlarını, sosyal ve ekonomik varlıklarını, mal ve hizmetlerinde önemli kayıplara yol açabilecek olumsuz ve nadir olay ya da olgular şeklinde tanımlanabilir (Ergünay, 1996: 5).

Tehlike, herhangi bir yerde, herhangi bir zamanda ve farklı büyüklükte gerçekleşebilecek, kendiliğinden veya diğer afet olaylarıyla bağlantılı olarak ortaya çıkan, insanların yaşamında, can ve mal varlıklarını, ekonomik ve sosyal yapılarını olumsuz etkileyerek bozulmalara neden olan olaylar olarak da ifade edebiliriz. Depremler, yangınlar, çevre kirliliği, erozyon, trafik kazaları, terör olayları ve savaşlar gibi olaylar tehlikeye örnek verilebilir.

Hasar görebilirlik, halkın herhangi bir afet olayı ile karşılaşması sonucunda ortaya çıkan hasar görebilirlik durumu, o topluluğun sosyo-ekonomik özellikleri ile yakından ilgisi bulunmaktadır (Genç, 2005: 48).

Hasar görebilirlik ekonomik, sosyal, politik, kültürel, fiziksel ve teknolojik

değişkenlerin etkisi altında yer almaktadır. Ekonomik kapsamda refah dengesinin eşitsiz olarak dağılması, afet önlemek için gerekli kaynakların ayrılmaması veya eksik olması, sigortacılığın yaygın bulunmaması; sosyal kapsamda eğitim ve afet yönetimindeki eksiklikler, marjinal grupların mevcudiyeti, göç; politik kapsamda siyasi rant, aşırı merkezîyetçiliğin olması, gücün denetimsiz bir şekilde kullanılması, afet olayları karşısında kurumsal yapının zayıf olması; kültürel kapsamda güvenlik ve kişisel sorumluluk anlayışının olmaması, afet olayları karşısındaki duyarsızlık; fiziksel kapsamda inşaatların kötü olması, aşırı nüfus, altyapılardaki eksiklikler; teknolojik kapsamda ise afet önleme çalışmalarında kullanılan yapısal azaltım araçlarının mevcut olmaması, erken uyarı sistemleri ve buna benzer sistemlerin yokluğudur (Güvel, 2001: 20-21).

Risk, afet olayının ortaya çıkarabileceği olumsuz ve kötü gelişmelerin tümü biçiminde tanımlanmaktadır (Güler, 2008: 43).

Başka bir tanımda ise risk kavramı, tehlikenin bir yerleşim yeri üzerinde meydana gelmesiyle insanların yerleşim yapılarını, doğal tesislerini, doğal ve kültürel kaynakları üzerinde olan muhtemel olumsuz etkisi şeklinde ifade etmektedir (Kadıoğlu, 2008: 4). Afetin risk olarak nitelendirilmesi, afetin şiddeti, büyüklüğü, yerleşim bölgelerine yakınlığı ve nüfusun yoğunluğuna bağlı olarak yol açtığı olumsuz sonuç ve olası ağır kayıpların toplamını ifade etmektedir.

1.2.3. Afetlerin Genel Özellikleri

İnsanların ve diğer canlıların yaşamlarını etkileyen, insanların yaşamlarını durduran veya kesintiye uğratan, toplulukların önceden hazırlıklı olması gereken sosyal ve çevresel bir sorun olan afet olaylarının ortak özellikleri şunlardır (Yılmaz, 2003: 3-4):

- Afetler, insan toplulukları ve insanların yerleşim birimleri üzerinde tahribat ve kayıplar meydana getirir; psikolojik şok, panik, şaşkınlık, yaralanma, sakatlanma ve ölümlere sebep olur; bulaşıcı ve salgın hastalıklara yol açmaktadır,
- İnsanların normal yaşam faaliyetleri ve düzenlerini bozmakta ve kesintiye uğratmaktadır. Dolayısıyla yerleşim birimlerinin sosyal ve fiziksel altyapıyı tahrip ederek kullanılamaz duruma getirmektedir,

- O bölgeye yönelik hazırlanan uzun vadeli yatırımların gecikmesine sebep olmaktadır,
- Afetlerin, bireyler ve toplumlar üzerindeki fiziksel, ekonomik, psikolojik ve sosyal nitelikli olumsuz etkilerinden kurtulmaları çok zaman almakta veya etkilerinin hiçbir zaman kurtulamamalarına sebep olmaktadır,
- Afetler, belirli bir bölgede ortaya çıktığında genellikle yerel imkanlarla çözüm bulunamamakta, ancak bölge dışındaki güçlerden yardım gelmektedir,
- Afetler, özellikle sınırlı kaynakların olduğu ve yeterli teknik elemanlara sahip olmayan ülkeler açısından, uluslararası işbirliği ile üstesinden gelebildiği küresel tehlike niteliği taşımasına sebep olmaktadır,
- Afetler ile nüfus artışı arasında paralellik bulunmakta, afetlerin ortaya çıkmasından dolayı oluşan can ve mal kayıpları, gelişmiş ülkelere kıyasla azgelişmiş ülkelerde daha fazla görülmektedir,
- Afet riskinin olduğu yerleşim alanlarının genişlemesi ile bu birimlerde nüfusun sayı ve yoğunluğunun artması ve bu büyümenin olumsuz sonuçlarından biri olan bölge kontrolünün güçleşmesinden dolayı geçmişte meydana gelen bir afetin günümüzde aynı şiddetle tekrar meydana gelmesi sonucunda yol açtığı can ve mal kayıpları çok daha ağır olmaktadır.

Afetlerden dolayı ortaya çıkan can ve mal kayıpları, ekonomik kayıplar, yaralanmalar, yerleşim yapılarının hasara uğraması, sosyal kayıpların yaşanması gibi tahribat ve hasarlar, afetin büyüklüğünü belirlemektedir. İnsan, bu kayıplar arasında en önemlisi olduğu için afet olayının büyüklüğü, ortaya çıkardığı can kayıpları ve yaralanmaların büyüklüğü ile değerlendirme eğilimi yaygın olarak kullanılmaktadır. Afetin büyüklüğüne etki eden birçok faktör bulunmaktadır. Afetin büyüklüğüne etki eden temel faktörler şu şekilde sıralanabilir (Erkal ve Değerlikurt, 2009: 149):

- Afet olayının fiziksel büyüklüğü,
- Afetin yoğun yerleşme alanlarına olan uzaklığı,
- Fakirlik ve azgelişmiş olması,
- Nüfus artışının hızlı olması,
- Tehlikeli bölgelerde hızlı ve denetimsiz kentleşme ve sanayileşme,
- Ormanların ve çevrenin tahribatı ya da yanlış kullanımı,
- Bilgisizlik ve eğitim eksikliği,

- Toplumun afet olaylarına karşı önceden alabildiği koruyucu ve önleyici tedbirlerin ulaşabildiği düzey.

1.2.4. Afet Türleri

Afetler, ortaya çıkış kaynaklarına göre doğal kaynaklı ve doğal kaynaklı olmayan-yapay kaynaklı şeklinde iki kısımdan oluşmaktadır. Doğal afetlerin meydana gelmesi sonucu oluşan olayların yıkım süreçleri doğa olaylarına bağlı olmaktadır (Geray, 1977: 91-114). Doğal afetler, doğada kendiliğinden meydana gelen depremler, seller, kaya veya çığ düşmeleri, kuraklık, fırtına, tsunami, doğal kaynaklı yangınlar, volkanik patlamalar, toprak kaymaları gibi olaylardır. Yapay afetler, doğal kaynaklı olmayan ve insan kaynaklı afetler olarak da adlandırılmaktadır. Bu afet olayları teknolojik kaynaklı afetler olarak genelde savaşlar, nükleer kazalar, kimyasal kazalar, büyük çaplı sanayi kazaları, ulaşım kazaları, terörist saldırıları gibi olaylar olmaktadır (Akdağ, 2002: 6). Aynı zamanda dini, siyasi ve ekonomik amaçlı yapılan eylemlerde insanların neden olduğu afet olaylarındandır.

1.2.4.1. Doğal Afetler

Doğal afetler, afet türleri içerisinde daha sık meydana gelmektedir. Doğal afetler, yerel toplulukları ve gelişmiş, azgelişmiş ve gelişmekte olan ülkeleri doğrudan veya dolaylı olarak olumsuz bir şekilde ve sürekli olarak etkilemekte olan doğal olaylardır (Yılmaz, 2003: 10).

Doğal afetler, aniden veya belirli bir süre içinde meydana gelen, insanların yerleşim yapılarını, ekonomik, sosyal ve kültürel yaşamlarını, altyapı hizmetlerini, insanların genel yaşamlarını sürdürmeleri için gerekli olan temel ihtiyaçları olumsuz etkileyebilecek biçimde gelişen doğa olayları olarak da tanımlanmaktadır (Durmuş, 1995: 3).

Burada ifade edilen “doğal” sözcüğü, olayın sadece “doğa ile ilişkili” olduğunu anlamında kullanılmakta ve olayın “normal, gündelik, kabul edilebilir herhangi bir şey” anlamı ile karıştırılmaması gerekir. Doğa olaylarıyla bağlantılı olarak meydana gelen afet olayları, insanlığın varoluşundan itibaren milyonlarca kişinin ölümüne sebep olmuştur. Bu kapsamda başta küresel ısınma ve iklim

değişiklikleri olmak üzere birçok sebepten dolayı doğal afetlerin sayısı, şiddeti, büyüklüğü ve etki alanları zaman içinde hızla artmaktadır (Kadıoğlu, 2011: 40).

Şahin ve Sipahioğlu'na göre doğal afet, insanların ekonomik, sosyal ve kültürel düzen ve etkinliklerinin durduran veya kesintiye uğratan, önemli ölçüde can ve mal kayıplarına yol açan, doğal faktörlerin etkili olduğu olaylar şeklinde de tanımlanmaktadır (Şahin ve Sipahioğlu, 2003: 5).

Başka bir tanımlamaya göre doğal afet, yerel toplulukların mevcut yaşamını etkileyen, durduran veya sekteye uğratan deprem, yangın, sel baskınları, toprak kayması, çığ gibi doğada oluşan ve doğal çevrede hasara sebep olan olaylar olarak ifade edilmiştir (Keleş, 2004: 643). Bir doğal afetin önlenmesi, insan elinde olmamakla birlikte deprem, fırtına, çığ, sel gibi yıkıcı ve ağır kayıplara yol açmaktadır. Doğal afetler, çok kısa süreç içerisinde ortaya çıkmaktadır. Doğal afetler sonrasında büyük miktarda can ve mal kayıplarına neden olmakta ve bir afet olayı başladıktan sonra insanlar tarafından önlenmesi mümkün olmayan olaylar bütünü olarak da ifade edilmektedir (Özey, 2006: 1). Ayrıca ani ve beklenmedik bir anda meydana gelen doğal afetler, afet sonrası yol açtıkları sonuçlar belirsiz olmaktadır. Doğal afetlerin oluşumu zamana ve bölgeye göre değişmekle beraber endüstrileşmenin hızlı ilerlemesi, teknolojinin gelişmesi gibi faktörler, doğal afetlerin şiddetini, büyüklüğünü, etki derecesini etkilemektedir.

1.2.4.1.1. Deprem

Depremler, volkanik faaliyetlerin veya tektonik kuvvetlerin sebep olmasıyla yer kabuğunda meydana gelen kırılma sonucu ortaya çıkan enerjinin sismik dalgalar halinde yayılması ile geçtikleri bölgeleri ve yeryüzünü kuvvetle sarsma olayı olarak tanımlanmaktadır (Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü, 2014: 58).

Deprem, yerkabuğu içinde oluşan kırılmalar sonucu aniden meydana gelen titreşimler dalgalarla yayılarak, geçtikleri tüm bölgeleri ve yeryüzünü sarsması olayı şeklinde ifade edilmektedir (Yılmaz, 2003: 10).

Başka bir tanımda ise deprem, yerkürenin uzun yıllar içerisinde soğumasıyla beraber günümüzdeki şeklini alma süreci içinde meydana gelen yerkabuğundaki tabakaların sıkışması sonucu enerjisinin ortaya çıkması durumu olarak da ifade edilmektedir (Karaesmen, 2002: 6).

Jeolojik kökenli afet türü olan depremler, doğal nedenlere bağlı olarak yer

kabuğunda oluşan ve genellikle yeryüzünde önemli değişikliklere yol açan, kısa süreli salınım ve titreşim hareketleridir (Çiftçi, 2003: 101).

Depremler, diğer afet olaylarına kıyasla tahmin edilmesi daha zordur. Beklenmedik bir anda ve aniden oluşan depremlerin, önlenmesi ve engellenmesi imkânsızdır. Depremler, önemli ölçüde can ve mal kayıplarına yol açtığı gibi, insanlar ve toplum üzerinde hem psikolojik hem de sosyal açıdan olumsuz olarak etkilemektedir. Her ne kadar gerçekleşme süreleri kısa olsa bile bu doğa olayının etkileri daha yıkıcı olmakta ve büyük hasarlara neden olmaktadır. Depremler, toprak kayması ve yamaçlı bölgelerde kaya düşmeleri olaylarına yol açmaktadır. Toprak kaymaları sonucu kayalar parçalar halinde deniz ya da göle düşmesi ile buralardaki su seviyesinde yükselme oluşmakta ve bu da sel baskınları ve taşkınlıklara sebep olabilmektedir. Ayrıca bir bölgede kar yağışlarının çok yoğun olmasından dolayı kış aylarında bu bölgede oluşan depremler, çığ düşmelerine yol açabilmektedir. Bir deniz altında ortaya çıkan deprem ise, kıyı sahalarında tsunami felaketini tetikleyebilmektedir. Depremlerin yol açabileceği diğer olaylar ise, deprem sonrasında sanayi alanları ve kimyasal maddelerin yer aldığı depolarda patlamalar ve yangınlara yol açabilir; yerleşim ve diğer yapıların yıkılması ile beraber doğal gaz veya elektrikten kaynaklı yangınlara sebep olabilmektedir. Patlamalar ve yangınlar sonrası ise çevrede büyük bir kirlilik ortaya çıkabilmektedir (Kundak ve Kadioğlu, 2011: 7).

1.2.4.1.2. Sel

Doğal afetlerden en sık karşılaşılan afet türü sel olaylarıdır. Düzensiz ve uzun süre devam eden yağışlardan dolayı sel felaketini engelleyecek ormanların ve bitki örtülerin tahrip edilmesi, akarsuyun akış hızının düzeni için gerekli koruyucu ve önleyici önlemlerin alınmamasından dolayı yağış sularının emilip kara parçalarında tutulmaması veya yer altındaki suların kuvvetli yağışlardan dolayı yükselmesi sonucu sel olaylarına yol açmaktadır. Oluşan sel felaketi, insan ve diğer canlılara, yerleşim yapıları gibi alanlara büyük zararlar vermektedir (Durmuş, 1995: 3).

Bir akarsu debisinin, akarsu havzasının normalden kuvvetli ve daha fazla yağış alması veya karların erimesi sonucu su miktarının artması ve yatak çevresinde yaşayanlara, binalara, mal ve mülklere, altyapı tesislerine zarar vererek ekonomik, sosyal ve fiziksel düzeni sekteye uğratması olayı sel olarak ifade edilmektedir

(Gürer, 1993: 17).

Sel, suların bulunduğu yerde yükselmesi veya başka bir yerden gelmesi ile kuru olan kara parçalarının sularla kaplanması olayına denilmektedir (Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü, 2014: 132). En basit tanımlama ile seller, meteorolojik kökenli doğal afet türü olan sürekli ve kuvvetli yağışlar, karların veya buzların hızlı erimesi sonucu oluşan kuvvetli akışlar, suların başka bir yerden yükselerek gelmesi gibi nedenlerden dolayı akarsu yataklarının taşması ile kara parçalarını kaplaması olayıdır. İklim değişiklikleri, kentleşme için kullanıma açılan alanların ani değişikliğe uğraması, hortum, tayfun gibi doğa olayları da sel faciasına sebep olmaktadır. Sel baskınları veya taşkınlıkları, insanlar ve çevre üzerinde olumsuz sonuçlara yol açmaktadır.

Sellerin meydana gelmesiyle ortaya çıkan zararları şöyle sıralayabiliriz (Mc Holloway 1995: 17-18):

- Bir akarsuyun yatağındaki su miktarının yükselmesi sonucu taşarak yakın çevrelerinde can ve mal kayıplarına yol açabilir,
- Akarsu havzasının su akışının hızlı olmasından dolayı yüzey ve yatak aşınmalarına yol açar,
- Su akış hızının bir yerde azalmasıyla akarsu kesimlerinde taşınmakta olan malzemeler çökerek akarsu yatağının değişmesine sebep olur,
- Akarsu üzerine inşa edilen ve kullanıma açık olan köprü, baraj gibi koruma ve yatak düzenleme yapılarında hasar ve tahribatlara sebep olmaktadır.

Seller, meydana geliş hızlarına göre kendi arasında yavaş gelişen, hızlı gelişen ve ani gelişen olmak üzere üç şekilde oluşmaktadır. En az bir hafta veya daha uzun zamanlı oluşan sellere yavaş gelişen; oluşumu birkaç gün içinde gerçekleşen sellere hızlı gelişen; saatlik olarak oluşan sellere ise ani gelişen seller adı verilmektedir. Öte yandan sellerin oluşum yerlerine göre sınıflandırması ise kıyı seli, şehir seli, kuru dere seli, baraj-gölet seli ve akarsu (dere-nehir) seli şeklinde belirtilmektedir (Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü, 2014: 132).

Sel tehlikeleri diğer doğal türlerine göre önceden tahmin edilebilir. Zarar azaltma çalışmaları, sel tehlikelerine karşı koruyucu çalışmalar ile seller engellenebilir veya sellerin sebep olduğu kayıplar ve zararlar azaltılabilir (Yavaş, 2005: 19).

1.2.4.1.3. Çığ

Çığ genellikle dik yamaçlarda ortaya çıkan bir doğal afet türüdür. Bitki örtüsünün cılız olduğu, dağlık ve engebeli arazilerde, yamaçlarda uzun süredir birikmiş olan kar örtüsünün, iç ya da dış kuvvetlerden etkilenecek şekilde oluşan kaygan zeminin tabana doğru hızlı bir şekilde düşmesi ile oluşmaktadır. Zeminde uzun süreli yerleşmiş olan kar kitlesinin üzerine, oluşan tipi sonrası taze kar yağışıyla beraber yeni bir tabaka oluşmaktadır. Çoğunlukla tipi sonrası gelen sıcak hava akımının iki tabaka arasında erimeye sebep olarak kaygan bir yüzey oluşturması olayıdır (Gürer ve Yavaş, 1994: 25).

Çığ olayının gerçekleşmesi için bazı ön koşullar bulunmaktadır. Çığ olayı için, dik yamacın normalden çok daha fazla kar örtüsünü bulundurması, kar kütlesini zeminde tutan desteğin ortadan kalkması, iç ve dış kuvvetlerin etkisiyle deprem gibi doğal afetler sonrası meydana gelen titreşim gibi birkaçının aynı anda gerçekleşmesi gerekmektedir (Gürer ve Yavaş, 1994: 25).

Etkisi çok kuvvetli olan çığ olayı, bazen yerleşim yerlerinin olmadığı birimlerde, bazen de yerleşim birimlerine yakın veya yerleşim birimlerinde meydana gelmesi sonucu can ve mal kaybına neden olmakta, sosyal, ekonomik ve kültürel yapıyı bozmakta, binalarda da büyük hasarlara ve yıkımlara yol açmaktadır. Aynı zamanda çığ olayı, insanlar üzerinde can ve mal kayıpları dışında bulundukları bölgeden göç etmelerine neden olmakta ve o bölgede oluşan yıkım ve tahribatlar nedeniyle iş alanları kesintiye uğramakta ve üretim sağlanamadığı için ekonomik kayıplar ortaya çıkmaktadır. Ayrıca yerleşim bölgelerinde gerçekleşen çığ olayı, insanları kurtarma ve müdahale çalışmaları için bölgeye ulaşım ve haberleşmeyi engellemektedir.

1.2.4.1.4. Heyelan

Heyelan ya da yer kayması olarak ifade edilen bu tabii afet, kayaveya toprak yapısı, kuvvetli eğim, tektonik yapı gibi sebeplerden dolayı toprak tabakalarının mevcut yerlerinden kuvvetli olarak eğimli yöne doğru kopmaları sonucu kontrollü olmayacak bir şekilde yer değiştirme hareketi olarak tanımlanmaktadır (Yılmaz, 2003: 10).

Doğal kaya, zemin, doğal olmayan dolgu veya bunların karışımıyla oluşan

döküntülerin veya toprakta oluşan malzemelerin eğim, yer çekimi, aşırı yağış ve diğer kuvvetlerin etkisiyle yamaç boyunca aşağı ve dışa doğru hareket etme olayıdır (Şahin ve Sipahioğlu, 2003: 91). Çoğunlukla sık yaşanan ve yaygın olarak bulunan kütle hareketleri ve yer kabuğunun aşınmasında heyelanlar oldukça önemli olmaktadır.

Heyelanlar, aşırı yağışlar, ani kar erimeleri, iklim özellikleri, yeraltı su tablasının yükselmesi, ormanların alanlarının tahribatı, erozyon, kazı patlamaları, plansız, çarpık ve hızlı kentleşme ve bunun sonucu altyapı hizmetlerinde eksiklikler, yol çalışmaları gibi insan aktiviteleri, volkanik patlamalar, deprem gibi tektonik kuvvetlerin etkisi gibi çevresel ve tetikleyici faktörler bulunmaktadır (Akyel, 2007: 12; Tercan, 2008: 99).

1.2.4.1.5. Tsunami

Tsunami sözcüğü, Japonca kökenli ve “liman dalgası” anlamında kullanılmaktadır. Tsunami, okyanus, deniz tabanları veya büyük göllerin tabanlarında deprem, büyük kütle hareketleri, volkanik patlamalar gibi olaylar sonucu ortaya çıkan uzun periyotlu dev deniz dalgası olarak tanımlanmaktadır (Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü, 2014: 149).

Tsunaminin gerçekleşmesine sebep olan faktörler arasında deniz tabanlarında meydana gelen volkanik patlamalar, kütle hareketlerinin hızlı değişimi, tabanın çökmesi, depremler gibi okyanus, deniz veya büyük göl tabanlarında etkili olan tektonik olaylar sonucu büyük dalgalar ortaya çıkmakta ve bu dalgalar sahil kenarlarına yaklaştıkça hızları hızla artarak büyük yıkım, can ve mal kayıplarına yol açmaktadır (Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü, 2014: 149). Tsunamiler, su kütlelerinin daha derin olduğu ve dalgalarının daha uzun süreli ve büyük olduğu yerlerde etki alanları çok daha fazla olmaktadır.

1.2.4.1.6. Fırtına

Fırtına, hızı 23 ve 26m/s arasında değişen rüzgârlar aşırı yağış, şimşek, yıldırım ve kasırga gibi doğa olaylarını beraberinde getiren atmosferik bir olay olarak tanımlanmaktadır. İnsanlara ve doğaya vermiş olduğu büyük zararlar, rüzgârın hızına ve şiddetine bağlı olarak değişmektedir. Rüzgârın hızı ve şiddeti hızla artıkça

beraberinde getirdiği dolu, aşırı sağanaklar, şimşek, kar, kum gibi olaylar sonucu toz fırtınası, kar fırtınası veya kum fırtınası olarak adlandırılmaktadır (Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü, 2014: 73).

Rüzgârın hızı ve şiddetine bağılı olarak deniz taşımacılığına ve deniz kazalarına yol açmakta, kıyıya yakın yerleşim bölgelerindeki yapılara, haberleşme ve elektrikle ilgili altyapıya, şiddetli yıldırım olayları sonrası büyük yangınlar ve çevreye büyük zararlar vermekte, can ve mal kayıplarına sebep olmaktadır.

1.2.4.1.7. Kuraklık

Doğa kaynaklı afet türlerinden biri olan kuraklık, hava sıcaklıklarının mevsim normallerine göre çok yüksek olması ve yıllık yağış ortalamasının da mevsim normallerinden düşük olması sonucu ortaya çıkması olayı olarak tanımlanmaktadır. Meteorolojik kapsamda yağışların, normal mevsim ortalama değerleri %80'den daha düşük değerde olması olayı geçici dönemler olarak tanımlanmaktadır. Hidrolojik kapsamda bakıldığında, barajlar, göller veya göletler, yeraltı su seviyesinin uzun vadeli yıllık ortalamadan daha düşük olması geçici dönemler olarak ifade edilmektedir. Tarımsal kapsamda bakıldığında ise, insan ve diğer tüm canlıların temel gereksinimi olan su ve nemin yeterli miktarda bulunamadığı dönemlere de geçici dönem denilmektedir (Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü, 2014: 108).

Basit bir tanımlamayla kuraklık, yıllık yağış seviyelerinin normal değerlerinden daha alt seviyelerde olmasından dolayı etkili olduğu bölgelerde su kaynakları, arazi, insanlar ve diğer canlı varlıkları ve çevreyi olumsuz etkileyerek hidrolojik ve tarımsal yönden dengeyi bozması olaylarıdır.

Kuraklık olayı, herhangi bir yerde veya bir zamanda gerçekleşebilir. Genellikle yavaş gelişen ve uzun dönemli etkili olan kuraklık, insanlar ve faaliyetleri üzerinde, toprak ve su kaynakları üzerinde de önemli etkileri bulunmaktadır. Kuraklık olayının etkileri ekonomik, sosyal ve çevresel çeşitli sorunların ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Yağışların yeterli miktarda olmamasından dolayı su kıtlığı yaşanmasına sebep olan bu olay, üretimi aksatmakta, besin kaynaklarını azaltarak kıtlık sorununu ortaya çıkarmakta, kıtlık sorunuyla beraber açlık, hastalık ve ölümlere yol açabilecek önemli sorunlara sebep olmaktadır (Köksoy, 2012: 8).

1.2.4.1.8. Yangın

Yangın, bir maddenin yeterli derecede hava ve ısıyla birleşmesi sonucu yanması ile birlikte kimyasal olarak şekil değişikliğine uğraması olayı biçiminde tanımlanmaktadır. Yangın, yüksek ısı, oksijen ve yanıcı maddelerin bir arada bulunması sonucu gerçekleşmektedir (Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü, 2014: 155).

Yangınların ortaya çıkmasına sebep olan iki unsur bulunmaktadır. Bunlar doğal yangın ve beşeri veya insan kaynaklı yangın olarak sınıflandırılabilir. Doğal yangın faktörleri yıldırım, volkanik patlamayla oluşan yangınlar, kuraklık gibi olaylar örnek verilebilir. Ayrıca ormanların bulunduğu bir yamaçta etkili olan yangın, rüzgârın hızına bağlı olarak yükselmekte ve diğer arazilere yayılmasından dolayı canlılara büyük zararlar vermekte ve ormanları yok etmektedir. İnsan kaynaklı veya beşeri faktörlerden dolayı ortaya çıkan yangınlar ekonomik, piknik, izmarit çöpleri, trafik kazaları gibi tüm kazalar da yangınların ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Hızlı ve çarpık kentleşme sonucu arazilerdeki doğal bitki örtüsü yok edilmekte orman alanlarının tahribatıyla da yangınlar daha çok yayılmaktadır. Genel olarak bakıldığında, yangınların büyüklüğü ve şiddetine bağlı olarak meydana geldiği alanda insanlara ve diğer canlılara, insanların yerleşim yapılarına, arazilere ve çevreye olumsuz etkileri bulunmaktadır.

1.2.4.1.9. Volkan Patlaması

Doğal afet türlerin biri olan volkan patlaması veya bir diğer ismiyle yanardağ patlaması tehlikeli bir doğa olayıdır. Yanardağ patlaması, aktif olarak bulunan volkanların çevresinde magmanın yüzeye çıkmasıyla meydana gelen patlama olayı şeklinde tanımlanmaktadır (Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü, 2014: 154).

Yeryüzünde meydana gelen volkan patlamaları, can kayıplarına neden olmakta, çevreye büyük zararlar vermekte ve patlama sonrası bazı bölgelerde deprem, heyelan gibi tektonik afet olaylarına da neden olmaktadır.

1.2.4.2. Doğal Olmayan Afetler

Doğal olmayan afetler, yapay afetler, insan kaynaklı afetler, teknolojik kaynaklı afetler ve beşeri afetler olarak adlandırılmaktadır. İnsanlığın varlığından bu

yana sanayinin ve teknolojinin gelişmesi gibi muhtelif unsurların yarattığı can ve mal kayıplarına sebep olmakta, sosyal ve ekonomik etkinliklerde tahribatlara yol açmakta ve doğal yaşamda küçük ve büyük çaplı kesintilere sebep olmaktadır. Bunlara örnek olarak, barajları kurarken uygun olmayan yerlere kurulmasıyla oluşan baraj kazaları, uçak kazaları, nükleer enerjinin üretiminde gerekli önlemlerin alınamamasından kaynaklı kazalar ve aşırı bir şekilde radyasyonun yayılması, savaşlar ve bunların açtığı açlık, hastalık ve barınamama gibi olaylar, terör olayları, kimyasal saldırı ve kazaları, binaların göçmesi ve yangınlar olarak sıralanmaktadır (Yılmaz, 2003: 29).

Doğal olmayan afetler bazı kaynaklarda teknolojik kaynaklı ve insan kaynaklı afetler diye sınıflandırılırken bazı kaynaklarda ise sadece doğal olmayan afetler başlığı altında ele alınmaktadır. Bu çalışmada doğal olmayan afetler, teknolojik ve insan kaynaklı afetler başlığı altında sınıflandırma yapılarak ele alınacaktır.

1.2.4.2.1. Teknolojik Kaynaklı Afetler

Teknolojik kaynaklı afetler, doğal kaynaklı afet olaylarının tetiklenmesi veya insan faaliyetleri sonucunda ortaya çıkan kimyasal, radyolojik, nükleer ve biyolojik tehditler ve kazalar, baraj kazaları, ulaşım kazaları (kara, demir, deniz ve hava ulaşımındaki kazalar), endüstriyel kazalar, maden kazaları, siber saldırıları, çevresel tehlikeler sonucu can ve mal kayıplarına, büyük çapta yaralanmalara ve hastalıklara, ekonomik, sosyal ve çevresel bozulmalara sebep olan afet ve acil durum olarak tanımlanmaktadır (Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü, 2014: 145).

Teknolojik afetler daha çok üretim sırasında biyolojik ve kimyasal maddelerin kullanılması, enerji üretiminde kullanılan nükleer maddelerin artması, barajların kurulması ardından çökmesi veya taşması gibi olaylar sonrası ortaya çıkan kazalar, insanların hayatlarında ve faaliyetlerinde tehlikeyi de beraberinde getirmektedir (Laçiner ve Yavuz, 2013: 118). Ayrıca işlem ve tasarımların hatalı yapılması, kimyasal, patlayıcı, nükleer maddeler, petrol ve diğer maddelerin taşımacılığı sırasında patlaması, ulaşım kazaları, gaz kaçağının yaşanması gibi olaylar şeklinde çeşitli olarak gerçekleşebilir. Günümüzde ileri düzeyde teknolojinin kullanılması, insanların hayatlarında can ve mal kayıplarını tehdit eder bir boyuta gelmiştir (Mengi, 1999: 19).

Endüstrileşme ile birlikte insanlar, doğal afet dışında yeni bir afet türüyle

yaşamaya başlamıştır. Teknolojik afet olarak nitelendirilen bu afet türü, insanların yaşamlarında ve faaliyetlerinde gelişme ve ilerleme sağlamasının yanında büyük felaket ve tehlikelerin doğmasına sebep olmaktadır. Teknolojik gelişmeler, ürettiği faydalar dışında sınai kazalar ve yangınlar, petrol ve doğal gaz sızıntıları, kimyasal ve nükleer tehlike kazaları, hava, su ve çevre kirlenmesi gibi afet türleri olarak insanlar ve topluluklar üzerinde risk ve tehlike olarak geri dönmektedir (Gündüz, 2009: 26-27).

Yanlış yer seçimi, hızlı, plansız ve çarpık yapılaşmadan dolayı altyapı tesisleri yetersiz kurulmakta ve bundan dolayı su taşkınları yaşanmasına ve mahallelerin sular altında kalmasına sebep olmakta, çöplükler patlamakta, dar sokaklara itfaiye araçları giremediği için yanan binalar söndürülememekte, benzin istasyonlarının patlaması gibi olaylar insanlar için önemli bir teknolojik tehdit ve tehlikeye sebep olmaktadır (Kadıoğlu, 2008: 6).

1.2.4.2.2. İnsan Kaynaklı Afetler

İnsan kaynaklı afetler, siyasi ve insan unsurlarının etkin olduğu terör olayları, iç çatışmalar ve savaşlar gibi çatışmalı olaylar, endüstriyel kazalar, büyük ölçekli göçler gibi olaylar ve bu olayların sebep olduğu sonuçların tamamı olarak tanımlanmaktadır (Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü, 2014: 91).

İnsan faktörlerinin etkili olduğu çatışmalı ve şiddet kaynaklı felaketler savaşla, terörist saldırıları, iç çatışmalar gibi küresel boyuttaki olaylara yol açmaktadır. İnsan kaynaklı afetler, insanların yaşamlarında can ve mal kayıplarına, temel ihtiyaçlarını karşılamada sorunlar yaşanmasına sebep olmaktadır. Ayrıca savaşlar ve iç çatışmalar sonucu petrol bölgelerinde patlamalara, yangınlara ve sızıntılara yol açarak insanların yaşamlarında büyük tehlikelere sebep olmaktadır (Gündüz, 2009: 27).

İnsan kaynaklı afetlerin ortaya çıkmasında etkili olan doğrudan insan olmakta ve doğa ile herhangi bir ilişkisi bulunmamaktadır. Bu tür afetler, insanların yaşamlarında büyük çapta yaralanmalara, hastalıklara can ve mal kayıplarına yol açabilmekte, sosyal yapıyı, ekonomik düzeni ve ekolojik dengeyi doğal afetler gibi olumsuz olacak şekilde etkilemektedir. İnsan kaynaklı felaketler, kimyasal kazalar, uçak kazaları, yangınlar, savaşlar ve iç çatışmaların neden olduğu açlık ve kıtlık ile göç olayları, sabotajlar, yapıların yıkılması, terörizm gibi olaylar örnek verilebilir

(Yılmaz, 2003: 29).

İnsan kaynaklı afet türlerinden biri olan terörist saldırıları, Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tanımında; “herhangi bir olay zarara, ekonomik bozulmaya ve kayıplara, insan hayatı, sağlığı ve sağlık hizmetlerinin bozulmasına sebep olması durumu” şeklinde ifade edilmektedir. Terörist saldırılar sebebiyle sınıai kazalar, nükleer kazalar ve diğer tehlikeli madde kaza türleri insanların faaliyetleri sonucu gerçekleşen afet türleri kapsamında değerlendirilmekte ve insanların maddi ve manevi varlıklarında büyük zararlara yol açmaktadır (Toprak Karaman, 2016: 243-244). İnsan kaynaklı afet türlerin biri olan hızlandırılmış toprak erozyonu, insanların bitki örtüsünü tahrip etmesi ve arazileri yanlış kullanmalarından dolayı meydana gelmektedir. Bir coğrafi bölgede gerçekleşen hızlandırılmış erozyon, bölgedeki ekolojik yapıyı bozarak diğer doğal afet türlerinin yaşanmasına ve iklimsel bozulmalara sebep olmaktadır. İnsanların çeşitli faaliyetleri sonucu havanın kirlenmesi ile petrol, kömür gibi fosil yakıtların yakılması sonucu oluşan asit yağmurları, insan sağlığını tehdit etmekte, bitki ve hayvanlar gibi diğer canlılara zarar vermekte, can ve mal kayıplarına yol açmaktadır.

Kadıoğlu'na göre insan kaynaklı afetler, dikkatsizlik, tedbirsizlik ve sorumlulukların yerine getirilememesinden dolayı oluşmakta ve bu olaylar şu şekilde yer almaktadır (Kadıoğlu, 2011: 44-45):

- Asit yağmurlarının artışı,
- Ateşli silahlarla yapılan taciz olayları,
- İşgal, boykot, grev, ayaklanma gibi toplumsal olaylar,
- Baraj taşkınlıkları veya yıkılmaları,
- Yol, tünel ve bina inşaatları ve madencilik faaliyetlerinden kaynaklanan çökme olayları
- Biyolojik saldırı olayları ve bomba tehditleri,
- Maden, cephane, bina boru hattı gibi tesislerdeki patlamalar,
- Hizmet eksikliğinden dolayı çöplerin toplanamaması, elektrik, su ve gaz kesintileri, sanayi kazaları,
- Konut ve bina yangınları,
- Sanayi tesisleri ve diğer kimyasal tesislerdeki gaz ve kimyasal kaçaklar,

- Kamu ve özel kurumlarda geniş kapsamlı olarak bilgisayar veya iletişim sistemlerinin çökmesi veya kullanım dışı kalması ya da bilişim sistemlerinin siberetik saldırılara uğraması,
- Hava kirliliği, göçmen istilası, bitki ve hayvanlardaki salgın hastalıklar, gıda zehirlenmeleri, savaşlar,
- Havanın, suyun ve çevrenin kirlenmesi,
- Kara, deniz, demir ve havayolu ulaşımındaki kazalar,
- Teknik, plan ve benzeri diğer eksiklikler veya hatalardan dolayı oluşan iş kazaları,
- Salgın hastalıklar,
- Biyolojik olaylar, kimyasal madde kaynaklı kazalar, nükleer ve radyasyon kazaları ile birlikte serpintiler,
- Ekonomik kriz, gıda yetersizliğini nedeniyle oluşan kıtlık ve açlık sorunları,
- İklim değişikliği sebebiyle oluşan küresel ısınma, ormansızlaşma ve erozyon olayları,
- Şüpheli paket ve mektuplar,
- Terör olayları ve terörist saldırıları,
- Kış seyahatleri,
- Silahlı taciz olayları,
- Yanıcı, patlayıcı veya tehlikeli kimyasal madde üreten fabrikalarda ve stoklanan depolardaki patlama ve yangın kazaları,
- Tehlikeli madde taşıyan araçların taşıma sırasındaki kazaları.

1.2.4.3. Afetin Etkileri

Afetler, insanların yaşamlarını ve faaliyetlerini durduran veya sekteye uğratan, fiziksel, sosyal, ekonomik ve siyasal kayıplara yol açan, toplulukları olumsuz olarak etkileyerek etkisi altına aldığı doğal, teknolojik veya insan kaynaklı olaylardır (Ergünay, 1999).

Afet olayları, insanlar, insanların yerleşim yapılarını, yerlerini ve çevresini doğrudan etkilemekte; afetler sonucu gelişen kayıplar ve büyük zararlar ile dolaylı ve ikincil etkilerini beraberinde getiren olumsuz durumların tümü afetlerin etkileri olarak ifade edilmektedir. Afet olayları can kayıpları, yaralanmalar ve sakat kalmalar

gibi insanların yaşamlarını etkilemekte, bina ve altyapı hizmetlerinde hasarlara neden olmakta, tarım ürünleri ve alanları ile hayvanları yok etmekte, kültürel yapı ve çevre ile müzelere hasarlar vermekte veya onları yok etmekte, acil yardım, kurtarma, iyileştirme ve yeniden inşa çalışmaları için yapılan giderlerin tamamı, afetlerin doğrudan etkisi olarak tanımlanmaktadır. Afet olaylarının bir diğer etkisi olarak afetlerin dolaylı etkisi ise, hizmet, ticaret, turizm ve üretim sektörlerini kısa ya da uzun vadeli olarak etkilemesi sonucu gelir kayıplarına neden olmakta, sağlık, eğitim, enerji, ulaşım gibi sektörlerde de hasarlara yol açması sonucu hizmet kayıplarına neden olmakta, hizmet ve üretim sektörlerindeki kısa veya uzun vadeli olarak sektöre uğratması sebebiyle fiyat artışlarına yol açmakta, kalkınmadaki planlamaların aksamasına sebep olmakta, işsizlik ve göç gibi durumlara neden olarak toplulukların psikolojisini olumsuz etkilediği olumsuzluklar olarak ifade edilmektedir (Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü, 2014: 35-36).

1.2.4.3.1. Doğal Afetin Etkileri

Doğal afetler, insanların faaliyetleri dışında kendiliğinden meydana gelen doğa olaylarıdır (Şahin, 2011: 331). Doğal yıkım olarak da adlandırılan doğal afet, insansal olanakları ve genel yaşamı etkileyen ve insan faaliyetlerinin gelişimini durduran veya sektöre uğratan deprem, yangın, yer kayması, taşkınlık, kaya düşmesi ve çığ gibi doğa olayları olarak tanımlanmaktadır (Keleş, 2013: 583).

Doğal kaynaklı afetlerin nerede, ne zaman ve nasıl gerçekleşeceği önceden tahmin edilemediği için yaralanmalara, hastalıklara, can ve mal kayıplarına sebep olmakta, ülke ekonomisi, sosyal düzeni olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Meydana gelen bir doğa felaketi beraberinde başka bir afetin veya birden çok çeşitli afetlerin tetikleyicisi olabilmektedir. Bu tür afet olayına örnek olarak bir coğrafi bölgede meydana gelen deprem afeti, o bölgede yangın, su kirliliği, çevre kirliliği, altyapı tesislerinde bozulmalara yol açmakta ve insan sağlığını tehdit eden bulaşıcı ve salgın hastalıklar gibi birçok soruna sebep olmaktadır (Öztürk, 2003: 44).

Bir doğa olayının afete dönüşmesinde, ülkenin coğrafi ve topografik yapıları, kentleşme yapısı ve buna bağlı olarak ortaya çıkan sorunların büyük etkisi bulunmaktadır. Doğal afet tehdit ve tehlikelerini artıran ve afet olayları karşısında yerleşim yapılarının dayanıksız olmasının nedeni olarak yerleşim yerleri tercihinde ve planlama aşamasında doğal afet tehlikelerinin dikkate alınamamasından dolayı

kaynaklanabilmektedir. Ayrıca kent alanlarının sağladığı istihdam olanakları da hızlı ve çarpık kentleşmeyi beraberinde getirerek altyapı ve üst yapıyı bozmakta, plansız gelişmekte ve büyümekte, kentleşme hızının yüksek olması sebebiyle de çok katlı yapıların sayısı da artmış ve artmaya da devam etmektedir. Bu tür durumlara bağlı olarak meydana gelen deprem veya diğer doğal afetlerin şiddeti, büyüklüğü ve etki alanlarına göre göçükler, tahribatlar veya geri kazanılması zor çevresel bozulmalara neden olmaktadır (Genç, 2007: 207-210).

Doğal afetlerin meydana gelmesi sonucu insani, ekonomik, çevresel, sosyal ve psikolojik gibi birçok olumsuz etkileri bulunmaktadır. Bu etkilerden en önemlisi ve telafisi mümkün olmayan durum can kayıpları olmaktadır. Bir afet olayının can kayıplarını önlemek için afet öncesi, afet sırası ve sonrasındaki müdahale ve mücadelelerin doğru ve zamanında yapılması, afet olaylarındaki can kayıplarının yaşanmasını önleyebilmekte veya kayıp sayısını azaltabilmektedir. Ayrıca afet sonrası yapılan doğru müdahaleler ile afet olaylarının dolaylı ve ikincil etkilerinin ortadan kaldırılması mümkün olabilmektedir (Karaesmen, 1996: 98).

Doğal afetlerin bir diğer önemli etkisi, ekonomide neden olduğu kayıplardır. Bir yerde meydana gelen doğa olayları o bölgenin ekonomisini makro veya mikro düzeyde etkileyerek insanları ve toplulukları önemli ölçüde etkilemektedir. Kısa veya uzun vadeli olarak değişen ekonomik kayıplar, afet öncesi afet olaylarını önlemek için yapılan harcamalar, afet sırasında üretimde azalmalar ve diğer maddi kayıpların yaşanması, afet sonrası yapılan yardımlar, yapıların hasara uğraması veya yıkılması, alt ve üst yapının tahribata uğraması ve diğer durumlar, ekonomik düzeni ve ülke gelirini derinden etkilemektedir (Saka, 2003: 179).

Aniden ve beklenmedik bir anda oluşan doğa olayları, can kayıpları, yaralanmalar ve mal kayıplarının yanı sıra, iş olanaklarını ortadan kaldırması, mevcut yapıların bozulması veya tahribata uğraması sonucu insanlar ve topluluklar üzerinde önemli fiziksel ve psikolojik bozulmalara neden olmaktadır. Afetzedelerden başka afetzedelerin akrabaları, afet olaylarına şahit olanlar ve afet bölgesindeki görevli yardım ekipmanları da afet olayları karşısında psikolojik olarak olumsuz etkilenmektedir (Akyılmaz ve Karka, 2011: 1).

Doğal afetlerin etkileri kısa veya uzun süreli olarak değişkenlik göstermektedir. Nitekim doğal afet sonrası toplumların yapısında ve insan psikolojisinde bozulmalara neden olması, afetin etkisinin uzun süreli olmasına yol açmaktadır. Doğal afetlerin bir topluluğu veya bir bölgeyi etkilemesi bazı faktörlere

bağlı olarak meydana gelmektedir. Bu etkiler ise şu şekilde yer almaktadır (Güvel, 2001: 60):

- Afetten etkilenen nüfusun, toplam nüfusa oranı,
- Afet olayının tekrarlanması,
- Afetten etkilenen insanların zamana ve yere bağlı olarak toplumsal etkilenmeleri,
- Afet olaylarından etkilenen nüfusun sosyal merkezileşme değeri,
- Sosyal değişimler,
- Demografik yapılar.

Afet olaylarını önlemek için afet öncesi herhangi bir hazırlık yapılmaması ve halkın afetler konusunda eğitilmemesinden dolayı beklenmedik anda meydana gelen herhangi bir afet olayı insanların psikolojisini olumsuz ve derinden etkilemektedir. Afet olaylarının yaşandığı yerleşim yerinde afetin şiddeti ve büyüklüğüne bağlı olarak etkisi farklı olarak ortaya çıksa da insanlar, doğal afetin tekrar yaşanabileceğini ve aynı veya çok daha fazla zararları yaşayacağını düşünerek o bölgelere güvenememekte ve korunmak için başka yerleşim yerlerine göç etmektedirler. Konutların yıkılması veya tahribata uğraması barınma sorunlarına neden olmakta, okul ve eğitim veren binaların yıkılması eğitimi sekteye uğratmakta, iş yerlerinin yıkılması veya hasara uğraması iş olanaklarının azalmasına sebep olmaktadır. Bu gibi tüm olumsuz durumlar toplumsal hayatı etkileyerek çocuklar, kadınlar ve yaşlıların psikolojisini bozmaktadır. Afetlerin neden olduğu psikolojik bozulmalardan en önemlisi afet mağduru olan kişilerin travma sonrası meydana gelen stres bozukluğu olmaktadır. Kişi veya topluluklar afetten dolayı uğradıkları bu bozulmalar sebebiyle korku ve çaresizlik duygusuna maruz kalmaktadır. Ayrıca travmanın büyüklüğüne bağlı olarak değişen bu etkiler, uzman kişilerin yardımları ile tedavisi mümkün olmaktadır (Akyılmaz ve Karka, 2011: 9).

Birçok kaynakta tanımlanan doğal afetler, her şeyden önce can ve mal kayıplarına yol açmaktadır. İnsan ve diğer canlı varlıkların yaşamlarına son verdiren afet olayları, çeşitli bina ve eşyalara da zarar vermektedir. Afet anında ve hemen sonrasında ortaya çıkan etkiler insanları ve diğer canlıları doğrudan etkilerken afet sonrası belirli bir süre geçtikten sonra da etkileri meydana gelebilmektedir. Genel olarak bakıldığında doğal afetler, insanlar ve diğer canlıların mevcut yaşamında doğrudan, dolaylı ve ikincil etkileri ile yaşamlarını sınırlamakta, kesintiye

uğratmakta, gözle görülemeyen ekonomik zararlara yol açmakta ve insan sağlığı üzerinde psikolojik hasarlar gibi olumsuz sonuçlara sebep olmaktadır (Çuhadaroğlu ve diğerleri, 1992: 56-57).

1.2.4.3.1.1. Doğal Afetlerin Doğrudan Etkisi

Bir afet olayı, insanlar için gerekli olan enerji, altyapı hizmetleri ulaşım, sanayi, haberleşme ve iletişim gibi sistemlere olan etkileri, afetlerin doğrudan etkileri olarak ifade edilmektedir (Güvel, 2008: 2).

Afetlerin ortaya çıkışına bağlı olarak oluşan can kayıpları ve yaralanmalar, altyapı tesislerindeki tahribatlar, eşyaların tahribatı, hayvanlar ve tarımsal ürünlerdeki kayıplar, yapıların hasara uğraması veya yıkılması, barajların harap olması veya göçmesi, ulaşım ve haberleşme hizmetlerinin hasar görmesi gibi tahribat ve yıkım olayları, afet olayları anında veya hemen sonrasında ortaya çıkan hasarlar ve zararlar olarak ifade edilmektedir (Peynircioğlu, 2007: 30).

Yavaş'a göre doğal afetlerin doğrudan etkileri iki şekilde gerçekleşmektedir. İnsanlar için söz konusu olan doğrudan etkileri can kayıpları, yaralanmalar gibi durumlar olmaktadır. Diğer şekli ise konutların tahribatı, altyapı hizmetlerinin hasara uğraması, ticaret ve sanayi alanlarının tahribatı ile çevrenin bozulması, iş yerlerinin hasara uğraması, haberleşme ve enerjinin hasara uğraması, ulaşım kaynaklarındaki bozulmalar, tarım alanlarında ve tarımsal ürünlerdeki kayıplar veya azalmalar gibi durumlar insanların yaşam alanlarını ilgilendiren yerlerde oluşan kötü gelişmelerdir (Yavaş, 2005: 283).

Genel bir ifade ile afetlerin doğrudan etkisi, afet olayları sonucu can kayıpları, yaralanmalar ve sakat kalmalar gibi insanların yaşamlarını etkilemekte, bina, altyapı hizmetleri ve diğer birçok hasarlara neden olması sonucu geçici süreli barınma ve onarım çalışmaları için yapılan giderler, tarım ürünleri ve alanları ile hayvanları yok etmekte, kültürel yapı ve çevre ile müzelere hasarlar vermekte veya onları yok etmekte, acil yardım, kurtarma, iyileştirme ve yeniden inşa çalışmaları için yapılan giderlerin tamamı olmaktadır (Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü, 2014: 35).

1.2.4.3.1.2. Doğal Afetlerin Dolaylı Etkisi

Afet olaylarında doğrudan etkilediği altyapı, haberleşme ve ulaşımındaki hasarlar, sosyal ve ekonomik düzendeki bozulmaların uzun vadeli olarak gecikmesi durumu afetlerin dolaylı etkileri olarak ifade edilmektedir. Tarımsal ürünler ve diğer üretimlerde kayıplar, eğitim ve sağlık sektörlerindeki hizmetlerin aksaması veya sınırlandırılması nedeniyle oluşan kayıplar, iş yerlerinin kayıpları gibi nedenlere bağlı olarak gelirdeki azalmalardır. Örneğin bir bölgede meydana gelen deprem sonrası afet bölgesinde yaşanan doğrudan etkiler yanında dolaylı etkileri de beraberinde getirmektedir. Deprem sonrası oluşan sel felaketlerinden dolayı tarım toprakları hasar görmekte, altyapı sistemlerinde ortaya çıkan bozulmalar ile mahalle ve alçak katlardaki konutlar olumsuz etkilenmektedir. Ayrıca bir coğrafi bölgede meydana gelen sel taşkınlıkları can ve mal kayıplarının yanı sıra, taşkınlıkları ile beraberinde getirdiği kum, çamur gibi malzemeler tarım alanlarının kalitesini ve verimini düşürerek zarar vermekte, çevre sorunlarına sebep olmakta ve ekonomik kayıpları meydana getirebilmektedir (Yavaş, 2005: 283-284).

Afet sonucu ortaya çıkan hasar, yıkım ve zararlara bağlı olarak hizmet, ticaret, turizm ve üretim sektörlerini kısa ya da uzun vadeli olarak etkilemesi sonucu gelir kayıplarına neden olmakta, sağlık, eğitim, enerji, ulaşım gibi sektörlerde de hasarlara yol açması sonucu hizmet kayıplarına neden olmakta, hizmet ve üretim sektörlerindeki kısa veya uzun vadeli olarak sekteye uğratması sebebiyle fiyat artışlarına yol açmakta, kalkınmadaki planlamaların aksamasına sebep olmakta, işsizlik ve göç gibi durumlara neden olarak toplulukların psikolojisini olumsuz etkilediği olumsuzluklar olarak ifade edilmektedir (Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü, 2014: 36).

Afetlerin insan toplulukları üzerinde neden oldukları dolaylı etkileri genel bir sıralama ile şu şekilde sıralayabiliriz:

- Üretim fabrikalarının hasara uğraması veya yıkılması nedeniyle kısa veya uzun süreli üretim kayıplarının yaşanması,
- Hizmet, üretim, ticaret ve turizm sektörlerindeki kayıplar ile bağlantılı olarak gelir kayıplarının yaşanması,
- Üretimin azalması ve üretim kayıplarının yaşanması ile hizmetlerdeki kayıplardan dolayı fiyat artışlarının yaşanması,

- Eğitim, sağlık ve diğer kamu hizmetlerindeki aksamalar ya da kesilmelerden dolayı ortaya çıkan hizmet kayıpları,
- Eğitim ve öğretimin aksaması veya kesilmesi ile kalkınmadaki kayıplar nedeniyle ortaya çıkan diğer sosyal ve ekonomik kayıpların yaşanması,
- Tedavi, ilkyardım, hasarlı ve yıkılmış yapıların kurtarılması ile belirli süreli barınma faaliyetleri için yardımların artmasına bağlı olarak diğer hizmetlerdeki kayıplar nedeniyle başka giderlerin yaşanması,
- Afetzedelerin ve afetten etkilenen diğer insanların göç olayları sonrası oluşan sosyal giderler.

Afet olaylarından bazıları meydana geldikten sonra başka bir afet olayına neden olabilmektedir. Bir yerde oluşan deprem afetinin o bölgede can ve mal kayıplarına neden olmasının yanı sıra yangın, sel baskınları gibi ikincil afet olaylarına yol açabilmektedir. İkincil etkiler, ülke ekonomisinde meydana gelen makroekonomik etkilerdir. Bir ülkenin enflasyonu, ekonomik büyümedeki düşüşler veya yükselişler, bütçe açığı, borç ve ödemeler dengesinde meydana gelene bozulmalar, kamu harcamalarının artması, ülke ve parasal kaynakların azalması gibi sonuçlara neden olan etkilerdir. İkincil etkilere bağlı olarak ortaya çıkan zararların giderilmesi, afetzedelerin mağdur durumlarından çıkarılacak normal yaşamlarına geri dönmeleri için yapılan harcamalar, ülke ekonomisini etkileyerek mali yüklere neden olmaktadır. Aynı şekilde bir bölgede oluşan meteorolojik kökenli fırtına olayı sadece can ve mal kaybıyla sınırlı kalmayarak sel baskınlıkları, açlık ve bulaşıcı hastalıklar gibi olayları beraberinde getirmektedir (Şahin, 1991: 5-6).

1.2.4.3.2. Doğal Olmayan Afetin Etkileri

İnsan ya da teknolojik kaynaklı doğal olmayan afetler, insan faaliyetleri sebebiyle meydana gelmekte olan olaylardır. Hızlı, çarpık ve plansız kentleşme sonucu yapılar çok katlı olmakta ve beşeri kaynaklı afet olaylarını beraberinde getirmektedir. Bu afet türleri geçici veya uzun süreli olmaktadır. Dar sokaklar içinde yanan yapılara itfaiyenin ulaşamaması sebebiyle yapı yanmaya devam etmektedir. Ayrıca altyapı sistemlerinin yetersiz oluşturulmasından dolayı da mahallelerde ve yapılarda su baskınları sorunları yaşanmaktadır. Sanayilerin ve tehlikeli madde depolarının yerleşim yerlerine yakın yerlerde kurulması da patlamalara ve kazalara yol açarak birçok can ve mal kaybına neden olmakta ve diğer canlılar ile çevreye geri

kazanılması mümkün olmayan zararlar vermektedir. Tarım alanlarının tahrip edilmesiyle bu bölgeler yerleşim yerlerine açılarak binalar yapılmakta ve buralardaki bitki örtüsünün yetersizliğinden dolayı erozyon sorununu doğurmaktadır. Hızlı ve çarpık yerleşmeye bağlı olarak sağlıksız yapılar olan gecekondu da artış olmaktadır. Bu yapıların inşaat kalitesi yetersiz olmakta ve inşaat çalışmaları kısa süre içinde gerçekleşmekte, çöp depoları veya kimyasal ve diğer tehlikeli madde depolarına yakın yerlerde yapılaşmaları hem insan sağlığını tehdit etmekte hem de patlama ve yangın olaylarına neden olarak can ve mal kayıpları ile hastalıklara yol açmaktadır (Genç, 2007: 204).

İnsan kaynaklı afet türü olan hava kirliliği, atmosfere bırakılan kirleticiler, havayı, canlı ve cansız tüm varlıkları olumsuz etkileyecek şekle dönüşmesi hali olarak tanımlanmaktadır. Üretim fabrikalarının dumanları, ısıtma için kullanılan kömürlerin kalitesiz olması gibi durumlar hava kirliliğine neden olan insan kaynaklı etkilere (Keleş ve Hamamcı, 2005: 32). Sanayileşme, trafik ve gaz emisyonları, enerji üretimi gibi birçok sebeplerden dolayı hava kirliliği artmaktadır (Toprak, 2008: 296). Hava kirliliği, insanların sağlıklarını önemli ölçüde etkilemektedir. İnsanların solunum yollarını etkilemekte, bitki örtüsünde zarar vermekte, hayvanların yaşamları ve barınmaları için de tehlike oluşturmaktadır. Ayrıca hava kirliliği, diğer kirleticiler ile birleşerek küresel ısınmaya da neden olabilmektedir (Keleş ve Hamamcı, 2005: 104).

İnsan kaynaklı etkilerin bir diğeri de su kirliliğine neden olması durumudur. Su kirliliği, sudaki kirleticilerin insanlar ve diğer tüm canlı varlıkları olumsuz bir şekilde etkilemesi durumu olarak tanımlanmaktadır. Birçok faktöre bağlı olarak kirlenen sular, ağırlıklı olarak insan faaliyetlerinden dolayı daha çok kirlenmektedir. Konut atıklarının su kaynaklarına atılması, gübreleme sonrası yeraltındaki suların kirlenmesi gibi olaylar örnek verilebilir (Keleş ve Hamamcı, 2005: 116).

Başka bir etki türü olarak küresel ısınma, insan kaynaklı iklim değişimi olarak insanların atmosfere bıraktığı sera gazları ve fosil yakıtların yakılması sonucu olarak atmosfer ve okyanusların ortalama ısı miktarında önemli artışların yaşanması şeklinde tanımlanmaktadır (Şahin, 2011: 359).

1.2.5. Afet Yönetimi

İnsanlığın varlığından itibaren geliştirilen teknolojiler, doğal afetlerin ortaya

çıkarmaması üzerinde bir etkiye sahip olmamakla birlikte insanların afet olaylarını önleme kapsamındaki faaliyetleri ise sınırlı olmaktadır. Günümüzde ve gelecek zamanda afet olaylarının etkilerinden kurtulmak ve etkilerine müdahale etmek, afetlerin insanlar üzerindeki etkilerinin en az düzeyde olması için çeşitli araştırmalarda bulunmak, planlar yapmak, yasal düzenlemeler oluşturmak ve bunları uygulamaya koymak gibi afetlere karşı en etkili yöntemler bulunmaktadır. Bu kapsamda ortaya çıkan afetlerin ne tür olduğu, hangi yöntemlerle önlenemediği, ne gibi zararlarının bulunduğu gibi afetlerin detaylı çalışmaları afetlerin insanlar üzerindeki etkisinin en az düzeyde olmasını sağlayan tüm faaliyetler afet yönetimi olarak ifade edilmektedir.

Afet yönetimi ile ilgili literatürde birçok tanımlama bulunmaktadır. Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü 'ne göre afet yönetimi, afet olaylarının önlenmesi veya olumsuz etkilerinin en az düzeye indirilmesi, herhangi bir olayın afet olarak nitelendirilmesi sonucu bu olaya zamanında, hızlı, verimli ve etkili bir şekilde müdahale çalışmalarının yapılması, afetlere maruz kalmış kişileri ve toplulukları normal yaşama devam etmeleri veya yeni ve güvenli yerleşim yaşamlarına kavuşmaları için yapılan topyekûn mücadele çalışmalarıdır. Ayrıca bu kaynakta afet yönetiminin başka bir tanımı olarak da afet olaylarının önlenmesi ve olumsuz etkilerinin azaltılması için afet öncesi, afet sırası ve afet sonrası aşamalarda yapılması gereken önlemler ve planlar, planların yönlendirilmesi ve koordine edilmesi, etkin bir şekilde uygulanması için toplumun tüm kurum ve kuruluşlarıyla, kaynaklar ve olanakların düzenlenen planlar çerçevesine göre kullanılması gereken, çok yönlü, çok aktörlü ve çok disiplinli, hem dinamik hem de karmaşık yapıya sahip olan bir yönetim süreci olarak tanımlanmaktadır (Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü, 2014: 33).

Afet yönetimi, insanların ve toplulukların, güvenli ve sağlıklı bir çevrede hayatlarını idame ettirmelerini zorlaştıran veya yok eden bazı riskli alan ve konuların tespiti; doğal, teknolojik, beşeri, sosyal, rasyonel, politik unsurların kontrolü; rasyonel plan, politika ve yöntemlerin geliştirilmesinin sağlanması; karar alıcı ve uygulayıcıların eğitimleri dâhil olmak üzere her türlü ayrıntının düşünülerek yönlendirilmesi, farkındalığın artırılması ve bir kültür olarak benimsetilmesi ile ilgili yönetimde “planlamadan kontrole” kadar tüm süreci kapsayan, merkezi olarak kamu yönetiminin yer aldığı, disiplinler arası bir çalışmadır (Karaman, 2016: 2-3).

Afet olarak ortaya çıkabilecek olayların önlenmesi ve zararlarının azaltılması

amacıyla, afet öncesi hazırlık yapma, afet sırasında ve afet sonrasında müdahale etme, iyileştirme ve yeniden inşa gibi aşamalarda çalışmaların yapılması için gerekli olan faaliyet planlarının yapılması, yönlendirilmesi, desteklenmesi, işbirliği ve uyum içinde gerçekleşmesi ve etkin bir şekilde uygulanması için toplumun tüm kurum ve kuruluşları ile kaynaklarının bu amaç kapsamında yönetilen bir yönetim biçimidir (Kadıoğlu, 2011: 48).

Afet yönetimi, afet sayılabilecek olayların önlenmesi ve zararlarının ortadan kaldırılması veya zararlarından en az düzeyde etkilenmeleri kapsamında afet öncesi ve sonrasında ihtiyaç duyulan tüm faaliyetlerin planlanması, yönlendirilmesi, desteklenmesi, koordine edilmesi ve uygulanabilmesi amacıyla tüm kurum ve kuruluşlar ile kaynakların bu doğrultuda yönetilmesidir. Bu kapsamda afet yönetimi çok yönlü, çok aktörlü, kapsamlı, disiplin gerektiren karmaşık bir yönetim biçimi olmaktadır. Ulusal ve uluslararası toplumun tüm kurum ve kuruluşları, afet yönetimi sürecinin bir noktasında yer almaları çok katmanlı olduğunu göstermektedir. Ayrıca afet öncesi hazırlıklı olma, zararları azaltma, afet sonrası müdahale, mücadele, iyileştirme ve yeniden yapılandırma aşamalarının bulunması afet yönetimini çok aşamalı yapmaktadır (Gökçe ve Tetik 2012: 8-9).

Afet yönetiminin amacı, afete maruz kalmış kişileri göçük altından kurtarmak, afetzedeleri ve yaralıları hastaneye götürmek, afet nedeniyle oluşan yangınları ortadan kaldırmak ya da yapılması gereken tüm müdahale ve mücadeleleri yapmanın yanında asıl yapılması gereken, kişileri ve toplumları öncelikle afet tehlikelerinden korumak ve var olan riskleri afet olayları yaşanmadan en az düzeye indirmeye yönelik çalışmalarda bulunmaktır (Kadıoğlu, 2008: 10, 13).

Afet yönetiminin amaçlarını daha geniş olarak ifade edilmesi mümkündür. Bunlar ise afet öncesi, afet sırası ve afet sonrası şeklinde aşağıdaki gibi sıralanabilir (Erkal ve Değerliyurt, 2009: 151-153):

Afet öncesi;

- Ortaya çıkabilecek olaylardan, insanların en az düzeyde zarar görmesi ve kayıplar yaşanması için gereken tüm önlemleri önceden almak,
- Önlenebilir olayları önlemek ve önlenemeyen olaylar için ise hızlı ve etkili bir yöntemle zamanında çalışmalarda bulunmak,
- Afet olaylarının zararları için yapılan planlamaları her aşamada geliştirerek var olan risklerin artmasını önlemek,

- Tüm toplumun olası olaylardan en az düzeyde etkilenmeleri için eğitici programlar oluşturmak ve bunları uygulayarak insanları bilgilendirmek, afet olayların zararlarını azaltma kültürünü oluşturmaktır.

Afet sırasında;

- Haber alma, iletişim ve ulaşım olanaklarını tekrar sağlamak,
- Arama-kurtarma ve ilk yardım çalışmalarını başlatmak,
- Zarara uğramış hasarlı konutları boşaltmak ve tahliye işlerini yaparak insanların zarardan daha fazla etkilenmesini önlemek,
- Afetzedeler için geçici barınma yerleri oluşturmak ve onların temel ihtiyaçlarını karşılamak,
- Her türlü olaylara karşı güvenlik tedbirlerini sağlamak,
- Çevre sağlığı kapsamında güvenlik tedbirleri oluşturmak,
- Zarara uğrayan binalar için hasar tespitine başlamak,
- Yangınlar, bulaşıcı hastalıklar, sel baskınları gibi oluşabilecek ikincil afetlerin ortaya çıkmasını önlemektir.

Afet sonrası;

- Afet olayları ardından afetzedeleri kurtarmak ve yaralıların sağlık hizmetlerinin en kısa sürede karşılayarak ağırlıklarına kavuşmalarına yardımcı olmak,
- Afet olayları ardından olası ikinci afet olaylarını önlemek ve afetzedelerin can ve mal güvenliğini korumak,
- Afetzedelerin yaşamları için gerekli olan temel ihtiyaçlarını en kısa sürede karşılamak ve mevcut yaşamlarına geri dönmeleri için gerekli çalışmaları sağlamak,
- Afetlerin neden olduğu fiziksel, sosyal, ekonomik, çevresel ve psikolojik gibi birçok kayıpların etkisini azaltmak,
- Afetzedeleri, afet bölgesinde tahrip olmuş alanlardan daha güvenli ve yerleşim yaşamına uygun yerlere yerleştirerek afet olaylarından uzak tutarak yeni yerleşim yerleri oluşturmaktır.

Tüm tanımlamalara bakıldığında afet yönetimi afet öncesi, afet sırası ve afet sonrası aşamalarda oluşan bir yönetim şekli olarak içerdiği unsurlar şunlardır:

- Olası bir afetin olumsuz ve kötü etkilerini en az düzeyde kurtulmasını sağlayarak, ekonomik alanı da dâhil ederek afetlerin yol açtığı zararların

azaltılması amacıyla planlamalar ve düzenlemeler yapmak ve bunların yürütülmesini sağlamak,

- Ani olarak ortaya çıkan afetlere karşı hazırlık çalışmaları yapmak ve afetin olumsuz etkilerine karşı daha hızlı ve etkin acil durum önlemlerini düzenlemek,
- Yavaş yavaş gelişen afetlerde, sel baskınları, göçük olayları ve beklenmedik anda ortaya çıkan afet olaylarında afet bölgesini ve afetzedeleri belirleyerek ivedi olarak önleyici çalışmalarda bulunmak,
- Afet sonrası en kısa sürede müdahale ederek acil yardımlarda bulunulmasını sağlamak,
- Afet sonrası iyileştirme ve yeniden yapılandırma çalışmaları için düzenlemeler yapmak, koordine etmek, desteklemek ve gelişimi için süreklilik kazandırmak gibi unsurlar bulunmaktadır.

Afet yönetimi, afet olarak ortaya çıkabilecek her türlü tehlikelere karşı hazırlıklı olma, zararlarını azaltma veya en az düzeyde zarara sebebiyet verme, müdahale ve mücadele etme, iyileştirme ve yeniden yapılandırma amacıyla var olan kaynakları organize ederek planlamalar yapan, destekleyen, yönlendiren koordine eden ve değerlendiren süreçlerin bir bütünüdür. Günümüzde modern afet yönetimi olarak tanımlanmakta olan bu sistemi afet öncesi ve afet sonrası diye ikiye ayrılmaktadır. Kayıp ve zararları azaltma, afetlere hazırlık, tahmin ve erken uyarı, afetleri anlamak ve etkilerini analiz etmek gibi afet öncesi korumaya yönelik yapılan çalışmalara risk yönetimi denilmektedir. Basit bir ifade ile risk yönetimi, afet meydana gelmeden önce yapılan tüm çalışmaları içermektedir. Bu sayede olası afet olaylarına karşı risk analizleri yapılarak afet zararları azaltılabilir. Afet olaylarının yaşanması süreci ve sonrasında düzeltmeye yönelik yapılan müdahale, iyileştirme ve yeniden yapılandırma gibi uygulanan tüm faaliyetlere de kriz yönetimi denilmektedir (Kadıoğlu, 2008: 9-10).

1.2.6. Afet Yönetimi Evreleri

Afet yönetimi, yukarıdaki tanımlamalarda belirtildiği gibi afet olaylarının önlenmesi veya olumsuz etkilerinin en az düzeye indirilmesi, herhangi bir olayın afet olarak nitelendirilmesi sonucu bu olaya zamanında, hızlı, verimli ve etkili bir şekilde müdahale çalışmalarının yapılması, afetlere maruz kalmış kişileri ve toplulukları

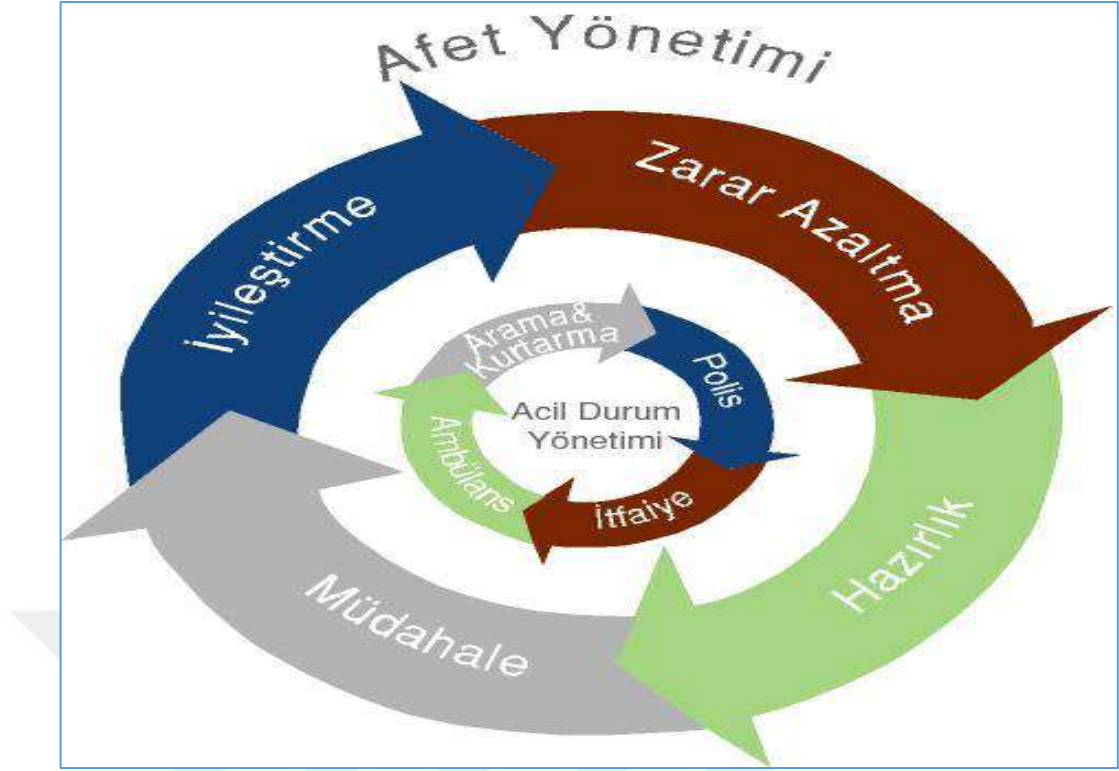
normal yaşama devam etmeleri veya yeni ve güvenli yerleşim yaşamlarına kavuşmaları için yapılan topyekûn mücadele çalışmalarıdır. Ayrıca bu kaynakta afet yönetiminin başka bir tanımlaması olarak da afet olaylarının önlenmesi ve olumsuz etkilerinin azaltılması için afet öncesi, afet sırası ve afet sonrası aşamalarda yapılması gereken önlemler ve planlar, planların yönlendirilmesi ve koordine edilmesi, etkin bir ekilde uygulanması için toplumun tüm kurum ve kuruluşlarıyla, kaynaklar ve olanakların düzenlenen planlar çerçevesine göre kullanılması gereken, çok yönlü, çok aktörlü ve çok disiplinli, hem dinamik hem de karmaşık yapıya sahip olan bir yönetim süreci olarak tanımlanmaktadır (Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü, 2014: 33).

Afet yönetimi süreci, olası bir afeti izleyen ve bir sonraki meydana gelen afet olayına kadar geçen sürede yapılan müdahale, iyileştirme, yeniden inşa, zarar ve hasarları azaltma, afet olaylarına karşı önceden hazırlıklı olma aşamalarının tümünü kapsamaktadır. Afet yönetimi sürecine, afet yönetiminin evreleri olarak da adlandırılabilir. Afet öncesi, afet sırası ve afet sonrası evreleri kapsayan afet yönetimi sürecinde uygulanan tüm faaliyetler bir bütün içinde, belirli amaç kapsamında ve sistemli olarak gerçekleşmektedir. Her aşamada yürütülen faaliyetlerin başarısı ve etkinliği, bir sonraki aşamada yapılan çalışma faaliyetlerini etkileyerek oluşan bu döngü iç içe geçmiş zincir halkaları ya da daire ile şekillendirilmektedir (Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü, 2014: 33).

Geray'a göre afet yönetimi süreci afet öncesi, afet sırası ve afet sonrası olmak üzere 3 evreden oluşmaktadır (Geray, 1977: 94).

Ergünay ise, afet yönetimi sürecinin kökenleri ve gelişim hızlarına bağlı olmadan bütün afet olayları ile ilgili yapılan faaliyetleri 5 evreden meydana geldiğini belirtmektedir. Bunlar sırasıyla şu şekilde oluşmaktadır; zarar azaltma, önceden hazırlık, kurtarma ve ilk yardım, iyileştirme ve yeniden inşa evreleridir (Ergünay, 1996: 264).

Afet yönetiminin evrelerinde yer alan zarar azaltma ve önceden hazırlık aşamaları, afet olayları yaşanmadan önce gerçekleştirilen faaliyetleri ve önlemleri oluşturmaktadır. Afet olayları sonrasında yapılan müdahale, mücadele, iyileştirme gibi aşamalar ise afet olaylarının etkileri düzenleyen faaliyetleri içermektedir.

Şekil 2: Afet Yönetiminin Evreleri (Kadıoğlu, 2008: 3).

1.2.6.1. Zarar Azaltma

Zarar azaltma aşaması, doğal, teknolojik veya beşeri unsurlu tehlikeler ve çevresel bozulmalar afet olaylarının ortaya çıkmasını önlemek veya büyük zararlar doğurmasını azaltmak amacıyla, afet öncesi, anı ve sonrasında yapılması gereken yapısal ya da yapısal olmayan tüm önlemler ve çalışmalar olarak tanımlanmaktadır (Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü, 2014: 165).

Afet risklerinin önlenmesi, zararlarının en az seviyede gerçekleşmesi ve büyük kayıplar oluşturmaması için gerekli olan tüm çalışmaların yapıldığı evredir. Bu evrede birbirinden farklı tehlikeler ve bunların etkilerine bağlı olarak meydana gelebilecek can ve mal kayıplarından dolayı oluşan zararları, fiziki, ekonomik, sosyolojik ve psikolojik tüm olumsuz etkileri uzun vadeli çalışmalarla azaltmak ya da zararları tamamen ortadan kaldırmak amacıyla yapılan ve sürekliliği kapsayan faaliyetleri içermektedir (Tezer, 2005: 1-13).

Toplumun fiziki altyapısı oluşturulurken yer seçimi ilkesi göz önünde bulundurularak yapılaşmada daha yüksek standartların belirlenmesi ve bunların

sağlanması için ekonomik ve yasal yöntemlerin iyileştirilmesi ve geliştirilmesi, toplumun her kesiminde bulunan insanların, yerel halkın ve birçok kuruluşların muhtemel afet olayların zararlarını azaltmak amacıyla alınabilecek tüm önlemlerin belirlenmesi ve bunları sağlamak için yatırımları yapmalarının eğitim ve kurumsal düzenlemeler ile bir toplumsal kültür oluşturma yoluyla sağlanmasıdır. Başka bir ifadeyle, afet riskleri ve tehlikelerinin önlenmesi ya da büyük zararlara yol açmaması için yapılması gereken önlemler ve faaliyetlerin tümünü kapsamaktadır. Bu faaliyetlerin gerçekleşmesi birçok kurum ve kuruluşla, birbirinden farklı disiplinlerin belirli bir amaç kapsamında çalışmasını gerektiren uzun vadeli yürütülen çalışmalardır (Gülkan ve diğerleri, 2003: 61).

Zarar azaltma aşamasının amacı uzun dönemli tehlike durumları ve etkilerine bağlı olarak ortaya çıkabilecek can ve mal kayıplarını azaltmak ya da zararlarını ortadan kaldırmak için önlemler faaliyetlerin sürekliliğidir. Aynı zamanda toplumdaki insanları ve işyerlerini önlemler konusunda eğitmek ve bu kapsamda can ve mal kayıpları ile yaralanmaları en aza indirmeyi sağlamaktır (Kadıoğlu, 2008: 10-11).

Zarar azaltma evresindeki yapılan çalışmaların konusu aşağıdaki gibi sıralanabilir (Kadıoğlu, 2008: 11):

1. Afet zararlarını azaltmak için mevcut teşvik ve kaynakların belirlenmesi,
2. Yerleşim bölgesinde, kurum ve kuruluşlardaki tehlikelerin belirlenmesi,
3. Yerleşim bölgesi, kurum ve kuruluşlar için risk profilinin çıkarılması,
4. Afet senaryolarının üretilmesi ve çözüm yollarının geliştirilmesi,
5. Etki analizi ve olası hasarların belirlenmesine yönelik hazırlıklar,
6. Yapılmış ve yapılmamış olan afet yönetimi çalışmalarının belirlenmesi,
7. Kısa, orta ve uzun vadeli zarar azaltma planlarını hazırlamak,
8. Mevcut zarar azaltma önlemlerini değerlendirmek,
9. Toplumu ve değişik kurum ve kuruluşu ilgilendiren hazırlık ve planlar ile ilgili koordinasyonu sağlamak,
10. Toplumu afet öncesinde korumaya yönelik erken uyarı ve altyapısını kurmak,
11. Tehlikeli bölgelerin yeri, meydana gelebilecek zararlardan korunmak için alınması gereken önlemler konusunda toplumu sürekli ve doğru bir şekilde bilgilendirmek,
12. Toplumun afet bilincini yükseltmeye yönelik çalışmalar yapmak,
13. Risk altındaki yapı ve insanların kamulaştırma ve nakil ile korunması,

14. Risk altındaki kritik ve hayati yapı, tesis ve altyapının güçlendirilmesi,
15. Mevcut planların güncelleştirilmesi ve geliştirilmesi,
16. Tarihi eserler, çevre ve doğal hayatı korumaya yönelik çalışmalar,
17. Sürdürülebilir kalkınma için iş yerlerinin afetlere dirençli hale getirilmesi çalışmaları.

Zarar azaltma evresi, pratikte, iyileştirme veya yeniden inşa aşamasındaki faaliyetler ile birlikte başlar ve yeni bir afet olayı meydana gelene kadar devam eder. Bu evrede yapılan çalışmalar, ülke, bölge ve yerleşim birim ölçeğinde olmak üzere çok büyük uygulama alanlarını belirtmektedir (Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü, 2014: 165).

Bu aşamada yapılan olan diğer çalışmalar şu şekilde sıralanabilir (Ergünay, 2002: 6; Kadioğlu, 2008: 11-12):

- Afet sırasında uygulanacak yasal mevzuat gözden geçirilmesi ve gerekli olması durumunda yeniden düzenlenmesi,
- Alan kullanımı, yapı, deprem ve ilgili yönetmeliklerin gözden geçirilmesi, ihtiyaç olması durumunda ise yeniden düzenlenmesi,
- Afet tehlikesi ve riskinin büyük ve küçük ölçekli olarak yeniden oluşturulması, iyileştirilmesi ve tehlike haritalarının ise hazırlanması,
- Gerekli olan bilimsel ve teknik araştırma-geliştirme çalışmaları için faaliyet planları oluşturulması ve uygulanması,
- Ülke için afet kayıt şebekeleri, erken uyarı ve kontrol sistemlerinin kurulması ve bunların geliştirilmesi,
- Afet zararlarının etkilerinin azaltılması konusunda tüm toplumları bilgilendirecek geniş kapsamlı eğitim faaliyetlerinin yürütülmesinin sağlanması,
- Afet zararlarının azaltılması kavramı, ülke kalkınmasının her safhasına dâhil edilerek uygulanmasının sağlanması,
- Afet olaylarına karşı önleyici ve zararlarını azaltıcı mühendislik önlemlerin geliştirilmesi ve uygulanması gibi faaliyetlerin sağlanmasıdır.

Zarar azaltma aşamasında, yerleşme ölçeğinde yapılması gereken çalışmalar şunlardır (Şahin, 2009: 134):

- Afet tehlikesi ve riskinin belirlenmesi ve mümkün olması halinde önlenmesi ve ağır kayıplara yol açmaması için gerekli olan tüm önlemlerin alınması,

- Her kesimdeki bireylerin v toplumun afet tehlikesi ve riski konusunda bilgilendirilmesi ve afetle baş edebilmeleri bakımından kapasitelerinin geliştirilmesi,
- Afet olaylarından önce ve sonra uygulanan mevzuat ve kurumsal yapılanmaların geliştirilmesi,
- Araştırma-geliştirme politika ve strateji yöntemlerinin geliştirilmesi ve uygulanmasının sağlanmasıdır.

1.2.6.2. Hazırlıklı Olma

Afet olaylarına zamanında hızlı, verimli ve etkili bir şekilde müdahale etmek amacıyla olası afet olaylarından önce yapılması gereken planlama, eğitim ve tatbikat çalışmaları, insanların afet konusunda bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi, erken uyarı sistemlerinin kurulması, afet acil stoklarının oluşturulması gibi her türlü faaliyetlerin devamlı ve sürdürülebilir olacak biçimde yürütüldüğü süreci oluşturmaktadır (Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü, 2014: 34).

Hazırlıklı olma ya da önceden hazırlık aşaması, zarar azaltma aşamasında yapılan tüm faaliyetlerin afet olaylarını tamamen ortadan kaldıramadığı ve bundan dolayı oluşabilecek muhtemel afet olaylarına her zaman hazırlıklı olmak gerektiği düşüncesinin bir ürünü olmaktadır (Yılmaz, 2002: 211).

Afet öncesinde muhtemel bir afetin meydana gelmesiyle beraber oluşan kayıp ve zararların giderilmesi, tehlike ve tehdit altında bulunan afetzedeler ve diğer canlıların öncelik olarak korunması ve kurtarılması, afetten dolayı yaşanan kayıpların bulunması ve acil yardım ihtiyaçlarının giderilmesi amacıyla “arama-kurtarma kabiliyetini geliştirilmesi ve hazır tutulması” ve daha zinde olması için gerekli olan tatbikat, eğitim gibi tüm çalışmaları kapsamaktadır (Gülkan ve diğerleri, 2003: 2-3). Ayrıca bu safhada, afet sonrası ortaya çıkan barınma, sağlık, gıda gibi gereksinimler için gerekli stoklama ve dağıtım işlerinin gerçekleşmesi amacıyla dağıtım merkezlerinin belirlenmesi ve tatbikatların denenmesi büyük önem taşımaktadır (Güler, 2004: 8).

Önceden hazırlık aşamasında yapılan faaliyetler, sadece afetin alarm süresi içinde uygulanan kısa süreli faaliyetler olarak değerlendirilmemesi gerekmektedir. Yapılan faaliyetler, afet olaylarının yıkıcı etkilerini azaltacak ve insanların can, mal ve milli servetlerini koruma altına alacak kısa ve uzun vadeli birçok çalışmayı

kapsayabilir. Bu yönüyle hazırlıklı olma aşaması, zarar azaltma aşamasında yapılan çalışmalarla iç içe geçmiş durumdadır (Ergünay, 1996: 266). Bu aşamada yapılan faaliyetler aşağıdaki gibi özetlenebilir (Kadıoğlu, 2008: 18-19; Şahin, 2009: 135):

- Merkezi düzeyde afet yönetimi kapsamında planlar hazırlanmalı ve geliştirilmeli,
- İl ve ilçe düzeyinde “Afet Acil Yardım Planları” hazırlanmalı ve geliştirilmeli,
- Planlarda görev alacak personellerin görevli ve sorumlu oldukları konularda eğitilerek bilgilendirilmeli ve tatbikatlarla test edilmeli,
- Gerekli olması halinde bölge teçhizat merkezleri oluşturulmalı ve önem arz eden maddeler stoklanmalı,
- Arama-kurtarma faaliyetleri örgütlenerek bilgi düzeyleri geliştirilmeli ve yaygınlaştırılmalı,
- Erken uyarı ve alarm sistemleri kurulmalı, işletilmeli ve geliştirilmelidir.

Olası bir afet olayına hazırlıklı olmak amacıyla ana faaliyetlerin hazırda olması için müdahale ekipmanları, malzemeler ve gerekli olan birçok araç-gereç doğru noktalara yönlendirilmelidir. Afet sonrası birçok resmi, özel ve sivil toplum kuruluşlarının uyum ve işbirliği içinde gerekli bilgi ve donanımına sahip olması gerektiğinden, hazırlık döneminde yapılan tüm çalışmaların başarıya ulaşmasında büyük katkı sağlamaktadır (Güler, 2011: 20-21).

1.2.6.2.1. Tahmin ve Erken Uyarı Sistemi

Doğal veya teknolojik kaynaklı afet tehlike ve risklerin çok yüksek olmasından dolayı afet olaylarının erken uyarı ile önceden bilinmesine yönelik çalışmalarda artış yaşanmıştır. Bazı afet türlerinin önceden tahmin edilebilir nitelikte olması afet olayları yaşanmadan önce önlenebilmektedir. Bazı afet türlerinde ise, özellikle doğal afetlerin yol açtığı büyük kayıplar ve zararlar önlenememektedir. Bu tür afet olaylarının önlenmesi amacıyla gelişme kaydeden teknolojiye bağlı olarak “erken uyarı ve hızlı müdahale” sistemlerinin kurulması ile yeterli teknik donanım ile bilgili ve bilinçli müdahale ekipmanlarının o bölgelerde bulunması, belirtileri ve erken uyarı sistemleri ile önceden haberdar olunmasını sağlayarak afet olaylarına müdahale edilebilir. Ayrıca afetin yıkıcı ve olumsuz etkilerinin genişlemesi olasılığına karşı insanlar afet olaylarına karşı ne tür önlemler almaları gerektiği

konusunda uyarılmalı ve gerekli olması durumunda ise başka bir bölgeye tahliye edilebilir (Kadioğlu, 2008: 22-23; Yılmaz, 2003: 52-54).

1.2.6.3. Müdahale

Müdahale, acil müdahale veya afete müdahale olarak da tanımlanan bu kavram, afet ve acil durumlarda canı ve malı kurtarma, çevre ve malı koruma, güvenlik, sosyal ve psikolojik yardım hizmetlerini sağlamaya yönelik yapılan çalışmalar olarak ifade edilmektedir (Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü, 2014: 165).

Müdahale, afet olaylarının ortaya çıkması ile başlayan ilk aşamayı oluşturmaktadır. Afet anında ya da afet sonrasında çok sayıda insan yaşamını kurtarma, yaralıların ilk ve acil tedavisini sağlama, açıkta kalanlar için geçici barınma, yiyecek, içecek, su ve arıtma temini,, ısınma, giyecek, güvenlik temini, korunma, tahliye ve psikolojik destek gibi temel ihtiyaçların sağlanması çalışmalarının tümünü oluşturmaktadır. Bu aşamada yapılan tüm çalışmalar devletin kaynaklarını ve gücünü en hızlı, etkili, verimli ve uygun yöntemlerle afet bölgesinde kullanılmasını hedeflediği için koordinasyon ve uyumun çok iyi olması büyük önem taşımaktadır (Gökçe ve Tetik 2012: 14-15).

Bir afet sonrası can ve mal kurtarma çalışmaları yanında bir idari birimin kendi içindeki olağanüstü koşullardaki durumun normale dönmesi amacıyla görevli personelin eğitilmesi, toplumların uyarılması ve bilinçlendirilmesi, arama-kurtarma faaliyetlerinin yürütülmesi, tıbbi sağlık yardım ve tedavilerinin sağlanması, afetzedelerin daha güvenli yerleşim alanlarına tahliyesi ve geçici iskân sağlanması, konutlar ve diğer binaların hasarlarının tespiti, zarar azaltma amacıyla yapılması gereken faaliyetlerin belirlenmesi ve başka bölgelerden de istenecek yardımlar yapılan faaliyetler arasında yer almaktadır. Yürütülen tüm faaliyetler arasındaki koordinasyonun çok iyi olması, yapılan müdahale planlarının uygulanabilir, gerçekçi ve güncelliğini koruması gerekmektedir. Ayrıca müdahale aşamasının olağanüstü şartlarda da yerine getirilmesi zorunluluğu, olağanüstü hazırlık, yetki ve sorumluluklara sahip olmayı gerektirmektedir (Kadioğlu, 2008: 23-24).

Bu evrede, afet olayının meydana gelmesinden hemen sonra yapılan müdahale ile süreç başlar, afetin durumuna ve büyüklüğüne bağlı olarak kısa ve uzun süreli veya 1-2 aylık süreyle devam edebilen bir süreci kapsayabilir (Şahin, 2009: 135).

Müdahale aşamasında yapılan faaliyetlerin temel amacı, en kısa süre içerisinde ve en uygun yöntemlerle gerçekleştirmektir. Bu aşamada yapılan faaliyetler aşağıdaki gibi sıralanabilir (Kadioğlu, 2008: 23-24):

- Haber alma, iletişim ve ulaşım,
- Temel gereksinimlerin belirlenmesi,
- Arama-kurtarma çalışmaları,
- İlk yardım ve tıbbi sağlık,
- Yaralıların tedavisi,
- Tahliye işleri,
- Geçici barınma,
- Gıda, içecek, giyecek, ısınma temini,
- Güvenlik temini,
- Çevre sağlığını koruma,
- Hasarlı yapıların tespiti,
- Tehlike arz edecek yıkıntıların ortadan kaldırılması,
- Bulaşıcı hastalıklar, patlama ve yangın gibi ikincil afet olaylarının önlenmesidir.

Bu evrede, afet durumunu ve ortaya çıkan ihtiyaçların hızla belirlenmesi, ulaşım ve iletişimin çok yönlü sağlanması, uygun ve yeterli miktarda doğru gereç ile bilgili ve eğitilmiş kadroları afetlerin yaşandığı yerlere hızla ulaştırma, günlük desteklerini ve acil sağlık hizmetlerini karşılayacak ekipmanların afet alanlarındaki faaliyetlerini kapsamaktadır (Erkoç, 2004: 12). Hem deneyim hem de hızlı bilgilenmeye bağlı mutlak ve tekel otorite ile disiplin gerekli olmaktadır. Afet olaylarının yerel olaylar olmasından dolayı, acil müdahale kuvvetleri yerel otorite ve disiplin altında mahalli kaynaklarla oluşturulmaktadır. Ancak afet olaylarında bu kaynaklar, tehlike altında ve zarara uğrama olasılığı olması bakımından komşu veya üst düzeyden müdahale yapılması alternatiflerinin de hiyerarşik bir yapı içinde hazır bulundurulması, evrensel bir ilke olarak kabul edilmektedir (Gülkan ve diğerleri, 2003: 1).

Bu aşamada, afete maruz kalan afetzedelerin psikolojileri ile kesinlikle ilgilenilmesi de büyük önem taşımaktadır. Afetzedelerin yaşadıkları travmatik olayların etkisinden kurtulmaları için psikolojik terapi merkezleri ile yardımcı olunarak normal yaşamlarına geri dönmeleri sağlanmalıdır (Görgü, 2006: 13).

1.2.6.4. İyileştirme

İyileştirme, afet olaylarına müdahale edilmesinden sonraki aşamayı ifade etmektedir. Afetlerden olumsuz ve kötü olarak etkilenen ve zarara uğrayan bireylerin, yaşamsal gereksinimlerin doğru yöntemlerle giderilmesi, afetten önceki hayatlarına kavuşturmaları için çalışmaların yapılması, olası yeni afet olaylarına karşı nasıl yöntem izlemeleri gerektiğini konusunda bilgilendirilmesi ve afetten minimum zararla kurtulmaları için güvenli alanlar oluşturulması amacıyla fiziksel, yasal, ekonomik ve sosyal faaliyetlerin yapılması gerekli olmakta ve bu yapılanların süresi uzun süreci kapsamaktadır (Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü, 2014: 94).

Afetlerin yaşandığı bölgelerde iletişim, ulaşım ve haberleşme, gıda, su, geçici veya kalıcı iskan, elektrik, sosyal faaliyetler gibi toplumların temel yaşamsal gereksinimlerinin en az seviyede olsa bile karşılanması amacıyla gereken tüm faaliyetlerin yerine getirilmesi ve daha güvenli yaşam alanlarının oluşturulmasıdır (Ergünay, 1999: 12).

İyileştirme aşamasındaki ana hedef, afet durumu ortadan kaldırıldıktan sonra afetin zararlarından ve doğurduğu olumsuz etkilerden etkilenen insanların ve yerel toplulukların desteklenmesinin yanında afetten etkilenen tüm toplumların yerel ekonomik durumlarının normale getirilmesi, toplumsal eğitimin sağlanması, altyapının iyileştirilmesi, ticari ve sanayi kollarının desteklenmesi, sosyal ve psikolojik destek hizmetlerinden faydalanılarak gelecek muhtemel başka afet olaylarına karşı daha dirençli ve dayanıklı hale getirilmesidir. Bu aşama, yerel ve çok yönlü bir çalışma alanını oluşturmaktadır. Bu doğrultuda afet yönetiminde eksik olunan noktalar için yeniden düzenlenmesi, tekrarlanabilir veya ikincil afet olayları karşısında insanların daha dirençli olmaya, eski durumlarına göre daha iyi seviyelere ulaşmaya yönelik yapılan tüm çalışmalardır (Gülkan ve diğerleri, 2003: 51-52).

İyileştirme aşaması toplumların sosyal, ekonomik ve psikolojik yaşamlarını normale döndürmeye yönelik yapılan çalışmaları içermektedir. Afet yönetiminde zarar azaltma aşamasında kısa süreli olan insanların içecek, gıda, giyecek, barınma gibi temel gereksinimlerin ve sosyal ihtiyaçların karşılanması için gerekli altyapının oluşturulması gerekmektedir. Bu aşamada denge oluşturulmasıyla birlikte uzun süreli çalışmalar olan ekonomik canlılığın yeniden kazanılması, ulaşım, su, elektrik, kanalizasyon gibi altyapı sistemlerinin geliştirilmesi, yapıların yeniden yapılanması

ve sosyal hayatı iyileştirme gibi çalışmaları kapsamaktadır (Kadıoğlu, 2008: 23-24).

Afet olaylarının etkilerini ortadan kaldırdıktan sonra afetzedelerin ve yerel toplulukların normal yaşam seviyelerine dönüş süresi olabildiğince ivedilikle en kısa süre içinde gerçekleşmesi ve afet öncesi koşullara tekrar kavuşturmak bu aşamada yapılan faaliyetlerin başlıca amacını oluşturmaktadır. İyileştirme, bir afet olayının meydana gelmesinden sonra hemen başlar, afetin büyüklüğü, şiddeti ve etkisine bağlı olarak 1-2 yıl devam edebilen tüm çalışmalar bu aşamanın parçalarından biri olmaktadır (Şahin, 2009: 135-136).

1.2.6.5. Yeniden İnşa

Meydana gelen afet olaylarından dolayı, hasarlı, yıkılan veya kullanılamaz hale gelen tüm yapı, tesis ve altyapı sistemlerinin onarılması ve işlevlerini tekrar kazanmaları daha dirençli, çevreye uygun yapıların oluşturulması için yapılan inşa çalışmaları olarak tanımlanmaktadır (Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü, 2014: 161).

Bazı araştırmacılara göre yeniden inşa, iyileştirme evresinin içinde yer almaktadır (Kadıoğlu, 2011: 195). İyileştirme evresi içinde yer alan yeniden inşa, afet sonrasını, afet öncesi aşamayla ilişkilendirmektedir. Olası yeni bir afet olayları ve acil durumları karşılamak için yeniden inşa, zarar azaltma, hazırlıklı olma aşamalarının kolaylaştırmaktadır. Bu evredeki temel amaç, afet nedeniyle ortaya çıkan zararların ve olumsuzlukların tekrar yaşanmasının önüne geçmektir. Afetten dolayı bozulan veya kesintiye uğrayan sosyal ve ekonomik yapı ile psikolojik durumları afet öncesindeki kiyasla daha yüksek seviyelere ulaştırmaya, hasarlı ve kullanılamaz yapıların yeniden inşası gibi birçok faaliyetlerin gerçekleştiği evredir (Yılmaz, 2003: 66).

Yeniden inşa aşaması doğrultusunda yapılan çalışmalar aşağıdaki gibi sıralanabilir (Kadıoğlu, 2011: 196):

- Yer seçiminin yeniden planlanması,
- Çevre sağlığı ve korunması açısından kentsel çevre planlarının yapılması,
- Elektrik, kanalizasyon ve su gibi altyapı tesislerinin kurulması veya geliştirilmesi,
- Dayanıklı ve kalıcı yapıların inşası,
- Diğer sosyal hizmet tesislerinin onarımı ve inşası,
- Ticaret ve sanayi hayatın iyileştirilmesi,

- Afet durumunun etkisinden kurtularak normal yaşam standartlarının tekrar oluşturulmasıdır.

Yeniden inşada yapılan çalışmalar birbirini etkilemekte ve yürütülen faaliyetler arasında bir devamlılık olmalıdır. Bu aşamada yapılan çalışmalardan en çok dikkat edilmesi gereken noktalar ise dirençli, dayanıklı ve kalıcı yapılar ile fiziki planlamalardır. Dayanıklı bir yapı için öncelikle, yapının afet bölgesine olan mesafesi, olası bir afetin şiddeti, büyüklüğü ve etkisinin ne yönde etkileyeceği, afetin hangi aralıklarla oluşacağı gibi unsurlar dikkate alınarak yapılar inşa edilmesi gerekmektedir. Aynı zamanda fiziki planlama hazırlanırken, olası afet olayları her zaman göz önünde bulundurularak oluşturulmalıdır. Bu unsurlarının dikkat alınması sayesinde afet olayları önlenabilir veya zararları azaltılabilir, afetin etkisine bağlı ikincil afet olaylarını önlenabilir, arama-kurtarma, ilk yardım ve tedavi gibi acil durumlarda yapılması gereken çalışmalar daha hızlı ve etkili olarak gerçekleştirilebilir (Cezayirli, 1994: 39).

İKİNCİ BÖLÜM

SİVİL TOPLUM VE SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ

KRİZ VE AFETLE MÜCADELESİ

Bu bölümde önce sivil toplum tanımı, tarihçesi hakkında bilgi verilecektir. Sonrasında Sivil Toplum Kuruluşu'nun tanımı, özellikleri ve işlevleri hakkında kapsamlı olarak incelenecektir.

2.1. SİVİL TOPLUM

2.1.1. Sivil Toplum Kavramı

Sivil toplum kavramını tanımlamadan önce sivil sözcüğünün epistemolojik kökenine bakmak faydalı olacaktır. Sivil kavramı medeni, uygar, kibar ve nazik gibi anlamlara gelebilmektedir. Sivil sözcüğü daha çok seçkinciliği ve zarafeti kapsamaktadır (Doğan, 2000: 20). Sivil teriminin ilk zamanlardaki kullanımı, yurttaş ve yurttaşların sahip olduğu hakları içermiştir. Bu kavram, “koinonia politike, cililis, polis, societas cililis, state, civil society” gibi kelimelerle de kullanılmıştır (Keane, 2004: 48). Ayrıca “medeniyet, uygarlık” veya “civilization” sözcükleri de köken olarak sivil kökünden türetilmiş ve aralarında ise benzerlik bulunmaktadır. “Civilization” kelimesi daha çok “sivilleştirme”, “sade vatandaş” anlamına da gelmektedir. Bu iki kavramın ortak kökeni olan “civilis” kelimesi, yurttaş olmasıyla ilgili bütün haklarını karşılamaktadır (Akal, 1995: 34).

Sivil kavramı, Fransızca ve Latince kökenli olan “civil” sözcüğünden türediği ve anlam olarak da edep ve görgü kurallarını iyi bilen, nazik, medeni gibi kullanımları içermektedir. Sivil kavramının terim olarak kullanımı “şehir adabı” ve “medenilik ve bedevi (köylü) olmamak”, toplumsal algı olarak kullanımı “asker olmayan”, “asker sınıfından olmayan”, “üniformalı giymemiş” gibi farklı bir şekilde algılanmaktadır. Sivil kavramı, toplum sözcüğüyle birleşimi ile birlikte “sivil toplum” kavramı ortaya çıkmıştır. Sivil toplum kavramının ortaya çıkması bazı siyasal ve toplumsal hareketlerin yaşanmasına bağlı olarak oluşmuştur. Bu kapsamda sivil toplum sözcüğü, 17. Ve 18. yüzyıllardan sonra “doğa durumu” ndan “uygarlık durumu” na geçme anlamında kullanılmıştır. Aynı zamanda sivil toplum, şehirli ihtiyacı olarak hak, özgürlük ve yükümlülükleri belirlemek için şehir yaşamı ile ortaya çıkmıştır. Sivil toplum kavramının “askeri yönetimden arınmış”, “askeri sınıftan olmayan”, “askerliğe karşı toplum”, gibi anlamlarda kullanılmamaktadır (Arslan, 2001: 27-28; Bolay, 1997: 7; Doğan, 2000: 20; Hatemi, 1997: 18; Mardin,

2006: 9).

Askeri yönetime karşı olmayan sivil toplum kavramı, bütün devlet alanları dışında bulunan ve ekonomik, kültürel, toplumsal değerler, görgü ve etik gibi alanları kapsamaktadır (Akpınar, 1997: 54-65; Yılmaz, 1997: 86). Son dönemlerde sivil toplum kavramının terim olarak kullanımı, halkın iktidarın baskıcı ve zorlayıcı gücüne karşı direnen, yasalar kapsamında zorlayıcı gücü sınırlandıran ve sınırlandırılmış gücün içerisinde bulunmayan alanı tanımlamaktadır (Bolay, 1997: 7; Kuzu, 1992: 361). Bu tanımlamaya göre sivil toplum, siyasi baskıda kurtulan, devlet müdahalesinde olmayan, toplumun kendi kendini yönlendirebildiği ve örgütleyebildiği bir alanı oluşturmakta ve toplumdaki demokratik yapıyı güçlendirmektedir (Bolay, 1997: 7). Kavramsal olarak sivil toplum, devlet denetimi ve baskısı dışında olan, kişilerin ya da halkın devletten izin almadan ve korku içinde sorgulamadan hareket edebildikleri, iradelerine ve gönüllülükleri bağlı olarak oluşan toplum ve kurumları ifade etmektedir (Yatkin, 2007: 58). Başka tanımlamaya göre sivil toplum, siyasi toplumun dışında kalan, temelde toplumsal sorunların çözülmesini içeren ve buna yönelik faaliyetleri yaşama geçiren bir alanı oluşturmaktadır (Akpınar, 1997: 51-52).

Ayrıca sivil toplum sözcüğü, günümüzün gelişmiş ve demokratik yapıya sahip olan toplumların oluşturduğu bir sosyal örgütlenmedir. Vatandaşlar kendi çıkarları ve ortak hedeflerini belirtmek ve ulaşmak için diğer insanlarla ilişki halinde bulunduğu, gerekli durumlarda ise devlet kuruluşlarının da sorumlu olduğu kamusal alanda aynı hedefler doğrultusunda faaliyete geçen halkı içermektedir. İnsanlar kendi kendini geliştirebilmekte ve herhangi bir üst kimliğe başvurmaksızın daima gelişme halinde bulunan ve kendilerini yönlendirebilen bağımsız insan topluluklarıdır (Erturgut, 2008; Yıldırım, 2003: 229-245).

Sivil toplum kavramı ile ilgili üç tanım ön plana çıkmaktadır (Demir ve Acar, 1997: 202):

- Devlet denetimi, baskısı veya otoritesinin belirleyici olmadığı ya da müdahalesinin bulunmadığı toplumsal etkinlik alanlarıdır,
- Bireylerin kamu veya devlet gücünden izin almadan, takibe alma ve sorgulama korkusu olmadan serbest hareket eden, kendi kaderlerinin belirleyebilen ve birçok etkinlikte bulunabilen topluluklardır,
- Devlet denetimi ve baskısı dışında kalan ekonomik, sosyal ve kültürel ilişkilerin ve etkinliklerin gönüllü katılımı ile oluşturulan alanlardır.

Başka bir tanımlamaya göre sivil toplum, aile ve devlet arasında aracı kuruluş olarak da ifade edilmiştir. Bu tanımlamaya göre sivil toplum, kamusal alanda faaliyet gösteren, gönüllülük ve rızaya bağlı, birey-devlet müzakeresini sunabilen, çoğulcu yapı ve devlet karşısında özerk yapıya sahip, sosyal örgütlenmeleri içeren bir ara alanı oluşturmaktadır (Aslan, 2010: 359). Ayrıca sivil toplumsal problemleri de çözmeye yönelik kamusal tartışma alanını örgütsel olarak hayat geçiren bir etkinlik bütünü olarak da tanımlanabilir (Keyman, 2005: 15).

Sivil toplum, bireylerin gönüllü esasına bağlı olarak kurulan kuruluşlar olarak görevleri arasında en önemlisi, insanların siyasi, ekonomik ve sosyal çıkarlarını korumak ve geliştirmek amacıyla hükümetle ilişki içinde olmak, toplumun ortak amaçların ve toplumu ilgilendiren bütün konularda devlet kuruluşları ile ortak hareket etmek ve geliştirmek, kurumsal alanın sağlanması için de tüm şartları gerçekleştiren bir alandır (Akşit, 2003: 44). Sivil toplum kavramının tanımlaması yapılırken esas alınan iki unsur bulunmaktadır. Bunlar devlet alanının dışında olma ve toplumların kendi içindeki işleyişinin demokratik yapı yolunda gerçekleşmesidir (AB Uyum Süreci ve STK'lar, 2004: 147).

Genel bir ifade ile sivil toplum kavramı, devlet denetiminin baskıcı gücünün ulaşmadığı ya da belirleyici olmadığı, zorlayıcı güç kurmadığı alanlarda, kişilerin ya toplumların kamusal yapıdan izin almadan serbest bir şekilde toplumsal etkinlik ve ilişkilere katılabildiği, takibe uğrama ve sorgulama korkusu olmadan, ekonomik, sosyal ve kültürel etkinlikler, hukuki, maddi ve manevi ilişkilerin hiçbir baskı altında olmadan, gönüllü ve rızaya dayalı oluşturulan ortam, bireylerin kendi ilke ve kurallarının kendilerince belirlendiği, otorite alanı dışında kalan, resmi ideolojilerin etkisinin çok az gösterildiği özerk alanları ifade etmek ve devlet dışındaki alanları nitelendirmek amacıyla kurulan sosyal kuruluşların bütünü olarak tanımlanabilir (Atar, 1997: 98; Özmutaf, 2007: 56; Yılmaz, (1997), 86).

Yukarıda belirtilen tanımlara göre sivil toplumun en belirli özelliği bireylerin gönüllülük esasına bağlı olması devlet denetimi ve baskısından bağımsız olmasıdır. Sivil toplum kavramının ortaya çıkmasından itibaren dönemlerine göre birçok düşünür tarafından tanımlamalar yapılmıştır. Bu tanımlamaları çeşitlendirmek de mümkündür. Sivil toplum, kişiler ve halkın ortak çıkarlarını oluşturmak ve korumak amacıyla bir araya gelerek aile, devlet ve ekonomik alanlar dışındaki bulunan bölümü kapsamaktadır (<http://www.step.org.tr/default.asp?c=5&s=11>, 2018 – erişim tarihi: 30.04.2018). Aynı zamanda sivil toplum kamu düzeni ile bireylerin hak ve

özgürlükleri arasında oluşan dengenin hem rekabete hem de çoğulcu yapıya bağlı olarak oluşan örgütlenmeler topluluğudur (Sarıbay, 1994: 6).

Farklı bakış açılarıyla yapılan tanımlamalar arasında en çok kabul edilenler Larry Diamond ve John Keane tarafından yapılan tanımlardır (Onbaşı, 2005: 46). Diamond'a göre sivil toplum, örgütlü toplumsal hayatın rızasına dayanan ve gönüllü olan, bireylerin kendileri tarafından ürettikleri ve destekledikleri, özerk yapıya sahip düzenlemeler veya ortak amaçlara, çıkarlara ve kurallara bağlı insanların iletişim içinde oldukları, hukukla veya ortak değerlendirmeler ile kısıtlı örgütlü toplumsal alanlardır. Devlet alanları dışında kalan ve bireylerin özel alanlarını kapsayan bu alan sivil toplumun mevcudiyetini ifade edebilmektedir (Diamond'dan 1994'ten aktaran Onbaşı, 2005: 46). Sivil toplum kavramı, bir anlamda da “yurttaş” sözcüğünü ifade etmektedir. Bu anlamda sivil toplum, yurttaşlarca oluşturulan düzen veya birimi yurttaşlar tarafından oluşturulan yurttaşların direnme gücünün olduğu ve gönüllü olarak oluşan bir toplum çeşidi olarak tanımlanmaktadır. Sivil toplumun yurttaşlık düzeni olarak yurttaşı ele alırken, cemaatleri, sivil toplum sınıflarını ya da etnik grupları birim olarak içermemektedir (Kuçuradi, 1998: 28).

Keane'e göre sivil toplum, vatandaşların yasal olarak kendi kendine örgütlenebilen, kendini yönlendiren ve değerlendiren, devlet dışı faaliyetlerle uğraşan, şiddet ve zorlama karşıtı, birbirleri arasında karşılıklı iletişim kurabilen ve faaliyetlerini gerçekleştirebilen, kamusal alan dışında yer alan, hukuk tarafından benimsenebilen, devletten özerk dinamik ve gönüllü birliklerin oluşturduğu topluluğu bir toplum türüdür (Keane'den 1998'den aktaran Onbaşı, 2005: 46). Sivil toplum kavramının kapsamlı bir tanımını da Micheal Edwards yapmıştır. Edwards, sivil toplum kavramını, sivil toplumun tarihsel gelişimi, sivil toplum alanı ve işlevlerinin üç farklı düşünce ekolünden yola çıkarak tanımlamıştır. Bu ekoller ise çeşitli alanlarda eylemlerde bulunan örgütsel yaşam olarak sivil toplum, demokratik toplum türü olarak sivil toplum ve kamu gücünü oluşturan devlet ile olan arasındaki tartışma alanını kamusal alan olarak sivil toplum şeklinde değerlendirmektedir (Edwards'den 2004'te aktaran Onbaşı, 2005: 92).

Devlet zorlaması ve müdahalesinin olmadığı alanlarda, birey ve toplulukların kendileri tarafından oluşturulan düzenlemeleri içermektedir. Sivil toplum, siyasal toplum dışında yer alan bireylerin ekonomik, kültürel ve siyasal yaşamdan ayrılmış olmaları ve siyaset dışı toplumlar olarak toplumsal yapı olarak sivil toplum şeklinde ifade edilmektedir. Bireylerin toplumsal yaşamda bazı haklar elde etmek amacıyla

kuruluşlar oluşturması demokratik bağlamda sivil toplum olarak nitelendirilmektedir. Katılım unsuru açısından sivil toplum, toplumların fikirlerini kitle iletişim araçları aracılığıyla duyurulması ve bireylerin katılabileceği toplum şekli olarak nitelendirilmektedir. Devlet baskısından çıkan toplumların yapılarına otorite açısından sivil toplum olarak nitelendirilirken; yönetim açısından sivil toplum ise devletten bağımsız olarak bireylerin kendilerini yönlendirmesi ve değerlendirmesi, birçok konuda hareket etmeleridir. Sivil toplum, devletten bağımsız, etkinlikleri izin almadan ve müdahale edilmeden yaptıkları ve vatandaşların kendileriyle ilgili konularda karar aldıkları toplum türünü oluşturmaktadır (Kaypak, 2012: 31).

Sivil toplum ile ilgili yapılan çeşitli tanımlamalarda sivil toplum, kurumsal ve örgütsel yapı olarak kamu ve özel kesim dışında kalan alan, devlet iktidarı ve gücünün sınırlandığı ancak iktidarı ele geçirme amacı taşımayan, uzlaşma ve rızayı dayalı, kişilerin kendi düzenlemelerini oluşturması ve onları yönlendirebilme niteliğini taşıyan toplulukları vurgulamaktadır (Tosun, 2005: 132).

Sivil toplum var olabilmesi ve etkin bir şekilde gelişebilmesi için bazı önemli unsurların da mevcudiyeti gerekmektedir. Bunlar “toplumsal farklılaşma”, “toplumsal örgütlenme”, “gönüllü birliktelik”, “toplumsal düzeyde otonimleşme” ve “baskı mekanizmasını oluşturma” şeklinde sıralanabilir. Öncelikle sivil toplumun oluşması ve gelişmesi için toplumsal yaşamda insanlar arasında dinsel, etnik, ideolojik ve kültürel gibi sosyolojik alanlarda farklılıklar gereklidir. Sivil toplumda, siyasal katılımı gerçekleşmesi ve siyasetin oluşması için toplumsal örgütlenmeler de gereklidir. Üçüncü olarak sosyal örgütlenmelerin kişilerin kendi rızaları ve gönüllü birliklerine bağlı olarak kurulması gerekmektedir. Devlet alanında olmayan zorunlu kuruluşlar, tabii örgütlenmeler gibi kuruluşlar sivil toplumu oluşturmamaktadır. Dördüncü temel şart olarak bireyler veya gruplar devlet müdahalesi ve baskısında uzak, otonom veya özerk yapıya sahip olmaları gerekmektedir. Son olarak ise, sivil toplum örgütlerinin baskı mekanizmaları oluşturabilmeleri için demokratik çerçevede baskıcı nitelikler göstermeleri gerekmektedir (Abay, 2004: 272).

Görüldüğü gibi sivil toplum kavramı ile tanımlamaları artırmak mümkündür. Genel olarak sivil toplum sözcüğü, devlet ve kamu gücünün dışındaki toplumsal ve iktisadi alanı belirtmek amacıyla kullanılan, devlet otoritesi ve baskısı dışında kalan, birey ve grupların kendi düzenlemeleri ile kendi ilke ve kuralları oluşturan yapıyı ifade etmektedir. Kısaca sivil toplum kavramı, kamu kurumları dışında kalan ve toplumun kendi kendini yönlendirebildiği ve değerlendirebildiği demokratik bir alanı

nitelendirmektedir (Yılmaz, 2001: 328).

2.1.2. Sivil Toplumun Tarihsel Gelişim Süreci

Sivil toplum kavramına tarihsel açıdan bakıldığında uzun bir geçmişi bulunmaktadır. Sivil toplum kavramının ortaya çıkışı ve niteliği, hem devlet kurumlarıyla hem de toplumun yapısı, kültürel değerleri, niteliği, ekonomik ve tarihi gelişimine bağlı olmaktadır. Asırlar boyunca kullanılmış olan bu kavram, Batı ülkelerinde 18. yüzyılda toplum olarak bir arada yaşamının nasıl olduğunu anlamaya ve kavramaya yönelik bir araç olarak ortaya çıkmıştır (Sarıbay, 1998: 28). Ancak zaman içindeki gelişmelere bağlı olarak sivil toplum kavramı farklı anlamlara gelmiştir.

Sivil toplum kavramının Eski Yunan dönemindeki anlamından günümüzdeki anlam içeriğine kadar uzun süreçten geçmiştir (Yıldırım, 2003: 227). Tarihsel süreç açısından sivil toplum kavramının düşünsel temelleri Antik Yunan dönemi ile başlamaktadır (Karadağ, 2003: 48). 18. yüzyıla kadar devlet kurumuyla eşdeğer olarak kabul edilen sivil toplum kavramı, 18. yüzyıldan itibaren modern anlamı ise Anglo-Amerikan kökenli olarak Aydınlanma döneminde ortaya çıkmış ve toplum sözleşmesi teorileri kapsamında ele alınmıştır. Sivil toplum kavramı, doğa durumunda toplum sözleşmesi, bu durumdan uygarlık durumuna geçilmesi ile beraber kullanılmaya başlanmıştır. Eski biçimiyle devletle eşdeğer olarak kabul edilen sivil toplum kavramı yeni haliyle devletten ayrı olarak kabul edilmektedir. Sivil toplumu devletten ayrı olarak ele alan ilk kişi Hegel olmaktadır. Hegel, sivil toplum kavramını devletten ayrı ve devletin karşısında olarak insanların iktisadi açıdan rekabet kapsamında kişilerin oluşturduğu topluluk olarak tanımlamaktadır (Canikoğlu, 2007: 17). Hegel, sivil toplum kavramını devlet ve aile arasında görmekte ve devletten sonra ortaya çıkan topluluk olarak kabul etmektedir. Kant ise sivil toplum kavramını, insanların yaşamaya katılması ile oluşan topluluk olarak ifade etmektedir (Çaha, 2007: 9). Sivil toplum ve devletin birbirinden ayrı olduğunu ifade eden Locke, sivil toplum ve siyasal toplumu eşdeğer bir kavram olarak tanımlanarak doğa durumunun olduğu bir alanda sivil toplumun varlığını da kabul etmektedir. Locke sivil toplumu, bir grup kişilerin bir araya gelmesiyle doğa yasasını, yürütme güçlerinden ayrılarak kamusal alana bırakmak için oluşan topluluk olarak belirtmektedir. Gramsci sivil toplum kavramını, topluma hâkim olan bir grup

ya da topluluğun, topluluklar üzerindeki kültürel hegemonya alanını yürütmesi olarak ifade etmektedir. Bir diğer düşünür olarak Marx sivil toplumu, tarihi sürecin sonunda yer alarak oluşan toplumsal taban olarak tanımlamaktadır. Bu tanımlamaya göre sivil toplum, toplumsal bir dönüşümle meydana gelen ve insanlar arasında çatışmaların yaşandığı yer olarak değerlendirmektedir (Kutlu ve Usta, 2005: 198). Hegel'in sivil toplum ve devleti birbirinden ayrı olarak değerlendirmesini eleştiren Marx'a göre devlet, çıkarlarının bir araya gelerek biçimlenmesiyle oluşmakta, devletin sivil toplum kavramı ile doğal bir ilişkisinin olduğunu tanımlamak mümkün olmaktadır (Canikoğlu, 2007: 17).

Sivil toplum kavramının başlangıç noktası olarak Antik Yunan dönemindeki Aristoteles'in çalışmaları kabul edilmiştir (Yıldız, 2004: 85; Küyel, 1978: 41). Sivil toplum kavramı, "politike koinonia" olarak siyasal toplumu ifade etmek amacıyla kullanılmıştır. Roma hukukçularında biri olan Çiçero, Aristo'nun kullandığı "politike koinonia" sözcüğünü Latince "civita appellator" ya da "societas civili" olarak 1438 yılında çeviri de bulunduğu söylenmektedir (Cengiz vd., 2005: 223; Gönenç, 2001:12.). "Koinonia" kavramı, "ahlaki ve manevi amaçlar doğrultusunda bir araya gelen insan topluluğu" anlamına gelmektedir (Küyel 1978: 41). Bundan sonraki yapılan sivil toplum sözcüğünün tarihi gelişimiyle ilgili başlangıç noktası olarak Aristo kabul edilmiştir.

Aristo'nun "Politika" adlı çalışmasında sivil toplum kavramı, "koinonia politike" olarak ilk defa kullanılmıştır (Usta, 2006: 7). Aristo sivil toplum kavramını site devleti ya da polis devleti anlamında kullanmıştır. Bu devlet biçiminde yurttaş, kanunlarla belirlenmiş kuralların denetimine tabi, eşit ve özgür olarak kabul edilmiş; ideal, barışçıl ve ahlaki bir yönetim şeklini kapsayan siyasal toplumu oluşturmaktadır. Bu dönemde sivil toplum-siyasal toplum kavramı, devletle özdeş olarak kabul edilmiştir (Çaha, 1996: 20).

Sivil toplum kavramının kökeni, Batı dünyasının toplumsal tarihi gelişimiyle bağlantılıdır. Batı dünyasındaki sivil toplum kavramının genel tanımı ise, Batı mutlak monarşilerinin denetiminden çıkarak yarı bağımlı ve yarı bağımsız bir dönemin biçimlenmesine katkıda bulunan bir kuvvet olarak kabul edilmektedir. Orta Çağ dönemindeki batı kentleri kendi yasalarını oluşturan, kendi askeri kuvveti bulunan, kendi işlerini yapan ve dönemin kralları ile görüşebilen kurumsallaşmış bir yapıya sahip olmaktadır. Bu kentlerde yaşayan bireyler, zamanla kendi aralarında birlik ve beraberlik bilinci oluşturarak sivil toplum kavramının ortaya çıkmasına

yardımcı olmuştur (Canikoğlu, 2007: 15-16).

Sivil toplum kavramı, farklı toplumların tarihsel gelişmelerine bağlı olarak birçok şekilde tanımlanmaktadır. En geniş anlamda tanımlanan sivil toplum kavramı ise, birey ve toplumların devletten kaynaklanmayan ve devletin yönetimine bağlı olmayan tüm toplumsal çatışmaları kapsamaktadır. Ayrıca sivil toplum kavramı, Avrupa devletlerinde Aydınlanma Çağı'na kadar hukuk sistemine bağlı bir çeşit siyasi bir örgüt olarak ifade edilmektedir. 1750 yılına kadar devletle bağlantılı olarak nitelendirilen sivil toplum kavramı, zamanla bu ilişkilendirmeden çıkarak hem devletle özdeş olarak kabul edilmekte hem de ayrı bir kavram olarak da tanımlanmaktadır. Sivil toplumu kavram olarak 1767 yılında “Sivil Toplumun Tarihi Üzerine Bir Deneme” adlı çalışmasında ilk kez Adam Ferguson kullanmıştır.

Sivil toplum kavramının tarihsel gelişim süreci dört evreden oluşarak günümüzdeki anlamı ortaya çıkarmıştır. İlk evre olarak sivil toplum kavramı, devletin üyesi olarak devletle ilişkilendirilme anlamına son verilmiştir. İkinci evrede sivil toplum kavramı, toplumdaki bağımsız grup ya da toplulukların kendilerini devlete karşı müdafaada bulunmalarını yasallığını kabul etmiştir. Bir diğer evrede ise sivil toplum tarafından oluşan özgürlük, toplumsal arbedelerin nedeni olarak kabul edilirken, bu arbedelerin önleyicisi olarak da devlet kabul edilmektedir. Dördüncü ve son evre ise devletin müdahale ettiği her türlü alanların sivil toplum için kısıtlanmış bir durum olarak açıklamaktadır (Sarıbay 1998: 28).

Şerif Mardin'e göre sivil toplum kavramının tarihsel süreç içerisinde gelişimi ve değişimine bağlı olarak üç farklı anlamda kullanılmaktadır. Medenilik anlayışına göre sivil toplumdaki bireylerin medenileşme süreçlerinde ilerleyebildikleri son noktaya kadar gitmeleri ve gelişebilen bir yapı olarak değerlendirmektedir. Sosyal tarih aşaması olarak değerlendirilen sivil toplum, devletten ayrı ve özerk bir kurumu oluşturan, devlet ve devlete dâhil olmayan alanlar arasındaki farklılıkları içeren bir yapı olarak ifade edilmektedir. Tarih felsefesi değerlendirmeye göre ise sivil toplum kavramlaştırılmakta ve felsefeciler bu kavrama tartışarak yaklaşmaktadır. Ayrıca devletten farklı ve özerk bir toplumsal hayatı kabul etmektedir (Tosun, 2001: 54-56). Ayrıca sivil toplum kavramı siyasal, iktisadi, kültürel ve toplumsal olmak üzere dört aşamada da incelenmektedir. İlk aşama olarak sivil toplum kavramı siyasal düzeydeki aşamaya göre insanlar siyaset yaparken herhangi bir engelle karşılaşmamakta, siyasi karar alma hakkına sahip olduğu belirtilmektedir. İktisadi düzeyde insanlar her türlü ekonomik faaliyetlerini devletten izin almadan

yapabilmekte ve örgütlenmede de devlet müdahalesi olmadan hareket etmeleri olarak ifade edilmektedir. Kültürel düzeyde ise birbirinden farklı kültürel kimliklerin yer aldığı bir toplumda, insanların bir arada yaşaması ve bununla birlikte kültürel çoğunluğun elde edilmesi biçiminde değerlendirilmektedir. Toplumsal düzeydeki açıklamaya göre insanların kendi istedikleri şekilde gruplaşmaları ya da örgütlenmeleri ve kendi iradeleriyle istedikleri gibi bu grup ya da örgütlere katılmaları ya da katılmamaları gerektiği üzerinde duran yaklaşımdır (Dursun, 1996: 241).

1970’li yılların ortalarında itibaren sivil toplum kavramı sosyal devletlerin kaynaşması olarak ele alınırken, bu yıllarda Doğu Avrupa’da bulunan bazı devletlerin birbirine karşıtlığından dolayı toplulukları ayrıştırıcı yapan bir anlam olarak değişmeye başlamıştır. 1980’li yıllardan itibaren sivil toplum kavramı, Doğu Avrupa devletlerindeki siyasi, ekonomik ve toplumsal özerkliği ifade eden ve devlet karşısında bir savunma oluşturan toplulukları kapsayan bir anlayış olarak değerlendirilmiştir (Bulut ve Kahraman, 2008: 736).

Sivil toplum kavramı, modern dönemde ise dört esas olayla ilişkilendirilmiştir. Bunlardan ilki sosyalist modelin ana sorunu olarak “otarşik devlet kapitalizm örneği”, şeklinde tanımlanmaktadır. Bu tanımlamanın en belirgin örneği olarak Sovyet ekonomisi ve buna benzeyen devletlerin ekonomik değişmelere karşı güç kaybetmesi; üretim tekniklerindeki gelişmelere bağlı ihtiyaçların artması ve işgücü niteliğinin gelişmesi gibi faktörler devlet yapısındaki verimsiz ve kötü işleyen yapıyı ortaya çıkarmıştır. İkinci olarak mikro ve makro düzeydeki sorunlara vurgu yapılmıştır. Mikro düzeyde Stalinizm’in mirasçılara yönelikken makro düzeyde ise siyasal kurumlara yönelik olduğu ifade edilmektedir. Üçüncü olarak ise Batı Avrupa’da tekrar ortaya çıkan sosyal demokrat partilerin, kapitalizmin işçi sınıfı üzerindeki olumsuz etkilerini ortadan kaldırmaya yönelik Splichal tarafından yapılan projenin dünya ekonomisinde yaşayan küreselleşme sebebiyle başarıya ulaşamaması olarak açıklanmaktadır. Dördüncü ve son olarak da klasik devlet yapılarının ve yönetimlerinin zamanla yok olmasına ve buna bağlı klasik muhalefetin aşınması biçiminde ifade edilmektedir (Tosun, 2001: 53).

Keane, sivil toplum kavramının tarihsel gelişimini ve değişimini dört aşamada olduğunu ifade etmektedir. Keane, ilk aşama olarak sivil toplum kavramının zamanla değişiminin ve farklılaşmasının başlangıcı olarak İngiltere ve Fransa’daki Fizyokrazi’den kaynaklı olduğunu ifade etmektedir. Bu kapsamda “socite politique”

kavramına karşılık “societe naturelle” kavramının mevcudiyetinin benimsenmesi, sivil toplum ve devletin ayrı olduğu düşüncesi sarsmıştır. İkinci aşamada ise, sivil toplum içindeki toplulukların kendilerini devlete karşı savunmalarının meşruluğu kabul edilmiştir. Üçüncü aşama olarak sivil topluma karşı bir devlet teorisinin oluştuğu kabul edilmektedir. Son aşamada ise, oluşturulan devlet kurallarının sivil toplumu boğacağı endişesiyle, kendiışlerini kendi gören, kendini bir güç olarak kabul eden ve devletten ayrı bir sivil toplumun var olması gerektiği vurgulanmaktadır (Dursun, 1996: 228-229).

Ayrıca Keane, bugünkü sivil toplum kavramını Avrupa kaynaklı üç gelişmeye bağlı olduğunu ifade etmiştir. İlk olarak kapitalist ekonominin tekrar canlanması; ikinci olarak Keynesci refah devlet anlayışına yönelik yapılan siyasi tartışmalar ve son olarak gündelik yaşamda var olan yapıların yeniden tanımlanması ve buna bağlı olarak yeni toplumsal faaliyetlerin gelişmesi ve değişmesi de sivil toplum kavramını etkilediği vurgulanmaktadır (Tosun, 2001: 53).

2.2. SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI

2.2.1. Tarihsel Gelişim Süreci

Sivil toplum kavramının tarihsel gelişimi Antik Yunan döneminde başlarken; sivil toplum kuruluşu kavramı da modernizimle birlikte ortaya çıkmıştır. Bu dönemde sivil toplum kuruluşu kavramını tanımlamak için hükümet dışı örgüt, gönüllü kuruluş, devlet dışındaki örgüt gibi anlamlara karşılık gelmektedir. Bu türdeki özel gruplaşma ve örgütlenmelere olan gereksinim hem devlet-birey arasındaki ilişkinin dengeye ulaşmasına katkı sağlamakta hem de bireylerin haklarının gelişmesine yardımcı olmaktadır. Bu gereksinimi oluşmasına etki eden faktör ise farklı devletlerdeki aynı amaç ve çıkar doğrultusunda hareket eden bireylerin, bireysel ve toplumsal haklarına sahip çıkmak ve onları korumak, isteklerinin yerine getirilmesi için ilgili kurum veya yönetime bildirilmesi neticesinde ortaya çıkmıştır.

Sivil toplum kuruluşu kavramındaki “kuruluş” sözcüğü, bir toplumda ya da ülkede aynı amaca ulaşmak isteyen insanların birlikte oluşturdukları örgüt olarak tanımlanmaktadır (Tuncay, 1998: 27).

Genel olarak belirli bir amacı gerçekleştirmek üzere bireylerin bir araya

toplandığı sivil toplum kuruluşu kavramı, batı literatüründe NGO (non-governmental organization) olarak ifade edilmektedir. Aynı zamanda sivil toplum kuruluşu, hükümet dışı kuruluşlar, baskı grupları, üçüncü sektör, kazanç amacı gütmeyen kuruluşlar, gönüllü kuruluşlar gibi anlamlara karşılık gelen kavramlarla özdeş olarak kullanılmaktadır (Yıldırım, 1997: 53; Gönel, 1998: 1; Saltık, 1995: 23).

Sivil Toplum Kuruluşu, genel olarak belirli bir amacı gerçekleştirmek üzere bireylerin bir araya toplandığı, ortak amaca göre faaliyet yürüten, gönüllülük esasına dayalı, siyasi yapının içinde yer almamaktadır (Kutlu ve Usta: 2005: 199).

Günümüzde farklı topluluk ve devletlerde yaşamlarını sürdüren insanların benzer ya da aynı ekonomik çıkarı, düşünceye, kültüre veya inanca sahip diğer topluluk ve devletlerdeki insanlarla iletişime geçmesiyle sivil toplum kuruluşunun oluşumu gerçekleşmiştir. Farklı devletlerdeki bireylerin bir araya gelerek oluşturdukları sivil toplum kuruluşunun oluşmasına etki eden üç önemli esas bulunmaktadır. Bu esaslardan birincisi NGO'dur. Bir başka deyişle non-governmental organization olarak adlandırılan hükümet dışı kuruluşlardır. Bu tür örgütlenmelerde iki veya ikiden fazla devletin bazı grup ya da örgütlerin ortak amaç ve çıkarlarını etkin, verimli ve kolay bir şekilde gerçekleştirme üzere uluslararası alanda planlamak ve faaliyetleri yürütmek amacıyla oluşan kuruluş olarak ifade edilmektedir. Bir diğer esas ise dünyadaki mevcut çok uluslu şirketleri etkileyen ekonomik gruplar ya da örgütler olarak belirtilmektedir. Üçüncü ve son esas olarak bir devlete ait olan kuruluşun aynı zamanda başka birçok devletle ilişkisi bulunan dini topluluklar gibi özel amaçlı kuruluşlardır. Ekonomik örgütlenme ve özel amaçlı kuruluşların oluşumunda esas gaye, bireylerin ortak amaç, çıkar ve faaliyetlerini gerçekleştirmek üzere hem siyasi etkinlikte bulunmaları hem de diğer sivil toplum kuruluşlarını da kapsayan ekonomik kalkınmayı genişletmek amacıyla oldukları için bu türdeki örgütler Sivil Toplum Kuruluşu olarak tanımlanmaktadır (Gözen, 1997: 39-40).

STK'ları dar ve geniş anlamda olmak üzere iki şekilde tanımlanmaktadır. Geniş anlamda sivil toplum kuruluşları, ilgili oldukları sivil alanda etkinlik gösteren ve toplum içerisinde yönetimin bir parçası olmayan örgütlenmeleri ifade etmektedir. Bu tanımlamaya göre sivil toplum kuruluşları, ortak bir amaçta toplanan ve ortak çıkarları düşünen örgüttür. Sivil toplum kuruluşlarının dar anlamdaki kullanımı ise, ekonomik kalkınma ve sosyal hayatı doğrudan veya dolaylı olarak yardımcı olmak amacıyla bağımsız, gönüllülük esasına dayalı, kişisel çıkar gözetmeksizin kâr amacı taşımayan örgütler olarak açıklanmaktadır (Yıldırım, 2004: 51-52).

Dünya Bankası tarafından yapılan çalışmaya göre Sivil Toplum Kuruluşları, bağımsız, kâr amacı taşımayan, demokratik yapıya sahip, esnek örgüt olarak tanımlanmaktadır. Bu tür örgütler, toplulukların ekonomik, toplumsal ve sosyal açıdan genişlemesine katkı sağlamak amacıyla faaliyetlerde bulunan örgütler şeklinde ifade edilmektedir (Tosun, 2001: 243).

Sivil toplum kuruluşları, herhangi bir baskının olmadığı, bireylerin kendi iradeleriyle bir araya gelerek oluşturdukları ortak yaşamdır. Bu sivil alanda oluşan sivil toplum kuruluşlarını oluşturan toplulukların istedikleri ortak amacı gerçekleştirmek üzere örgütlenebilmektedirler. Ortak amaç doğrultusunda örgütlenen topluluklar-devlet ilişkisi yasal düzenlemeye göre belirlenmektedir. STK'ların esas örgütlenme amacı bireylerin ve toplumların haklarını korumak ve ortak çıkarlarını sağlamaktır (Çaha, 2003: 24).

Sivil toplum kuruluşları, belirli bir yer ve zamanda, bireylerin ve toplumların gereksinimlerini karşılamak, faaliyetlerini yürütürken kâr amacı taşımamak, kamuoyunu bilgilendirmek, ortak çıkarları sağlamak ve sorunları azaltmaya yönelik hizmetlerde bulunmak, gönüllülük esasına dayalı olarak oluşan örgütlerdir (Öner, 2001: 60). Devlet düzenleme ve denetlemesine bağlı olmayan ve devlet dışında ve bağımsız olan STK'lar, ortak amaçlara sahip olan birey ve grupların ortak çıkarlara ulaşmasına yardımcı olmaktadır (Karabağ, 2002: 142-143). Belirli bir amaç doğrultusunda bir araya gelen kişilerin amaçlarını gerçekleştirmek ya da kamuoyunu yönlendirmek amacıyla çalışmalarda bulunan, gönüllü ve özerk toplumsal örgütlenmeler olarak ifade edilebilmektedir (Aktel, 2003: 70).

Sivil toplum kuruluşları, kişileri kamusal bir aktör haline getirmesiyle birlikte toplum faaliyetlerine katkı sağlayarak toplumların benzer amaçlar doğrultusunda bir arada olmasını ve ortak çıkarlara ulaşmasını sağlayan bir örgüttür (Tekeli, 2003: 10). Siyasi otorite ve yönetimin denetimi altında olmayan STK'lar, faaliyet yürüttüğü sivil alandaki toplumsal problemleri belirlemesi ve bunu ilgili yerlere bildirmesi bakımından yönetimi de etkileyen güçlü bir unsur olabilmektedir (Engin, 2000: 29).

2.2.2. Türkiye’de STK’ların Tarihsel Gelişim Süreci

Sivil toplum kuruluşlarının Türkiye’deki oluşumuna bakıldığında devletin kendi içindeki hareketi ve toplumların kendi iç dinamikleri etkili olmuştur. STK’ların Türkiye’deki gelişimini inceleyen yazarlar, toplumun sosyo-ekonomik yapısına bağlı

olarak gelişen uzmanlaşma ve iş bölümünün olması, kentleşmenin hızlı olması ve kişi başına düşen gelirdeki artışın yaşanması, siyasal katılımların artması, bireylerin daha eğitimli olması ve toplumsal gelişmelerin yaşanması oluşumda etkili olduklarını vurgulamaktadırlar. Türkiye’deki sivil toplum kuruluşlarının tarihsel gelişimine bakıldığında Cumhuriyet öncesi dönem ve Cumhuriyet dönemi şeklinde iki ayrı dönemde incelenmesi, ayrımı daha çok kolaylaştırmıştır. Türkiye’de sivil toplum kavramının tanımlanması için bu kuruluşların tarihsel gelişiminin ülkede yaşanan gelişmelerle ilişkilendirilip incelenmesi gerekmektedir (İnalçık, 1997: 74).

Ayrıca bir devletin sivil toplum kuruluşlarının gelişim evrelerinin tamamen ortaya konulabilmesi için, Türk siyasal hayatındaki iç içe girmiş iki karmaşık cephedeki sınıfsal ilişkilerinin çözülmesi gerekmektedir. Bunlardan ilki, devletçi-seçkin cephelyi oluştururken diğeryini de geleneksel liberal cephe oluşturmaktadır. Bu cepheler, Türk siyasi yaşamında birçok olayın ve sürecin ortaya çıkmasında önemli role sahip olmuştur (Kahraman, 2002: 47).

2.2.2.1. Cumhuriyet Öncesi Dönemde STK’ların Tarihsel Gelişim Süreci

Türk siyasal tarihi ve siyasal yaşamında önemli rol oynayan kurumların, Cumhuriyet dönemi öncesi gelişim süreçlerinin incelenmesi, toplumsal olayların ve gelişmelerin daha iyi anlaşılabilmesi için gerekli olmaktadır. Bu sebeple, Türkiye’de oluşan sivil toplum kuruluşlarıyla ilgili yapılan çalışmalarda ilk olarak, altı yüzyıllık gibi geçmişe sahip olan Osmanlı Devleti’ndeki sivil toplum kuruluşlarının gelişim ve değişim süreçlerinin ele alınması gerekmektedir. Osmanlı Devleti – Türk siyasi hayatında üç faktörün etkili olduğu söylenebilir. Bu faktörleri millet sistemi, loncalar ve din kurumları oluşturmaktadır. Osmanlı Devleti’nin gerileme döneminde ayanlar da bu faktörlere dâhil edilebilir. İlk olarak ele alındığında birer sivil toplum kaynağı olabilecek bu faktörler, detaylı bir araştırma ile incelendiğinde, devlet ile olan ilişkilerinde devleti önceleyen bir yaklaşıma sahip oldukları söylenebilir. Kısaca ifade etmek gerekirse bu faktörler, hâkim oldukları yönetim yapısı içinde devletten özerkliklerini sağlayamadıklarından dolayı bu faktörlerin Batı’daki sivil topluma kaynaklık edemedikleri söylenebilir (Tosun, 2001: 208-209).

Osmanlı Devleti’nde sivil toplum anlayışı, batı toplumlarındaki gibi tarihsel, toplumsal ve felsefî bir anlama sahip kavramla tanımlanmamıştır. Ancak Osmanlı Devleti’nde sivil toplum işlevine sahip bazı kurum ve kuruluşların mevcudiyetinden

söz edilebilir. Osmanlı Devleti'nde sivil toplum kavramı, siyasal iktidar – devlet dışı alan yerine askeri alan dışında yer alan kavram ya da askeri alan karşısı bir kavram olarak kullanılmıştır (Alkan, 1998: 84).

STK'ların sosyal çevredeki çalışmalarını düzenli bir şekilde uygulayan vakıf sisteminin varlığından söz edilebilir. Osmanlı Devleti'nde din kurumundaki sivil örgütlenmenin temelini oluşturan tarikatlar, sosyal çevrede de etkin bir role sahip olmuştur. Osmanlı Devleti'nde sosyal yaşamın en önemli faktörlerinden biri olan tarikatlar, VII. yüzyıl sonunda kurumsallaşmıştır (Berkes, 2002: 90). Bu faktörler, Batı'da var olmayan bir yapılanmaya sahip olmakta ve sosyal çevrede de birçok çalışma alanında hizmet sunmuştur. Osmanlı Devleti'nde sosyal çevrede faaliyet gösteren bu sivil yapılanmalar, siyasal çevrede uzun dönemli olarak rastlanılmamıştır.

Türk siyasi hayatındaki bireysel kapsamda ilk sivil girişim örneği, 1847 yılında Osmanlı Devleti'nde vatandaşların kişisel problemlerini, dilekçe aracılığıyla hükümete bildirmeleri olmuştur (Kalaycıoğlu, 1995: 33). 1856 yılında yaşanan Kırım Savaşı sonrası Osmanlı Devleti'nde, sivil örgütlenmenin ilk örnekleri olarak kabul dernekler kurulmuştur (Gönel ve Acılar, 1998: 3). Islahat Fermanı'nın ilanı ve sonrasında ilan edilen I. Meşrutiyet'te devlet memurluğundan yetişen bazı kişilerin yıkılmakta olan devleti kurtarmak amacıyla oluşturulduğu ve genellikle batı toplumlarından getirilen girişimlerden ibaret olduğu ifade edilmektedir (Soysal, 1986: 20). 1860'lı yıllardan itibaren sivil toplum kuruluşları fiili olarak oluşmuş ve varlığını devam ettirmeye başlamıştır. 1860'lı yıllara bakıldığında genel anlamda bu dönemin kamuoyu, örgütlenme, basın, yönetimde yeniden yapılanma gibi konularda yeni başlangıçların temelini oluşturmaktadır. Ancak bu konulardaki yasal düzenlemelerin yapılması II. Meşrutiyet'le gerçekleşmiştir (Alkan, 1998: 49).

19.yüzyılda cemaat kültüründe aşınmanın artması ve buna bağlı olarak vatandaşların toplumsal yapıda bir değer olarak görülmesiyle birlikte bireyselleşme ve bireyselleşmenin daha fazla artmasına sebep olan seküler ve akılcı bir toplumsal gelişim evresine geçilmesine katkı sağlanmıştır. II. Meşrutiyet'le siyasal partilerin oluşması 19.yüzyılın sonlarında, yeraltı örgütleri olarak meydana gelen ve gelişen siyasi dernekler ve gönüllü bireysel siyasi davranışların sonucu olarak oluşan siyasi gruplaşmalar, Tanzimat Fermanı'yla oluşan değişimlerin temel sonuçları olmaktadır. Bu gelişmeler, 19.yüzyılda sivil toplumun oluşmasını ve gelişmesine yardımcı olan unsurlar olarak görülmektedir. Nitekim Osmanlı Devleti'nin sivil toplumu istikralı ve

düzenli bir şekilde gelişme gösterememiştir. II. Abdülhamit, 1876 Anayasası'ndaki tasarım bozukluğundan yararlanarak sivil toplumu hem denetim altında tutmuş hem de geleneksel saltanat geleneğini tekrardan hayata geçirmiştir (Kalaycıoğlu, 1997: 115). Ayrıca Tanzimat dönemi sonrası bürokratlar ve aydınlar ile küçük burjuvazi sınıfı, sivil toplumun kuruluşlarının ortaya çıkmasında etkili olmuştur. II. Abdülhamit'in otoriter yönetimi, dernek ve sivil toplum kuruluşlarının oluşmasını olumsuz bir şekilde etkilemiştir. Sivil örgütlerin sınırlı sayıda kurulması, siyasi ve toplumsal hayatta da bu örgütlerin yasal çerçevede çalışmalarına izin verilmediği için, gizli örgütlenmeler bu dönemde siyasi ve toplumsal hayatta etkili olmuştur (Alkan, 1998: 85, 94).

Tanzimat dönemiyle beraber, padişahın yerine bürokratlar devletin hizmetkârı olmaya başlamıştır. Eski dönemdeki iki önemli güç olan yeniçeriler ve ulema sınıfı ortadan kaldırıldığı için bürokrasiyi denetleyecek tek güç olarak padişah kalmıştır. Bu sebepten dolayı Tanzimat bürokratları, otoriter bir yönetim anlayışının temsilcisi olmuştur. Tanzimat bürokratları, Ayanlar ile ele alındığında, devletin yaşadığı iktidar parçalanmasından dolayı oluşan boşlukları bu iki sınıfın doldurduğu söylenebilir (Tosun, 2001: 135).

23 Temmuz 1908 tarihinde yürürlüğe giren II. Meşrutiyet'le birlikte dernekleşme sürecinde hızlı bir artış yaşanmıştır. II. Meşrutiyet'in ilk beş yılında toplumsal ve siyasi örgütlenmelerin kurumsallaşması kapsamında önemli bir dönemi oluşturmuştur (Alkan, 1998: 49).

Kurulan dernekler, Osmanlı Devleti'nde yaşanan olağanüstü toplumsal ve siyasi bunalımlar ve belirsizlik gibi nedenler sivil toplum kuruluşlarının ortaya çıkmasını sağlamıştır. Ayrıca Osmanlı-Rus savaşlarının devam etmesi ve I. Dünya Savaşı sonrası sivil örgütlerin kurulmasına yönelik herhangi bir yasal düzenleme yapılmadığı için birçok sivil toplum kuruluşları hem ortaya çıkmış hem de sayılarında artış yaşanmıştır. Aynı zamanda bu dönemde siyasi sistemdeki demokratik eğilimlerin de yoğunluğu sivil toplum kuruluşlarının sayılarının artmasını sağlamıştır (Alkan, 1998: 128).

2.2.2.2. Cumhuriyet Dönemi STK'ların Tarihsel Gelişim Süreci

Osmanlı Devleti döneminden itibaren Türkiye'de, siyasi düşüncüyü biçimlendiren bir devlet-toplum karşıtlığının varlığından söz edilebilir. Osmanlı

Devleti'nin devlet geleneğine bakıldığında genellikle “devlete karşı fesat” bir toplum düşüncesi ortaya çıkmıştır. Bu düşünce, Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet'in ilan edilmesiyle beraber ortadan kaldırıldığı ifade edilmiş olsa da tek partili ve çok partili siyasi yaşamda, devlete karşı fesadın kaynağı toplum olarak görülmeye devam etmiştir (Sarıbay, 2000: 105).

Türkiye’de devletin denetimi dışında meydana gelen birçok siyasal ve sosyal çalışmalara şüpheyile yaklaşılarak bu çalışmaları yapan her türlü kişi, grup veya kuruluşlar engellenmeye çalışılmıştır. Cumhuriyet'in ilanı ile beraber gelişmekte olan devletlerdeki gibi milli birlik ve kalkınma politikalarına eşdeğer özellikler benimsenmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk senelerinde gelişmekte olan devletlerin hem siyaseti hem de yönetimi anlama konusundaki kalkınma düşünceleri önemli bir faktör olarak görülmüştür. Bu devletler, hem ulus oluşumu hem de sosyal ve ekonomik alanda gelişmeyi sağlamak için ana hedef kalkınma olarak benimsenmiştir. Siyasal eğilimleri farklı olan birçok siyasal düşünceye sahip kişiler ya da toplumlar tarafından da bu hedef kabul edilmiştir. İfade edilen ulusal bir kimlik çevresinde toplumu tekrardan iyileştirme ve geliştirme politikaları, bir devletin sömürgeci kurtulmasının bir noktası olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca ulusal kimlik oluşturma amacı, modernleşme politikası kapsamında birbirinden farklı kültürel, sosyal ve etnik özellikleri olan toplumların farklılıklarını yok etme ve benzer özelliklerini çoğaltma gereksiniminden ortaya çıkmıştır (Eryılmaz, 2002: 126).

2.2.2.2.1. 1923-1946 Dönemi

29 Ekim 1923 tarihinde Türkiye’de, çoğunluğun askerler olduğu ulusalcı önderlik Cumhuriyet’i ilan etmiştir. Cumhuriyet'in kurulmasıyla hem yeni bir Türkiye hem de yeni bir Türk oluşturma süreci ortaya çıkmıştır (Feroz, 1996: 43). Türkiye’de anayasa arayışlarından en önemli durak noktası 1926 yılı Teşkilat-ı Esasiye Kanunu olmuştur. 1924 Anayasası'nda dayanışmacı, sınıf farkı gözetmeyen ve çatışmasız bir toplum modelini öngörerek hem dönemini biçimlendiren hem de genel olarak ülkede hâkim olan bir paradigmayı da oluşturmuştur (Arslan, 2002: 15-17).

1926 yılında Medeni Kanun'un kabul edilmesiyle dernekler hakkında demokratik ve özgürlükçü hükümler oluşturulmasına rağmen siyasi partiler için ayrı

kanun kabul edilmediğinden, Takrir-i Sükun Kanunu ve Hıyanet-i Vataniye Kanunu kısıtlayıcı hükümleri nedeniyle dernekleşme de 1938 yılına kadar süregelen bir yavaşlama yaşanmıştır. Cumhuriyet döneminde hazırlanan ilk Cemiyetler Kanunu, tek partili rejim sistemine uygun olarak kısıtlandırıcı bir örgütlenme kapsamında oluşturulmuştur (Alkan, 1998: 57).

1930'dan itibaren Avrupa'da ortaya çıkan faşizminle birlikte sivil toplum kuruluşları sıkı denetime tabi olmuştur. Ayrıca bu dönemde mevcut sivil toplum kuruluşlarının azaltılması için faaliyetler yürütülmüştür. Sivil toplum kuruluşlarının sıkı denetimi ve sayılarının azaltılması faaliyetleri, II. Dünya Savaşı boyunca da devam etmiştir. 1933-1938 yılları arasında hazırlanan yasal düzenleme hükümleriyle sendikalaşma ve grev hakkına net yasaklar getirmiştir. Ayrıca dernek çalışmalarının denetim altına alınması ve derneklerin kapatılmasından sonra 1935 yılında yeni bir yasalaşma dönemine geçilmiştir (Alkan, 1998: 57; Gönel ve Acılar 1998. 6).

1920'lerde uygulanan modernleşme, kalkınma ve batılılaşma politikalarının istenilmeyen onuşalı 1940'larda meydana gelmeye başlamıştır. Siyasi katılımın genişlemesi ve toplumsal hareketliliğin artmasıyla beraber çevre, hemşerilik, insan hakları ve buna benzer yeni türde sivil toplum kuruluşlarının oluşmasına yol açmıştır (Tosun, 2001: 273).

1939'lu yıllarda ekonomi kapsamında devlet müdahalesinin sınırlandırılması ve özel sektör faaliyetlerinin ön plana çıkarılması, öngörülen planlar arasında yer almıştır. Nitekim hükümet değişikliğinin yaşanması ve II. Dünya Savaşı'nın başlaması gibi olaylar, 1940'lı yılların başlarında farklı politikaları oluşturmuştur. Bu yıllarda kurulan Ticaret Bakanlığı, özellikle devlet-özel mücadelesini artırmıştır. Bunlar arasında en çok bürokratik denetim mekanizmaları, girişimci topluluk üzerinde olumsuz birçok sonuca neden olmuştur (Buğra, 1997: 163-164).

Bu yıllar arasında siyasal alanda demokratikleşme ve modernleşmeye çok fazla öncelik verilmemiş, kültürel ve teknolojik alanda modernleşmeye gidilmiştir. Siyasal partiler, modern siyasetin en önemli kurumları olarak kabul edilmekte ve bu yıllarda kurulmaması, 1923-1946 yılları arasında sivil toplumun başka kuruluşlarının olduğunu belirtmek zordur. 1942-1945 yılları arasında bazı kamu görevlileri iş dünyasına geçmiştir. Bu yıllar arasında iş dünyasında geçen bazı kamu kesimlerine tepkiler oluşmuştur. Ayrıca bürokrasiden iş dünyasına geçen kamu görevlileri için gerekliliğine göre İstiklal Mahkemesi gibi bir mahkemenin de kurulması teklif edilmiştir (Buğra, 1997: 163-164).

2.2.2.2.2. 1946-1980 Dönemi

Türkiye’de 1946 yılı sivil toplumun dönüm noktası olarak kabul edilmektedir. Bu dönemde yaşanan çok partili siyasi yaşama geçiş ve 1950 yılında Demokrat Parti’nin (DP) hükümetin başına geçmesi olaylarıdır (Doğan, 2007: 83). Demokrat Parti döneminde hem siyasi çevrede gelişmeler yaşanmış hem de sivil kuruluşların sayısı artmış ve kuvvetlendiği görülmüştür. Ayrıca bu dönemde muhaliflerin varlığı ortaya çıkmış ve dernekler, sendikalar, basın kuruluşları ve siyasi partiler gibi farklı türde örgütlenmeler yaşanmıştır (Doğan, 2007: 83; Usta, 2006, 55).

Çok partili siyasi hayata geçiş süreci, sivil toplum kuruluşlarının meydana gelmesini olumlu yönde etkilemiştir. 17 Ekim 1946 tarihinde İnsan Hakları Derneği kurulmuştur. Devletin bürokrasi ve siyasi düzenindeki olumsuzlukları en az seviyeye ulaştırmak amacıyla dernek azalığı ve müteşebbis heyeti başkanlığı görevi Fevzi Çakmak’a verilmiştir. Dernek kurucularının bu uygulamaya gitme nedenini, Fevzi Çakmak’ın bürokratik ve siyasal alandaki kariyerinden yararlanmak olduğunu açıklamışlardır. Bu dönemde yapılan bazı değişiklikler sonucu sınıf esasına bağlı partiler ve bunlara destek veren örgütler kapatılmıştır (Yeşil, 2001: 100-101).

1947 yılında sendikalara siyaset ve grev yasağı getirilmesine rağmen varlıkları ve örgütlenmeleri devam etmiştir (Gönel ve Acılar, 1998: 6).

1950’lilerde derneklerin artışı ve onları destekleyen bireysel ve toplumsal hareketliliğe karşı, hukuksal ve fiili olarak mevcut ortamın parlamento dışındaki muhalefetlere karşı hoşgörülü yaklaşımı olmamıştır. Özellikle Cemiyetler Kanunu’nda yer alan kısıtlamaların kaldırılması çalışmalarında yeni oluşturulan sendikalar ya da dernekleri muhalefet odağı şeklinde varlığını sürdürmelerini sağlamıştır (Tosun, 2001: 274).

1950 yılından sonra toplumsal hareketliliğin artması ve uzmanlaşmanın gelişmesiyle birlikte siyasi katılım yayılarak dernekleşme eğiliminde de artış göstermiştir (Gönel ve Acılar, 1998: 4). Ayrıca bu yıllarda yaşanan köyden kente göç olayları sonucunda ise hemşericilik ve mahalli düzeydeki bağlılıkla derneklerin oluşmasına katkı sağlamıştır (Yücekök, 1998: 192).

1950’lilerden sonra Türkiye’de gerçekleşen bazı toplumsal farklılaşmalarla birlikte sivil örgütlenmeler sayısında artışlar yaşanmıştır. Nitekim bu örgütlenmeler devlete konma düşüncesi olduğu için bundan sonra oluşturulan yeni grup veya

örgütlenmeler devletten ayrışan bir amaca yönelerek kurulmaya başlamıştır (Tosun, 2001: 274).

Ülkemizde 1960 yılına bakıldığında, 27 Mayıs askeri mücadelesi yaşanmıştır. 27 Mayıs askeri darbesi, küçük rütbe sahibi subayların yüksek komuta kademelerine karşı yaptıkları mücadele olmuştur. Bu darbeye hem hükümetin değiştirilmesi hem de toplumsal odaklı bazı değişikliklerin yaşanması amaçlanmıştır. Bu darbeye birlikte sosyalistlerin hem siyasi parti kurmalarına hem de toplumsal konularda eleştiri yapmalarına izin verilmiş, sendikalara da grev hakkı tanınmıştır. Yaşanan değişiklikler, verilen haklar ve faaliyetler Türk toplumu adına yeni uygulamalardır. Bu dönemde oluşan sol gruplara karşı komünizmle mücadele etmek amacıyla kurulan derneklerin sayısında da hızlı artış yaşanmıştır (Yücekök, 1971: 151).

1961 yılından itibaren Türkiye’de sendikal örgütlenme adına önemli adımlar atılmıştır. Ancak 1965 yılından önce vakıf şeklinde bir araya gelen örgütleri, sivil toplum kuruluşu olarak değerlendirmek zor olmuştur. Çünkü vakıf türü örgütlenmeler, insanlardan para ve mal alarak bir araya gelme amacını taşımışlardır. 1965 yılında yapılan değişikliklerle beraber vakıflar, sivil toplum kuruluşu olarak nitelendirmek için ciddi adımlar atılmış ve 1980 yılında ise vakıflar, fiili olarak sivil toplum kuruluşu gibi çalışmalara başlamıştır (Alkan, 1998: 61).

1970’lere bakıldığında bu yılın en önemli özelliği, geleneksel siyasi elit asker ve kamu görevlileri ile ikincil siyasi elit girişimcilerin birçok konuda işbirliği içinde olabilmeleridir (Yücekök, 1998: 40). 12 Mart 1971 muhtırası ve 1973 askeri müdahalesi sonucu anayasal düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemeler sonucu sivil toplum kuruluşları, askeri-bürokrasi tarafından sıkı denetim altına alınmıştır.

2.2.2.2.3. 1980 Sonrası Dönem

Türkiye’de 1980’li yıllar, güçlü bir merkezi yönetim karşısında, geleneksel yöntemle oluşmuş, endüstrileşmeye çalışan, hızlı nüfus artışı ve kentleşmenin yaşanmasına rağmen buna uygun bir siyasi düzen oluşmamıştır (Tosun, 2001: 301). Aynı zamanda 1980’li yılların başına bakıldığında ise sivil toplum oluşması ve örgütlenmesi adına yeni bir dönem olarak kabul edilmektedir. Bu dönemde yaşanan ve birçok yönde etkileyen 12 Eylül 1980 askeri darbesi toplumda “birey, devlet için midir yoksa devlet, birey için midir” tartışmasını gündeme getirerek sivil toplumun kapsamını ve çevresini genişletmiştir (Abay, 2004: 263). Ayrıca yönetimi ele geçiren

askeri bürokrasi, siyasi alanda toplumun kutuplaşmasının nedeni olarak gördüğü siyasi partiler ve sendikaların faaliyetlerini yasaklamıştır (Tosun, 2001: 301).

Yine bu dönemde askeri yönetim tarafından yürürlüğe konulan 1982 Anayasası'na göre bir kuruluşun örgütlenebilmesi için bazı şartlara bağlanarak kısıtlanmış, derneklerin kurulması için resmi izin şartı ve siyasi çalışmalarına da yasaklar getirilmiştir. 1982 Anayasası'na göre demokrasi ve özgürlüğe dayalı bir sistem anlayışı yerine devlet ve otoriteye dayalı bir sistem oluşmuştur (Demir, 2007: 466).

1982 Anayasası'nda devletin üstünlüğüne ve aşırılığına vurgu yapılarak devlet, sivil toplum karşısında siyasi açıdan güçlendirilmiştir. Siyasi ve ideolojik yönden devletin güçlü bir mekanizmasına vurgu yapılarak sivil toplum üzerindeki etkinliği güçlendirilmiş ve bürokrasinin merkeze olan bağlılığı da artırılmıştır (Eryılmaz, 2002: 152). Ancak bu dönemde siyasi yaşamda önemli tartışma noktası olan sivil toplum kuruluşlarının sayısında artış yaşanmıştır. Sivil toplum, gelişim ve kuruluş sayılarının artmasındaki en önemli faktör olarak 1995 yılında siyasi partiler, meslek odaları, dernekler ve sendikalar gibi sivil toplum kuruluşları arasında işbirliğini yasaklayan Anayasa hükümlerinin kaldırılması biçiminde ifade edilebilir (Özbudun, 2008: 114).

Türkiye'de 1980 yılında toplumun tamamını ilgilendiren ulusal kimlik ve dayanışma, modernleşme gibi kapsayıcı konulardan daha çok insan hakları, kadın hakları, dini haklar, hava kirliliği, çevre ve turizm gibi konular üzerinde yoğunlaşmıştır. Belli başlı bu spesifik konular, devlet tarafından değil toplum ve toplumsal gruplar tarafından gündemde tutulmuştur (Çaha, 1998: 874).

1980'li yıllarda kentleşmenin artması, mesleki işbölümünün yaygınlaşması, liberal ekonomi politikalarının benimsenmesi, Türkiye'nin dışa açılması gibi gelişmelerle beraber derneklerin sayısı da artmıştır. Bunlar arasında özellikle köylerden kentlere göçlerin yaşanması sürecinde siyasi katılımı ve dernekleşmeyi birçok yönde etkilemiştir. Siyasi katılımının daha aktif hale gelmesiyle birlikte sivil toplum kuruluşları sayısında hızlı artış görülmüştür (Narlı, 2002: 14).

Kentleşmeye bağlı olarak sivil kuruluşlar, hemşericilik, dinsel ve mezhepsel gibi muhtelif şekillerde örgütlenerek belirli alanlarda kurulmuştur. Ancak merkezi yönetimin yaklaşımının olumsuzluğundan çekinen bazı örgütler yerine toplumla bireyi yakınlaştıran, toplumsal sorumluluk bilincine sahip örgütlerin yaygınlaşması demokratik yönetim açısından önemli rol oynamaktadır. Bu türde bilinçli sivil

toplum kuruluşlarının kurulması ve katılımın artmasında toplumun bilgisizliği ve çekingenliği olumsuz sonuçların meydana gelmesinde etkin rol oynamaktadır. Bu yıllarda etnik ayrımcılık söz konusu olduğu için bazı dernek ve gönüllü kuruluşlara karşı güvensizlik yaşanmıştır. 1990'lı yıllarda güvensizlik ve şüphe, dinsel amaçlı kurulan kuruluşlara karşı da devam etmiştir (Tosun, 2001: 322-323).

1990'lı yıllardan sonra Türkiye'de sivil toplum giderek daha çok anlamlı olmaya başlamıştır. Bu yıllarda sivilleşen hukuk sisteminde, kişisel özgürlük ve sivil toplum gelişimi önündeki engeller ortadan kalkmıştır (Doğan, 2007: 83). 1990'lı yıllardan sonra sivil toplumun asıl anlam kazanmasının nedeni, dünyadaki demokrasi ve insan haklarına vurgu yapılması olarak gösterilmektedir. Türkiye'yi kısa süre içinde etkisi altına alan demokrasi ve insan hakları anlayışına dayalı olarak sivil toplum kavramı, İngilizce karşılığı olarak "Non-Governmental Organisation" ve Türkçe karşılığı "Sivil Toplum Kuruluşu" olarak adlandırılmıştır. Ayrıca 1992 yılında yapılan Rio Zirvesi'nde ele alınan Yerel Gündem 21 kararı ve sonra yapılan Habitat-II Konferansı'ndaki kararlar ile sivil toplum olgusunun değeri yükseltilmiştir. Türkiye'nin de yer aldığı bu kararlarda sivil toplum, artık yerel bir paydaş olarak değerlendirilmiştir (Toksöz, 2008: 65-66). Aynı zamanda 1990 sonrası sivil toplum kuruluşlarının iktidar ilişkilerinden uzakta olma, yeni üyeleri kabul etme gönüllülük esasına bağlı olması, yatay ilişkiler içinde olma, kendi konuları dışında diğer konuları da ele alması gibi özellikler taşımıştır (Bedük, Usta ve Kocaoğlu, 2006: 57).

1993 yılında özel radyo ve televizyon yayınları üzerindeki yasakların kaldırılması, 1995 yılında da siyasi partiler, dernekler ve sendikalar gibi örgütlenmeler arasındaki işbirliğini engelleyen yasakların da kaldırılması sivil toplumun gelişimi için önemli adımlardan biri olmuştur (Bulut ve Kahraman, 2008: 737). 1996 yılında Türkiye'de BM Zirvesi'nin yapılması, sivil toplum kuruluşlarını daha hareketli hale getirmiştir. Ancak 17 Ağustos 1999 yılında yaşanan Marmara Depremi'nde sivil toplum kuruluşları için gerekli resmi otoritenin eksikliğinden dolayı insanlar bir araya gelerek sorunu nitelikli ve karşılıklı güvene dayalı bir şekilde çözmeye çalışması, yeni bir sivil anlayışı ortaya çıkarmış ve sivil toplumun benimsenmesi için önemli adım olmuştur (Toksöz, 2008: 67).

Özellikle 2000'li yıllara bakıldığında, Batı toplumlarıyla bütünleşme açısından AB'ye giriş sürecinde temel hak ve özgürlükler kapsamında Anayasaya 'da bazı temel değişikliklerin yapılması sivil toplum kuruluşları için önemli bir aşama

olmuştur. Yapılan değişikliklerle beraber gerekli uyum kanunlarının hazırlanması ve bunların uygulanması faaliyetleri, diğer dönemlerde yapılan çalışmalara göre daha önemli bir gelişme olmuştur. AB'nin yetkili organları ve Avrupa'daki diğer sivil toplum kuruluşları, Türkiye'de faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarını yakından takip etmiştir. AB'nin oluşturduğu ölçütler, Türkiye'deki sivil toplum kuruluşlarının hem kurulması hem de faaliyetleri açısından önemli bir gelişme olmuştur. Ancak seçkin-bürokrat kesim tarafından bu süreç yavaşlatılmaktadır (Yücekök, 1998: 47).

2.2.3. STK'ların Amaçları, Fonksiyonları ve Özellikleri

2.2.3.1. Amaçları

Sivil toplum kuruluşları, belirli bir amaçları gerçekleştirmeye çalışan, belirli konularda insanları bilgilendiren ve yönlendiren, yaşamın her alanında varlığını hissettiren gönüllü özerk yapılı örgütlenmeler olarak tanımlanmaktadır (Aktel, 2003: 70). Bu kuruluşlar, resmi kurumlar dışında bağımsız olarak faaliyetleri gönüllülük esasına dayalı olarak sosyal, kültürel ve çevresel hedefler doğrultusunda kar amacı olmadan çalışmalarını yürütmektedir. Sivil toplum kuruluşları, bir toplumda sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal değişimlere öncülük eden, faaliyet gösterdikleri toplumun isteklerini ve sorunlarını ele alarak düzenlemeye giden dinamik yapılardır (Engin, 2000: 29).

Sivil toplum kuruluşlarını, temsil ettikleri toplumda sorun olarak gördükleri konularda kamuoyunu bilgilendirmek, yönlendirmek ve sorunun çözümü için harekete geçen örgütlenmelerdir. Genel olarak bakıldığında sivil toplum kuruluşlarının amaçları şunlardır (Yurtseven, 2015: 117):

- *Bir alanda örgütlülük kurmak,*
- *Demokratik alanda bir parça olmak,*
- *Bir düşüncenin ya da disiplinin alandaki yüzü olmak,*
- *Bir düşüncenin amaç ya da eylem düzlemine zemin hazırlamak,*
- *Toplumsal etkileşimi artırmak,*
- *Aynı felsefeye sahip örgütlerin oluşumlarına göre ulusal ve uluslararası etkileşimi artırmaktır.*

Aynı zamanda sivil toplum örgütleri, kendi içinde hem çoğulcu hem de katılımcı bir kültürle beslenmekte ve insanları yönetim konusunda tecrübe

kazandırmayı da amaçlamaktadır. Keane, sivil toplum kuruluşlarının temel amaçlarını aşağıdaki gibi sıralamaktadır (Keane, 1994: 37-41):

- *Kamuoyu oluşturma yoluyla kişilerin isteklerinin dile getirilmesine ve dikkate alınmasına yardımcı olmak,*
- *Çoğulcu ve katılımcı bir toplum yapısı için gerekli faaliyetleri gerçekleştirme de etkin olmak,*
- *Hem devletin yaptığı uygulamalarda hem de pazar ekonomisindeki bazı dayatmalara karşı koruyucu önlemler almak,*
- *Temsil ettikleri bir toplumda, toplumun çıkarlarına göre kamuoyu oluşturmak ve toplumun isteklerinin dile getirilmesi konusunda yardımcı olmak,*
- *Bazı durumlarda hem projeler üretmek hem de projelerin gerçekleşmesi için kaynak akışını sağlamak,*
- *Projeleri yaşamda uygulayarak istihdam, sosyal refah, eğitim gibi konularda devlet politikaları yanında sorumluluklara sahip olmak,*
- *Çoğulcu ve katılımcı bir toplumun oluşmasını sağlamak ve ekonomileri etkin bir şekilde dengelemektir.*

2.2.3.2. Fonksiyonları

Sivil toplum kuruluşları, toplumdaki gönüllü ya da tecrübeli bireylerin deneyimlerinden yararlanarak toplumun belirli hizmetlerini yerine getiren, toplumun bilinçli ve eğitilmiş olmasına katkı sağlayan, toplumun artan ihtiyaçlarını gidermeye çalışan ve toplumların ortak amaçları doğrultusunda bir araya gelen gönüllü, kâr amacı taşımayan ve bazı sorumlulukları üstlenen örgütlerdir. Sivil toplum kuruluşlarının fonksiyonlarına bakıldığında şu şekilde sıralanabilir (Talas, 2011: 392; Akyüz, 2008: 23-24):

- Bireylerin ve toplumların isteklerini bir araya getirerek fayda sağlamak amacıyla kamuoyu oluşturmak,
- Toplumda egemen olan ekonomik piyasa ve metalaşma gibi olumsuzluklara karşı dengeleyici faktör olmak,
- Eğitim, sosyal refah, iş olanaklarının sağlanması gibi konularda hem projeler üretmek hem de bu projeleri uygulanması için kaynak aktarımı sağlayarak alternatif sorumlulukları üstlenmek,

- Çoğulcu ve katılımcı bir kültüre sahip toplumu oluşturmak ve bireylerin yönetim deneyimini geliştirmek,
- Bireylere ve topluma karşı açık ve yalın olmak,
- Toplum çıkarlarını göz önünde bulundurarak toplumun gereksinimlerini karşılamak,
- Projeler ve toplumun gereksinimlerine göre kaynakları uygun ve verimli bir şekilde kullanmaktır.

2.2.3.3. Özellikleri

Sivil toplum kuruluşları, devlet ve toplum arasında köprü görevi görmektedir. Sivil toplum kuruluşları doğası gereği oluşumları, verdikleri hizmetler, faaliyet alanları, süreklilikleri, çalışma alanları ve kapasiteleri bakımından farklılıklar göstermektedir (Yaprak ve Bacak, 2005: 421).

Sivil toplum kuruluşları birbirinden farklı özellikleri bulunmasına rağmen bazı ortak özellikleri bulunmaktadır. Corsino, sivil toplum kuruluşlarının özelliklerini şu şekilde saymaktadır (Corsino, 1998: 56-57'den Aktaran Akıncı, 2014: 204-205):

- Oluşumlarının temelinde muhalif bir karşılık vardır. Mevcut yönetime katkı sağlayacak değişimleri sunmaktadır.
- Yasal olarak kurulmuş, özerk kuruluşlardır.
- Devlet yönetimi dışında kendileri özgü amaçları vardır.
- Herhangi bir kişisel ya da ticari kâr sağlamayı elde etmeyi çalışmazlar.
- Çalışmalarını toplum yararına olacak şekilde hareket ederler.
- Faaliyet alanları farklılık göstererek, toplumların örgütlenmesine ve bilinmesine yardımcı olurlar.
- Toplumsal sorunların çözümü için etkin sistemler kurma, projeler oluşturma ve bunları uygulama gibi çalışmaları yürütürler.
- Toplumsal sorunlara, ihtiyaçlara göre düşünce üretme ve sistemli bir şekilde uygulamak için toplumsal aktörlerle diyalog içerisinde bulunurlar.

- Toplumun kültürel değerlerine, deneyimlerine, beklentilerine ve hayatlarına eşlik etme özellikleri bulunur.
- Toplumun alt kesim ya da gruplarını destekleyerek daha iyi örgütlenmelerine ve yönetim kapasitelerini artırmalarına kaynak aktarımı da sağlar.

Sivil toplum kuruluşlarının genel özellikleri aşağıdaki gibi belirtilmektedir:

- **Özerklik:** Sivil toplum kuruluşları, merkezi ve mahalli idarelerden bağımsız ve siyasal partilerden farklı, kendi misyonu kapsamında devletin yönlendirmediği ve bazen devletin organlarıyla ortak hareket bir kuruluştur (Akatay ve Yelkikalan, 2007: 25; Seyyar ve Adalı, 2004: 190).
- **Gönüllülük:** Sivil toplum kuruluşları gönüllülük esasına dayalı kuruluşlardır. Bireylerin üyeliklerinde, yürütülen faaliyetlere katılmalarında ya da üyeliklerine son vermelerinde kendi istekleri ile hiçbir zorlama olmaksızın kendi iradeleriyle dilekleri zaman bir araya gelmekte ve ayrılmaktadırlar (Tağma, 2002: 62).
- **Kâr Amacı Gütmemek:** Sivil toplum kuruluşları, topluma sosyal hizmet sunmak amacıyla herhangi bir kişisel kazanç elde etmeyi amaçlardan faaliyetleri yürüten kuruluşlardır. Kâr odaklı olmayan bu kuruluşlar, gelir getirici çeşitli faaliyetlerde bulunabilirler. Elde edile gelirler, üyelerine dağıtılmaz. Ancak uzun süreli çalışan görevlilere hizmet karşılığında belli bir ücret vermektedirler (Yaprak ve Bacak, 2005: 421).
- **Vizyona ve Bir İdeala Sahip Olmak:** Sivil toplum kuruluşları, belirli amaçlar doğrultusunda kuruldukları için kişisel amaçları ve çıkarlarından bahsedilmez. Oluştukları toplumsal kesimin amaçlarına ve gereksinimlerine göre hareket ederler. Sivil toplum kuruluşları, yoksulluk, işsizlik, çevre, insan hakları, ayrımcılık ve sosyal refah gibi genel olarak toplumu ilgilendiren konularda insanların gereksinimlerini yardımcı olmaktadır (Akatay ve Yelkikalan, 2007: 25-26).
- **Şeffaflık:** Sivil toplum kuruluşlarının üyelerinin kendi rızalarına bağlı olması, özerk yapıları içinde kâr amacı gütmeyen, finans kaynaklarının ve faaliyetlerinin açık olarak belirtildiği örgütlenmelerdir (Yıldırım, 2004: 64).

2.2.4. STK'ların Faaliyet Alanları

Sivil toplum kuruluşları belirli amaçları gerçekleştirmek üzere kurulan gönüllü kuruluşlardır. Sivil toplum kuruluşlarının çeşitli alanlarda ve konularda taşıdıkları amaçlar, faaliyet alanlarını hakkında da bilgilendirmektedir. Yerel ya da uluslararası alanda mevcut sorunlara alternatif çözümler üretme ve uygulama açısından önemli katkılar sunmaktadır. Günümüzdeki sivil toplum kuruluşları eğitim, sağlık, sosyal hizmetler, çevre, engelli bireylerin eğitimi, kimsesiz çocukların, korunması ve yaşlıların bakımı gibi birçok alanda hizmetleri sunmaktadır (Akdeniz, 2014: 6-7). Ayrıca sivil toplum kuruluşları, dini ve kültürel koruma, insani yardımlar, su ve enerji tüketimi, çocuk kontrolü, virüslü hastalıklara karşı önleyici ve koruyucu eğitimi, madde bağımlılığından kurtarma eğitimi, evden kaçan kızlar ve çocuk suçluluğu eğitimi, çevreyi temiz tutma ve ağaçlandırma, giyim ve tekstil hizmetleri eğitimi, mesleki dayanışma, tarım faaliyetleri, kariyer ve kültürel faaliyet geliştirme, okul yapımı, çocuk ve kadın hakları, hayat kadınları, cinsel istismara maruz kalan kişiler için terapiler, kadınlara yasal yardımlar ve yardım hizmetleri, tüm bireyler için okur yazarlık eğitimi, demokratikleşme ve siyasi katılımı artırma gibi vatandaş odaklı çalışmalar, toplumsal hayatı iyileştirme gibi birçok alanda faaliyetleri bulunmaktadır (Uğur, 2011: 33).

2.2.5. STK'ların Sınıflandırılması

Türkiye'deki sivil toplum kuruluşlarının faaliyet alanları, belirli amaçlar üzerine kurulmaları, fonksiyonları ve özellikleri bakımından farklılıklar içermektedir. Bu nedenle sivil toplum kuruluşlarını belirli bir kalıba sığdırmak oldukça zor olmaktadır. Bu kapsamda sivil toplum kuruluşlarının birçok ölçütlerine göre sınıflandırmalar yapılabilir. Bunları şu şekilde belirtebiliriz (Çiftçi, 2012: 15; Erol, 2007: 339):

- Meslek kuruluşları veya kooperatifler (sendikalar, esnaf kuruluşları, odalar ve diğerleri),
- Ekonomik alanda faaliyet gösteren kuruluşlar,
- Teknik örgütler,
- Geleneksel nitelikteki kuruluşlar (tarikatlara, cemaatler gibi),
- Sosyal ve toplumsal kuruluşlar,

- Çevre kuruluşları (Tema Vakfı gibi),
- İnsani yardım ve gelişme kuruluşlar,
- Çocuk ve kadın haklarını koruma altına alan kuruluşlar,
- İnsan hakları ve özgürlük alanında faaliyet yürüten kuruluşlar (İHD gibi),
- Hak temelli kuruluşlar,
- Toplumsal hareketli kuruluşlar,
- Üniversite gibi bilimsel kuruluşlar,
- Toplum anket gibi çalışmalarla bilgilendirme amacı olan kuruluşlar,
- Hizmet veren kuruluşlar (sosyal hizmetler, okuryazarlık eğitimi gibi),
- Sanat ve kültür örgütleri,
- Kadın, öğrenci ve gençlik örgütleri veya birlikleri,
- Uluslararası sivil toplum kuruluşu temsilcilikleri gibi sayı artırılabilir.

2.2.6. STK'ların Örgütlenme Türleri

2.2.6.1. Dernekler

Sivil toplum kuruluşlarının örgütlenme türlerinden biri olan derneklerin kuruluşu ve denetimi ilgili ülkenin yasal düzenlemelerine göre hazırlanmaktadır. Dernekler, modernleşme sonrası insanların gönüllü olarak bir araya geldikleri, belirli ortak amaçları içeren ve varlıklarını devam ettirmek için meydana gelen örgütler olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım, 2004: 125). Ayrıca, ortak düşüncelere sahip olan bireyler bir araya gelerek maddi ve manevi olarak varlıklarını sürdürmek amacıyla haklarını korumakta, ortak değerlerine sahip çıkmakta olan demokratik kuruluşlardır (Yatkın, 2013: 176- 177).

Yürürlükte olan mevzuata göre derneklerin tanımı ve kuruluşu ile ilgili Türk Medeni Kanunu'nun 56. maddesine göre; *“Dernekler, gerçek veya tüzel en az yedi kişinin kazanç paylaşma dışında belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmek suretiyle oluşturdukları, tüzel kişiliğe sahip kişi topluluklarıdır”* şeklinde ifade edilmiştir. Aynı maddenin ikinci fıkrasında ise hukuka veya ahlâka aykırı amaçlarla dernek kurulamayacağı hükmü belirtilmiştir. Türk Medeni Kanunu'nun 57. maddesinde de *“Herkes, önceden izin almaksızın dernek kurma hakkına sahiptir.”* ibaresine yer verilerek dernek kurmanın izne bağlı olmadığı ifade edilmiştir (4721 sayılı Türk Medeni Kanunu).

Dernekler, diğer yandan bu konuyu düzenleyen özel kanun olan Dernekler Kanunu'nun 2. maddesinde, *“Dernek: Kazanç paylaşma dışında, kanunlarla yasaklanmamış belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, en az yedi gerçek veya tüzel kişinin, bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmek suretiyle oluşturdukları tüzel kişiliğe sahip kişi toplulukları”* şeklinde ifade edilmiştir. Aynı kanunun 3. maddesinde, fiil ehliyetine sahip gerçek ve tüzel kişiler, önceden izin almaksızın dernek kurabileceği belirtilmiştir. Ayrıca kanunun 25. maddesinde ise, *“Dernekler, amaçları ile ilgisi bulunan ve kanunlarla yasaklanmayan alanlarda, kendi aralarında veya vakıf, sendika ve benzeri sivil toplum kuruluşlarıyla ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere ve yetkili organlarının kararı ile plâtfömlar oluşturabilirler”* şeklinde ifade edilmiştir (5253 sayılı Dernekler Kanunu).

Dernekler, tüzüklerinde belirtilen çalışma hedefleri kapsamında faaliyetlerini yürütmeye yönelik etkinliklerini gerçekleştirmeye çalışır. Yasaklanan ya da izne bağılı olan faaliyetlerle ilgili hukuki özel kanun hükümleri saklıdır. Dernekler, faaliyetleriyle ilgili herhangi bir yasak veya aykırılık halinde Cumhuriyet başsavcısının istemiyle açılan davada faaliyetlerini durdurma kararı verilebilmektedir. Derneklerin kendi organları arasında genel kurul, yönetim kurulu ve denetim kurulu bulunmaktadır. Genel kurul, derneğe kayıtlı üyelerden oluşan ve derneğin diğer diğer organlarını denetleyen üst yetkili organdır. Dernekler, iki yılda bir toplanmak zorundadır. Yönetim kurulu, derneğin faaliyetlerinin kanunlara ve tüzüğe uygun bir şekilde yürütölmesi ve derneğı temsil etme niteliğı taşıyan, en az beş asil ve beş yedek üyeden oluşan kuruldur. Denetim kurulu, kanun ve tüzüğe uygun denetimi yapan ve sonuçlarını rapor halinde yönetim kurulu ve genel kurula sunan, en az üç asil ve üç yedek üyeden oluşan organdır (Yıldırım, 2004: 130-133).

2.2.6.2. Vakıflar

Köken olarak İslam hukukuna dayanan vakıflar, çok eski bir sivil toplum kuruluşu olarak yer almaktadır. Vakıfların kuruluş amacı ve faaliyetleri derneklerden farklı olmaktadır. Vakıflar, gerçek ya da tüzel kişiler tarafında gelir elde eden malların sosyal amaçlar için tahsil edilmeleriyle meydana gelen bir yapılanmadır. Dernekler, tüzük kapsamında oluşturulurken, vakıflarda ise vakıf senedinin olması vakıfların kurulmasının temel şartı olmaktadır (Yıldırım, 2004: 130-133).

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'Nun 101. maddesine göre, *“Vakıflar,*

gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluklarıdır” şeklinde tanımlanmıştır. Aynı kanunun 102. maddesinde, “Vakıf kurma iradesi, resmi senetle veya ölüme bağlı tasarrufla açılır. Vakıf, yerleşim yeri mahkemesi nezdinde tutulan sicile tescil ile tüzel kişilik kazanır. Resmi senetle vakıf kurma işleminin temsilci aracılığıyla yapılması, temsil yetkisinin noterlikçe düzenlenmiş bir belgeyle verilmiş olmasına ve bu belgede vakfın amacı ile özgünlenecek mal ve hakların belirlenmiş bulunmasına bağlıdır...” şeklinde ifade edilmiştir (4721 sayılı Türk Medeni Kanunu).

5737 sayılı Vakıflar Kanunu, vakıfların kuruluş şeklinin Türk Medeni Kanunu’ndaki hükümlere göre oluşturulacağını belirtmiştir. Vakıflar Kanunu’nda vakıfların amaçları, türleri, kuruluş şekilleri, yöneticilerini seçme kuralları, mal edinme yolları faaliyetleri, kamu kurumu olan Vakıflar Genel Müdürlüğü ile olan ilişkileri düzenlenmiştir.

Vakıflar, bireysel ve gönüllülük esasına bağlı olan, toplumsal amaçlı kurulmuş kuruluşlardır. Bireyler, sahip oldukları malları topluma fayda sağlayacak düşüncesiyle hareket etmektedir. Vakıflar, toplumsal huzurun ve barışın sağlanması, devletin ihmal ettiği sosyal aktiviteleri yerine getirme, belirli bir düşünceyi ya da ideolojiyi yayma, kültürel gereksinimler ve diğer değerleri karşılama gibi dinamikler vakıfların oluşmasını etkilemiştir. Ayrıca kişisel kâr elde etmeyi amaçlamayan vakıflar, toplumsal gereksinimlerin ve değerlerin hayata geçirilmesini gaye edinen yardımcı kuruluşlardır (Erşahin, 2003: 323; Akatay ve Yelkikalan, 2007: 15-16).

Vakıflar, toplumda güçlü bir sosyal yardımlaşma ve dayanışma bilincini oluşturan, toplumdaki dezavantajlı kişilerin sosyal güvenceleri, beslenme, barınma eğitim gibi temel gereksinimlerinden yoksun kesimlere çeşitli yardımlarda bulunarak ve elde edilen geliri adil bir şekilde dağıtarak ihtiyaç sahipleri ve muhtaçlara yardımlarda bulunmaktadır (Bozkuş, 2009: 79).

2.2.6.3. Sendikalar

Sendikalar, işçi sınıfının ekonomik ve toplumsal yaşamındaki haklarını savunan, onların yaşam standartlarını iyileştirmeyi ve geliştirmeyi amaç edinen örgütlenmelerdir (Sabuncuoğlu, 2000: 244). Sendikaların, diğer sivil toplum kuruluşlarından ayıran özellik, bu örgütlenme türünde bir hak arayışı bulunmasıdır.

Sanayi Devrimi ile yeni toplumsal bir sınıf olan işçi sınıfı oluşurken; Sanayi Devrimi'yle birlikte işçi sınıfının sürekli sömürülmesi, kapitalist düzenin işçiler üzerinde oluşturduğu sömürü sebebiyle işçi hakları kapsamında örgütlü ve örgütsüz bir şekilde savunmalara yol açmıştır. Oluşan örgütlü hak mücadelesi doğrultusunda sendikal hareketler ortaya çıkmıştır (Yıldırım, 2004: 136).

İlk sendikalar, 1909 yılında yürürlüğe giren Dernekler Yasası kapsamında kurulmuştur. Cumhuriyet döneminin ilk Anayasası'nda işçilere sendika kurma hakkı tanınmıştır. Ancak 1925 Takrir-i Sükûn Kanunu ile sendikal yaşam bir süre varlığına devam etmemiştir. 1933-1938 yılları arasında yapılan yasal düzenlemeler ile birlikte sendikalaşma ve grev hakkı kesin olarak yasaklanmıştır. 1947 yılında 2018 sayılı “İşçi ve İşveren Sendikaları ve Sendika Birlikleri Kanunu” çıkarılmıştır. Bu kanun ile Sendikalaşma Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır. Ancak grev yasağı aynı şekilde devam etmiştir. 1961 Anayasası, sendikalaşma ve çağdaş bir örgütlenme adına önemli bir adım olmuştur. Bu yasa ile çalışanların hepsine sendika hakkı, bütün işçilere de grev ve toplu sözleşme hakkı verilmiştir. 1965 yılındaki 624 sayılı Kanun ile kamu çalışanlarının sendikal hakları düzenlenmiştir. 1982 Anayasası, sendikal haklara ve örgütlenme özgürlüğüne birçok yasak getirmiştir. Ancak 1988 ve 1995 yılında düzenlenen bazı yasal değişikliklerle beraber sendikaların çalışmalarındaki sınırlamaların bir kısmı ortadan kaldırılmıştır (Gönel, 1998: 6).

Sendikalar kendi üyelerinin haklarını korumak ve kollamak, ortak çıkarlarını göz önünde bulundurmak ve bu doğrultuda çalışmalarını devam ettirmek amaçları arasında yer almaktadır. Sendikalar işçilerin ve çalışan kesimin çalışma şartları, işleriyle ilgili problemlerin giderilmesine yönelik faaliyetlerini yürütmektedirler.

Ülkemizdeki 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu'nun 2. maddesinde, “*Sendika: İşçilerin veya işverenlerin çalışma ilişkilerinde, ortak ekonomik ve sosyal hak ve çıkarlarını korumak ve geliştirmek için en az yedi işçi veya işverenin bir araya gelerek bir işkolunda faaliyette bulunmak üzere oluşturdukları tüzel kişiliğe sahip kuruluşlar*” olarak tanımlanmaktadır. Aynı kanunun 3. maddesinde sendikalar ile ilgili “*Kuruluşlar, bu Kanun'daki kuruluş usul ve esaslarına uyarak önceden izin almaksızın kurulur. Sendikalar kuruldukları işkolunda faaliyette bulunur*” hükmü yer almaktadır (6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu).

2.2.6.4. Mesleki Kuruluşlar

Meslek kuruluşları, belirli bir görevi yerine getiren çalışanların ortak çıkar ve ihtiyaçlarının giderilmesine yönelik etkinliklerde bulunmak, mesleki faaliyetleri koruyup kollamak, geliştirilmesini sağlamak, meslek ahlâkı ve disiplin bilincini aşlamak ve birçok farklı fonksiyonları bulunan yapılar olarak tanımlanmaktadır (Candan, 2012: 16).

Meslek kuruluşları ile ilgili Anayasa'nın 135. maddesine göre, *“Kamu kurumu niteliğindeki mesleki kuruluşları ve üst kuruluşları; belli bir mesleğe mensup olanların müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleri ile ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hâkim kılmak üzere meslek disiplini ve ahlâkını korumak maksadı ile kanunla kurulan ve organları kendi üyeleri tarafından kanunda gösterilen usullere göre yargı gözetimi altında, gizli oyla seçilen kamu tüzelkişilikleridir”* şeklinde ifade edilmiştir (2709 sayılı T.C. Anayasası).

Meslek kuruluşları ile ilgili Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu Araştırma ve İnceleme Raporu'na göre, *“Belli bir mesleği icra edenlerin ortak ihtiyaçlarını karşılamak ve ortak çıkarlarını korumaya yönelik etkinlikleri gerçekleştirmek üzere kurulan ve çeşitli işlevleri bulunan organizasyonlardır. Bu örgütlenmeler esas olarak kendiliğinden, gönüllü, devletten bağımsız ve işlev odaklı bir nitelik gösterir. Fakat bazı toplumlarda belli meslekleri icra edenleri veya belli mesleki faaliyetleri kontrol altında tutmak, siyasi, ekonomik ve sosyal bazı amaçlarla toplumsal yararları korumak bakımından devlet güdümündeki mesleki örgütlenmelere de rastlanır. İki durumda da, meslek mensuplarının grup çıkarları ile genel toplumsal yararların dengeli bir şekilde korunması arayışı söz konusudur”* şeklinde ifade edilmiştir (Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu Araştırma ve İnceleme Raporu, 2009: 13).

2.3. STK'LARIN KRİZ VE AFETLE MÜCADELESİ

Afet kavramı, köken itibarıyla Arapça'dan Türkçe 'ye geçen bir sözcüktür. Sözlük anlamı büyük yıkım, felaket ve bela olarak kullanılmaktadır (Gündüz, 2009: 22). Büyük felaket ve yıkım anlamlarına gelen afet kavramı, dar ve geniş anlamda

tanımlanmaktadır. Dar anlamda afet kavramı, tabiatta meydana gelen olağandışı yıkım, tahribat ve çevrede büyük zararlar doğuran olay ya da durum olarak tanımlanmaktadır. Geniş anlamda afet kavramı ise, insanların yaşadığı alanlar üzerinde fiziksel, sosyal, ekonomik ve psikolojik kayıplar doğuran ve onların yapısını değiştiren, hayatlarını sürdürmek için gerekli olan faaliyetleri etkileyerek kesintiye uğratmaktadır. Ekonomik, sosyal ve kültürel alt yapıyı olumsuz olarak etkileyen ve hasara sebebiyet veren bir olay olarak afet, doğal veya insan kökenli ya da teknolojik olaylar olarak meydana gelmektedir (Sarp, 1999: 10).

İnsanlığın varoluşundan itibaren insanların yaşadığı alanlardaki tüm yapı ve faaliyetleri etkileyen, sekteye uğratan, gelişmişliklerini yavaşlatan veya durduran olaylardır (Ertürkmen, 2006: 2). Afet olaylarının etkilerine karşı uygun metotlar geliştirilerek önlemler alınması ve meydana gelecek can ve mal kayıplarını en aza indirmek mümkün olabilmektedir. Afetlerin etkilerini önlemek ve kayıplarını en az seviyede yaşanması ise afetlerin iyi bir şekilde yönetilmesi ile gerçekleşebilmektedir. Afet yönetimi, afetleri önlemek ve afet sonucu meydana gelen zararları en aza indirmeyi amaçlayan ve bunun için yapısal çözüm önerileri sunarak oluşturulan, yönetsel planlamaya yardımcı bir süreçtir. Süreç yönetimi olarak belirtilen afet yönetimi, temelde mevcut kaynak tespitinin hatasız yapılması ve kaynak gereksinimlerinin doğru tespit edilmesi, hazırlık ve müdahale süreçlerinde bu kaynakların etkili bir şekilde kullanılması ve yönlendirilmesi sürecini içeren geniş kapsamlı bir kavramdır (Tezgider, 2005: 153-154).

Afet yönetimi tanımında belirtildiği gibi afet olaylarının olumsuz etkilerinin azaltılması, zararlarının önlenmesi ve vatandaşların normal yaşamlarına devam etmeleri için toplumun tüm unsurlarıyla sağlanması gerekmektedir. Bu noktada ortak çıkar ve amaçlar doğrultusunda hareket eden toplum bireylerinden oluşan ve gönüllülük esasına dayalı sivil inisiyatifler önemli bir konuma sahip olmaktadır. Dünyada ve ülkemizde afet olaylarının oluşması sonucu ortaya çıkabilecek zararlı etkilerinin azaltılması, can ve mal kayıplarının önlenmesi konusunda sivil toplumların önemli bir işlevi bulunmaktadır.

Toplumların bir arada yaşamaları ve bunun getirdiği sorumluluklar doğrultusunda insanlar birçok problemi çözmek ve önlemek için beraber hareket etme bilincine sahip olmuşlardır. Ortaya çıkan problemlere karşı önceleri kişisel olarak hareket ederken zamanla bireylerin ortak çalışmalarına ve sorunları da beraber önleme ve yok etme gereksinimi duymuşlardır (Dinçer, 1996: 15-16).

Bireyler, toplumsal gereksinim ve hizmetlerin karşılanmasını devletten beklemektedirler. Vatandaşların ve toplumun ihtiyaçlarının giderilmesi konusunda devlet tarafından yapılan çalışmalar zamanla toplumun tüm ihtiyaçlarını ve sorunlarını giderme tek başına giderme konusunda yeterli olamamıştır. Bu konuda yol gösterici, öncü ve diğer aktörleri de harekete geçiren bir misyona sahiptir. Bu noktada afet olaylarının önlenmesi, olumsuz etkilerinin giderilmesi veya minimize edilmesi doğrultusunda sivil inisiyatiflerin gönüllü ve özerk olarak devletin yaptığı faaliyetlere paralel olarak alternatifler sağlamaktadır. Günümüzde sivil toplum kuruluşları, afet olayları öncesi afete hazırlık, zararlarının ve tehlikelerini azaltılması, müdahale ve iyileştirme evrelerinde dâhil olmaktadır. Devlet, yaşanan afet olaylarına karşı tek başına afetzedelerin ve toplumun gereksinimlerini karşılaması mümkün olmadığı için sivil toplum kuruluşları önemli bir role sahiptir. Sivil toplum kuruluşları, afet olaylarının her evresindeki faaliyetleri ve işlevleri, kamu ile olan ilişkilerinde ve kendi aralarındaki işbirliğinin sağlanması, afet yönetimi konusunda ortak amaçlarla eşzamanlı olarak hareket etmeleri gerekmektedir (Firik, 2006: 159,161).

Afetler ve olağanüstü olayların meydana gelmesi durumunda sivil toplum kuruluşlarının esnek ve özerk yapıları gereği afet bölgelerine devletten önce gitmeleri, afet olaylarının büyüklüğü ve derecesine göre kurtarma, müdahale, ilk yardım, insani yardım gibi afetzedelerin gereksinimlerini kısa sürede karşılama imkânları bulunmaktadır. Sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarını yürütürken plansız olmalarına bağlı olarak destekleri sağlama, zaman kaybı, kaynak israfı veya eşzamanlı hareket edememe gibi sorunlara yol açabilmektedir. Aynı zamanda afetzedelerin ve sivil toplum kuruluşu gönüllülerinin ortak dili bilmemesi, dil konusunda çalışmalarının yetersiz kalması da faaliyetlerin ivedi bir şekilde yürütülmesine engel olmaktadır.

Son dönemlerde sivil toplum kuruluşları, çeşitli nedenlerle devletin ulaşamadığı, geciktiği alanlarda hızlı ve dinamik yapıları bakımında tamamlayıcı olmakta, sosyal ve ekonomik kayıpları minimize etme, eksikleri tamamlama gibi sorumlulukları üstlenmiştir. Ayrıca sivil toplum kuruluşları kendilerini geliştirmeye açık olmalarından dolayı ülkenin gelişimi açısından önemli görevleri üstlenebilecek yapıda olan insan topluluklarıdır. Günümüzde faaliyetlerini etkin ve verimli bir şekilde kullanan birçok sivil toplum kuruluşu bulunmaktadır. Vatandaşlar olarak sivil toplum kuruluşlarının sayılarını etkinliklerini, eksik ve yetersiz kaldıkları noktalarda

ihtiyaçlarını gidererek desteklenmesi gerekmektedir. Bireyler, daha aktif ve etkin rollere sahip olarak olası afetleri önleyebilir ya da olumsuz etkilerini azaltılabilmesi mümkün olmaktadır. Ayrıca olası afet olaylarına karşı bireysel ve toplumsal afet bilincinin oluşmasına yardımcı olmaktadır. Bu ve bunun gibi birçok konuda sivil toplum kuruluşları bireylerin sahip olduğu hak ve sorumlulukları hatırlatma konusunda önemli bir işlevi bulunmaktadır (Mahruki, 2008: 2).

2.3.1. Kriz ve Afet Yönetiminde STK'ların Rolü

Kriz, beklenilmeyen ve aniden meydana gelen bir olgu olarak karşımıza çıkarken, afet ise yıkım ve insanların yaşamsal faaliyetlerini durduran ya da kesintiye uğratarak can ve mal kayıplarına sebebiyet vermesi olayıdır. Afetlerin etkilerini en kısa sürede ortadan kaldırmak ve afetzedeleri normal yaşamlarına döndürmek için yapılan çalışmalar ise afet yönetimidir. Koordineli işbirliği içinde, sistemli ve planlı mekanizma sayesinde afetlerden en az düzeyde olumsuz etkilenmek için veya afet sonrası safhalarda insanları en kısa sürede yaşamsal ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik ortak hedef kapsamın hareket edilmesi yönlendirilmesi gereken durumdur (Pampal ve Özmen, 2009: 225).

Genel anlamda net bir tanımı olmayan sivil toplum kuruluşu, kâr amacı gütmeyen, misyon ve vizyona sahip, faaliyetleri kamu yararına olan ve sivil nitelikte yer alan, gönüllülük esasına bağlı kuruluşlar olarak nitelendirilmektedir.

İnsan davranışlarının temel ifadelerinden biri olan gönüllülük kavramı, kişisel çıkar sağlamayı hedeflemeyen, karşılıklı alıp ve verme biçimi ve paylaşımına bağlı olan, toplumsal sorumluluk anlayışıyla toplumun ortak taleplerini ve çıkarlarını karşılamaya çalışan, eski ve köklü bir davranışlar bütünü olarak tanımlanmaktadır (Birleşmiş Milletler Gönüllüleri, 2011: 2). Gönüllülük, herhangi bir çıkar gözetmeyen, dış baskılar altında olmadan kişilerin kendi iradelerine bağlı olarak hareket etmeleridir. Sadece bireye özgü olmayan gönüllülük, tüzel kişilikleri de kapsayan, dünya çapında eğitim, sağlık, çevre, barınma gibi programları oluşturan ve faaliyet gösteren bir hareket şeklidir (Akatay ve Yelkikalan, 2007: 68-69). Kişi ya da kurumların maddi bir beklentisi olmadan, herhangi bir baskıya maruz kalmadan insanların şahsi iradeleriyle eylemlerini gerçekleştirmesi durumudur.

Kavramsal olarak çeşitli tanımları olan gönüllülük kavramının başlıca genel özellikleri; maddi çıkar karşılığı olmaması, planlı ve sistemli bir mekanizma içinde

olması, baskı altında ve zorunlu olmaması ve kamu yararına yönelik çalışmalar olması şeklinde sıralanmaktadır (Palabıyık, 2011: 90). Gönüllü kavramı ise, bir kurum ya da kuruluşa üye olmadan onun çalışmalarında bulunan kişilerdir (Akataay ve Yelkikalan, 2007: 74). Kişinin kendi iradesi ve isteğiyle, herhangi bir baskı altında olmadan, insanî ve toplumsal amaçları benimseyen ve bu amaç kapsamında etkinlikleri yürütmek için ekonomik, zaman ve mevcut imkânlarını kullanan insanlar olarak tanımlanmaktadır (Özgen, 2006: 54-55). Toplumsal bir olaydan kaynaklı sorunları çözmek için gönüllüler, sivil toplum kuruluşlarına yardımcı olmak amacıyla harekete geçmektedirler. Sivil toplum kuruluşların temel kaynaklarını oluşturan katılımcılar ağırlıklı olarak gönüllü kişilerdir (Akataay ve Yelkikalan, 2007: 75). Sivil toplum kuruluşları kapsamında birçok konuda çalışmalara yardımcı olan gönüllüler, etkinliklerini devam ettirmek için eksik ve donanımsız oldukları konularda eğitilmesi gerekmektedir. Gönüllülerin yeni eğitim faaliyetleriyle geliştirilmesi ve yeni gönüllüler kazandırması Sivil toplum kuruluşlarına ait olma duygusunu da artıracaktır (Akataay ve Yelkikalan, 2007: 106-107). Sivil toplum kuruluşlarının oluşturdukları eğitim programları ile hem üyeleri hem de gönüllüleri konu ve faaliyetlerindeki yetersiz ve eksik oldukları alanları gidererek daha donanımlı hale gelmektedir.

Bireyler tarafından ortak bir hedef doğrultusunda topluma hizmet sunmak için meydana gelen kuruluşlardır. İnsanların gereksinimlerini kısa sürede cevap veren, esnek yapıya sahip olan, kâr amacı gütmeyen, esnek yapıya sahip, belirli amacı olan ve herhangi bir kurumun parçası olmadan çalışmalar yapan kuruluşlardır. Faaliyetlerine göre sivil toplum kuruluşları, “sivil toplum örgütleri, devlet dışı kuruluş, gönüllü kuruluş veya üçüncü sektör” olarak adlandırılmaktadır (Balkır ve Çolak, 2004: 17). Kâr amacı gütmeyen örgütlenen bir kuruluş olması bakımından üçüncü sektör olarak adlandırılırken, birinci sektörü kamu veya devlet, ikinci sektörü ise kâr odaklı ekonomik kuruluşlar meydana getirmektedir (Göymen, 2004: 67).

Afetlere müdahale ve afet olaylarının oluşturacağı zararları azaltmak için insanlar ortak amaçlar etrafında hareket ederek faaliyet göstermektedir. Gönüllü kişilerin bir araya gelmesiyle oluşan bu toplum, faaliyetlerini koordineli ve işbirliği içinde sürdürmektedir. İnsanlar toplumsal ihtiyaçların giderilmesi gibi tüm hizmetlerin devletten bekleme anlayışı zamanla devletin tüm problemlere karşı tek başına çözüm üretmesi olanaksız olması konusu kapsamında sivil toplum inisiyatifinin afet olayları kapsamında aktif ve gönüllü olarak yer almaktadırlar.

Gönüllü kuruluşlar ve yapılanmalar sayesinde afet risklerini azaltma, afetlere hazırlanma, iyileştirme, arama-kurtarma, sağlık, eğitim, geçici süreli barınma gibi toplumsal gereksinimlerin karşılanmasında ve afet olaylarının tüm safhalarında yoğun çalışmalar sergilemektedirler. Bu kapsamda üstlendikleri rol ve yapacakları faaliyetlerin bir program çerçevesinde düzenlenmesi durumunda kamu kurum ve kuruluşları ve gönüllü yapı ve örgütler arasında ve gönüllü yapı ve örgütlerin kendileri arasındaki koordinasyonu afet yönetiminde ortak amaçlar doğrultusundaki hareketi zorunlu olmaktadır (Firik, 2006: 161). Afetle müdahale kapsamında sivil toplum kuruluşlarının kendi bünyelerinde oluşturdukları mahalli örgütler, hem kuruluşa aidiyet duygusunu oluşturmakta hem de sorumluluk alma bilincini geliştirmektedir. Afet öncesi, afet safhası ve sonrasında alınması gereken önlemlere yönelik tüm aşamalarda planlı ve sistemli bir mekanizma halinde olması sivil toplum kuruluşunun, afetlerin her safhasındaki çalışmalarının önemini vurgulamaktadır (Kayasü, 2007: 72). Tüm afet safhalarında sivil toplum kuruluşunun faaliyet çalışmaları ve programlarının planlı olması afet yönetiminde önemli olmaktadır.

Esnek yapıya sahip olan sivil toplum kuruluşları, afetlerin meydana geldiği yerlere, kamu kurumları ve diğer gönüllü kuruluşlar ile işbirliği halinde çalışmaktadır. Büyük ölçekli afet olaylarında yardımcı olan gönüllü kuruluş ve diğer gönüllüler, kargaşanın hâkim olduğu afet safhasında arama-kurtarma çalışmalarına koordineli olmadan katılmaktadır. Kendi yaşamlarını tehlikeye atan gönüllüler, arama-kurtarma faaliyetlerinde büyük çabalar sarf etmektedirler (Gönüllü Kaynakların Geliştirilmesi, 2005: VII-C-1). Gönüllülerin ve toplumun afet yönetimi konusunda eğitilmesi için programlar oluşturulması hükümetin sorumluluğunda bulunmaktadır. Ancak yaşanan 1999 Marmara Depremi, arama-kurtarma ve yardım faaliyetlerin sistemli olmaması, olaylara müdahalenin koordineli olmaması, zamanı iyi değerlendirememeleri, kaynakların yetersizliği gibi eksiklikleri ortaya koymaktadır. Afet öncesi hazırlık, afet safhası ve sonrasında yaşanan zararların etkilerini en az düzeye indirmek veya zararları önleme çalışmaları en önemli aşamadır ve sivil toplum kuruluşları bu kapsamda yürüttükleri faaliyetlerle etkin ve verimli çalışmalar ortaya koymuşlardır.

Afetler kapsamında oluşturulan mevzuatta sivil toplum kuruluşların afetlerle müdahalesi, ilgili bakanlık ve kuruluşların koordinasyonunda bulunmaktadır. Sivil toplum kuruluşların afet yönetimindeki hizmet türü, genel manada afet safhası ve sonrası safhadaki önleme faaliyetleri biçiminde mevzuatta bulunmaktadır. Afetle

müdahale eden sivil toplum kuruluşları ve ilgili kuruluşların faaliyetlerindeki koordinasyon, müdahale kapsamında oldukça önemlidir. Çalışma türünde “Hizmet Grubu” nda yer alan sivil toplum kuruluşları, afetin büyüklüğüne ve etkisine göre görev müdahaleleri bulunmaktadır. Afet Müdahale Planı’na göre, afetin meydana geldiği bölgede zararları ve kötü koşulları gidermek için çalışmalar hızlı bir şekilde gerçekleşmesi belirtilmektedir. Yerel ve ulusal düzeyde örgütlenen sivil toplum kuruluşları koordinasyonu, ilgili oldukları düzeye göre koordine edilmektedir (TAMP, 2013: 16-23).

2.3.2. Kriz ve Afet Yönetiminde Yer Alan Bazı STK’lar

Dünyada ve ülkemizde kriz ve afet olayları yaşanmaktadır. Kriz ve afetin büyüklüğü ve derecesi ülkeden ülkeye farklılıklar göstermektedir. Doğal ve insan kaynaklı afetlerin etkilerini azaltmak veya önceden önlemek gibi yöntemler afet yönetimi ile mümkün olmaktadır. Etkin bir afet yönetiminin varlığı toplumların afet olaylarının her evresinde aktif bir rol alması ile mümkün olmaktadır. Gönüllü ve ortak amaç etrafında bir araya gelen insanlar, afet olayları karşısında can ve mal kayıplarını aza indirmek veya önlemek açısından her alanda çözümler üretmiş ve afet olaylarına karşı birçok müdahale yöntemleri de geliştirmişlerdir.

Türkiye’de afet yönetimiyle ilgili faaliyet gösteren birçok sivil toplum kuruluşu bulunmaktadır. Arama-kurtarma, acil müdahale gibi faaliyetlerin yapıldığı afete hazırlık evresinde, afet yönetimi sürecinin işlerliği bilen ve faaliyetlerini bu konu üzerinde yürüten eğitim, sağlık, destek hizmetleri gibi faaliyetlerin yapıldığı afet sonrası iyileştirme ve yeniden inşa evresinde, insani örgütlenmeler ve afet olayları sırasında etkin ve sürdürülebilir bir afet yönetiminde önemli çeşitli sivil nitelikte kuruluşlar bulunmaktadır. Ülkemizde afet yönetimi konusunda özellikle İstanbul’da yapılan Habitat-II toplantısı, sivil toplum kuruluşlarının gelişmesine katkı sağlamıştır. Özellikle 1999 Marmara Depremi’nde afet yönetimiyle ilgili önemli eksiklik ve boşlukların olduğu görülmektedir. Sivil inisiyatifin en yüksek düzeyde faaliyetler yürüttüğü bu dönemde, merkezi ve yerel yönetimler arasında koordinasyon olmaması, afet olaylarının zararlarını azaltacak planlamaların yetersizliği gibi birçok eksikliklerin olduğu tespit edilmiştir (Kayasü, 2007: 71). Bu süreç içinde ise sivil toplum kuruluşları, bu konuda önemli sorumluluklar

üstlenmiştir.

2.3.2.1. AKUT (Arama Kurtarma Derneği)

Ülkemizde 1994 yılında dağcılık konusunda bilgisi olan fakat arama-kurtarma konusunda tecrübeleri olmayan bir grup dağcının bir araya gelmesiyle 1995 yılında AKUT kurulmuştur. AKUT'un ilk olarak kuruluş amacı, dağlarda ya da diğer zorlu şartlarda arama-kurtarma faaliyetlerinde bulunurken zamanla deprem, sel gibi afet olayları çalışmalarında yer almıştır. AKUT, 1999 yılında “kamu yararına çalışan dernek” statüsünü almıştır. 1999 yılında Marmara Depremi'nde arama-kurtarma çalışmalarına katılarak 200'den fazla kişinin yaşamını kurtarmıştır. Ayrıca AKUT, sadece ülkemizde değil aynı zamanda yurtdışında yaşanan birçok afet olaylarında arama-kurtarma faaliyetlerinde bulunarak aktif rol almıştır. AKUT, 1999 yılında Yunanistan-Atina ve yine aynı yıl Tatvan, 2001 yılında Hindistan, 2003 yılında İran, 2005 yılında Pakistan, 2010 yılında Haiti, 2010 yılındaki Nepal depremlerinde arama-kurtarma faaliyetlerinde aktif olarak görev almışlardır. Ayrıca 2000 yılında meydana gelen Mozambik selindeki tıbbi destek çalışmalarına destek vermiştir (<https://www.akut.org.tr/tarihce> , Erişim Tarihi: 12.05.2019).

AKUT, Birleşmiş Milletler Arama Kurtarma Danışmanlık Kurulu INSARAG'ın üyesi olmuştur. Ayrıca tüm dünyada uluslararası standartlara uygun, arama-kurtarma ekipleri arasında deprem konusunda en tecrübeli ve bilgili ekiplerden biri haline gelmiştir. INSARAG standartlarına göre “Ağır Arama-Kurtarma Ekibi (Heavy)” ve “Orta Ölçekli Arama-Kurtarma Ekibi (Medium)” ekinde gerçekleşen sınıflandırmada AKUT, “Sınıflandırılmış Orta Seviye Ekip” grubunda yer alarak Türkiye’de bu sertifikayı alan ilk dernek olmuştur (<https://www.akut.org.tr/tarihce>, Erişim Tarihi: 12.05.2019).

Türkiye'nin en çok güvendiği derneklerden biri olan AKUT, sosyal sorumluluk anlayışıyla afetler karşısında “Temel Afet Bilinçlendirme” ve “Deprem Bilinçlendirme” seminerleriyle bireysel ve toplumsal bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışmalarını da sürdürmektedir. AKUT, eğitim faaliyetlerini kendi birimleri içinde yer alan “Eğitim Bölümü Seminer Birimi” tarafından çalışmalar yürütülmektedir. AKUT, kamu kurum ve kuruluşları, yerel birimler ve özel sektörler arasında yapılan protokoller sonucu işbirliği ve koordinasyon sonucu bu birim ve kurumlar da eğitimler vermektedir (<https://www.akut.org.tr/>, Erişim Tarihi: 12.05.2019).

AKUT, bireyi ve toplumu bilgilendirme ve bilinçlendirme, afet olaylarında arama-kurtarma gibi ulusal ve uluslararası alanda yürüttüğü faaliyetler, afet yönetimi konusunda diğer dernek, kurum ve kuruluşlara örnek ve öncülük eden, çalışmalarını özveriyle ve kararlılıkla sürdüren bir dernektir.

2.3.2.2. MAG (Mahalle Afet Gönüllüleri)

Mahalle bazında kurulan Mahalle Afet Gönüllüleri, özellikle afet olaylarından sonraki ilk 72 saat oldukça önemli olmaktadır. Mahalle Afet Gönüllüleri, eğitim, ekipman ve organizasyonu sağlayarak afet sonrası yaşanan felaketleri ilk 24 saat gibi kritik saatlerde müdahale edebilecek imkan ve kabiliyetleri güçlendirerek, profesyonel ekiplerle işbirliği ve koordinasyonu kuvvetlendiren, afetin tehlike ve risklerine karşı alınabilecek önlemler konusunda yerel halkı bilgilendirme, afete karşı duyarlı ve bilinçlendirmeyi amaçlayan bir yapıdır (<http://www.mag.org.tr/tur/proje.asp> , Erişim Tarihi: 12.05.2019).

MAG projesi, halkın kendi kendini müdahale etmesi gerçeğinden yola çıkarak her mahallede afet sonrası ilk müdahaleyi yapabilecek seviyede yaklaşık 50 gönüllü afet bilinci ve afete hazırlık, temel arama-kurtarma, temel ilk yardım gibi konularda eğitilip donanımlı hale getirilmektedir. Ayrıca MAG gönüllüleri, profesyonel ekipmanlara yardımcı olmaktadır (http://www.mag.org.tr/tur/MAG_Prensip_ve_Kurallar.pdf, Erişim Tarihi: 12.05.2019).

2.3.2.3. GEA (Arama Kurtarma Grubu)

“Toprak Ana” anlamına gelen GEA, farklı meslek dallarına mensup, felsefe ve psikoloji alanında çalışmalar yürüten Aktif Felsefe Kültür Derneği üyeleri tarafından felsefenin, yaşama uygulanan erdemler ve pratik değerler bütünü olduğunu belirterek arama-kurtarma, sosyal yardım kampanyaları ve ekoloji alanlarında çalışmalar yapmak amacıyla 1994 yılında kurulmuştur. Bu amaç kapsamında bireyin kapasitelerinin ve insanî erdemlerin gönüllü hizmet aracılığıyla pratiğe ve topluma yararlı hale dönüşmesini ve bu noktada bireyin kendi potansiyellerinin keşfi ve sınırlarını aşması “aktif felsefe” olarak adlandırılmıştır (<https://www.gea.org.tr/> , Erişim Tarihi: 12.05.2019).

GEA, ulusal ve uluslararası alanda meydana gelen her türlü afet olayları ve hayatı tehdit eden bütün felaketlerde, afet olayları sonrası enkaz altında kalan afetzedelere ulaşmak için arama-kurtarma faaliyetleri yürütmekte, gereksinim halinde afet bölgelerine tıbbi ve insanî yardım hizmetlerinde bulunmaktadır. GEA Ekibi, 1999 yılında Sivil Savunma Genel Müdürlüğü ile protokol imzalamıştır. 1999 yılının sonunda GEA, standartlarını, Birleşmiş Milletler Arama Kurtarma Ekipleri Tavsiye Grubu INSARAG'ın standartlarına göre düzenlemiştir. Bu yıldan itibaren INSARAG'ın üyesi olan GEA Ekibi, Sivil Savunma Genel Müdürlüğü'nden, Japonya ve İngiltere'den eğitimler almıştır. Japonya ve İngiltere dışında Almanya ve El Salvador gibi ülkelerle de ortak arama-kurtarma eğitimleri yapmıştır (<https://www.gea.org.tr/> , Erişim Tarihi: 12.05.2019).

Aktif felsefe Kültür Derneği'nin bir alt kuruluşu olan GEA, kendine özgü misyona, vizyona ve değerlere sahiptir. Misyonları arasında; dünyada ve ülkemizde yaşanan afetler insanlar arasında herhangi bir ayırım gözetmeksizin afet bilgelerine ivedi bir şekilde ulaşmak ve afetzedeleri kurtarmak için arama-kurtarma operasyonuna başlamak, afet sonrası ilkyardım ve insanî yardım hizmetlerine katılıp olası afetlere karşı hazırlık yapmak, insanların sahip olduğu enerjiyi tam anlamıyla kullanıp toplumsal olarak yapıcı hale getirmek, insanın doğanın bir parçası olduğu felsefesiyle dünyayı korumaktır. Vizyonu ise dünyada ve ülkemizde oluşacak felaket veya afet olaylarında 2 saat gibi kısa süre içinde afet bölgesine ulaşmak, Arama Kurtarma ekibin sürekliliğini korumak, eğitim ve malzemeler açısından daima iyileşmektir. GEA'nın değerleri arasında; din, dil, ırk ayrımı yapmamak, insan yaşamını korumak, çalışmalarda insan onurunu ve haysiyetini korumak, doğaya ve insana saygılı olmak, cömert olmak, etkin gönüllü olmak, zamansız etik değerleri takip etmek, bireysel ve kurumsal olarak sürekli iyileşmek, süreklilik, bilinçlilik, takım çalışması ve açık iletişim olarak belirtilmektedir (https://www.gea.org.tr/?page_id=1410, Erişim Tarihi: 12.05.2019).

2.3.2.4. Türkiye Kızılay'ı

Kızılay, savaş alanında yaralanan veya hastalanan askerler hiçbir ayırım gözetmeksizin yardım etmek isteğiyle doğan bir kuruluştur. Kızılay, 11 Haziran 1868 tarihinde “Osmanlı Yaralı ve Hasta Askerler Yardım Cemiyeti” adıyla kurulmuştur. Kuruluşun adı zamanla değişmiş ve 1947 yılında “Türkiye Kızılay Derneği” olarak

son halini almıştır. Kuruluşa “Kızılay” adını Mustafa Kemal Atatürk vermiştir. Kızılay, tüzel kişiliğe sahip, kâr amacı gütmeyen, özel hukuk hükümlerine tabi, yardım ve hizmetleri karşılıksız ve kamu yararına çalışan gönüllü sosyal hizmet kuruluşudur (<https://www.kizilay.org.tr/> , Erişim Tarihi: 12.05.2019).

Kızılay, 2001 yılında Afet Operasyon Merkezi’ni (AFOM) kurmuştur. AFOM ile Kızılay’ın tüm birimleri içerisinde afet olaylarını kısa sürede, etkin ve verimli bir şekilde müdahale etmeyi amaçlamıştır. Afet Yönetim Müdürlüğü Kızılay’ın amaçları doğrultusunda afete hazırlık çalışmalarını yürütmek, yurtiçinde oluşan veya oluşabilecek afetlere karşı müdahale etmek, yeniden inşa ve iyileştirme faaliyetlerinde diğer kurum ve kuruluşlarla işbirliği içerisinde yardımlarını gerçekleştiren bir yapıdır (<http://afetyonetimi.kizilay.org.tr/tr/kurumsal.html> , Erişim Tarihi: 12.05.2019).

Türk Kızılay uluslararası alanda doğal ve insan kaynaklı afetlerde din, dil, ırk ayrımı gözetmeksizin çalışmalarını sürdürerek milyonlarca insan yardım eli uzatmaktadır. Dünyanın farklı bölgelerinde yaptığı insanî yardım alanındaki faaliyetleri, küresel bir aktör haline gelmiştir. Son 10 yılda 138 farklı ülkede afet olayları ile müdahale de bulunmuş, afetzedelerin ve ihtiyaç sahiplerinin beslenme barınma ve giyinme gibi temel ihtiyaçlarını karşılamıştır. Filistin, Sudan, Endonezya, Sri Lanka, Kırgızistan, Kosova, Somali, Pakistan gibi ülkelere hem insanî yardım faaliyetleri hem de bu devletlerin kalıcı refahlarına yönelik faaliyetleri de sağlamıştır (<https://www.kizilay.org.tr/neler-yapiyoruz/uluslararasi-yardimlar>, Erişim Tarihi: 12.05.2019).

Türk Kızılay’ı, Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) kapsamında eşgüdümlü olarak çalışmaları yürütmektedir. Müdahale planında yürütülen hizmetlerin niteliği ve büyüklüğüne göre hizmetler yürütülmektedir. TAMP’ın hizmet grupları arasında deprem, sel, yangın, heyelan, çığ, endüstriyel kazalar, toplu nüfus hareketleri yer almaktadır. Ayrıca sağlık, haberleşme, barınma, nakliye, psikososyal destek, yardımlar, uluslararası destek ve işbirliği, ulusal ve uluslararası nakdi bağışlarda koordinasyonun sağlanması ve afet olaylarında müdahalelerde bulunan, destek veren ve çözüm üreten ortağı olarak belirtilmektedir (<https://www.afad.gov.tr/tr/2419/Turkiye-Afet-Mudahale-Plani>, Erişim Tarihi: 12.05.2019).

Türk Kızılay’ı, afetle müdahale çalışmalarını ve yardım faaliyetlerini yürütürken bazı temel ilkeleri benimsemiştir. Bu ilkeler arasında insanlık, ayrım

gözetmemek, tarafsızlık, bağımsızlık, hizmetlerde gönüllülük, evrensellik, insancıl ve diğer çalışmalarını birlik içinde yürütmek şeklinde belirtilmektedir (<https://www.kizilay.org.tr/Kurumsal/temel-ilkelerimiz>, Erişim Tarihi: 12.05.2019).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KRİZ VE AFET YÖNETİMİNDE BİR STK ÖRNEĞİ:

TÜRK KIZILAYI

3.1. TÜRK KIZILAY'I

3.1.1. Tarihçesi

3.1.1.1. Kızılhaç-Kızılzay Düşüncesi ve Kızılhaç Cemiyeti'nin Kuruluşu

Tarih sayfalarına bakıldığında toplumların karşılaştığı her türlü acılar ve sıkıntılar yaşanmıştır. Afet olayları, ekonomik sorunlar, siyasi krizler, siyasal ve ekonomik çıkarlar ve bunların neden olduğu savaşlar, bulaşıcı hastalıklar ve yol açtıkları türlü türlü yaraları ve izleri, bu acılardan ilk akla gelenler arasında yer almaktadır. Savaşlar, tarihin er döneminde insanlara ve toplumlar büyük acılar vermiştir. Daha fazla güç ve iktidar sahibi olma tutkusu nedeniyle insanlar ve topluluklar savaşları devam ettirmişlerdir. Savaşların ortadan kalkmasına bir çözüm bulamayan insan ve topluluklar, savaşların yol açtığı etkileri en aza indirmeyi amaçladıkları için bu yönde girişimlere yönelmiştir. Bu girişimlerin ilk örnekleri tarihi kaynaklardaki bilgilere göre, savaşta yaralanan veya hasta düşen tüm askerlere vicdan sahibi insanlar tarafından yapılan yardımlar biçiminde olmuştur. Bu kapsamda örgütlenme şeklinin ilk izlerini 12. yüzyıl başında bulmak olasıdır. 1189-1192 yılları arasında yaşanan III. Haçlı Seferi'nde Salahattin Eyyubi tarafından Sen Jan Şövalyelerine, yaralı Hristiyan asker ve esirlerinin tedavilerini yapmalarına izin vererek onları Müslüman karargâhlarına yerleştirmesiyle bu düşüncenin ilk örnekleri belirlenmiştir (Akgün ve Uluğtekin, 2002: 5-6).

Savaşlarda tüm insanlara araç değil insan ögesi gözetilerek, insanın önemsenmesi gereken bir varlık olduğunu vurgulayan ve uluslararası hukuka önemli katkıları olan Hugo Grotius (1583-1645), "*De Jure Belli et Pacis*" (Harp ve Sulh Hukuku) adlı kitabında ifade etmiştir. Ayrıca Grotius bu kitabında, ülkeler arası yaşanan çatışmalarda insanlık kurallarının gözetilmesi gerektiğini de belirtmiştir. Grotius tarafından yapılan bu sav sonrası Jean Jacques Rousseau savaşları, insanlar arasında değil devletler arasında yapılan bir münasebet olarak niteleyen ve silahsız bir askerin düşman olmadığını vurgulamıştır (Akgün ve Uluğtekin, 2002: 5-6).

Savaşlarda yaralı askerlere tarafsız tedavi eden hastabakıcılar ve aralarında Kırım Savaşı zamanında yaralılara yaptığı büyük fedakârlıkla bakan “Lambalı Kadın” (Lady With A Lamp) olarak ün yapmış ve hemşireliğin kurucusu olarak bilinen İngiliz Miss Florence Nightingal ile Amerika’daki Kuzey-Güney Savaşı zamanında büyük özveriyle çalışan Clara Baston gibi kişiler Cenevre prensiplerinin kabulünde birer öncü olarak ifade edilebilir. Nitekim tüm bu düşünce ve çalışmalara rağmen herhangi bir genel oluşturulamamıştır (Çapa, 2009: 9).

Savaşta hasta ve yaralıların bakımında hastabakıcıların herhangi bir ayırım yapmadan, tarafsız olarak tedavi edilmesini ve hastabakıcıların da tarafsız olarak korunması düşüncesinin milletlerarası hukukla güvence altına alınmasında Jean Henri Dunant’ın payı oldukça büyüktür (Çapa, 2009: 9).

Dunant, 1859 yılında yaşanan Fransız ve İtalyanların, Avusturya ordularına kanlı çarpışmalarının mağlubiyetini Solferino’da şahsen izlemiştir. Savaşın neden olduğu dehşet verici gözlemlerini 1862 yılındaki “Bir Solferino Hatırası” adlı kitabında anlatmıştır. Bu ünlü kitabında, savaşın insanlar arasında yaşanan muazzam bir acıya, öldürücü darbelerle neden olduğu anlatmıştır. Dunant, insanların savaşta günlerdir gıda desteği almadan açlığa ve susuzluğuna şahit olmuş, silahları veya cephaneleri biten askerlerin birbirlerine karşı öldürücü mücadelecini gözlemlemiş, askerlerin yedikleri darbelerin korkunç feryatlarını ve çaresiz inlemelerini duymuş ve yetersiz doktor sayısından dolayı gönüllü olarak insanlara yardım etmiştir. Ancak tıbbi malzemelerin deneyimsiz insanlar tarafında ziyan edilmesi, eksik gıda malzemelerin plansız dağıtılmasına ve insanların yardım etmek isteklerini gözlemleyerek gönüllü teşkilat kurmanın gerekli olduğu kanısına varmıştır. Dunant savaş alanında yaşadıklarını ve gözlemlerini birkaç gün içinde bu kitabında ele almıştır. Çok geniş yankılar uyandıran bu yapıtın sonunda Dunant, “*Barış zamanından itibaren, gayesi harp zamanında gönüllüler tarafından yaralıları tedavi ettirmek olan cemiyetler kurmak mümkün olamaz mı? Bir kongrede bu derneklere temel olabilecek uluslararası sözleşmelere dayanan kutsal bazı prensiplerin formüle edilmesi şayanı-ı temenni değil midir?*” şeklinde ifade ederek örgütlenme düşüncesinin ilk önerisini yapmıştır. Öneri, yaralı ve hasta askerlerin ayırım gözetilmeden, yetiştirilen sağlık personellerince tedavisinin yapılması, tedavi merkezlerinin uluslararası anlaşmalar güvencesinde saldırılarından uzak tutulmasını, askerlere ve diğer savaşanlara da insanî ihtiyaçların karşılanması ve yardımların sağlanmasını içermektedir (Akgün ve Uluğtekin, 2002: 7-8).

Tarihçesine değinildiğinde Kızılay'ın kuruluş amacı, savaşta yaralanan veya hasta düşen tüm askerlere herhangi bir ayırım yapmadan yardım etmektir. Yardım ve hizmet faaliyetlerini kâr amacı gütmeyen, menfaat ilişkisinde bulunmayan, tüzel kişiliğe sahip olan, kamu yararına faaliyetlerini yürüten gönüllü bir kuruluştur. Kuruluş ilk olarak “11 Haziran 1868 tarihinde Osmanlı Yaralı ve Hasta Askerlere Yardım Cemiyeti” adıyla kurulmuştur (<http://www.kizilay.org.tr/Kurumsal/tarihcemiz> Erişim Tarihi: 19.05.2019).

Tarih boyunca yaşanan savaşlardan dolayı ortaya çıkan olumsuz sonuçlar, insanları kötü etkilemiştir. Osmanlı Devleti'nin son yıllarında, Cenevre Sözleşmesi'ne kadar yaşanan savaşlarda yaralanan veya hasta düşen, esir olan veya vefat eden askerlerin durumları hakkında uluslararası çevrede herhangi bir sözleşme bulunmamaktadır. Bu konuyla ilgili 19.yüzyılda İsviçre'nin Cenevre şehrinde Osmanlı Devleti de dahil olmak üzere on altı devletin katılımıyla gerçekleşen bir kongre kurulmuştur. 22 Ağustos 1864 tarihinde düzenlenen bu kongre sonunda uluslararası Kızılhaç Komitesi kurulmuştur. Osmanlı Devleti, Cenevre Sözleşmesi'nde kararlaştırılan Kızılhaç sembolü olan beyaz zemin üzerindeki haç işaretine olumlu yaklaşmamıştır (Çapa, 2010: 10-11). Nitekim daha sonraki yıllarda Kızılay “11 Haziran 1868'de Osmanlı Yaralı ve Hasta Askerlere Yardım Cemiyeti” adıyla kurulmuştur (<http://www.kizilay.org.tr/Kurumsal/tarihcemiz> , Erişim Tarihi: 19.05.2019). 2 Nisan 1877 tarihinde ise Osmanlı Hilali Ahmer Cemiyeti yeniden kurulan bu Cemiyet, resmî olarak 14 Nisan 1877'de kurulmuştur (Çapa, 2009: 11).

Osmanlı Hilali Ahmer Cemiyeti'nin ilk merkez yönetim komitesinde başkanı olarak Meclis-i Umum-u Sıhhiye İkinci Reisi Hacı Arif Bey görevlendirilmiştir. Merkez Komite teşkilatının başkan yardımcısı Doktor P.Sarell ve Nuryan Efendi, veznedar ise Osmanlı Bankası Umum Müdürü M. Foster olarak belirlenmiştir. Hariciye Nezareti Umuru Sıhhiye Müdürü Feridun Bey de Umumi Kâtip olarak görevlendirilmiştir. Bu üyelere ek olarak görevlendirilen diğer isimler ise M. Barrington Kenetti, Sıhhiye Müfettişi Umumisi Doktor Bartoletti, Dellasuda Faik Paşa, M. Von Has, M. Leral, Amerikalı General Mott, Doktor Baron Munday, Mabeyn Katiplerinden Nuri Bey, Doktor Peştemalcıyan Efendi, Ayandan Serviçen Efendi Doktor Servastopoli'dir (Polat, 2007: 23).

Hilali Ahmer Cemiyeti'nin ilk dönemlerine bakıldığında II.Meşrutiyet'te kabul edilen Cemiyetler Kanunu'yla Cenevre Sözleşmesi'nin hükümlerine göre Cemiyet'in faaliyetleri belirlenmiştir. Cemiyet bu maddelere göre halk desteğiyle

beraber kurulan ilk sivil toplum kuruluşu olmaktadır. Hilali Ahmer Cemiyeti kurulduğu dönemde bilinirliğini arttırmak ve kamuoyu desteğini sağlamak amacıyla komitesinde dönemim önemli ve saygın bürokratlarını, devlet adamlarını görevlendirmiştir.

Kızılay zamanla “1923’de Türkiye Hilaliahmer Cemiyeti, 1935’te Türkiye Kızılay Cemiyeti ve 1947 yılında ise Türkiye Kızılay Derneği adını almıştır. Büyük Önder Atatürk kuruluşu “Kızılay” adını vermiştir.” . Kızılay’ın işareti, beyaz bir zemin üzerinde açık kırmızı “hilal veya ay” dır. Kızılay işareti, Devletler Hukuku’nun ilgili hükümlerine göre, “koruyucu ve belirleyici işaret” olarak hem kişiler hem de kurumlar için kabul edilmiştir. Bu kişi ve kurumlar kapsamı dışında yer alanları kapsamamaktadır (<http://www.kizilay.org.tr/Kurumsal/tarihcemiz> Erişim Tarihi: 19.05.2019).

Cemiyet’in ilk tüzüğünde, dönemin padişahı V. Mehmed Reşad himayesinde kurulduğu yazılarak daha sonra VI. Mehmet’in himayesinde devam ederek Cumhuriyet Dönemi’ne kadar sürdürülmüştür. Dernek tüzüklerinde, tüzüğün ilk maddesi olarak Türk Kızılay Derneği’nin “Türkiye Cumhurbaşkanı’nın yüksek himayelerinde” olduğu ifadesi değiştirilmeden konulmuştur (Hatipoğlu, 2013: 173). Kabul edilen bu madde ile Türk Kızılay’ı tüzel kişiliğe sahip olmasından dolayı herhangi bir dernek değildir. Bu kapsamda diğer derneklerden farklıdır. Kızılay, tüzel kişiliğinde yapacağı herhangi bir değişiklikte kamu idaresinden onay alma zorunluluğu bulunmaktadır. Kızılay’ın örgütsel yapısı kanunla tanımlamıştır ve ilk maddesinde ifade edilen en yüksek makam olan Türkiye Cumhurbaşkanlığı tarafından himaye edilmektedir.

Genel olarak bakıldığında Kızılay, 1876 yılında meydana gelen Osmanlı-Rus Savaşı’ndan, 1974 yılındaki Kıbrıs Barış Harekatı’ na değin Türkiye’nin yer aldığı tüm savaşlarda, "hasta taşıma servisleri, cephe gerisinde kurduğu seyyar ve sabit hastaneler, donattığı hastane gemileri, yetiştirdiği hemşireler ve gönüllü hasta bakıcılar" vasıtasıyla yaralanan veya hastalanan askerlerin bakımlarını yapmakta ve tedavilerine yardımcı olmaktadır. Bunun dışında da savaşta esir olan herkese ırk ayrımı yapmadan yaşamları için gereken bütün insanî yardımlarda bulunmuştur. Ayrıca savaştan etkilenen toplumun yaşamsal gereksinimlerini ve barınma ihtiyaçları gibi tüm gereksinimleri sağlamış ve onları korumuştur. İstanbul’da 1.Meşrutiyet sonrası ortaya çıkan kolera salgınının bugüne değin ülkemizde meydana gelen tüm afet olaylarında afetlerden etkilenen bütün insanlara sağlık, barınma, beslenme gibi

tüm yaşamsal ihtiyaçlarını karşılamak için çaba harcamıştır. Uluslararası alanda da yardım çalışmalarında yer almış, ilkyardım ve kan, hemşirelik gibi alanlarda hizmet vererek, mağdur ve korunmasız insanlara gerekli yardım çalışmalarında bulunmuştur (<http://www.kizilay.org.tr/Kurumsal/tarihcemiz> Erişim Tarihi: 19.05.2019).

3.1.2. Türk Kızılay'ının Genel Yapısı

3.1.2.1. Türk Kızılay'ının İdari Yapısı

Türk Kızılay'ının ulusal ve uluslararası alanda faaliyetleri gereği hem iç hukuk hem de uluslararası hukukun kurallarına uymakla zorunludur. Kızılay, dernek olarak iç hukuk kapsamında Dernekler Kanunu'na tabidir. Kızılay'ın özel niteliklerinden dolayı kamu faydasında yer alan derneklerin sahip oldukları özel ayrıcalık ve yükümlülüklerine göre faaliyetlerini devam ettirmektedir. Uluslararası hukuk kapsamında Kızılay'a bakıldığında ise ülkemizin uymak zorunda olduğu uluslararası sözleşmelere ve Türkiye'nin de üye olduğu uluslararası alandaki kurum ve kuruluşlarla yaptığı sözleşmelere göre çalışmalarını devam ettirmektedir. Kamu yararı statüsünde bulunan Türk Kızılay'ı, 5253 sayılı Dernekler Kanunu'nda yer alan özel düzenlenen hükümlere göre faaliyetlerini sürdürmektedir. Bu kanunda Türk Kızılay'ı, kamu yararı ile çalışmalarını yürüten benzer diğer dernekler gibi iki yılda bir İçişleri Bakanlığı tarafından denetlenmektedir. Dernekler Kanunu'nda Kızılay'a özgü iki hüküm yer almaktadır. Bunlardan birincisi, Dernekler Tüzüğü'nde herhangi bir değişiklik yapılması Bakanlar Kurulu'nun onayıyla iken; ikinci olarak Dernekler Tüzüğü'nde 2009 yılında yapılan değişikliklerle bir madde kanuna eklenmiştir. Türk Kızılay'ının örgütsel yapısı, merkez ve şubeleriyle ilgili detaylar 2009 yılında çıkarılan 14633 sayılı Türkiye Kızılay Derneği Tüzüğü'ne ilave edilmiştir (Hatipoğlu, 2013: 167-189). 14633 sayılı Tüzüğü'n 6. maddesinde belirtildiği üzere; *“Kızılay, ihtiyaç anında dayanışmanın, ızdırap anında şefkatin, farklılıklar karşısında hoşgörünün, savaşın en kızgın anında insancılığın, merhametin, tarafsızlığın ve barışın simgesidir.”* (Türkiye Kızılay Derneği Tüzüğü, 2009: md. 6, https://www.kizilay.org.tr/Upload/Editor/files/1235049841_Tuzuk_19_02_2009.pdf).

Kızılay'ın kurumsal yapısı ilgili Dernek Tüzüğü'nde *“Kızılay'ın kurumsal*

yapısı; bu Tüzük ile görev ve yetkileri belirlenen, Kızılayın amaç ve hizmet konuları doğrultusunda özerk olarak işleyişini yürüten birimlerden oluşur. Türkiye Kızılay Derneğinin kurumsal yapısı; temsilcilik, şube ve Genel Merkezden, Genel Merkez teşkilatı ise teftiş kurulu ve genel müdürlükten oluşur. Genel Merkez ve şubelerin organları ile zorunlu organların dışındaki organlar 29 uncu maddede gösterilmiştir.” şeklinde belirtilmektedir (Türkiye Kızılay Derneği Tüzüğü, 2009: md. 27).

Türk Kızılay Genel Müdürlüğü, genel merkezin yürütülmesindeki görevli organdır. Genel Müdürlük, genel merkezin yürütülmesi gereken çalışmaları kapsamında derneğin hedeflerine göre kurumu ilgilendiren konularda ve Yönetim Kurulu kararlarına uygun olarak düzenlemeler yapmakta ve bunları devam ettirmektedir. Kızılay'ın şubeleri Kızılay-Kızılhaç Hareketi doğrultusunda amaçlarına uygun olarak bulundukları yerlerde faaliyetlerini sürdürmek, sorumlulukları düzeyinde faaliyetleri için gerekli yerel kaynakları kullanmak, gönüllü kazanımı ve bağış toplama faaliyetlerini geliştirerek yerelde genel amaçları ve hizmetleri gerçekleştiren özerk yapıli kurumdur (Türk Kızılayı 2010-2015 Stratejik Planı, 11).

(Birleşmiş Milletler Gönüllüleri, 2011:xx).

Kendi istekleri doğrultusunda bir amaç kapsamında insanların bir araya gelerek oluşturduğu gönüllülük özelliğinde gönüllü kavramı ise herhangi bir baskı altında olmayan kendi iradeleriyle toplumsal problemleri çözmek amacıyla adımlar atmak isteyen, tecrübe ve imkanları kapsamında faaliyetlerde bulunan ve bu çalışmaları ücretsiz olarak yürüten kişiler olarak tanımlanabilir. Gönüllüler, sivil toplum kuruluşları ve ilgili projelerde kendi bilgi birikimleri kapsamında çalışmalara katılan, maddi çıkar beklentisi taşımayan insandır.

Gönüllülük, Kızılay ve Kızılhaç faaliyetlerinin temelini oluşturmaktadır. Gönüllülük, insanların herhangi bir çıkar olmaksızın, bilgi, deneyim, kaynak ve zamanlarını kendi istekleri ve iradeleriyle toplumsal sorumluluk anlayışı amacıyla faaliyetlere katılan kişilerdir. Gönüllüler, Türk Kızılay'ında yadsınamaz bir noktaya gelmiştir. Türk Kızılay'ı, "Yeniden Yapılandırma Projesi" kapsamında gönüllü hizmet kadrosuna büyük önem vermektedir. Gönüllüler, bu kurumda eğitim, afet olayları, kan, ilk yardım gibi hizmet alanlarında görev yapmaktadır. Bu noktada Türk Kızılay'ı özellikle okullarda Kızılay kollarının geliştirilmesi, Kızılay Şubeleri'nde ise kadın kollarını hem kurup hem de etkinliği arttırmak amacıyla çalışmalarına devam etmektedir. Ayrıca bireylerin kendi istekleriyle çalışmalara katılması özelliği olsa da Kızılay'ın çalışmalarını aktif ve güçlü bir yönetim yapısına ihtiyaç duymaktadır. Bu kapsamda Türk Kızılay'ında yeni dönemde gönüllü yönetiminin daha etkin ve verimli şekilde uygulanmasına yönelik, gönüllü faaliyetlerin ve bu faaliyetlere katılan kişilerin sayılarının artırılması, gönüllü yönetim süreçlerinin belirlenmesi, merkez ve yerel düzeydeki gönüllü faaliyetler de artış olması amaçlanmaktadır. Aynı zamanda gönüllüler, toplumun farklı bakış açılarını kuruma yansıtarak, toplum ve Kızılay arasında önemli bir köprü görevi bulunmaktadır. Bu doğrultuda Türk Kızılay'ı hem toplumdaki imajı artacak hem de gönüllülük kültürünün geliştirilmesine katkı sağlayacaktır (Türk Kızılay Stratejik Planı 2016-2020: 17).

3.1.2.2 Türk Kızılay'ının Gelirleri ve Bağışlar

Köklü geçmişi bulunan Türk Kızılay'ının gelir listesi aşağıda belirtildiği gibi

sıralanmaktadır (Türkiye Kızılay Derneği Tüzüğü, <https://www.kizilay.org.tr/kurumsal/tuzugumuz>, Erişim Tarihi: 19.05.2019):

- ✓ *Giriş aidatı,*
- ✓ *Yıllık aidat,*
- ✓ *Kızılay'ın taşınır ve taşınmaz malları ile marka ve haklarının işletilmesinden ya da kiraya verilmesinden sağlanan gelirler ile taşınır değerlerin gelirleri,*
- ✓ *Her türlü yayın satışları ve piyango ile toplantı, festival, fuar, yarışma, gösteri, kongre, konferans, sempozyum, panel, seminer, eğitim, sosyal etkinlikler, ayrıca benzeri düzenlemelerden elde edilen gelirler,*
- ✓ *Gerekli görülecek yerlerde sabit ya da dolaştırılabilecek bağış kutuları ya da servislerinden elde edilecek gelirler,*
- ✓ *Hükümet, vakıflar, özel idare ve belediyelerle köy bütçelerinden ve diğer kurumlardan yapılacak bağış ve yardımlar,*
- ✓ *Diğer bağış, vasiyet ve yardımlar,*
- ✓ *Kızılay'ın sahibi bulunduğu tekel ve imtiyazlar ile işletmelerinin gelirleri,*
- ✓ *Hükümet, özel idare ve belediyelerle diğer resmi ve özel kuruluşlarca kanunlara ve teamüllere göre Kızılay'a tahsis edilmiş gelirler,*
- ✓ *Afet hazırlık ve müdahale faaliyetleri sonucunda Kızılay depolarından halka dağıtılan temel afet malzemelerinin yeniden stoklanması için Devlet tarafından aktarılacak kaynak,*
- ✓ *Türk Kızılay'ı tarafından veya Türk Kızılay'ının amaç ve faaliyetlerine katkı sağlayacak işletmeler ile kurulacak ortaklıklar, şirketler, eğitim kurumları, lokaller ve iktisadi işletmelerden sağlanacak gelirler,*

- ✓ 2860 sayılı Yardım Toplama Kanunu hükümleri uyarınca sağlanacak gelirler,
- ✓ Dış kaynaklı yardımlar ve bağışlar,
- ✓ Şubelerden gelecek genel merkez payları,
- ✓ Ayni ve nakdi bağışlar,
- ✓ Diğer gelirler.

Türk Kızılay'ı çalışmalarının büyük bölümünü yardımseverlerin yaptıkları bağışlarla gerçekleştirmektedir. Yardımseverlerin Kızılay'a yaptıkları ve Kızılay'ın başlattığı bağış gelirleri aşağıdaki gibi sıralanabilir (<https://kizilay.org.tr/Bagis/>, Erişim Tarihi: 20.03.2020).

- Türk Kızılay'ı afetle müdahale kapsamında evleri zarar gören ve kullanılamaz hale gelen afetzedelerin, çadırlardaki kısıtlı yaşamın iyileştirilmesi için gerekli olan buzdolabı, çamaşır makinesi, set üstü ocak, kanepe, elbise dolabı, yatak, baza ve aile mutfak seti vb. İhtiyaçların giderilmesi; temel gıda ihtiyaçlarının karşılanması için gıda yardımları; afete mazur kalan kişilerin afetin olumsuz etkilerinden kurtulmaları için ihtiyaç duyulan yardım malzemeleri; acil ve afet durumlarında beslenme gereksinimlerini karşılamak oluşturulan Mobil Mutfaklar da üç öğün yemek ve ekipmanları için yapılan yardımlar; afetzedelerin veya yakınlarının afetin etkilerinden korunmak amacıyla yurt içi veya yurt dışında kısa ya da uzun süreli barınma ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla acil afet çadırları ve özel çadırların üretilmesi için yapılan yardım bağışları gelirler arasında yer almaktadır.
- Uluslararası alanda meydana gelen sel felaketi, susuzluk ve beraberindeki açlık, kasırga, deprem gibi doğal afet ve çatışma, savaşların neden olduğu insan kaynaklı afetlerden dolayı insani yardıma muhtaç durumda olan çocuk, hamile ve emziren kadın, yardıma muhtaç olan yaşlılar ve diğer mağdur olan kişilerin gıda, barınma, yetersiz beslenme ve hijyen eksikliğinden dolayı oluşan salgın hastalıklara karşı yapılan bağışlar da gelirler arasındadır.

- Türk Kızılay'ı eğitim alanında ihtiyaç sahibi çocukların eğitim hayatkarını güzelleştirmek ve daha aydınlık bir gelecek kurmak amacıyla oluşturdukları projeler, sınıflar, kırtasiye ve kazak, mont, bot gibi ihtiyaç sahiplerine yapılan yardımlar da bulunmaktadır.
- Kızılay'ın yıl boyunca yaptığı kurban bağışları ile yardıma muhtaç insanlara dağıtılmaktadır. Kurban bağışı kendi içinde yurt içi ve yurt dışı vekaleten kurban, adak kurban bağışı, akik kurban bağışı, şükür kurban bağışı şeklinde alt kategorilere ayrılmaktadır.
- Türk Kızılay'ı yurt içi ve yurt dışında yıl boyunca ihtiyaç sahibi olan ailelere ve mağdur durumda olan tüm vatandaşlara zekat ve ramazan döneminde ibadetlerini yerine getiremeyen düşkün duruma olan kişilerin fidye bağışları da gelirler arasında yer almaktadır.
- Aynı zamanda nakdi bağış; sosyal yardım kapsamı içinde gıda desteği, hijyen desteği, tekerlekli sandalye, aşıevlerine yardım, salgın hastalıklarla mücadele kapsamında sağlık pesonellerine verilen destek projeleri de bulunmaktadır.
- Farklı bağış yöntemleriyle hep ihtiyaç sahiplerinin yanında olan Türk Kızılay'ı aynı bağışları ile yurt içi ve yurt dışında gerçekleştirdiği insani yardım çalışmalarına, barınma, beslenme, giyim, kırtasiye malzemesi, hijyen ürünleri, elektronik cihaz, mobilya vb. mal ve eşyaları da içermektedir. Kızılay'a yardımseverler tarafından yapılan gayrimenkul bağışları gelirler arasında önemli düzeyde olmaktadır.
- Türk Kızılay'ı doğum günü, sevgililer günü, evlilik yıldönümü, babalar günü gibi özel günler için ürettiği hediyeler ile yardımseverlerin bu ürünleri satın alarak bağış gelirlerine katkı sağlamaktadır.

3.1.2.3. Türk Kızılay'ının Giderleri

Türk Kızılay'ının giderlere ilişkin harcamalarını genel giderler, personel giderleri, diğer giderler ve amaç ve hizmete ilişkin giderler olarak sınıflandırılabilir. Amaç ve hizmete ilişkin giderler kendi arasında eğitim ve araştırma; kültür, sanat ve

spor; sağlık, sosyal hizmetler; çevre (doğa ve hayvanları koruma); hayır işleri ve gönüllü faaliyetler; uluslararası faaliyetler; hukuk, insan hakları ve politika; diğer giderler oluşturmaktadır (<https://www.kizilay.org.tr/kurumsal/mali-bilgiler>, Erişim Tarihi: 20.03.2020).

3.1.3. Türk Kızılay'ının Amacı, İlkeleri ve Kurumsal Değerleri

3.1.3.1. Amacı

Türk Kızılay'ının amacı; *“Her nerede görülürse, herhangi bir ayırım yapmadan, insanın yaşamını ve sağlığını korumakta ve acısını önlemeye veya azaltmaya çalışarak, insanların onuruna saygı duyulmasına katkı sağlamak ve toplumda ortak anlayış, sosyal dayanışmayı desteklemek, dostluk, işbirliği, saygı ve daima barışı sağlamayı çabalamaktır. İhtiyaç duyması halinde gerekli dayanışmayı, savaşın en hararetli halinde insancılığın, barışın ve tarafsızlığın, ıstırap halinde ise eşitliğin simgesidir”* şeklinde belirtilmiştir (<http://www.kizilay.org.tr/Kurumsal/tarihcemiz> Erişim Tarihi: 19.05.2019).

Tüzel kişiliği olan, misyon ve vizyon sahibi olan Kızılay, özel hukuk hükümlerine göre faaliyetlerini sürdüren, çalışmalarını kâr amacı ve çıkar gözetmeksizin yürüten, kamu faydasına çalışma sergileyen gönüllü bir kuruluştur. Görevi ise; *“Uluslararası alanda hayır kurumu niteliği ile savaş ve barış zamanlarında, tüm yaralı askerleri hiçbir ayırım gözetmeden ve herhangi bir karşılık beklemeden yardım etmek, hedefine uygun ve gönüllü olarak yürüttüğü hizmetler ve çalışmalardır.”* olarak belirtilmiştir (<http://www.kizilay.org.tr> Erişim Tarihi: 19.05.2019).

3.1.3.2. Temel İlkeleri

Kızılay, 1965 yılında ilan edilen Uluslararası Kızılay-Kızılhaç Topluluğu'nun temel ilkelerini paylaşmaktadır. Bu ilkeler şu şekildedir (<http://www.kizilay.org.tr/kurumsal/temel-ilkelerimiz> Erişim Tarihi: 19.05.2019);

- ✓ **İnsancıl olmak:** “Savaş alanındaki asker ve esirlere hiçbir ayırım gözetmeksizin yardım etme düşüncesinden doğan Kızılay, nerede olduğuna bakılmaksızın insan ıstırabını ulusal ve uluslararası kapsamda etkisini

önlemek ve azaltmak için çaba harcar. Amacı insan hayatının ve sağlığının korunması ile insan onuruna saygı duyulmasının katkı sağlamaktır. İnsanlar arasında karşılıklı anlayışı, işbirliği, dostluğu ve daimi barışı desteklemektir.

- ✓ **Ayırım Gözetmemek:** “Kızılay, din, dil, ırk, mezhep, inanç, siyasi düşünce veya sınıf ayırımına bakmaksızın, insanların karşılaştıkları ıstırapları en hızlı ve zaruri gereksinimlerine öncülük vererek eşit olarak dindirmeye çalışır.”
- ✓ **Tarafsızlık:** “Kızılay, herkesin güveninin kazanmak amacıyla olduğu için düşmanlıklara taraf değildir ve siyasi, ideolojik, dil, din veya ırk ayırımına hiçbir zaman destekler nitelikteki ihtilaflarda bulunmaz.”
- ✓ **Bağımsızlık:** “Türk Kızılay’ı bağımsız bir kurumdur. İnsancıl faaliyetlerini yürütürken Kızılay, kamu otoritesinin bir yardımcı kuruluşu olarak, ülkemizin kanunlarına bağlı olup bu çerçevede Uluslararası Kızılay-Kızılhaç Hareketi’nin belirlediği temel ilkelere daima uygun hareket etme özerkliğine sahiptir.”
- ✓ **Gönüllü Hizmet (Hayır Kurumu Niteliği):** “Kızılay, yardım faaliyetlerin hiçbir karşılık ve menfaat beklemeyen, gönüllü yardım kuruluşudur.”
- ✓ **Birlik:** Türkiye’de “Türk Kızılay’ı” adında tek bir dernek kurulabilir. Herkese açık olan bu dernek, insancıl yardım ve zararları önleme faaliyetleri, ulusal ve uluslararası mevzuatta yer aldığı gibi tüm yurdu kapsayacak biçimde yürütmektedir. Bu amaç dışında ise herhangi bir dernek oluşturulamaz.”
- ✓ **Evrensellik:** “Diğer ülkedeki ulusal dernek ve kurumlarla aynı statüye sahip olan ve karşılıklı yardımlaşmada eş sorumluluk ve görevlere sahip olan Kızılay, evrensel bir kurum olarak yer alır.”

Bu ilkeler dışında da Türk Kızılay’ının bir kurum olarak bağlı olduğu kurumsal yönetim ilkeleri de bulunmaktadır. Bunlar ise, şeffaflık ve açıklık, hesap verebilirlik, faaliyet ve hizmetlerindeki sorumluluk, ayrıca ırk ayrımı gözetmeksizin tüm üçüncülere adil ve eşit davranmak ve ön yargısız olmak, biçiminde sıralanmaktadır.

3.1.2.3. Kurumsal Değerleri

Bir kurum olarak Türk Kızılay’ının tabii olduğu kurumsal değerler şunlardır
(Türk Kızılay Stratejik Planı 2016-2020, 4-5,

<https://www.kizilay.org.tr/kurumsal/turk-kizilay-stratejik-plani-2016-2020>, Erişim Tarihi: 19.05.2019):

- ✓ **Adalet:** Kızılay, adaleti temsil eden bir kurumdur. Muhtaç insanlara hizmet faaliyetlerinde hiçbir ayırım gözetmezler. Yardım hizmetlerini, Uluslararası Hareketin Temel İlkelerine ve Kurumsal Değerlerine göre yürütmektedir. Kızılay, adalet değerini; hiçbir ayırım yapmadan eşit değer ve davranışlar sergilemekte, tüm durumu adil ve tarafsız değerlendirmekte, faaliyetlerini adil olarak yürütmekte, barışa katkı sağlamakta ve kurum arasındaki koordinasyonu sağlamaktadır.
- ✓ **Açık İletişim:** Kızılay, varlığı bakımından ön yargısız ve paylaşımcıdır. Kızılay açısından değeri; bilgi ve tecrübeyi paylaşmak, insanlarla etkileşim halinde olmak, erişilebilir ve hesap verebilir olmak, kurumca eşgüdümlü çalışmalar yürütmektir.
- ✓ **Dayanışma:** Dayanışma ve yardımlaşma amacıyla hareket eden Kızılay, kökeni toplumun birliğine dayanan ve ortak amaçlar için faaliyet yürüten ve bundan beslenen bir kurumdur. Dayanışma değerini, işbirliği, bağlılık, yardımlaşma ve dayanışmadan alarak kurum bunları kendi arasında kültür haline getirmektedir.
- ✓ **Güven:** Kızılay, temel ilke ve değerlerini güven aracılığıyla gerçekleştirmektedir. Kızılay, güven değerini; iş ve eylemlerdeki tutarlılık, itibarın dayanağı, ilişkilerdeki sürekliliği, kaynak kapsamında ihtiyaçların üretilmesi gibi nitelendirilmektedir.
- ✓ **Kızılaycılık Oyunu:** Kızılaycılık; toplumun sağduyusunu, hoşgörüsünü, iyimserliğini insani yardımlara hizmet sunmasından memnun olmasıdır. İlkeleri benimseyen ve içselleştiren Kızılaycılar, insanların yükünü azaltmak için hizmet üretmeleridir. Herhangi bir menfaat beklemeden ve fedakarca çalışmalar yürüten bir kurumdur. Kızılay bu değerini; Uluslararası Hareketin ve kurumsal değerlerin ilkelerinden, iradesiyle, bağlılıkla, yenilikçi ve tutkuyla insanlığa hizmet sunmak biçiminde tanımlanmaktadır.

3.1.4. Kriz ve Afet Yönetiminde Türk Kızılay'ının Görevleri

Kızılay, sadece afet zamanı müdahale ve afetzedelere yardım faaliyetleri, afet olayı ile sınırlı olmayıp her gün muhtaç insanlara yardımcı olmaktadır. Genel

merkezi Ankara olan Türk Kızılay'ının ülkemiz genelinde 700'den fazla şubesi bulunmaktadır. Yürüttüğü proje ve programlar kapsamın ulusal ve uluslararası alanda toplumun ihtiyaçlarını çözümler üretmektedir. Kızılay'ın ülkemizde kurulmasına ve geliştirilmesine dair ilk hareketler Dr. Abdullah Bey tarafından Osmanlılar zamanında atılmıştır. Kurulduğu ilk zamanlardan bugüne kadar muhtaç insanlara yardım etmek, toplumsal huzuru sağlamak, yoksullara sağlık yardımı yapmak, barınma ve beslenme gereksinimlerini karşılama faaliyetleri yanında yurtiçi ve yurtdışında yaşanan afet ve felaketlere insani yardımlarda bulunmak ve kaynak ihtiyaçlarını oluşturmak gibi faaliyetleri gerçekleştirmektedir (<http://www.kizilay.org.tr/neler-yapiyoruz> Erişim Tarihi: 19.05.2019).

“Türkiye Kızılay Derneği Tüzüğü” nün yürürlüğe konulması, 2009 yılında Bakanlar Kurulu tarafından kararlaştırılmıştır. 14633 sayılı Türkiye Kızılay Derneği Tüzüğü'nde yer alan görevleri şunlardır (Türkiye Kızılay Derneği Tüzüğü, 2009: md. 7, https://www.kizilay.org.tr/Upload/Editor/files/1235049841_Tuzuk_19_02_2009.pdf):

- ✓ Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası alanda savaşlarda veya olağanüstü durumlarda ilk yardım, lojistik destek, kaynakları hazır hale getirmek veya ulaştırmak, kan ürünleri tedarik etmek ve yetersiz olduğu zaman kampanyalar oluşturmak, ekiplerin koordineli olmasına teşvik etmek, bulaşıcı hatalıklarla mücadele etmek, iletişimi sağlamak, yaralıları iyileştirmek ve sığınmacı veya mülteciler için gerekli hizmetleri sunmak, ihtiyaç durumuna göre seyyar hastane ve sağlık ekipleri bulundurmak,
- ✓ Kızılay'ın ilgili maddesinin 3.bendinde ise barış zamanı, ulusal ve uluslararası genel görevleri, afet durumu müdahale ve sosyal yardım görevleri bulunmaktadır. Bu görevler ise şunlardır:

Kızılay'ın ulusal ve uluslararası alandaki görevleri;

Uluslararası İnsancıl Hukuk ve Uluslararası Kızılay-Kızılhaç Hareketi'nin temel insani ilkelerini yaymak, hayata geçmesine teşvik etmek ve Uluslararası Kızılhaç Komitesi, Kızılay-Kızılhaç Dernekleri Federasyonu ve bu Federasyonun üyesi ulusal derneklerle işbirliği ve çalışmalar yapmak, eğitim programı hazırlamak ve toplumu bilinçlendirmek, gönüllü hizmet sistemi kurmak, insani ve hayır kurumu olarak amaçları yürütmek için yurtiçi ve yurtdışı yardım ve bağışları kabul etmek, toplanan kaynakları muhtaç durumda olanlara menfaat beklemeden dağıtmak,

tüzükte belirtilen amaçları gerçekleştirmek için kamu kurum ve kuruluşlarıyla projeler hazırlamak ve koordinasyonu sağlamak, muhtaç ve kimsesiz çocuklar başta olmak üzere yoksullara burs sağlamak ve gerekli ihtiyaçlarını karşılamak, ilk yardım eğitimi vermek, evde bakım hasta bakım kursları açmak ve bunları yürütmek için ilgili birimler kurmak ve koordinasyonu sağlamak, huzurevi, aşevi ve öğrenci yurtları işletmek ya da işletmek, bazı durumlarda sağlık, spor gibi kursları işletmek ya da işletmek, diğer kanunların öngördüğü hizmetler kapsamında çalışmalar yürütmektir.

Kızılay'ın sosyal yardım ve afet yönetim alanındaki görevleri:

Ulusal ve uluslararası insani yardım program projelerini, öz kaynak ve devlet tarafından verilen fonlarla sağlamak; ilgili derneklere destek vermek ve yardımlarını yürütmek için personel görevlendirmek; toplum merkezlerinin aracı olması ile insanların gereksinim duyduğu alanlarda psiko-sosyal destek hizmeti yürütmek; mevcut kaynakları kapsamında muhtaç ve engelli insanlara, yaralılara yardım etmek ve çocuklar, yaşlılar ve bakıma muhtaç kişiler için bakım hizmetleri sunmak; yurtda oluşan afet ve felaketlere müdahale etmek, sağlık, barınma ve beslenme ihtiyaçlarını karşılamak; ulusal alanda oluşan afetlerde Kızılay-Kızıllaç Dernekleri Federasyonu ve ulusal kuruluşlar ile ilişkileri yürütmek ve yardımlarda bulunmak; Kızılay-Kızıllaç Hareketi aracılığıyla ya da diğer uluslararası kuruluşların yardımlarını ilgili mevzuat çerçevesinde kabul etmek ve kaynak eksikliği bakımından gereksinim duyulan yere ulaştırmak, afet durumlarında uluslararası alanda yardıma ihtiyaç duyan ülkelere insani yardım hizmetleri göndermek, müdahale ve yardım ekipleri göndermek ve nakdi yardımlar sağlamak; devlet fonları çerçevesinde ulusal ve uluslararası alanda afetlere müdahale etmek ve insani yardımda bulunmak ve bununla ilgili projeler oluşturmak, bu projeleri de ilgili kuruluşlar ile işbirliği halinde yürütmek; doğal ya da beşeri kaynaklı sebeplerden dolayı oluşan afetlerden etkilenen afetzedelere ivedi ve etkili yardımlar sağlamak için hazırlıklar yapmak ve bunun için yerel ve bölgesel örgütlerle ortaklaşa çalışmalar yürütmek; afet müdahalesi için Kızılay personelleri ve gönüllüleri eğitmek, uluslararası alanda afete hazırlık ve müdahale eğitimi vermek ve bu çerçevede sempozyumlar düzenleyerek halkı bilinçlendirmek; her türlü durumlarda yardımlar sunmak, ekipleri oluşturmak, kaynak eksikliğini gidermek ve kaynakları amacına uygun kullanmak; ülkedeki afet riskleri kapsamında, uygun alanlarda yerel ve bölgesel afetle müdahale ve lojistik merkezleri oluşturmak için kamu arazileri belirlemek ve Kızılay'a verilmesini

sağlamak; afet ve afet yönetimi konusunda halkı bilinçlendirmek müdahale kapasitesini geliştirmesine yardımcı olmaktır.

Kızılay'ın bu görevleri dışında kan ve sağlık hizmetleri alanında da görevleri bulunmaktadır.

Türkiye Kızılay Derneği Tüzüğü'nde yer alan görevlerin yanı sıra Kızılay'a “Afetlere İlişkin Acil Yardım Teşkilatı ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmeliği” ile de birtakım görevler yüklenmiştir. İlgili yönetmeliğin 69. maddesine göre görevleri: “ *Afetin meydana geldiği bölgedeki afetzedelere yiyecek, giyecek, barınma için çadır ve battaniye gibi yardımları ivedi olarak sağlamak; afetin büyüklüğüne göre ilgili kuruluşlarla koordineli olarak afetzedelere gerekli toplumsal ihtiyaçlarını karşılamak; ulusala ve uluslararası yardımları stoklamak ve gereksinim duyulan yerlere yardım malzemelerini ulaştırmak; ihtiyaç doğrultusunda kan ve sağlık yardım hizmetlerini göndermek için Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ve kuruluşlar ile ortaklaşa işbirliği yapmak; afet kapsamında acil yardım ihtiyaçları ile ilgili olarak uluslararası Kızılay ve Kızılhaç Dernekleri (LIG) ile temasa geçmek ve yurt dışından gelecek yardımlar konusunda Dışişleri Bakanlığı ile ortaklaşa hareket etmek; afet bölgelerinde beslenme hizmetleri için aşevleri açmak ve tüm görevlerini yerine getirirken hızlı ve eksik kaynak olmadan planlı ve sistemli bir program hazırlamaya katkı sağlamaktır.*” şeklinde yer almaktadır (Afetlere İlişkin Acil Yardım Teşkilatı ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmeliği, 1988: md.69).

3.1.5. Türk Kızılay'ın Faaliyetleri

3.1.5.1. Neler Yapıyoruz?

Türk Kızılay'ı 1868 yılından itibaren temel amacı yoksul ve muhtaçların ihtiyaçlarını karşılamak, toplumda huzuru sağlamak ilgili çalışmaları yürütmek gibi önemli görevleri üstlenmiştir. Bunlar dışında ilk yardım, sağlık, afet, uluslararası göç ve mülteci hizmetleri, eğitim ve sosyal hizmet gibi faaliyetleri de yürütmektedir.

3.1.5.1.1. Ulusal Afet Yönetimi

“Türk Kızılay'ı, yurt çapında genişlettiği afet müdahale ve afet lojistik sistemleriyle dünya çapındaki afet örgütlenmelerinden en başarılı olma özelliğine sahiptir. Ulusal ve yerel alan oluşan afet olaylarından sonra afetzedelere yiyecek ve

içecek gibi beslenme ve geçici barınma ihtiyaçlarını ivedi olarak karşılamak ve bunun için ilgili kamu kurumlarıyla ortaklaşa faaliyet yürütmekte önemli rol oynamaktadır. Dünya çapında afet müdahale ve afet lojistikte en önemli örgüt olan Kızılay, Bölgesel ile 25 Yerel Afet Müdahale ve Lojistik Merkezleri'nin mevcudiyet ile en kısa sürede afet bölgesine ulaşır. Türk Kızılay'ı, afetzedelerin beslenme ihtiyaçlarını Mobil Ekmek Fırını, Mobil Mutfak ve Mobil İkrām Araçları aracılığıyla hızlı ve kaliteli hizmetler sunmaktadır. Yurt içi ve yurt dışı insani yardım faaliyetleri kapsamında afet çadırı ve ihtiyaçlara yönelik özel çadırlarda üretmektedir.” (<http://afetyonetimi.kizilay.org.tr/tr/kurumsal.html> Erişim Tarihi: 19.05.2019).

Ulusal çapta afet yönetimiyle ilgilenen Afet Operasyon Merkezi (AFOM), Türk Kızılay'ının bir birimidir. AFOM, derneğın tüm birimleriyle ortaklaşa ve koordineli olmak ve daha etkin verimli, hızlı bir şekilde afetlere müdahale etmek amacıyla 2001'de kurulan bir birimdir. Türk Kızılay'ının ilke ve hedefleri ile kapasitesi doğrultusunda Afet Yönetim Müdürlüğü, afete hazırlık ve afetin zararlarını nleme gibi tüm çalışmalarını sürdürmek, arama-kurtarma, afet sonrası iyileştirme ve yeniden inşa çalışması gibi faaliyetleri diğer yardım birimleriyle işbirliği içinde olan ana birimdir. Yürütmüş olduğu insani yardım faaliyetleri kapsamında Türk Kızılay'ı, Afet Yönetimi Müdürlüğü ve bağlı 9 Bölge Afet Yönetim Müdürlüğü (BAYM), 23 Yerel Afet Yönetim şefliği (YAYş) ve Ankara'da konuşlu bulunan “Afet Operasyon Merkezi (AFOM)” vasıtasıyla sergilemektedir (<http://afetyonetimi.kizilay.org.tr/tr/kurumsal.html> Erişim Tarihi: 19.05.2019).

Afet Operasyon Merkezi, kendi içinde Afet Hazırlık Birimi, Afet Müdahale Birimi ve Afet Haberleşme Birimi şeklinde yer almaktadır. Ulusal afet yönetimi, eksiklikleri gidermek ve afetin kötü etkilerini kısa sürede önlemeye yönelik “Afete Hazırlık Ve Müdahale Eğitimi (AHM)” programı oluşturmuştur. “Afete Malzemelerini Tanıma Ve adır Kurma Eğitimi” ile afetzedelerin barınma ihtiyaçları ve özel çadır ihtiyaçları kapsamında personel, ye ve gönüllülere eğitim vermektedir. “Acil Durum Planlama ve İhtiyaç Tespiti Eğitimi (APİT)” doğrultusunda ise afet hazırlık ve müdahale kapsamında oluşabilecek riskleri senaryolar üreterek analiz etmek için verilen programdır. “Lojistik Uzmanlık Eğitimi” ile personellerine afet yönetim lojistiği faaliyetleri hakkında eğitim vermek amaçlanmıştır. “Seyyar Mutfak ve Mobil Fırın Eğitimi” ile afetzedelerin beslenme ihtiyaçları karşılamak üzere verilen eğitim programıdır (<http://afetyonetimi.kizilay.org.tr/tr/default.html> Erişim Tarihi: 19.05.2019).

Yurt içinde oluşan afet olayları ve acil durumlar kapsamında Türk Kızılay'ı afet müdahale faaliyetlerini yürütmüştür. Türk Kızılay'ının faaliyet raporları incelendiğinde deprem, ev yangını, maden kazası veya göçük, sel/su baskını, heyelan, aşırı kar yağışı, baraj kapağı patlaması, köprü çökmesi, hortum/fırtına ve toplumsal olaylar konularında müdahale faaliyetleri yürütmüştür. Bunun dışında fakir ve müşkül durumda olanlara da yardım faaliyetlerinde bulunmuştur. 2000 yılındaki faaliyet raporunda yer alan, son yüzyılın en büyük afeti olarak adlandırılan ve 7.8 Richter ölçeğindeki Marmara Depremi, tüm ülkede büyük panik yaratmış ve büyük acılara neden olmuştur. Resmi makamların belirttiğine göre yaklaşık 17.255 kişinin vefat ettiği, 44.000 kişinin yaralandığı bu afette; afetzedelere 17 Ağustos günü öğle vakitlerinde ulaşılmış ve tüm olanaklarını kullanmak için seferber olmuştur. Afetin büyüklüğünden dolayı da uluslararası yardım çağrısında bulunmuştur. Depremi kötü etkilerinden henüz kurtulamadan 12 Kasım günü ölçeğinde meydana gelen Düzce Depremi, 7.2 şiddetindedir. Kısa sürede afet bölgesine ulaşan Kızılay personelleri, afetzedeye beslenme için sıcak yemek dağıtımını, sağlık, su arıtma ve su, barınma gibi ihtiyaçları karşılama misyonu doğrultusunda bölgede çadır kent kurarak hizmet vermiştir. Evlerine giremeyen insanlar için ise, Marmara Bölgesi'nde; Yalova'da bir, Gölcükte iki, İzmit ve Adapazarı'nda iki ekibin yer almasıyla toplam 7 ekip; Düzce Depremi'nde ise Bolu, Kaynaşlı ve Düzce'de birer ekip olmak üzere 3 ekiple çalışmaları devam ettirmiştir (Faaliyet Raporu, 2000: 9-13, <http://afetyonetimi.kizilay.org.tr/UI/doc/raporlar/2000.pdf> Erişim Tarihi: 19.05.2019).

2001 yılındaki faaliyet raporuna göre, ülkeyi etkileyen aşırı yağışlardan dolayı sel ve su taşkınlıkları meydana gelmiştir. Bunlar arasında Hatay ve çevresinde meydana gelen sel felaketi, Kars İlli Digor İlçesinde meydana gelen sel felaketi, Rize sel felaketi, Tarsus sel felaketi gibi afet olayları arasında yer almaktadır. Sel felaketleri kapsamında battaniye, çadır gibi barınma ihtiyaçlarını giderici yardımlar yapılmış, sıcak yemek gibi afetzedelerin beslenme ve gıda hizmetleri karşılanmıştır. 2001 yılının ikinci ve üçüncü ayında yoğun bir şekilde, Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde 15 yangın olayı oluşmuş, yangından etkilenen afetzedelere ev eşyası yardımında bulunmuş ve 4 afetzede aileye maddi yardımda bulunmuştur. Ayrıca yurt içinde Afet Müdahale ve Yardım Müdürlüğü aracılığı ile Genel Merkeze müracaat eden müşkül ve yoksullara nakdi yardımlarda bulunmuştur (Faaliyet Raporu, 2001:11-21, <http://afetyonetimi.kizilay.org.tr/UI/doc/raporlar/2001.pdf> Erişim Tarihi:

19.05.2019).

2002 yılının faaliyet raporuna göre ise, Afyon ve çevresinde 2002 yılının ilk üç ayında büyük bir deprem meydana gelmiştir. Afyon Sultandağı Depremi'nde ise depremzedelere çadır, battaniye, katalitik soba gibi barınma ve ısınma yardım hizmeti, zarar gören evlere yeniden inşa ve onarım hizmeti, insanların gıda ihtiyaçları için sıcak yemek ve ekmek yardım hizmetleri dağıtılmıştır. Bu yılda da aşırı yağışlardan dolayı meydana gelen sel felaketi ve su taşkınlarından dolayı afetzedelere yardım hizmetlerinde bulunmuşlardır. Keçiören-Sarayköy, Giresun-Ordu, Rize-Çayeli ve Güneysu'da oluşan sel felaketlerinden dolayı mağdur durumda olan insanlara çadır, battaniye, yatak, yastık gibi barınma ihtiyaç yardımı, acil gıda yardım hizmetlerini sevk edilmiştir. Bu yılda meydana gelen Kepsut Orman Yangını'nda 2 vatandaş yaşamını yitirmiş, oluşan diğer yangın durumlarında ise ailelere ait ev ve samanlıklar yanmıştır. Afetzedelerin ihtiyaçlarını gidermek için çadır, battaniye gibi barınma, seyyar mutfak ve sıcak yemekle de gıda yardımlarında bulunmuşlardır. Bunun dışında da nakdi yardımlarda yapılmıştır (Faaliyet Raporu, 2002:17-22, <http://afetyonetimi.kizilay.org.tr/UI/doc/raporlar/2002.pdf> Erişim Tarihi: 19.05.2019).

2003'ten 2012'ye kadar faaliyet raporlarına bakıldığında ülke çapında meydana gelen afet olaylarından etkilenen insanlara çadır, battaniye, yatak, yastık, katalitik soba gibi barınma ihtiyaç yardımları, beslenme için seyyar mutfak, su, sıcak yemek ve ekmek gibi yardımlar yapılmıştır. İnsan kaynaklı meydana gelen trafik kazası, bina göçmesi gibi afet olaylarında acil sağlık hizmetleri kapsamında kan bağışi, doktor, hemşire, psikolog gibi sağlık görevlileri ile sağlık için gerekli araç yardımları yapılmıştır. Aynı zamanda ülke genelinde Kızılay Şube Başkanlıkları ve doğrudan Genel Merkeze müracaat eden ve yardım talebinde bulunan müşkül ve fakir insanlara, Türk Kızılay Derneği tarafından nakdi ve ayni yardımlar verilmiştir.

23 Ekim 2011 tarihinde 7.2 şiddetinde meydana gelen Van iline bağlı Tabanlı Köyü Depremi'nde 604 kişi yaşamını yitirmiş ve 222 kişi de enkazdan yaralı olarak çıkarılmıştır. Depremin etkisi devam ederken 9 Kasım 2011 tarihinde Van merkez Edremit İlçesinde, 5.6 büyüklüğündeki depremde 40 kişi yaşamını yitirmiş ve 30 kişi yaralı olarak kurtarılmıştır. Afet müdahalesinde afetzedelere çadır, battaniye, soba, uyku tulumu, gibi temel barınma malzemeleri gönderilerek acil barınma ihtiyaçlarını karşılanmıştır. Gıda kolisi, sıcak yemek yardımı gibi beslenme ihtiyaçları için hizmet yardımlarında bulunmuştur. Ayrıca afetzedelerin çocukları için psiko-sosyal

faaliyetleri kapsamında oyun ve boyama etkinlikleri, ailelere çocuklarının afet sonrası gösterdikleri tepkiler konusunda eğitimlerin verilmesi gibi destek çalışmalarını yürütmüştür. Van Erciş'te afetzedelerin bina ihtiyaçlarını karşılamak için konteynır kent kurulumu kapsamında çalışmalar başlatılmıştır.

Türkiye, 13 Mayıs 2014 tarihinde Manisa'nın Soma İlçesinde kömür madeninde meydana gelen kaza, ülke çapında en fazla can kaybının yaşandığı maden kazası olarak geçti. Devletin zirvesi başta olmak üzere kamu ve özel kuruluşlar gibi birçok örgüt ve önemli isimler, Soma yardımları için seferber oldular. Yurt içi ve yurt dışından çok fazla yardımlar ve taziye mesajları geldi. Türk Kızılay'ı, sadece afet döneminde değil afetten sonraki zaman diliminde de vatandaşların yanında oldu ve onların acısını paylaştı. Afetin meydana gelmesinden sonra bütün olanakları ile ilk saatlerinde afet bölgesinde ulaştı. Afet bölgesindeki temel acil ihtiyaçları karşılamak için Türk Kızılay'ı Ulusal Afet Yönetimi (AFOM), Ege Bölge Afet Yönetim Merkezi, Batı Karadeniz Afet Yönetim Merkezi, Manisa Kan Merkezi, Marmara Bölge Afet Yönetim Merkezi, Akdeniz Bölge Afet Yönetim Merkezi, Kuzeydoğu Bölge Afet Yönetim Merkezi, Manisa ve Soma Şubesi'nden ekip ve yardım malzemeleri sevk edildi. İlk saatlerinden itibaren uzman ekipler ve araçlarla maden işçileri kurtarılmaya çalışıldı. Kamu kurumlarının ilgili kuruluşları afet bölgesinde ortaklaşa işbirliğini sağladı ve arama-kurtarma çalışmalarında aktif olarak yer aldı. Bölgeye 5 hizmet çadırı kurularak yiyecek, içecek, sıcak yemek ve battaniye gibi birçok yardım yaptılar. Bölgedeki ihtiyaçların dışında hastane, cami ve mezarlıklarda eşini, oğlunu, çocuğunu ve yakınını kaybetmiş tüm acılı ailelerin yanında bulundular. Gece gündüz demeden arama-kurtarma çalışmalarını sürdüren Türk Kızılay'ı, kendi ekiplerine, personellerine, basın mensuplarına, güvenlik güçleri ve maden işçilerinin ailelerine, eş ve dostlarına soğuktan korunmaları için battaniye yardımı, sıcak yemek, kahve ve çay gibi yardımlarda bulundular. Arama-kurtarma çalışmaları sürerken bekleyiş içinde olan bütün ailelerin yaşadıkları olayları en az düzeye getirmek için gerekli psiko-sosyal destek hizmetleri verildi. Olayda yaşamını yitiren maden işçilerinin definlerinde olası fenalaşmaları önlemek için Türk Kızılay'ı sağlık hizmetleri için ekiplerini hazır hale getirdi. Yaralı olarak çıkarılan kişiler için kan ihtiyacında eksiklik ve zaman kaybedici durumlar yaşanmadan tüm birimler çalışmalarını etkili sürdürdü. Dört köşeden gelen yardım malzemeleri de, ihtiyaç sahiplerine en hızlı bir şekilde gönderildi ve çalışmalar kapsamlı bir şekilde devam etti. Türkiye çapındaki tüm şubeler, çalışma faaliyetlerine destek verip büyük çabalar

sarf ettiler (Türk Kızılay'ı Dergisi; 2014: 23-26).

3.1.5.1.2. Uluslararası Afet Yönetimi

İnsanlar arasında din, dil, ırk ve mezhep ayrımı yapmaksızın tüm çalışmalarını yürüten Türk Kızılay'ı, dünyanın birçok kesiminde yer alan muhtaç ve afetzedelere yardım yapmıştır. İnsani yardım faaliyetlerinin kapasitesini yükselterek son 10 yıllık sürede yardım ve afet müdahaleler kapsamında 78 ülke ve kuruluşundan itibaren ise 137 ülkeye yardımlarda bulunmuştur. Dünya çapında insani yardım çalışmalarında küresel bir aktör haline gelen Türk Kızılay'ı, müşkül ve ihtiyaç sahiplerine beslenme, barınma gibi yaşamsal ihtiyaçlarını karşılamıştır. Türk Kızılay'ı, Sudan, Kırgızistan, Filistin, Endonezya, Somali, Kosova, Pakistan gibi ülkelerde insani yardım faaliyetleri ve diğer toplumsal refahı artırmaya yönelik imzalar atmıştır. Yoksun ve ihtiyaç sahibi olan ülkelere okul, konut, kamu tesisleri, geçim kaynaklarının dağıtılması, sosyal yardım, sağlık, sulama ve eğitim gibi ihtiyaç duyulan alanlarda destek ve yardım faaliyetleri yapılmıştır (<http://www.kizilay.org.tr/NelerYapiyoruz/uluslararasi-yardimlar> Erişim Tarihi: 19.05.2019).

Türk Kızılay'ı Genel Müdürlüğü, Afet Müdahale ve Yardımlar Yönetimi Bölümü bünyesinde, Uluslararası Afet Müdahale ve Yardımlar Birimi operasyonlarının planlamasını, hazırlıklarını ve icrasını gerçekleştirilmesi bakımında afet müdahale kapsamında ayni ve nakdi yardımlarda bulunmuştur. Uluslararası afet yönetimi alanında 2012 yılında Somali İnsani Yardım Operasyonu'nda bulunmuştur. Somali, son yıllarda yaşadığı seller, kuraklık ve kıtlıktan dolayı büyük kriz yaşamıştır. Somali'de yaşanan kuraklıktan dolayı, 20 Temmuz 2011 tarihinde Birleşmiş Milletler, Kuzey Bakool ve Aşağı Shabelle Bölgeleri'ni kıtlık bölgesi ilan etmiştir. Türk Kızılayı, Somali insanlarına destek vermek için Türk halkından toplanan bağışlar ve kendi kapasitesini de harekete geçirerek Somali'ye yönelik İnsani Yardım Operasyonunu başlatmıştır. Buna yönelik çalışmalara için öncelikle Somali'nin başkenti Mogadişu'da Ülke Delegasyon Başkanlığı kurulmuştur. Türk Kızılay'ının personelleri ve yerelden de katılan 186 kişiyle toplamda 200 kişi bölgede görev yapmıştır. Somali Delegasyon Başkanlığı'na gıda, barınma, ilaç giyim malzemeleri sevk edilmiştir. Çadır kentler kurularak battaniye, mutfak malzemeleri ve gıda kolileri gibi yardım hizmetlerinde bulunmuştur. Somali ve kent

merkezlerindeki kamplarda yaşayan ihtiyaç sahibi kişilerin bilgilerine Kaymakamlık aracılığıyla ulaşabilmektedir. Çadırkent ve diğer yerlerde yaşayan insanların ihtiyaçları belirlenmekte, sevk planları hazırlanarak bu bölgede yaşayan yoksul ve ihtiyaç sahiplerinin temel gereksinimleri karşılanmıştır. Çadırkent'te yaşayan insanlar sağlık, hijyen, yangın gibi konularda bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi için Türk Kızılay'ı eğitim programı çalışmalarını gerçekleştirmiştir. Çadırkente kurulan mobil fırın ve mobil mutfak ünitesinin faaliyete geçirilmesiyle insanların ekmek ve sıcak yemek dağıtım yardımı yapılmıştır (Faaliyet Raporu, 2012: 25-40, <http://afetyonetimi.kizilay.org.tr/UI/doc/raporlar/2012.pdf> Erişim Tarihi: 19.05.2019).

3.1.5.1.3. Göç ve Mülteci Hizmetleri

Türk Kızılay'ı Göç ve Mülteci Hizmetleri Müdürlüğü; İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, AFAD, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Uluslararası Kızıllaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu (IFRC) ve Birleşmiş Milletler ajansları gibi göç konusunda hizmet veren kurum ve kuruluşlarla ortaklaşa işbirliği ve koordinasyon içerisinde faaliyetlerini yürütmektedir. Bu doğrultuda Türkiye'de yaşayan muhtaç ve yoksul bütün yabancılara yönelik acil yardım hizmetleri, ayni ve nakdi yardımların sağlanması, programların oluşturulması ve uygulanması gibi hizmetlerin verilmesinden sorumludur. Ayni ve nakdi yardımlardan yararlanmak için verilen akıllı Kızılay Kartı, 4 - 18 yaş grupları için psiko-sosyal destek ve becerileri geliştirmek için çocuk koruma alanlarının yapılması, kamp dışında yaşayan çocuk, yetişkin ve yaşlı tüm yabancıların ülkeye uyumları kapsamında uyum çalışmalarının yapılması, koruma ve dil eğitim kurslarının verilmesi, sınır yardımları ile muhtaç durumda olan kesimlere insani yardım malzemelerinin gönderilmesi, yabancıları kabul ve onların barınma gibi yaşamsal hizmetleri, Türk Kızılayı Göç Ve Mülteci Hizmetleri Müdürlüğü'nce gerçekleştirmektedir. Göç ve mültecilere yardım hizmetleri kapsamında Türk Kızılay'ı, herhangi bir dil, din, ırk ve mezhep ayrımı gözetmeksizin yurt içinde kayıtlı olarak yaşayan tüm yabancılara insani yardım faaliyetleri yapmaktadır (<http://www.kizilay.org.tr/NelerYapiyoruz/goc-ve-multeci-hizmetleri> Erişim Tarihi: 19.05.2019).

2011 yılının Mart ayında Suriye'de yaşanan iç çatışmalardan dolayı 11 milyondan fazla Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşı evlerini terk etmek zorunda

kalmış, 13.6 milyon kişi de insani yardıma ?? olarak Suriye’de yaşamaya devam etmektedir. 2011’de Türkiye’ye ilk girişler Hatay sınırından başlamıştır. Bu doğrultuda Türk Kızılay’ı, Dışişleri Bakanlığı ve AFAD koordinasyonu içerisinde 29 Nisan 2011 tarihinde “Suriye Krizi İnsani Yardım Operasyonu” başlatılmıştır. Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nin bazı illerinde 12 çadır kent ve 11 konteyner kent bulunmakta ve Türk Kızılay’ının 112 personeli görev yapmaktadır. Türk Kızılay’ı yardımı ile yurdumuzdan Suriye’ye dağıtımı sağlanan barınma, sağlık, su-sanitasyon-hijyen, eğitim, lojistik ve gıda malzemeleri, Hatay, Kilis, Gaziantep, Şanlıurfa ve Mardin illerinde bulunan 12 sınır yardım noktasından ulaştırılmaktadır (Türk Kızılay’ı Göç ve Mülteci Hizmetleri Müdürlüğü, 2017: 1-10).

25 Mart 2016 tarihinde Türk Kızılay’ı Göç ve Mülteci Hizmetleri Müdürlüğü’ne bağlı olarak Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu (IFRC), paydaş Ulusal Dernekler ve Uluslararası Kızılhaç Komitesi (ICRC) tarafından Kızılhaç-Kızılay Hareketi İşbirlikleri Programı oluşturulmuştur. Bu kapsamda kamp dışında yaşayan mülteciler için Kentli Mültecilerin Desteklenmesi Projesi, Toplum Merkezi Projesi, Ulucanlar Aşevi Projesi, Ankara Şehit Serhat Önder Çocuk Koruma Merkezi, Aile Bağlarının Yeniden Tesisi, Şartlı Eğitim Yardımı-Koruma Programı Bileşeni gibi proje ve programlar yabancıların sorunlarını çözmeye yönelik ve ihtiyaçları doğrultusunda oluşturulmuştur (Türk Kızılay’ı Göç ve Mülteci Hizmetleri Müdürlüğü, 2017: 10-15).

Türk Kızılay’ı ulusal ve uluslararası alanda kurum ve kuruluşlar ile koordineli olarak göç olayları ardından mağduriyet yaşayan vatandaş ve topluluklar için insani yardım faaliyetlerinde bulunma gayesindedir. Bu kapsamda göç olaylarına cevap vermek amacıyla kapasitesini geliştirmeye yönelik yeni bir hizmet modeli, göç olaylarını yerinde önüne geçmek amacıyla sığınmacı akışı bulunan ülkelere yönelik sınır ötesi yardımlar sağlama ve bilgilendirme faaliyetlerinde bulunmayı, sığınmacıların sosyal hizmetlerini sağlama ve acil ve geçici süreli barınma şartlarını iyileştirme, göç hareketinde bulunan birey ve toplulukların gıda gereksinimlerini taraf olmadan ve asgari standart insani çalışmalarda bulunmayı hedeflemektedir (Türk Kızılay Stratejik Planı 2016-2020, 15-16).

3.1.5.1.4. Sosyal Hizmetler

Türk Kızılay’ı yurt genelinde sosyal hizmet alanında yürüttüğü projeler ile

insan onuru ve saygınlığını koruyarak sosyal yardım faaliyetlerini sürdürmektedir. Adak Kurban Kesimi, Zekât, Vekâletle Kurban Kesimi Kampanyası, Özel Eğitim Sınıfları Projesi, Sevgi Bohçası, büyük alışveriş zincirleri arasındaki işbirlikleri, hayırsever kişi ya da kurumların bağışları ve gıda yardımları, Şubeleri vasıtasıyla yoksul ve muhtaç insanlara yardım yapmaktadır. Yurt çapında çalışma yürüten Şubeleri, 13 aşevi, 8 öğrenci yurdu, 5 giyim yardım merkezi, 3 huzurevi, kimsesizler evi ve mağdurların ihtiyaçları doğrultusunda çözümler sunmaktadır (<http://www.kizilay.org.tr/NelerYapiyoruz/sosyal-hizmetler> Erişim Tarihi: 19.05.2019). Ayrıca Türk Kızılay'ı, kimsenin ulaşamadığı ihtiyaç sahibi vatandaşları kaynaklarıyla buluşturmak, toplumsal dayanıklılığı ve dayanışmayı arttırmaya yönelik faaliyet ve projeleri kapsamında toplumsal hizmeti etkin bir şekilde sunmayı hedeflemektedir (Türk Kızılay Stratejik Planı 2016-2020, 12).

3.1.5.1.5. İlk Yardım

Türk Kızılay'ı, vatandaşların acil durumlarda karşılaşmaları durumunda ilk yardım müdahalelerin neler olduğu konusunda eğitim programları yaparak ilk yardım bilincini yaygınlaştırmak amacıyla projelerde yürütmektedir.

3.1.5.1.6. Eğitim Ve Gençlik Hizmetleri

Türk Kızılay'ı, toplumda Kızılaycılık ve yardımlaşma kültürünü benimsetme ve yaygınlaştırmasına yönelik eğitim çalışmaları hayata geçirerek afete hazırlık, afet zararlarını önleme ve afetlerden korunma, insanları birçok konuda bilinçlendirmeye yönelik gerçekleştirdiği eğitim programlarıdır. İlköğretim yaş grubunda yer alan öğrenciler ve onların öğretmenleri için oluşturulan “Kızılay ile Güvenli Yaşamı Öğreniyorum” projesi ile afetler konusunda bilinçlendirmek, afet zararlarından korunmak ve güvenli bir yaşam sürmek amacındadır. Ayrıca gençlik hizmetleri ile Şubeler ve ilgili birliklerle burs ve kamp hizmeti sunmaktadır. Maddi gücü yetmeyen çocukları tatil yaptırmak amacıyla bazı illerde “Gençlik Kampları” organize etmektedir. Aynı zamanda Şubeleri vasıtasıyla Gençlik Kolları, Üniversite Kulüpleri-Toplulukları aracılığıyla gençleri Kızılay gönüllüsü olmaya teşvik ederek Kızılaycılık Kültürünü yaygınlaştırmaktadır (<http://www.kizilay.org.tr/NelerYapiyoruz/egitim-ve-genclik-hizmetleri> Erişim

Tarihi: 19.05.2019).

Türk Kızılay'ı eğitim faaliyetleri kapsamında yetkinliği arttırmak, çalışmaları kapsamında elde ettiği bilgi, deneyim ve metotları genişletmek, toplumsal bazda olumlu davranışlara yönelik değişikliklerde bulunmak, toplum düzeyinde zarar azaltma ve bilinç artırma yönünde programlarını uygulamakta etkin bir unsur olarak kullanılmasını hedeflemektedir (Türk Kızılay Stratejik Planı 2016-2020, 21).

Kızılay'ın gençlik hizmetleri doğrultusunda, gençlerin değişen dünya şartlarına göre Türk Kızılay'ına ivedi uyumunu sağlamak ve etkin kalabilmeleri için hizmet üretimini birlikte üretmek, gençlerin Kızılaycılık ve insani yardım değerleri savunuculuğunda önemli rolleri bulunmalarından dolayı toplumsal hizmetlerde gençler ayrı olarak değerlendirilmektedir. Bununla birlikte yeni dönemde gençlerin Kızılay'a katılımlarını arttırmak ve Kızılay kültürünü kabul etmeleri hedeflemektedir (Türk Kızılay Stratejik Planı 2016-2020, 18).

3.1.5.1.7. Sağlık Hizmetleri

Kurulduğu tarihten itibaren Türk Kızılay'ı, insanlara modern sağlık hizmetlerini uzman kadrosuyla uygun ücretlerle sunmaktadır.

Türk Kızılay'ı afetlerde ve diğer dönemlerde ihtiyaç sahipleri ve korunmasız durumda olan vatandaşların, sağlık hizmetlerinde yardım sağlamak ve zarar görebilirliğini azaltmak amacıyla geliştireceği faaliyetler ve projeler kapsamında ülkemizde ve dünyada uzun vadeli ve kalıcı çözüm yolları üretmeyi hedeflemektedir (Türk Kızılay Stratejik Planı 2016-2020, 13).

3.1.5.1.8. Mineralli Su İşletmeleri

Kızılay Maden Suyu, 17 Ekim 1926 tarihinde gelir getirmesi ve kamu yararına kullanılması için Mustafa Kemal Atatürk tarafından Kızılay'a bağışlanmıştır. Satışından elde edilen gelirler, sosyal yardım afet müdahale çalışmalarına katkı sağlamaktadır.

3.1.5.1.9. Kan Hizmetleri

Türk Kızılay'ı, Türkiye'nin gereksinim duyduğu kanın tamamını gönüllü ve sürekli bağışçılardan karşılamak için "Ulusal Kan Temini Projesi" ni yürütmektedir.

Türkiye çapında 17 Bölge Kan Merkezi, 64 Kan Bağış Merkezi ve 150'den fazla mobil kan bağışıyla hizmet yürütmektedir. Ayrıca güvenli kan temini için ilik nakli ve kök hücre tedavi başarısıyla Türk Kızılay'ı, TÜRKÖK Projesini Sağlık Bakanlığı ile birlikte yürütmektedir (<http://www.kizilay.org.tr/NelerYapiyoruz/kan-hizmetleri> Erişim Tarihi: 19.05.2019).

Türk Kızılay'ı, uluslararası alanda bilinirliğini arttırmak ve kan hizmetleriyle ilgili gereksinimleri olan ülkelere yardımda bulunmak amacıyla kapasitelerini geliştirme faaliyetlerinde bulunarak dünyada örnek alınan bir kuruluş olmayı hedeflemektedir (Türk Kızılay Stratejik Planı 2016-2020, 10).

3.1.5.1.10. Türk Kızılay'ının Diğer Çalışması

10-25 Ağustos 2005 tarihinde gerçekleşen UNIVERSIADE 2005 İzmir Olimpiyat Oyunları kapsamında Türk Kızılay'ı, İzmir Kültür Park'ta kurduğu eğitim ve tanıtım çadırları ile organizasyonda yer alan tek sivil toplum kuruluşu olarak sosyal faaliyetler çalışmasında yer almıştır. Bu süre içinde hem halka yönelik, Afet Yönetimi, Kızılay Derneği'nin afetlere müdahale bilinci ve zarar azaltmaya yönelik eğitimler vermiş hem de halkla ilişkiler ve tanıtım çalışmalarında bulunulmuştur. Tanıtım çalışmaları olarak açılan Türkiye Kızılay Derneği Afet Müdahale ve Yardımlar Yönetimi Bölümü'nün TSUNAMİ nedeni ile Endonezya ve Sri Lanka' yardımları kapsamında "Güney Asya Fotoğraf Sergisi" İzmir halkı tarafından izlenmiştir (Faaliyet Raporu, 2005: 20, <http://afetyonetimi.kizilay.org.tr/UI/doc/raporlar/2005.pdf> Erişim Tarihi: 19.05.2019).

3.2. KRİZ VE AFET YÖNETİMİNDE ULUSAL FAALİYETLERİ

Kriz ve afet yönetiminde Türk Kızılay'ının 2015-2020 yıllarını kapsayan ulusal alanda yaptığı çalışmalar ele alınmıştır.

3.2.1. Yıllara Göre İncelenmesi

3.2.1.1. 2015 Yılı

3.2.1.1.1. Yolda Mahsur Kalanlara Kızılay Desteği

Yurt genelinde etkili olan yoğun kar yağışı ve soğuk hava yollardaki sürücüler ve yolcuları olumsuz yönde etkilemiştir. Kar yağışı nedeniyle günlük yaşamı olumsuz etkileyen ve yolların ulaşımına kapanması yol açan kar olaylarına karşı Türk Kızılay'ı çalışmalarına son hızla devam etmiştir. Yoğun kar yağışı sonrası Düzce-Bolu karayolu, Bursa-İnegöl karayolu, Eskişehir Çifteler karayolu, Afyon-Iscehisar-Bayat-Gömü-Emirdağ karayolları, Erzurum-Çat karayolu ve Erzincan Sakaltutan geçidi ulaşımına kapanmıştır. Bu karayollarında mahsur kalan sürücüler ve yolcular için Türk Kızılay ekipleri müdahale çalışmalarını yürütmüştür. Yolda mahsur kalan vatandaşların gıda, çay, su gibi ikramlarda bulunmuştur. Ayrıca kötü hava koşullarının etkisinden kurtulmak amacıyla mahsurlara battaniye desteğinde bulunmuştur. Aynı zamanda Kızılay ekipleri, araçlarında zincir olmayan sürücülerin zincir takmalarına destek vermişlerdir (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/1763>, Erişim Tarihi: 29.01.2020).

3.2.1.1.2. Trabzon'daki Çığa Kızılay Desteği

Ocak ayında Trabzon'un Çaykara ilçesine bağlı Kavlasan mevkiinde Hidroelektrik Santrali tüneli inşaatında çığ felaketi yaşanmıştır. Çığ düşmesi sonucu kar altında kalan işçiler için arama kurtarma çalışma faaliyetlerini Türk Kızılay uzman ekipleri yürütmüştür. Arama kurtarma ekipleri için gıda, kek, çay, su, meyve suyu ikramlarında bulunurken çığ altında kalan vatandaşların aileleri soğuk havadan korumak amacıyla battaniye desteğinde bulunmuştur (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/1775> , Erişim Tarihi: 29.01.2020).

3.2.1.1.3. Karabüklü Aileye Kızılay Desteği

Karabük il merkezinde şubat ayında gerçekleşen yangın sebebiyle bir ev kullanılamaz hale gelmiştir. Türk Kızılay'ı Karabük Şubesi, yangınzede aile için ihtiyaç tespit çalışması yaparak yardım malzemeleri ulaştırılmıştır. Yanan evin yakınına duş, tuvalet gibi odaların bulunduğu donanımlı bir konteynır kurulmuştur. Kızılay ekipleri mağdur ailenin yatak, battaniye, yastık, mutfak seti, giysi gibi ihtiyaçları için destek vermiştir (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/1815> , Erişim Tarihi: 29.01.2020).

3.2.1.1.4. Ağrı'daki Yangınzede Aileye Kızılay Desteği

Şubat ayında Ağrı'nın Doğubayazıt ilçesinde oluşan yangın nedeniyle 1 konut kullanılamaz hale gelmiştir. Yangın haberine ulaşan Türk Kızılay'ı, bölgeye giderek müdahale yardımlarında bulunmuştur. Yangından dolayı mağdur olan aile için ihtiyaç tespit çalışması yapan Türk Kızılay'ı, gerekli malzemeleri tedarik ederek aileye ulaştırmıştır. Buzdolabı, çamaşır makinesi, battaniye, yatak, halı, ısıtıcı, mutfak seti, 10 kilogram kavurma ve 20 kilogram kuru gıda gibi yardım malzemeleri dağıtılmıştır (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/1854> , Erişim Tarihi: 29.01.2020).

3.2.1.1.5. Yangınzedelere Kızılay Desteği

Son zamanlarda yaşanan ev yangınlarının meydana geldiği iller arasında Erzurum, Trabzon ve Artvin olarak yer almıştır. Yangınlar nedeniyle evler büyük hasarlar görmüş ve kullanılamaz hale gelmiştir.

Artvin ili Yusufeli ilçesi Zeytincik Köyü'nde yaşanan yangından dolayı 21 konut yanmıştır. Türk Kızılay'ı Kuzeydoğu Anadolu Bölge Afet Yönetim Merkezi (Erzurum), yerel makamlarla görüşmesi sonucu yangınzede vatandaşların acil yardım ihtiyaçlarını karşılamıştır. Kızılay ekipleri, yangınzedelere yatak, battaniye, karyola, kumanya malzemeleri ve diğer yardım malzemelerini dağıtmıştır. Kızılay ekipleri benzeri şekilde Erzurum Şenkaya ilçesi ve Trabzon Maçka ilçesinde meydana gelen yangından etkilenen 72 vatandaşın yardım ihtiyaçlarını gidermiştir. Mağdur aileler için Kızılay ekipleri, 72 tane yatak, 134 tane battaniye, 25 tane karyola, 27 tane kumanya kolisi, 26 adet set üstü ocak ve 26 tane aile mutfak seti, 60 kilogram kavurma, 23 tane fincan takımı, 50 tane tabure ve 100 tane de el havlusu dağıtmıştır (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/1899> , Erişim Tarihi: 29.01.2020).

3.2.1.1.6. Iğdır'daki Selzedelere Kızılay Desteği

Mayıs ayında Iğdır'ın Tuzluca ilçesinde yoğun sağanak yağışlarının etkili olmasıyla dere taşkınlıkları meydana gelmiştir. Su taşkınları sonucu 3 ev sular altında kalmıştır. Türk Kızılay'ı, dere taşkınlığı haberine ulaştıktan sonra mağdur ailelerin acil yardım ihtiyaçlarını karşılamıştır. Taşkınlıktan dolayı mağdur olan vatandaşlara Türk Kızılay ekipleri battaniye, yatak, yastık, temiz içme suyu ve

kumanya kolisi dağıtmıştır (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/2041> , Erişim Tarihi: 29.01.2020).

3.2.1.1.7. Kars'taki Yangınzedelere Kızılay Desteği

Kars'ın Sarıkamış ilçesine bağlı Isısu Köyü'nde temmuz ayında yaşanan yangın nedeniyle 5 hane kullanılamaz hale gelmiştir. Yangın haberini alan Türk Kızılay'ı, yangından dolayı mağdur olan aileler için bölgedeki yerel yetkililer ile görüşerek ihtiyaç tespit çalışması yapmıştır. Can kaybının yaşanmadığı bu afet olayında Kızılay ekipleri, yangından etkilenen ailelere kumanya kolisi, mutfak seti ve set üstü ocak dağıtarak yardımcı olmuştur (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/2162> , Erişim Tarihi: 29.01.2020).

3.2.1.1.8. Devrek'teki Heyelana Kızılay Desteği

Temmuz ayında Zonguldak ili Devrek ilçesinin Karşıyaka Mahallesi'nde heyelan afeti meydana gelmiştir. Heyelandan dolayı birçok binada çatlaklar ve çökmelere yaşanmıştır. Heyelan haberine ulaşan Türk Kızılay'ı, mağdur olan 107 aileye yardımlarda bulunmuştur. Türk Kızılay'ı ve diğer afet merkezleriyle koordineli olarak afet bölgesine 3 afet uzmanı ve 16 gönüllü ekipler gönderilmiştir. Uzman ekipler tarafından yapılan ihtiyaç tespit çalışmasına göre müdahale kapsamında mağdur ailelere 150 adet gıda kolisi dağıtılmıştır. Evleri kullanılamaz hale gelen afetzedelerin barınma ihtiyaçları da karşılanmıştır (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/2176>, Erişim Tarihi: 29.01.2020).

3.2.1.1.9. Artvinlilerin Yaralarına Kızılay Desteği

Yurt genelinde etkili olan yoğun yağışlar nedeniyle sel ve su taşkınları meydana gelmiştir. Ağustos ayında Artvin'de yoğun sağanak yağışa bağlı olarak oluşan sel felaketi nedeniyle 8 kişi yaşamını yitirmiştir. Artvin ve çevresini olumsuz etkileyen sel ve su baskınlarından dolayı bölgedeki vatandaşlar için Türk Kızılay'ı yardım çalışmalarına yönelmiştir. Türk Kızılay'ı ve diğer şubedeki afet uzman ekiplerinin işbirliği içinde yardım çalışmaları başlamıştır. afet bölgesinde özellikle temiz içme suyu konusunda sorun yaşayan mağdur vatandaşlara Kızılay ekipleri,

mobil ikram aracı vasıtasıyla ihtiyaç sahiplerine gıda kolisi, hijyen seti, kek, temiz su, ayran ve çay ikramlarında bulunmuştur. Aynı zamanda ihtiyaç tespit çalışmaları kapsamında yardım malzemelerinin dağıtımı devam etmiştir (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/2211> , Erişim Tarihi: 29.01.2020).

3.2.1.1.10. Erzurumlu Yangınzedelere Kızılay Desteği

Ülkemizde meydana gelen yangınlara bir yenisi olarak eylül ayında Erzurum’da yaşanan eklenmiştir. Erzurum’un Tortum ilçesi Ziyaretli Köyü’nde yaşanan yangın nedeniyle evler kullanılamaz hale gelmiştir. Türk Kızılay’ı Kuzeydoğu Anadolu Bölge Afet Yönetim Merkezi afet uzman ekipleri yangınzede ailelere destek vermiştir. Bölgedeki mağdur vatandaşlar için Kızılay, 1 ikram aracını yangın bölgesine sevk etmiştir. Kızılay ekiplerince gıda kolileri, acil beslenme kitleri ve temiz içme suları mağdur vatandaşlara dağıtılmıştır (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/2226> , Erişim Tarihi: 29.01.2020).

3.2.1.1.11. Bayburt’ta Evleri Yanan Ailelere Kızılay Desteği

Eylül ayında Bayburt’ta meydana gelen yangın nedeniyle aileler mağdur olmuştur. Yangınlara müdahale kapsamında Türk Kızılay’ı Kuzeydoğu Anadolu Bölge Afet Yönetim Merkezi’ndeki afet uzman ekipleriyle birlikte afetten zarar gören ailelere yardımcı olmuştur. Kızılay ekiplerince mağdur vatandaşlara yatak, battaniye, mutfak seti ve kumanya malzemelerini içeren koliler dağıtılmıştır (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/2228> , Erişim Tarihi: 29.01.2020).

3.2.1.1.12. Artvinli Selzedelere Kızılay Desteği

Artvin’in Hopa ilçesinde eylül ayında yaşanan sel felaketi sebebiyle birçok vatandaş mağdur olmuştur. Türk Kızılay’ı, afet haberini aldığını andan itibaren vatandaşların ihtiyaçlarını gidermek amacıyla yardım çalışmalarını sürdürmüştür. Sel ve heyelan sebebiyle mağdur olan afetzede aileler için Türk Kızılay’ı Kuzeydoğu Anadolu Bölge Afet Merkezi’ne bağlı Kızılay ekipleri, afet bölgesine 1 tır gıda malzemesi sevk etmiştir. Hopa Kaymakamlığı ile koordineli olarak çalışma yürüten Türk Kızılay’ı, afetin daha çok etkili olduğu Yeşilköy, Sugören ve amlıköy köyleri

başta olmak üzere diğer tüm ihtiyaç yerlerine de dağıtmışlardır. Afetzedede vatandaşlara yapılan 400 gıda koli malzemeleri arasında 1800 adet kurban kavurma, pirinç, bulgur, nohut, un, makarna, fasulye, şeker ve yağ yer almıştır (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/2239> , Erişim Tarihi: 29.01.2020).

3.2.1.1.13. Sinop'ta Evi Yananlara Kızılay Desteği

Eylül ayında Sinop'un Kirençukuru Köyü'nün Gonat Mahallesi'nde yaşanan yangın sebebiyle 1 hane büyük hasara uğramıştır. Müdahale kapsamında itfaiye görevlileri tarafından güçlükle söndürülen yangın sonrası Kızılay ekipleri yardım faaliyetlerinde bulunmuştur. Türk Kızılay'ı Batı Karadeniz Bölge Afet Yönetim Merkezi işbirliği içinde yangının yaşandığı bölgede Kastamonu Yerel Afet Yönetim Merkezi çalışmalarına devam etmiştir. Sinop Şube Başkanlığı ve Taşköprü Şube Başkanlığı, yardım faaliyetlerinde destek vermiştir. Yangın nedeniyle mağdur olan vatandaşların ihtiyaçlarını gidermek amacıyla 1 adet acil afet çadırı, 1 adet çadır muhafaza üst brandası, 1 adet mutfak seti, 16 adet battaniye ve 8 adet yatağı dağıtmıştır (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/2255> , Erişim Tarihi: 29.01.2020).

3.2.1.1.14. Artvinli Selzedelere Kızılay Desteği

Artvin'in Hopa, Borçka ve Murgul ilçelerinde kasım ayında etkili olan yoğun yağmur sebebiyle oluşan sel felaketi vatandaşları olumsuz yönde etkilemiştir. Aşırı yağışların meydana getirdiği sel felaketinden dolayı can kayıpları ve yaralı vatandaşların olduğu bilgisine ulaşan Türk Kızılay'ı, afet bölgesine Kuzeydoğu Anadolu Bölge Afet Yönetim Merkezi'nden (Erzurum) afet uzman ekiplerini yönlendirilmiştir. Ayrıca selzedelerin acil ihtiyaçlarını gidermek amacıyla bölgeye ikram araçlarını da sevk etmiştir. Sel felaketinin en çok etkili olduğu Borçka'da birçok heyelan olayı da yaşanmıştır. Kızılay afet uzman ekipleri bölgedeki afetzedelere müdahale kapsamında sıcak içecek, sıcak yiyecek ve su gibi gıda malzemeleri dağıtmıştır. Vatandaşların kumanya ihtiyaçları dışında sel nedeniyle oluşan hasarları tespit etmek amacıyla uzman ekipler hasar tespit çalışmalarında da bulunmuştur. Kızılay uzman ekipleri, Afet ve Acil Durum Yönetimi (AFAD) ve Artvin Valiliği tarafından oluşturulan kriz masası kapsamında koordineli olarak yardım çalışmalarına devam etmiştir

(<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/2348> , Erişim Tarihi: 29.01.2020).

3.2.1.1.15. Yolda Mahsur Kalanlara Kızılay Desteği

Ülkemizde aralık ayında etkili olan aşırı kar yağışı nedeniyle yollarda mahsur kalan vatandaşlara Türk Kızılay'ı yardımcı olmuştur. D-100 karayolu ve TEM otoyolunun Bolu Dağı geçişinde hazırlıksız yakalanan vatandaşların yardımı için Türk Kızılay'ı Bolu Şubesi Başkanı Hüseyin İka'nın da katıldığı Batı Karadeniz Bölge Afet Yönetim Merkezi ve Bolu Şubesi'nden bölgeye 2 araç ve 9 afet uzmanı gönderilmiştir. Yollarda mahsur kalan sürücüler ve yolcular için Kızılay ekipleri su, sıcak içecek, meyve suyu, kek, kumanya gibi acil gıda ihtiyaçları karşılanmıştır. Ayrıca uzman ekipler, yolda kalan araçlar için de araba lastiklerine zincir takılmasına yardımcı olmuştur (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/2383> , Erişim Tarihi: 29.01.2020).

3.2.1.2. 2016 Yılı

3.2.1.2.1. Yolda Mahsur Kalanlara Kızılay Desteği

Yurt genelinde etkili olan yoğun kar yağışı nedeniyle kara yolları kardan olumsuz etkilenecek yolların kapanmasına ve trafiğin yavaşlamasına yol açmıştır. Kar yağışı sebebiyle binlerce vatandaş yolda mahsur kalmıştır.

Yoğun kar yağışından dolayı Balıkesir'in Susurluk ilçesi mevkiindeki kara yolu kapanarak trafiğin yavaşlamasına neden olmuştur. Yolda mağdur olan vatandaşların yardımına Kızılay görevlileri bölgeye ulaşarak çay, kahve ve kumanya ikramlarında bulunmuştur. Siirt'te etkili olan aşırı kar yağışı sebebiyle Şirvan, Erüh ve Pervari ilçelerinde yollardaki kardan dolayı uzun süre bekleyen sürücülerin araçlarına Kızılay, yakıt dağıtımında bulunurken zincirsiz araçları güvenli bölgelere çekmiştir. Sürücülerin soğuktan etkilenmemeleri için sıcak çay, kahve ve kek ikramlarında bulunmuştur (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/2463> , Erişim Tarihi: 28.01.2020).

3.2.1.2.2. Yangınzede Aileye Kızılay Desteği

Kastamonu'nun Hanönü ilçesinde ocak ayında bir evde çıkan yangın

nedeniyle bir ev kullanılamaz hale gelmiştir. Yangından dolayı mağdur olan 6 kişilik aileye Kızılay, buzdolabı, halı, yatak, ısıtıcı, ocak, mutfak malzemeleri gibi ev içi eşyalar ve gıda yardımlarında bulunmuştur (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/2481> , Erişim Tarihi: 28.01.2020).

3.2.1.2.3. Selden Etkilenen Ailelere Kızılay Yardımı

Mayıs ayında Konya'nın Seydişehir ilçesinde yoğun sağanak yağışları sebebiyle tarım işçilerinin barındığı çadırların su altında kaldığı haberini alan Kızılay Seydişehir Şubesi, bölgedeki mağdur ailelere yemek ikramlarında bulunmuştur. İşçilerin konakladığı çadırların sular altında kalmasından dolayı yerel makamlar, selzedeleri geçici konaklamalarını sağlamıştır. Kızılay ekipleri, ihtiyaç tespit çalışmaları başlatarak selden etkilenen ailelerin ihtiyaçlarını karşılamışlardır (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/2785> , Erişim Tarihi: 28.01.2020).

3.2.1.2.4. Ramazan Bayramı'nda Acılı Ailelere Kızılay Desteği

Ramazan bayramında ülkemizde acılı olaylar yaşanmıştır. Bayram sabahı, Giresun'un Alucra ilçesine düşen bir askeri helikopter kazası ve şehit haberini alan Türk Kızılay'ı, bölgeye ulaşarak arama kurtarma faaliyetlerinde bulunan ekiplere yardımcı olmuştur. Giresun Devlet Hastanesi bekleyen acılı ailelere psisosyal destekte bulunmuş ve gıda ikramları dağıtmıştır. Kızılay ekipleri, havalimanında düzenlenen törende de acılı ailelerin yanında olmuştur (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/2911> , Erişim Tarihi: 28.01.2020).

Bayramda afetle ilgili ilk haber Ordu'nun Perşembe ilçesi Yumrutaş Köyü'nde sel felaketi yaşanmıştır. Kızılay ekipleri selden etkilenen ailelere kumanya, sıcak yemek ikramlarında bulunmuştur. Selden dolayı yaşamını yitiren kişilerin ailelerine Kızılay, psikososyal destek vermiştir. Bartın'ın İnkumu mevkiinde bayram günü meydana gelen boğulma olayı haberini alan Kızılay, arama kurtarma çalışmalarına katılmış ve acılı ailelerin destekçisi olmuştur (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/2911> , Erişim Tarihi: 28.01.2020).

3.2.1.2.5. Selzede Ailelere Kızılay Yardımı

Bartın ve Kastamonu’da ağustos ayında sağanak yağışların etkili olmasından dolayı oluşan su baskınları ve sel felaketleri sebebiyle vatandaşlar mağdur olmuştur.

Bartın’ın Çakraz bölgesinde oluşan sel felaketinden dolayı birçok kişi yolda ve evlerinde mahsur kalmıştır. Can kaybının yaşanmadığı sel felaketinde büyük miktarda maddi hasarlar oluşmuştur. Arama kurtarma ekipleri tarafından yolda ve evlerinde mahsur kalan insanlar kurtarılmıştır. Kızılay uzman ekipleri ikram aracılığıyla bölgedeki selzedelere ve mahsur kalan vatandaşlara çay, çorba, kek gibi gıda yardımlarında bulunmuştur. Kastamonu’nun Kurucası ve Cide ilçelerinde aşırı yağışlar nedeniyle oluşan sel felaketlerinden olumsuz etkilenen vatandaşlar için Kızılay ekipleri temiz içme suyu ve diğer acil gıda ihtiyaçları dağıtmıştır (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/2945> , Erişim Tarihi: 28.01.2020).

3.2.1.2.6. Kastamonu’daki Yangınzedelere Kızılay Desteği

Kastamonu’nun Kirenli Köyü’nde eylül ayında yaşanan yangın sebebiyle 16 hane, 4 traktör, 1 minibüs kül olurken 4 büyükbaş hayvan ve 23 küçükbaş hayvan telef olmuştur. Yangından dolayı evinde mahsur kalan bir vatandaş da yaşamını yitirmiştir. Yangın haberini alan Kızılay uzman ekibi, bölgedeki rama kurtaarma ekipleriyle işbirliği içinde çalışmalarını yürütmüştür. Kızılay, yangından etkilenen ailelerin acil barınmaları için çadırlar kurarak battaniye, yastık ve yorgan gibi çadır içi malzemeleri de dağıtmıştır. Afetzedelerin yemek ihtiyaçlarını kumanya ve gıda malzemesi dağıtarak yardımcı olmuştur (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3001> , Erişim Tarihi: 28.01.2020).

3.2.1.2.7. Doğu Karadeniz’deki Sel ve Kızılay Yardımı

Doğu Karadeniz’de özellikle Rize, Trabzon’un Beşikdüzü ilçesi ile Giresun’un Görele ve Eynesil ilçelerinde sağanak yağışın etkili olmasıyla su baskınları ve sel felaketleri yaşanmıştır. Selden etkilenen vatandaşların yardımına Kızılay koşmuştur. Selzedelere içme suyu, çorba, kek ve kumanya yardımlarında bulunan Kızılay, ihtiyaç tespit çalışmalarını sürdürmüştür (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3010>, Erişim Tarihi: 28.01.2020).

3.2.1.2.8. Madencileri Arama Kurtarma Çalışmalarında Kızılay Desteği

Kasım ayında Siirt'in Şirvan ilçesinde özel bir bakır madeninde heyelandan dolayı oluşan göçük sebebiyle 16 madenci mahsur kalmıştır. Madende meydana gelen göçük haberini alan Türk Kızılay'ı, mülki idare ve yerel yetkililerle görüşüp maden bölgesine uzman ekiplerini sevk etmiştir. Göçük altında kalan madencileri arama kurtarma çalışmaları yapan ekiplere yardımcı olurken çalışma sırasında kaygılı ailelerin yanında olarak gıda ikramlarında bulunmuştur. Kızılay, havanın soğuk olması sebebiyle işçi yakınlarına ve arama kurtarma çalışması yapan ekiplere battaniye yardımlarında bulunmuştur (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3104> , Erişim Tarihi: 28.01.2020).

3.2.1.2.9. Balıkesir'deki Selzedelere Kızılay Yardımı

Balıkesir'in Ayvalık ilçesinde aralık ayında yaşanan yoğun sağanak yağışı sebebiyle sel felaketleri oluşmuştur. Selden dolayı bölgede birçok hane, iş yeri ve tarım arazileri maddi olarak büyük zararlar görmüştür. Selzedelerin yaralarını sarmak amacıyla Türk Kızılay'ı, afetzedelere yemek ve kumanya yardımları yapmıştır (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3157>, Erişim Tarihi: 28.01.2020).

3.2.1.2.10. Yolda Mahsur Kalanlara Kızılay Yardımı

Türkiye genelinde etkili olan kar yağışı nedeniyle kara yollarında ulaşımdaki aksaklıktan dolayı yolda mahsur kalan vatandaşlara Kızılay yardımcı olmuştur. Aralık ayında Zonguldak-İstanbul kara yolunun Ereğli mevkiinde kardan dolayı kapanan yollar ve mahsur kalan vatandaşlar için Kızılay ekipleri sıcak çay, su, kahve, kek gibi gıda malzemeleri dağıtmışlardır. Aynı şekilde Adana-Pozatlı kara yolunda yoğun kar yağışının etkili olması sebebiyle yolda mahsur kalan vatandaşlar için Kızılay ekipleri sıcak çay, kahve ve kek ikramlarıyla vatandaşlara acil ihtiyaç malzemeleriyle yardımcı olmuşlardır (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3176>, Erişim Tarihi: 28.01.2020).

3.2.1.3. 2017 Yılı

3.2.1.3.1. Mersin'deki Selzedelere Kızılay Yardımı

Ülke genelinde etkili olan yoğun kar yağışından dolayı Mersin'de sel felaketi yaşanmıştır. Yaşamı olumsuz şekilde etkileyen sel felaketi Mersin'de can ve mal kayıplarına yol açmıştır. Kızılay, bölgeye kısa süre içinde ulaşarak selzedelere acil gıda yardımında bulunmuştur. Mersin'in Adanalıoğlu mevkiinde 900 Suriyeli vatandaşın kendi imkânlarıyla kurdukları çadırlar, selden olumsuz ve kötü etkilenmiştir. Selzedeler, bölgedeki düğün salonuna yerleştirilmiştir. Selden olumsuz etkilenen vatandaşlara, Kızılay üç öğün yemek, gıda ve sıcak ikramlarda bulunurken bebekler için de mama ve bez dağıtmıştır. Adana'nın Yüreğir ilçesinde yoğun sağanak yağışından dolayı da sel yaşanmıştır. Yüreğir ilçesinde çadırda yaşayan 150 Suriyeli vatandaş, Ahmet Yesevi Kültür Merkezi'ne yerleştirilerek kumanya ihtiyaçları Kızılay tarafından karşılanmıştır (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3208> , Erişim Tarihi: 28.01.2020).

3.2.1.3.2. Karda Mahsur Kalanlara Kızılay Yardımı

Yurt genelinde etkili olan kar yağışı ve soğuk havadan dolayı kapanan yollarda mahsur kalan vatandaşlar için Kızılay hazırlık çalışmaları yapmıştır.

Bursa-İzmir kara yolu, Düzce-Zonguldak kara yolu, Adana-Pozantı kara yolu, İstanbul'daki arter yollar ve daha birçok yolda yoğun kar yağışı trafiği olumsuz şeklinde etkilemiştir. Yolda mahsur kalan vatandaşlara, yol açma çalışması yapan personeller ve trafik ekiplerinin de olduğu karayollarında bulunanlar için Kızılay ekipleri tarafından kumanya dağıtılmıştır (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3235> , Erişim Tarihi: 28.01.2020).

3.2.1.3.3. Çanakkale Depremi ve Kızılay Yardımı

Çanakkale'nin Ayvacık ilçesinde şubat ayında meydana gelen deprem, bölgede büyük hasarlara yol açmıştır. Depremzedelere yardım etmek amacıyla Kızılay'ın 37 uzman ekibi bölgeye ulaşmıştır. Afet ve Acil Durum Yönetimi (AFAD) ve Kızılay koordineli olarak 120 adet çadır kurmuştur. Afetzedelerin yatak, battaniye, soba gibi çadır içi malzemeleri Kızılay tarafından dağıtılmıştır. Depremin

en çok etkilediği Yukarıköy’de konteynır kent kurulumunda Kızılay, AFAD ile çalışmalarını yürütmüştür. Kızılay, afetzedelerin üç öğün sıcak yemek ve gıda ihtiyaçlarını karşılamak için bölgeye mobil mutfak araçları sevk etmiştir. Deprem yol açtığı hasarlara bağlı olarak Kızılay ekibi, ihtiyaç tespit çalışmalarına da devam etmiştir (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3332> , Erişim Tarihi: 28.01.2020).

3.2.1.3.4. Adıyaman Depremi Ve Kızılay Yardımı

Adıyaman’ın Samsat ilçesinde mart ayında meydana gelen 5.5 şiddetindeki depremden sonra arama kurtarma ve hasar tespit çalışmaları yapmak için bölgeye ilk ulaşan yardım kuruluşu Kızılay olmuştur. Samsat ilçesine bağlı bazı köylerdeki evler hem kullanılamaz hale gelmiş hem de büyük hasarlara uğramıştır. Deprem bölgesine giden Kızılay uzman ekipleri, depremzedeler için çadırlar kurmuştur. Bölgeye 7 ikram aracı, 1 öncü aracı, 1 kamyon, 1 kamyonet, 1 yemek servis aracı, 1 mobil mutfak, 25 personel, battaniye ve ısıtıcılar, mutfak setleri ve gıda malzemeleri Kızılay tarafından bölgeye ulaştırılmıştır (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3400> , Erişim Tarihi: 28.01.2020).

Depremden etkilenen çocukların eğitimleri geçici olarak çadırlarda sürdürülmüştür. Bölgedeki vatandaşları ve özellikle mutlu etmek amacıyla bölgeye Kızılay üst düzey yöneticileri gelerek çocuklara giysi ve oyuncak dağıtmışlardır (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3412> , Erişim Tarihi: 28.01.2020).

3.2.1.3.5. Yangınzedelere Kızılay Yardımı

Çankırı’nın Ilgaz ilçesine bağlı 47 hanelik Serçeler Köyü’nde nisan ayında yangın meydana gelmiştir. Yangından dolayı 30 hane kullanılamaz hale gelmiştir. Kızılay uzman ekipleri yangın bölgesine giderek mağdur aileler için 1 öncü araç ve 1 ikram aracı sevk edilmiştir. Yangınzede ailelere çorba, su, çay ikramlarıyla yardım mazlemeleri dağıtan Kızılay, Afet ve Acil Durum Yönetimi (AFAD) ile çadırlar kurmuştur (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3488> , Erişim Tarihi: 28.01.2020).

3.2.1.3.6. Muş'ta Sağanak Yağış ve Kızılay Yardımı

Muş'ta nisan ayında aşırı yağışların etkili olmasıyla oluşan sel baskınları sebebiyle birçok hane sular altında kaldı, yollar tahrip oldu ve menfezler ise yıkılmıştır. Kızılay, bölgede aşırı yağıştan olumsuz etkilenen aileler için yardımlarda bulunmuştur. Hasarların daha çok yaşandığı Ilıca Köyü'ne de ulaşan Kızılay ekipleri kumanya ihtiyaç yardımı dağıtmıştır. Köyün üst noktasından geçen Ilısu Deresi'nin taşmasından dolayı köyde mahsur kalan vatandaşlar için Kızılay ekipleri, deredeki kütüklerin kullanılmasıyla mahsur kalan köylülere gıda malzemeleri teslim edilmiştir (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3532> , Erişim Tarihi: 28.01.2020).

3.2.1.3.7. Çorum'daki Yangınzedelere Kızılay Yardımı

Çorum'un Kargı ilçesine bağlı Alioğlu Köyü'nde mayıs ayında meydana gelen ve 50 haneyi kullanılamaz hale getiren yangın, bölgedeki aileleri olumsuz şekilde etkilemiştir. Kızılay uzman ekipleri ve Afet ve Acil Durum Yönetimi (AFAD) işbirliği içinde yangın kontrol altına alınmıştır. Kızılay, yangından etkilenen ailelere sıcak yemek, kumanya, çadırları kurularak ihtiyaç tespit çalışmaları yaparak yardımları dağıtmıştır (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3563> , Erişim Tarihi: 28.01.2020).

3.2.1.3.8. Manisa'daki Depremzedelere Kızılay Yardımı

Manisa'nın Deynekler-Gölmarmara bölgesinde 5.2 şiddetinde meydana gelen deprem sebebiyle Kızılay Afet Koordinasyon Merkezi'nin uzman ekipleri bölgeye ulaşarak çalışmalarını yürütmüştür. Evleri hasar gören ve art arda yaşanan artçı depremler sebebiyle evlerine giremeyen aileler için Kızılay ve Afet ve Acil Durum Yönetimi (AFAD) işbirliği içinde bölgeye çadırlar kurmuştur. Afetzedelere içecek ve yiyecek gıda malzeme yardımları da yapılmıştır (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3613> , Erişim Tarihi: 28.01.2020).

3.2.1.3.9. Selden Etkilenen Mevsimlik İşçilere Kızılay Desteği

Haziran ayında Ankara'nın Polatlı ilçesine bağlı Gedikli ve Uzunbeyli mahallelerinde aşırı yağışların etkili olmasıyla oluşan sel felaketi sebebiyle

mevsimlik işçilerin ihtiyaçları karşılamak amacıyla Kızılay bölgeye ulaşmıştır. Mevsimlik işçilerin ihtiyaçlarını tespit eden Kızılay ekibi, bölgeye 10 adet 12 metre karelik beşik örtüsü kurmuştur (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3634> , Erişim Tarihi: 28.01.2020).

3.2.1.3.10. Ege Denizi'ndeki Deprem ve Muğla'daki Depremzedelere Kızılay Yardımı

Temmuz ayında Ege Denizi'nde meydana gelen, özellikle Muğla ve ilçelerinde büyük zararlara yol açan depremde Kızılay afet uzmanları, müdahale çalışmaları yürüterek depremzedelerin acil ihtiyaçlarını karşılamıştır. Depremden etkilenen ve geceyi dışarda geçirmek zorunda kalan vatandaşlar için barınma ünitesi ve gıda malzemeleriyle yardımlarda bulunmuştur (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3705> , Erişim Tarihi: 28.01.2020).

Bodrum başta olmak üzere diğer tüm ilçelerde depremin büyük hasarlara sebep olduğu yerleşim yerlerinde Afet ve Acil Durum Yönetimi (AFAD), yerel yöneticiler ve Kızılay işbirliği içinde koordinasyon sağlanarak yardım çalışmaları yapılmıştır. Depremin artçılarının devam etmesi sebebiyle depremzedelerin ihtiyaçları tespit edilerek gıda yardımları başta olmak üzere birçok yardım faaliyetleriyle depremin yaralarını sarmaya devam etmiştir (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3710> , Erişim Tarihi: 28.01.2020).

3.2.1.3.11. Muğla'daki Yangına Kızılay Yardımı

Muğla'nın Menteşe ilçesinde eylül ayında 800 hektarlık alanda ortaya çıkan orman yangını sebebiyle Zeytinköy Mahallesi yangından etkilenmiştir. Bölgeye ulaşan Kızılay ekipleri afetzedelere kumanya yardımları yapmıştır. Afetzedeler ile bölgede görevli ekiplerin sıcak yemek ihtiyaçları, Kızılay'ın mobil ikram aracıyla karşılanmıştır. Yangından dolayı evleri hasar gören aileler için hasar tespit çalışmaları yapılarak yardımlar sürdürülmüştür (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3753> , Erişim Tarihi: 28.01.2020).

3.2.1.3.12. Rize'deki Selzedelere Kızılay Yardımı

Rize'nin Çayeli ilçesinde ekim ayında sel felaketi ve heyelan meydana gelmiştir. Sel felaketi ve heyelandan dolayı bölgede mağdur olan vatandaşlara Kızılay uzman ekipleri yardımlarda bulunmuştur. Afet bölgesinde Kızılay ekibi, diğer ekiplerle arama kurtarma çalışmaları yürütürken afetzedelere ve çalışma yürüten ekiplere gıda malzeme ikramlarında bulunmuştur. Yerleşim bölgesi dağınık ve dağlık arazi olması sebebiyle bazı selzedelere teleferik ile gıda malzemeleri sevk edilmiştir (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3778> , Erişim Tarihi: 28.01.2020).

3.2.1.3.13. Çatalca'daki Selzedelere Kızılay Yardımı

İstanbul'un Çatalca ilçesinde yoğun sağanak yağışları nedeniyle oluşan selden dolayı bölgedeki insanlar olumsuz etkilemiştir. Çatalca'daki Karamandere'de sel sebebiyle bazı konutlar su altında kaldığına dair bilgi alan Kızılay ekibi, ihtiyaç tespit çalışmaları yapmıştır. Bölgeye bir öncü araç ve bir mobil ikram aracı sevk eden Kızılay, afetzedelerin acil yemek ihtiyacını 100 kişi sıcak çorba, çay, su ve kek gibi gıda malzeme ikramlarında bulunmuştur. Selden etkilenen ailelere de hijyen seti dağıtımı yapılmıştır (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3866> , Erişim Tarihi: 28.01.2020).

3.2.1.3.14. Yolda Kalan Mahsurlara Kızılay Desteği

Yurt genelinde etkili olan yoğun kar yağışı ve soğuk hava, Batı Karadeniz'de Bolu ve Karabük kara yollarındaki sürücülere olumsuz şekilde etkilemiştir. Soğuk hava koşullarına ve aşırı kar yağışının etkilerine karşı hazırlıklı olan Kızılay ekipleri, yolda mahsur kalan sürücüler, yolcular ve kara yolunda çalışan diğer personeller için de sıcak çay, kahve, sıcak çorba, cep ısıtıcısı gibi soğukun etkisini azaltacak yardımlarda bulunmuştur. Bolu Dağı ve Karabük-Bartın kara yolunda yoğun kar yağışının etkili olmasıyla yolda kalan sürücülere ve trafik ekiplerine sıcak içecek ve gıda yardımları sağlanmıştır (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3915> , Erişim Tarihi: 28.01.2020).

3.2.1.3.15. Muğla'daki Depremzedelere Kızılay Yardımı

Kasım ayında Muğla'nın Ula ilçesinde meydana gelen 5.1 şiddetindeki deprem sebebiyle Arıcılar Mahallesi'ndeki 25 ev büyük hasar görmüştür. Kızılay afet uzman ekipleri bölgeye ulaşarak bölgede ihtiyaç ve hasar tespit çalışmaları yapmıştır. Afetzedelerin barınmaları için Afet ve Acil Durum Yönetimi (AFAD) tarafından çadırlar kurulmasının ardından yemek ve ısınma yardım malzemeleri dağıtılmıştır (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3921> , Erişim Tarihi: 28.01.2020).

3.2.1.4. 2018 Yılı

3.2.1.4.1. Kastamonu'daki Yangına Kızılay Desteği

Şubat ayında Kastamonu'nun Tosya ilçesine bağlı Ozkoyu köyünde çıkan yangında 7 ev kullanılamaz hale gelmiştir. Yangından zarar gören vatandaşlara Kızılay afet uzmanları, ikram malzemeleri, battaniye gibi yardım malzemeleri dağıtmıştır. Bölgede çalışan personellerin de sıcak yemek, içecek ihtiyaçları da karşılanmıştır (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4039> , Erişim Tarihi: 27.01.2020).

3.2.1.4.2. Adıyaman'daki Depremzedelere Kızılay Desteği

Nisan ayında Adıyaman'da meydana gelen 5.1 büyüklüğündeki deprem sebebiyle Samsat ilçesi ve ilçeye bağlı köylerde büyük hasarlar yaşanmıştır. Deprem sonrasında bölgeye ulaşan Kızılay afet uzmanları, deprem sonrası müdahale çalışmaları kapsamında geceyi dışarıda geçirmek zorunda kalan ailelere barınma ünitesi ve gıda ikram malzemeleri yardımlarında bulunmuştur. Kızılay ekipleri tarafından ihtiyaç tespit çalışmaları yapılarak afetzedelerin ve bölgede görev yapan ekiplerin yemek, içmek gibi gıda yardımlarını sürdürmüştür (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4168> , Erişim Tarihi: 27.01.2020).

3.2.1.4.3. Ankara'daki Sele Kızılay Yardımı

Mayıs ayında Ankara'nın Mamak ilçesinde aşırı yağış nedeniyle oluşan sel felaketinden dolayı Kızılay ekipleri, ihtiyaç tespit çalışmaları yaparak mağdur

vatandaşlara iki mobil ikram aracıyla gıda malzemeleri, hijyen seti ve temizlik malzemeleri dağıtmıştır (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4189> , Erişim Tarihi: 27.01.2020).

3.2.1.4.4. Ordu’da Yaşanan Selzedelere Kızılay Desteği

Ağustos ayında Ordu’nun Fatsa, Perşembe ve Ünye ilçelerinde yoğun sağanak yağışı sebebiyle oluşan sel felaketi, bölgedeki vatandaşları olumsuz şekilde etkilemiştir. Aşırı yağışların etkili olduğu bu ilçelerde Ulusal Afet Yönetim Müdürlüğü, Kuzeydoğu Anadolu (Erzurum) Bölge Afet Yönetimi Müdürlüğü, Trabzon Yerel Afet Yönetim Merkezi ve bağlı Şube Başkanlıklarıyla koordinasyon sağlayan Kızılay, bölgedeki vatandaşlar ve mağdur olan mevsimlik işçilerin ihtiyaçlarını gidermek amacıyla planlamalar yapmıştır. Mevsimlik işçilerin selden daha fazla etkilenmemeleri için okul yurtlarının bahçesinde çadırlar kurularak yerleştirilmiştir. Kızılay, selden etkilenen vatandaşlara ve mevsimlik işçilere sıcak yemek, içecek, battaniye, yorgan, yatak, yastık çadır, mutfak seti, hijyen seti gibi yardım malzemeleri dağıtılmıştır (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4299> , Erişim Tarihi: 27.01.2020).

3.2.1.4.5. Hatay’daki Selzedelere Kızılay Desteği

Kasım ayında Hatay’ın Reyhanlı ilçesinde etkili olan yoğun sağanak yağışı sebebiyle meydana gelen sel felaketi vatandaşları olumsuz etkilemiştir. Türk Kızılay ekipleri selden dolayı mağdur olan ailelere ihtiyaç tespiti çalışmalarıyla gıda malzemesi, battaniye, yatak, yorgan, yastık gibi yardım malzemeleri dağıtmıştır. 200 eve yardım malzemeleri ulaştıran Kızılay ekipleri, evleri hasar gören aileleri tespit ederek yardım çalışmalarında bulunmuştur (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4426> , Erişim Tarihi: 27.01.2020).

3.2.1.4.6. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’ndeki Selzedelere Kızılay Yardımı

Kuzey Kıbrıs’ta aralık ayında etkili olan şiddetli fırtına ve yoğun yağış

sonrası oluşan sel felaketinden dolayı selzedelere Türk Kızılay ekipleri yardım malzemelerini göndermiştir. Kuzey Kıbrıs'ta faaliyet gösteren daimi temsilci olan Kuzey Kıbrıs Türk Kızılay Derneği, selden etkilenen vatandaşlar için hasar ve ihtiyaç tespit çalışmaları yapmıştır. Hasar ve ihtiyaç tespit çalışmalarına göre sel nedeniyle olumsuz etkilenen vatandaşlara gıda, battaniye ve hijyen setleri dağıtılmıştır (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4471> , Erişim Tarihi: 27.01.2020).

3.2.1.4.7. Kar Yağışı Sebebiyle Yolda Mahsur Kalanlara Kızılay Yardımı

Ülke genelinde etkili olan kar yağışından olumsuz etkilenen vatandaşların ve yolların açık kalması için çalışan polis, jandarma ve kara yolu ekiplerinin çay, su, çorba, bisküvi ve kek gibi gıda malzemeleri Türk Kızılay'ı dağıtmıştır.

Bolu Dağı'nın D-100 kara yolunda aşırı kar yağışının etkili olmasıyla mahsur kalan vatandaşlara ve kara yolunda çalışan ekiplere Türk Kızılay'ı, sıcak içecek, sıcak çorba, yiyecek gibi ikramlarda bulunmuştur. Afyonkarahisar'da özellikle Emirdağ-Bolvadin'de etkili olan yoğun kar yağışının vatandaşlar üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmak için sıcak çorba, çay, gıda malzemeleri dağıtmıştır (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4502> , Erişim Tarihi: 27.01.2020).

3.2.1.5. 2019 Yılı

3.2.1.5.1. Aşırı Yağışlar Nedeniyle Selzedelere Kızılay Yardımları

Ocak ayında Manisa'da birkaç gün etkili olan ve 640 taşkına yol açan sel felaketinde Türk Kızılay'ı, afetten olumsuz etkilenen vatandaşlara içme suyu, gıda malzemeleri ve hijyen seti dağıtılmıştır. İzmir'de de yoğun sağanak yağışlarının olumsuz etkilediği Bornova ve Torba ilçelerinde oluşan sel felaketinden etkilenen vatandaşlara yardımlarda bulunmuştur (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4529> , Erişim Tarihi: 27.01.2020).

3.2.1.5.2. Hortum ve Sel Felaketinde Kızılay Desteği

Yurt genelinde etkili olan afetlerin olumsuz etkilerini azaltmak amacıyla Kızılay ekipleri çalışmalara sürdürmüştür. Antalya'da şubat ayında etkili olan fırtına

sebebiyle oluşan hortumdan dolayı birçok ev ve sera hasara uğramıştır. Hasar tespit çalışması yapan Kızılay uzmanları tarafından evleri zarar gören birçok vatandaşa gıda kolisi desteğinde bulunmuştur. Aşırı yağışların etkili olduğu bir diğer il olan İzmir'in Seferihisar ve Urla ilçelerinde su tahliye çalışmaları yapılarak sağanak yağışın etkili olduğu ailelere hijyen kiti dağıtılmıştır. Hatay'daki Amik Ovası'nda meydana gelen su baskınlarını önlemek ve olumsuz etkilerini azaltmak için Kızılay afet uzmanları tarafından afetzedelere sıcak yemek ikramları dağıtılmıştır (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4562> , Erişim Tarihi: 27.01.2020).

3.2.1.5.3. Çöken Binalarda Kızılay Arama-Kurtarma Çalışmaları

6 Şubat'ta İstanbul'un Kartal ilçesinde 8 katlı apartmanın çökmesi ardından arama kurtarma faaliyetlerine Türk Kızılayı destek vermiştir. Afet ve Acil Durum Yönetimi (AFAD), Ulusal Medikal Kurtarma Ekipleri (UMKE) ve Jandarma Arama Kurtarma (JAK) ekipleri tarafından yürütülen arama kurtarma çalışmalarında Türk Kızılay şubeleri ve afet müdahale personelleri tarafından sahada çalışmalar yürütmüştür. Çöken apartmanda arama kurtarma çalışmaları yapan ekiplerin ve vatandaşlara kumanya dağıtımı ve ikramlarıyla destek sağlanmıştır. Çöken binada enkaz altında kalan vatandaşların ailelerine psikolojik olarak destek de verilmiştir (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4578> , Erişim Tarihi: 27.01.2020).

3.2.1.5.4. Çanakkale'deki Deprem ve Kızılay Yardımları

Çanakkale'nin Ayvacık ilçesinde ve köylerde meydana gelen depremin etkilerini gidermek ve depremzedelerin ihtiyaçlarının karşılamak amacıyla Türk Kızılay'ı uzmanları, depremin ilk anından itibaren vatandaşlara yardımlarda bulunmuştur. Deprem bölgesindeki vatandaşlarına beslenme, su, barınma gibi yardım malzemeleri dağıtılmıştır. Depremin hasara uğrattığı evler ve binalar tespit etme çalışmaları yapılmıştır (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4600> , Erişim Tarihi: 27.01.2020).

3.2.1.5.5. Soğuk ve Kar Yağışlı Havada Kızılay Desteği

Yurt genelinde etkili olan yoğun kar yağışı nedeniyle kapanan yollarda,

mağdur olan yolcular ve şoförler için yardım çalışmaları da yapılmaktadır.

Kar yağışının olumsuz yönde etkilediği Erzurum Pasinler karayolunun Nenehatun mevkiisi ile Erzurum-Bayburt karayolunda mahsur kalan vatandaşlar için Türk Kızılay ekipleri kumanya, sandviç, bisküvi, çay, kahve, su ikramlarında bulunmuştur. Yolda kalan yolcuların battaniye, cep ısıtıcısı gibi yardım malzemeleriyle destek sağlanmıştır (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4609> , Erişim Tarihi: 27.01.2020).

3.2.1.5.6. Denizli'deki Depremzedelerin İhtiyaçlarına Kızılay Desteği

20 Mart günü Denizli'nin Acıpayam ilçesinde meydana gelen 5.5 büyüklüğündeki depremin olumsuz etkileri Kızılay tarafından yürütülen çalışmalarla karşılanmıştır. Acıpayam'da depremin yol açtığı evlerdeki hasar sebebiyle depremzedeler için 600 çadır kurulmuştur. Çadırlara yerleştirilen vatandaşlar için 3000 battaniye, 1200 yatak ve 600 adet ısıtıcı dağıtılmıştır. Depremin yol açtığı hasarları tespit etmek amacıyla Kızılay ekipleri çalışmalarını yürütmüştür. Afetten etkilenen vatandaşların sabah öğlen ve akşam olmak üzere sıcak yemek, su gibi temel ihtiyaçları giderilirken dağıtılan ikramlardan yararlanamayan yaşlı, sağlık durumları iyi olmayan depremzedeler için yemek ve gıda ihtiyaçları götürülmüştür. Depremin özellikle çocuklarda yol açtığı psikolojik etkileri azaltmak ve depremzedeleri iyileştirmek için psikososyal destek hizmetleri de sağlanmıştır. Uzmanlar tarafından çocukların psikolojik açıdan iyileşmeleri ve depremin etkilerinden uzaklaşmak için oyunlar oynanmıştır (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4629> , Erişim Tarihi: 26.01.2020).

3.2.1.5.7. Aşırı Yağışlar ve Kızılay Desteği

Haziran ayında yurdun her köşesinde etkili olan sağanak yağışlar, bazı bölgeleri olumsuz yönde etkilemiştir. Bu bölgelerden biri de Trabzon'un Araklı ilçesinde çok etkili olan aşırı yağışlar can ve mal kaybına yol açmıştır. Türk Kızılay ekipleri tarafından selzedelerin ihtiyaçları hemen karşılanmaya başlanmıştır. Aşırı yağış sebebiyle evleri kullanılamaz hale gelen ve hasar gören selzedelerin acil gıda ve içme suyu gibi temel ihtiyaçları karşılanmıştır. Kızılay uzman ekipler, arama kurtarma faaliyetleri yürütmüştür. Benzer şekilde Düzce Gölyaka'da ortaya çıkan su

baskınlarından olumsuz etkilenen selzedelere de gıda yardımları sağlanmıştır. Sel felaketlerinin etkili olduğu Kayseri, Ağrı'da Türk Kızılay'ı gıda yardımları yaparken Konya, Akşehir, Diyarbakır ve Şanlıurfa'da gıda yardımları ve tarım işlerinde yardımlar yürütülmüştür. Aşırı yağış sonrası su baskınlarına neden olan Elazığ'da selzedelere hem hijyen seti dağıtılmış hem de vatandaşların ihtiyaçlarına göre planlamalar yapılmıştır (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4712> , Erişim Tarihi: 26.01.2020).

3.2.1.5.8. Düzce'deki Selzedelere Kızılay Yardımları

17 Temmuz 2019'da Düzce'de aşırı yağışlar nedeniyle Cumayeri ve Akçakoca'da su baskınları ve toprak kaymaları etkili olmuştur. Sağanak yağış sonrası oluşan sel sebebiyle Türk Kızılay'ı bölgedeki vatandaşlara yardımda bulunmuştur. Sel felaketinden dolayı evleri zarar gören selzedelerin su, gıda, battaniye gibi ihtiyaçları giderilirken ihtiyaç ve hasar tespiti çalışmaları yapılmıştır. Selden zarar gören mevsimlik işçiler camiye, şehir merkezindeki okullara ve spor salonlarına yerleştirilen selzedelerin acil gıda, sıcak yemek, kumanya, su, battaniye ve hijyen malzeme ihtiyaçları giderilmiştir (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4731> , Erişim Tarihi: 26.01.2020).

3.2.1.5.9. Denizli Depremzedelerine Kızılay Desteği

8 Ağustos'ta Denizli'nin Çardak ve Bozkurt ilçelerinde peş peşe meydana gelen depremler sonrası bu bölgelere Türk Kızılay ekipleri gelerek vatandaşların çorba, çay, gıda ve barınma gibi temel ihtiyaçlarını karşılamak için hizmetler verilmiştir. Depremden olumsuz olarak etkilenen depremzedeler için psikososyal destek de sağlanmıştır. Deprem bölgesinde hem hasar tespiti yapılmakta hem de Çardak ilçesinde 120 adet, Bozkurt ilçesinde 300 adet barınma çadırları kurulmuştur (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4742> , Erişim Tarihi: 26.01.2020).

3.2.1.5.10. Selzedelere Kızılay Desteği

26 Ağustos'ta Doğu Karadeniz Bölgesi'nde gerçekleşen, özellikle Samsun ve Ordu'da aşırı yağışlar sebebiyle su baskınları meydana gelmiştir. Su baskınlarının

çok fazla etkili olduğu bu illerde giriş ve bodrum katlarındaki evleri su basmış, fındık bahçelerinde çalışan mevsimlik işçileri de olumsuz şekilde etkilemiştir. Türk Kızılay'ı, su baskını haberini alarak bölgedeki evinde büyük zarar gören selzedeleri ve mevsimlik işçileri okul ve spor salonlarına yerleştirerek vatandaşların yemek, yatak battaniye gibi temel gereksinimlerini karşılamak amacıyla yardımda bulunmuştur (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4749> , Erişim Tarihi: 26.01.2020).

3.2.1.5.11. Kızılay Yardımlarıyla Adana'daki Selzedelere Destek

27 Aralık günü Adana'da yaşanan sağanak yağışların etkisiyle oluşan sel ve su baskınları sebebiyle mağdur olan insanlara Türk Kızılay Akdeniz Bölge Afet Yönetim Merkezi ve Adana'daki Kızılay şubelerindeki afet uzmanları yardımcı olmuştur. Kızılay ekiplerince selzedelerin gereksinimleri tespit edilerek sel felaketinin etkili olduğu bölgelerde hem sıcak yemek ikramında hem de gıda, giyim, battaniye, yatak ve hijyen yardımında bulunmuştur (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4883> , Erişim Tarihi: 26.01.2020).

3.2.1.6. 2020 Yılı

3.2.1.6.1. 24 Ocak 2020 Elazığ Depremi

24 Ocak 2020 yılında Elazığ'ın Sivrice ilçesinde, Malatya ve yakın illerde meydana gelen deprem olayında Türk Kızılay'ı tarafından, Elazığ merkez başta olmak üzere Erzurum, Erzincan, Ankara, Adana, Muş, Trabzon, Düzce ve Gaziantep'teki afet uzmanları ve yardım malzemeleri afet bölgesine sevk edildi. Elazığ'da meydana gelen depremin ilk dakikalarından itibaren Türk Kızılay'ı çalışmalarına hemen başladı. Afet bölgesindeki yardım faaliyetlerini yürütmek için 113 kişiden oluşan afet uzmanlarını görevlendirdi. Ayrıca bölgedeki yardım faaliyetleri için ikram araçları, haberleşme ve öncü araçlarını kapsayan 28 tane aracı da gönderdi (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/KurumsalHaberDetay/4932> , Erişim Tarihi: 25.01.2020).

Türk Kızılay'ı, depremzedelerin olumsuz ve kötü koşulların etkisinden korunmaları için gereksinim duyulan yardım malzemelerini bölgeye gönderdi.

Ortalama 5000 kişinin sıcak yemek ihtiyacını giderecek mobil mutfaklar, Erzurum, Erzincan, Adana ve Muş'tan afet bölgesine gönderildi. Ayrıca afetzedelerin gıda ve acil yardım gereksinimleri de Kızılay'ı şube ve temsilcilikleri tarafından deprem bölgesine gönderilmek üzere hazırlandı. Deprem bölgesinde afetzedelerin ve arama-kurtarma çalışmaları yapan ekiplerin de ihtiyaçları karşılanmaktadır. Kurulan mobil mutfaklarla vatandaşların ve diğer ekiplerin hem yemek ihtiyaçları giderilmekte hem de soğğun etkisini azaltmak için sıcak çorba, çay ve birçok gıda malzeme ikramları da yapılmıştır. Deprem bölgesindeki depremzede vatandaşların kan gereksinimlerini karşılamakta ve olası kan gereksinimleri için de yeterli kan stoklarını oluşturmuştur (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/KurumsalHaberDetay/4932> , Erişim Tarihi: 25.01.2020).

Türk Kızılay'ı, afetzedelerin depremin oluşturduğu olumsuz ve ciddi anlamdaki psikolojik etkileri en az hasarla kurtarabilmek amacıyla 28 psikososyal destek uzmanıyla depremin ruhsal açıdan yıkıcı ve kötü etkilerini giderebilmek için psikososyal destek hizmeti başlatmıştır. Kızılay'ın psikososyal destek uzmanlarınca hem depremzedelerin ihtiyaçları belirlenerek ilgili birimlere yönlendirilmekte hem de vatandaşlara destek verilerek psikolojik ilkyardım uygulanmıştır. Psikososyal destek uzmanları, bölgedeki taziye evlerine ve depremde hasar gören kişileri köy köy, ev ev dolaşarak ziyaretlerde bulunmuştur. Kızılay ekipleri, afet evreleri hakkında afet öncesi, afet sırası ve afet sonrası şeklinde bilgilendirmeler yaparken afetzedelerin olumsuz ve kötü etkisini kolay atlatabilmeleri için psikolojik destekleme çalışmaları yardımında bulunmuştur (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4938> , Erişim Tarihi: 26.01.2020). Depremin çocuklar üzerindeki olumsuz etki ve yaralarını sarmak amacıyla Yazar Senai Demir'in başlattığı oyuncak toplama çağrısına Diyarbakır halkı başta olmak üzere deprem bölgesindeki tüm çocuklar için Türk Kızılay Genel Müdürü Dr. İbrahim Altan ile toplanan oyuncaklar, Kızılay'ın da yer aldığı ekipler tarafından çadırlarda yaşayan çocuklara teslim edilmiştir (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4939> , Erişim Tarihi: 26.01.2020).

Elazığ ilinin Sivrice ilçesinde ve Malatya'da oluşan depremde dolayı afetzedelerin yaralarını sarmak ve ihtiyaçlarını gidermek için ekipleri ve lojistik kapasitesini kullanan Türk Kızılay'ı, bölgedeki vatandaşların ihtiyaçlarını gidermek ve daha fazla yardım etmek amacıyla "Haydi İyilik Sensiz Olmaz" ve Gün, Elazığ ve Malatya İçin Birlik Olma Günü" sloganlarıyla yardım kampanyası başlattı. Türk

Kızılay Genel Başkanı Dr. Kerem Kınık tarafından “Devletimiz çok güçlü, yıkılanı yapacaktır ama bizde millet olarak, sivil toplum kuruluşları olarak, Kızılay olarak, devletimizin çabasına bir nebze olsa katkı vermek için buradayız. Kampanyamıza ayni ve nakdi yardımlarınızı iletebilirsiniz.” yardım kampanyası hakkında konuşma yapmıştır. (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4937>, Erişim Tarihi: 26.01.2020).

Depremi neden olduğu yaraların sarılması için Türk Kızılay’ı tarafından yürütülen çalışma faaliyetleri kapsamında depremzedeler için “Sosyal Market” projesini yaşama geçirmiştir. Depremden dolayı evlerinden herhangi bir giyecek, ayakkabı, gıda gibi malzemelerin alınamaması nedeniyle Türk Kızılay’ı, hizmete sunduğu bu proje kapsamında belirlenen saatte depremzede vatandaşlar kumanya, giyecek, bebek bezi, hijyen seti ve ayakkabı gibi malzemeleri gereksinimlerine göre almıştır (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4996> , Erişim Tarihi: 27.02.2020).

3.2.1.6.2. Yolda Kalan Sürücülere Yardım

Batı Karadeniz’in yüksek kesimlerinde etkili olan kar yağışı nedeniyle zor anlar yaşayan ve yolda mahsur kalan sürücüler ve yolcuların soğuk havadan etkilenmemeleri için sıcak çay, çorba kahve, kek ve su gibi ikramlar yapmıştır.

31 Ocak 2020 tarihinde D-100 Karayolu Düzce kesiminde etkili olan kar yağışı sebebiyle sürücülerin Bolu Dağı’na çıkmasına engel olduğu haberini alan Kızılay, Düzce’deki Batı Karadeniz Bölge Afet Yönetim Merkezi’nden afet uzmanları tarafından, yolda kalan vatandaşların soğuk havadan etkilenmemeleri için sıcak içecek, su ve yiyecek ikramlarında bulunmuştur. Ayrıca Erzurum-Bayburt Karayolu’nda bulunan Kop Dağı Geçidi, yoğun kar sebebiyle geçit sağlanamadığı için yolda mahsur kalan sürücüler ve yolcular, Türk Kızılay’ı yaklaşık 500 kişilik ekibiyle kurtarılmıştır. Türk Kızılay Erzurum Bölge Afet Yönetim Merkezi ekipleri tarafından soğuk havanın etkilerini azaltmak için çorba, sıcak çay, su, sıcak su termosu, bisküvi ve battaniye yardımlarında bulunmuştur. Kızılay gönüllüleri tarafından da bazı vatandaşların araçlarına zincir takmaları için yardımcı olmuştur (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4946> , Erişim Tarihi: 01.02.2020).

3.2.1.6.3. İran'daki Depremden Etkilenen Van'daki Depremzedelere Kızılay Desteği

23 Şubat günü İran'ın Hoy şehrinde meydana gelen 5.9 büyüklüğündeki deprem, Van'ın Başkale ilçesine bağlı köylerde hasara ve yıkıma yol açmıştır. Türk Kızılay'ı afet uzmanı ekiplerini bölgeye göndererek acil müdahale için ihtiyaç tespit çalışmalarını yürütmüştür. Kızılay, afet bölgesine Van, Erzurum, Erzincan, Muş ve Elazığ'dan mobil beslenme araçlarını sevk ederek afetzedelerin temel gıda ihtiyaçlarını karşılamıştır. Depremden etkilenen afetzede aileler için Van aşevinde hazırlanan çorba ve kumanya malzemeleri de bölgeye ulaştırılmıştır. Afetzede ailelerin çadır, battaniye ve yatak gibi barınma ihtiyaçlarını Kızılay ekipleri karşılamıştır (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4984>, Erişim Tarihi: 24.02.2020).

Soğuk hava koşullarından da olumsuz yönde etkilenen depremzedeler için Türk Kızılay'ı, her türlü olanakları sağlanmıştır. Depremden dolayı evleri hasar gören afetzede ailelerin battaniye, yatak ve diğer gereksinimleri Kızılay ekiplerince bölgeye sevk edilen araçlar vasıtasıyla dağıtılmıştır. Deprem bölgesine ulaşan mobil beslenme araçlarıyla sıcak yemek üretimi yapılarak günde üç öğün olmak üzere köylerdeki ve mahallelerdeki depremzede ailelere ulaştırılmıştır. Günde üç öğün olarak 15 bin kişiye ulaştırılan yemek dağıtımını yanında depremzedelerin su, çay, atıştırmalık yiyecek gibi ikramlarda Kızılay tarafından karşılanmıştır (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4986> , Erişim Tarihi: 24.02.2020).

3.3. KRİZ VE AFET YÖNETİMİNDE ULUSLARARASI FAALİYETLER

Kriz ve afet yönetiminde Türk Kızılay'ının 2015-2019 yıllarını kapsayan ulusal alanda yaptığı çalışmalar ele alınmıştır.

3.3.1. Yıllara Göre İncelenmesi

3.3.1.1. 2015 Yılı

3.3.1.1.1. Nepal'deki Depremzedelere Kızılay Yardımı

Nisan ayında Nepal'in başkenti Katmandu'da 7.8 şiddetinde meydana gelen deprem nedeniyle Türk Kızılay'ı, uzman ekiplerini deprem bölgesine göndermiştir. Başkent Katmandu'nun 81 kilometre kuzeydoğusunda yerin 15 kilometre derinliğinde oluşan deprem, Hindistan, Pakistan ve Bangladeş'i de olumsuz etkilemiştir. Depremden dolayı birçok bina ve iş yerini büyük hasarla görmüş ve kullanılamaz hale gelmiştir. Türk Kızılay'ı, Nepal'in üst düzey yetkilileri ile görüşerek Bangladeş ve Pakistan'daki Türk Kızılay'ı Delegasyonu Başkanlıkları tarafından deprem bölgesine uzman ekiplerini göndermiştir (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/2008> , Erişim Tarihi: 30.01.2020).

Türk Kızılay ekipleri depremzedelerin yaralarını sarmak amacıyla evleri büyük hasar gören ve kullanılamaz hale gelen on binlerce Nepalli için Türk Hava Yolları kargo uçağıyla 1000 adet battaniye ve 300 kumanya kolisini bölgeye sevk etmiştir. Kızılay ekibi ve Nepal Kızılhaç'ı yetkilileri ile depremzedelere yardım malzemelerini dağıtmıştır. Kızılay, 12 bin depremzedeye yetecek kadar hijyen içme suyu, 6 ton kumanya kolisi ve Kızılay'ın Ankara'daki tesisinde üretimi yapılan 2000 brandayı bölgeye göndermiştir (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/2011> , Erişim Tarihi: 30.01.2020).

Nepal'deki depremin yaraları sarılırken 12 Mayıs'ta 7.1 büyüklüğünde tekrar bir deprem meydana gelmiştir. Deprem bölgesindeki insani yardım faaliyetlerine devam eden Türk Kızılay'ı, başkent Katmandu'da depremin şiddetini hissettiklerini ve kentin bazı yerlerinde de toz bulutların yükseldiği bilgisini ifade etmişlerdir. Başkent Katmandu olmak üzere Nepal'in diğer bölgelerinde ihtiyaç tespit çalışması yaparak gerekli olan gıda, battaniye, su gibi acil ihtiyaç malzemelerini hazırlamışlardır (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/2031>, Erişim Tarihi: 30.01.2020).

3.3.1.1.2. Afganistan Depremzedelerine Kızılay Yardımı

Ekim ayında Afganistan'da 7.5 şiddetinde meydana gelen depremin etkileri ülkeyi olumsuz etkilemiştir. Afganistan'ın Hindukush bölgesinde oluşan depremi, Pakistan, Hindistan, Kazakistan, Tacikistan ve Özbekistan'ı da etkilemiştir. Depremin büyüklüğü nedeniyle Afganistan'da 24'ten ve Pakistan'da 140'tan fazla

vatandaş yaşamını yitirmiştir. Türk Kızılay'ı, deprem haberi ardından Afganistan Kızılay'ı ve Afganistan üst düzey yetkilileriyle görüşerek ihtiyaçlara göre yardım çalışmalarını yürütmüştür. Depremın etkisinin daha fazla olduğu Pakistan'da ise Türk Kızılay'ı, Pakistan Delegasyon Başkanlığı uzman ekipleriyle beraber deprem bölgesinde ihtiyaç tespit çalışmaları yapmıştır (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/2317> , Erişim Tarihi: 30.01.2020).

Depremın yaralarını sarmaya devam eden Türk Kızılay'ı ve Pakistan Delegasyon Başkanlığı, yerelden temin ettikleri 12 ton kumanya malzemeleri ve 2000 adet battaniyeyi afetzede ailelere dağıtmıştır. Çalışmalarına son hızla devam eden Türk Kızılay'ı, Pakistan Kızılay yetkilileri ile beraber depremzede ailelere desteklerini sürdürmüştür (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/2393> , Erişim Tarihi: 30.01.2020).

3.3.1.1.3. Bangladeş'teki Selzedelere Kızılay Yardımı

Bangladeş'te Muson yağmurlarının uzun süre etkili olması nedeniyle kasım ve önceki aylarda bölgede sel felaketine neden olmuştur. Selden dolayı 173 bin 195 afetzede olumsuz etkilenmiştir. Bangladeş'te faaliyette bulunan Türk Kızılay'ı Delegasyon Başkanlığı, sel felaketinden olumsuz etkilenen 1000 aileye yerelden temin ederek gıda yardımında bulunmuştur. Ayrıca DeFacto firmasının 7500 giysi bağışıyla Kızılay ekipleri, bölgedeki ailelere dağıtmıştır (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/2325> , Erişim Tarihi: 30.01.2020).

3.3.1.1.4. Iraklı Sığınmacı Selzedelere Kızılay Yardımı

Irak'ta yaşanan çatışmalardan dolayı kendi ülkelerinde mağdur durumda olan Iraklı vatandaşlara Türk Kızılay'ı, yaklaşık iki yıldır insani yardımlarına devam ettirmiştir. Kasım ayında aşırı yağışlardan dolayı Başkent Bağdat yakınlarında yer alan Tekke Kesnezaniye Sığınmacı Kampı'nda sel felaketi meydana gelmiştir. Sel felaketinden olumsuz etkilenen ve çadırları sular altında kalan selzedeler için Türk Kızılay'ı, Irak Kızılay'ı ile işbirliği içinde 200 adet çadır kurmuştur. Kızılay ekipleri tarafından yapılan ihtiyaç tespit çalışmalarına göre gıda yardımı, kışlık giysi ve diğer ihtiyaç malzemelerini dağıtmıştır (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/2329>, Erişim Tarihi: 30.01.2020).

3.3.1.2. 2016 Yılı

3.3.1.2.1. Kırgızistan'daki Depremzedelere Kızılay Yardımı

Kırgızistan'da meydana gelen depremten dolayı ülke olumsuz olarak etkilenmiştir. Türk Kızılay'ı, Kırgızistan Kızılay'ına depremten dolayı mağdur olan ihtiyaç sahipleri için 15 bin dolar nakdi yardımda bulunmuştur. Kırgızistanlı afetzedeler için ihtiyaçları olan çadır ve battaniye malzemelerini dağıtmıştır (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/2535> , Erişim Tarihi: 30.01.2020).

3.3.1.2.2. Bangladeşlilere Kızılay Yardımı

Mayıs ayında Hindistan'dan başlayarak Bangladeş'i etkisi altına alan Siklon Kasırgası bölgeyi olumsuz yönde etkilemiştir. Laksimpur ve Barguna'da bölgelerini özellikle etkisi altına alan kasırgadan dolayı Türk Kızılay'ı, afetzedelere insani yardımda bulunmuştur. 570 afetzede aileye Türk Kızılay'ı ve Bangladeşli Kızılay ekipleri işbirliği içinde 50'şer dolar nakdi ve ihtiyaçlarını gidermek amacıyla yardımda bulunmuştur (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/2769> , Erişim Tarihi: 30.01.2020).

3.3.1.2.3. Sri Lanka'daki Selzedelere Kızılay Yardımı

Güney Asya ada ülkesi olan Sri Lanka'da mayıs ayında yoğun sağanak yağışları sebebiyle oluşan sel felaketinden dolayı ülkede 200 kişi yaşamını kaybetmiş ve 500 bine yakın Sri Lanka vatandaşı olumsuz şekilde etkilenmiştir. Türk Kızılay'ı, sel haberi ardından bölgeye acil ihtiyaç malzemelerini sevk etmiştir. Kızılay'ın yardım malzemelerini, Sri Lanka Afet Yönetim Bakanlığı, Sri Lanka Kızılhaç yetkilileri ve Türkiye Cumhuriyeti Büyükelçiliği yetkilileri gerekli işlemleri yapmıştır (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/2789> , Erişim Tarihi: 30.01.2020). Türk Kızılay'ı, sel felaketi ve toprak kaymalarının yoğun yaşandığı bölgelerinde ihtiyaç sahiplerine yardım malzemelerini ulaştırmıştır. Kızılay ekibi, Sri Lanka Kızılhaç'ı yetkililerinden aldığı bilgiler doğrultusunda ihtiyacın en fazla olduğu Kegol ve Bulatkopiti kentlerindeki selzedeler için 500 aileye uygun kıyafet ve hijyen setini dağıtmıştır. Sel nedeniyle barınma ihtiyaçlarını geçici olarak okullara

yerleştirilen afetzede aileler, daha sonra bir tapınağa yerleştirilmiştir. Türk Kızılay'ı ve Sri Lanka Kızılhaç'ı yetkilileri işbirliği içinde çalışmalarını sürdürmüştür (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/2828> , Erişim Tarihi: 30.01.2020).

3.3.1.2.4. Makedonya'daki Selzedelere Kızılay Yardımı

Makedonya'da ağustos ayında aşırı yağışlar nedeniyle sel felaketi meydana gelmiştir. Türk Kızılay'ı, sel felaketi haberi ardından Acil ve Afet Yönetimi Başkanlığı (AFAD) ile işbirliği içinde Meksika'ya yardım çalışmalarını yürütmüştür. Sel felaketi nedeniyle birçok bina ve iş yerinin temizlenmesi, afetzedelerin gıda ihtiyaçlarının giderilmesi, insani yardım malzemelerinin dağıtılması gibi birçok çalışma ile afetin yaraları sarılmıştır. Ayrıca Türk Kızılay'ı ve Marmara Belediyeler Birliği koordinasyonu ile Makedonya'nın başkenti Üsküp'e 2 tır kıyafet, 2 tır su, 1 tır gıda ve 1 tır hijyen malzemeleri olmak üzere 6 tır sevk edilmiştir (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/2944>, Erişim Tarihi: 30.01.2020).

Türk Kızılay Genel Başkan Yardımcısı Dr. Naci Yorulmaz ve Yönetim Kurulu Yedek Üyesi Abdullah Tatlıcı sel bölgesindeki afetzedelere yardım faaliyetlerine destek vermiştir. Sel felaketi hakkında durum değerlendirmesi yapan Genel Başkan Yardımcısı Yorulmaz, selzedeleri ziyarette bulunmuştur (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/2959> , Erişim Tarihi: 30.01.2020).

3.3.1.3. 2017 Yılı

3.3.1.3.1. Meksika'daki Depremzedelere Kızılay Yardımı

Meksika'da ekim ayında 7.1 şiddetinde meydana gelen depremten dolayı bölgedeki insanlar olumsuz yönde etkilenmiştir. Depremden dolayı 360 kişi hayatını kaybetmiştir. Türk Kızılay ekibi afet bölgesine ulaşarak ihtiyaç tespit çalışması yapmıştır. Türk Kızılay'ı, Meksika Kızılhaç'ı ile birlikte çalışmalarını yürüterek Puebla Eyaleti'nin Izucar de Matamoros kentindeki afetzedelerin yardım faaliyetlerine devam etmiştir. Bölgedeki depremzedeler için Kızılay ekibi, 2000 kumanya koli yardımlarında bulunmuştur (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3779>, Erişim Tarihi: 30.01.2020).

3.3.1.3.2. Irak'taki Deprem ve Kızılay Yardımı

Kasım ayında Irak'ın Süleymaniye şehri yakınlarında 7.2 büyüklüğünde deprem meydana gelmiştir. Depreme müdahale kapsamında Erbil merkezde bulunan Türk Kızılay Delegasyon Başkanlığı'nda görev yapan uzman ekipler, deprem bölgesine ulaşarak acil dönem ihtiyaç malzeme tespitinde bulunmuştur (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3897> , Erişim Tarihi: 30.01.2020).

Kızılay ekipleri, bölgedeki afetzede ailelerin hem evlerindeki zararları incelemelerde bulunmuştur. Türk Kızılay'ı, Adana, Muş ve Elazığ'daki Bölge Afet Yönetim Merkezleri depolarından 3 bin adet çadır, 10 bin adet battaniye, 10 bin adet yatak, 3 bin ısıtıcı ve 1 mobil mutfak ile 32 uzman personeli afet bölgesine göndermiştir. Irak ve İran ile eşgüdüm halinde çalışmaları yürüten Kızılay ekipleri, afetzede ailelere insani yardım malzemelerini dağıtmıştır. Ayrıca bölgeye yardımlarını göndermek isteyen yardımseverler için bağış kampanyası başlatmıştır. Kızılay internet sitesi www.kizilay.org.tr'yi kullanarak, 168 ücretsiz çağrı merkezini arayarak, bankalardaki Kızılay hesap numaralarını kullanarak ve şubeleri vasıtasıyla güvenli bağış yöntemlerinden birini kullanan yardımseverler bağışlarını gerçekleştirmiştir. Aynı zamanda tüm cep telefonları operatörleri, "BAGIŞ" yazıp 2868'e 1 SMS göndererek 10 TL bağış yardımlarında bulunmuştur (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3898> , Erişim Tarihi: 30.01.2020).

Genel Başkan Dr. Kerem Kınık, Genel Müdür Dr. İbrahim Altan ve Kızılay uzman ekipleri Irak'ın Süleymaniye bölgesine gitmiştir. Irak Kızılay'ı Genel Başkanı Yain el-Mamuri ve Irak Kızılay'ı Süleymaniye Şubesi yetkilileriyle görüşen Dr. Kerem Kınık, afetten etkilenen mağdur olan vatandaşların günlük 5000 kişiye sunulacak yemeklerin hazırlandığını ve 70 tırlık insani yardım malzemelerini bölgeye gönderdiğini belirtmiştir. Depremi en çok etkilediği Derbendihan'daki afetzede ailelerin yardım faaliyetlerine Kızılay ekipleri devam etmiştir. Ayrıca Batman Belediyesi depremden etkilenen afetzedelerin yaralarını sarmak amacıyla 25 ton gıda malzemesi, kıyafet ve barınma yardımında bulunmuştur (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3905> , Erişim Tarihi: 30.01.2020).

3.3.1.3.3. Arnavutluk'taki Selzedelere Kızılay Yardımı

Avrupa'da aşırı yağışların etkili olması nedeniyle Arnavutluk'ta sel felaketi

meydana gelmiştir. Arnavutluk'ta oluşan sel felaketi nedeniyle 1500 konut sular altında kalmış, Duresi-Tiran yolunu birleştiren köprü de çökmüştür. Selden etkilenen mağdur ailelerin ihtiyaçlarını Türk Kızılay ekipleri, afet bölgesine gıda malzemesi, battaniye ve hijyen setlerini sevk etmiştir. Afetzedeler ailelerin ihtiyaçlarını gidermek amacıyla Türk Kızılay'ı, Arnavutluk Kızılhaç'ı ile işbirliği halinde çalışmalarını yürütmüştür (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3935>, Erişim Tarihi: 30.01.2020).

3.3.1.4. 2018 Yılı

3.3.1.4.1. Filipinlilere Kızılay Yardımı

Ocak ayında Filipinler'de meydana gelen tropikal Tembin tayfunu nedeniyle bölgedeki binlerce kişinin yaşamını olumsuz yönde etkilemiştir. Türk Kızılay'ı, Filipinler Kızılhaç'ı ile işbirliği içinde afetzedelere yardım etmek amacıyla Mindanao Adası'ndaki Bukindon ve Lanao Del Sur'da ortalama 25 bin Filipinliye gıda kolisi dağıtmıştır. Filipinler Kızılhaç'ı, 53 bin kişinin afetten olumsuz etkilendiğini belirtmiştir. Türk Kızılay'ı ve diğer derneklerin çalışmaları bölgede devam etmiştir (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4013> , Erişim Tarihi: 30.01.2020).

3.3.1.4.2. Somali'deki Selzedelere Kızılay Yardımı

2011 yılından itibaren Somali halkına her konuda insani yardım desteğine devam eden Türk Kızılay'ı, Mayıs ayında yaşanan aşırı yağışlar nedeniyle sel felaketi meydana gelmiştir. Somali'nin başkenti Mogadişu'nun 300 km kuzeyinde bulunan Beletweyne kentindeki sel felaketinden dolayı 9000 aile, birçok işyeri ve binalar büyük hasarlar görmüştür. Kızılay ekipleri, Somali'deki Delegasyon Başkanlığı'ndaki afet uzmanlarıyla işbirliği içinde afetzedelere gıda yardım malzemelerini dağıtmıştır (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4200>, Erişim Tarihi: 29.01.2020).

3.3.1.4.3. Afganistan'daki Selzedelere Kızılay Yardımı

Afganistan'ın Pancşir kentine bağlı Puşgur Köyü'nde Temmuz ayında

meydana gelen sel felaketinden dolayı birçok insan olumsuz yönde etkilenmiştir. Türk Kızılay Afganistan Delegasyonu'nda bölgeye giden afet uzman ekipleri bölgeye giderek ihtiyaç tespit çalışması yaparak 227 afetzede aileye gıda malzemesi dağıtmıştır. Kızılay uzman ekipleri tarafından afetzedelerin insani yardım çalışmaları devam etmiştir (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4286>, Erişim Tarihi: 29.01.2020).

3.3.1.4.4. Endonezya'nın Lombok Adası'ndaki Deprem ve Kızılay Desteği

Endonezya'nın Lombok adasının kuzey bölgesinde meydana gelen deprem nedeniyle birçok bina kullanılamaz hale gelmiştir. 400 bine yakın afetzedenin depremden etkilenmesi sonucu 392 kişi hayatını kaybetmiş, 783 kişi de yaralanmıştır. Depremin kötü etkilerini azaltmak, mağdur ailelerin ihtiyaçlarını gidermek amacıyla Türk Kızılay'ı bölgeye ulaşılarak Endonezyalı vatandaşlara yardım malzemelerini dağıtmıştır. Endonezya Kızılhaç yetkilileriyle görüşme içinde olan Türk Kızılay'ı, afetzedelerin ihtiyaç tespit çalışmalarına devam etmiştir (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4304>, Erişim Tarihi: 29.01.2020).

3.3.1.4.5. Endonezyalı Afetzedelere Kızılay Desteği

Eylül ayının son haftasında adalar ülkesi Endonezya'da yaşanan 7.7 büyüklüğündeki deprem meydana gelmiştir. Binlerce kişinin yaşamını yitirdiği, binlerce insanın yaralandığı ve afetler nedeniyle birçok insanın tahliye edildiği Endonezya'ya Kızılay insani yardım faaliyetleri için çalışmalara başlamıştır. Kızılay, Endonezya'nın Sulawesi Adası'na afet uzman ekipleri ve yardım malzemelerini göndermiştir. Başkent Cakarta'da Endonezya'nın Kızılhaç'ı yetkilileriyle işbirliği içinde olan Kızılay uzman ekipleri, afet müdahale planlamasını koordineli olarak incelemişlerdir (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4336> , Erişim Tarihi: 29.01.2020).

Endonezya'nın Sulawesi Adası'ndaki depremden dolayı Kızılay, bölgedeki mağdur insanların insani yardım ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla bölgeye iki askeri kargo uçağını sevk etmiştir. Afetzedelerin beslenme, barınma, su, sağlık ve diğer tüm

ihtiyaçlarını gidermek için çalışmaları koordineli olarak yürütmüştür. 1250 kişinin barınma ihtiyaını gidermek için öncelikle 250 çadır, 1000 uyku tulumunu bölgeye ulaştıran Kızılay ekipleri, gıda ve diğeri ihtiyaçları ise yerelden temin ederek dağıtmıştır. Türk Kızılay'ı, Endonezya'daki depremin yaralarını sarmak ve desteklerini artırmak amacıyla bağış kampanyası başlatmıştır (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4347> , Erişim Tarihi: 29.01.2020).

Endonezya'da deprem sonrası yaşanan tsunami felaketi nedeniyle bölgedeki binlerce insan olumsuz ve kötü etkilenmiştir. Kızılay uzman ekipleri, afetin yaşandığı ilk günden itibaren afetzedelerin yanında yer alarak çalışmalarına titizlikle devam etmiştir. G20 toplantısı için Endonezya'da bulunan Hazine ve Maliye Bakanı Berat Albayrak, Kızılay ekipleriyle birlikte afetzedelere yardım malzemelerini dağıtmak ve afetten dolayı mağdur olan insanların yaralarını sarmak amacıyla desteklemiştir. Bakan Albayrak, afet olayı sonrası bölgeye bakan düzeyinde ziyarette bulunan ilk yabancı ülke temsilcisi olmuştur (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4354>, Erişim Tarihi: 29.01.2020).

Afetzedelerin barınma ihtiyaını gidermek amacıyla Kızılay ekipleri tarafından bölgeye gönderilen 250 adet çadır, afetin en yoğun yaşandığı Palu'nun Balaero bölgesine kurulmuştur. Afettede ailelerin çadır içi malzemeleri, uyku tulumu dağıtılmıştır. Çadırların kurulduğı alanlara da tuvalet, banyo, duş, okul, sosyal tesisler ve ibadet alanları gibi bölümler de oluşturulmuştur (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4360>, Erişim Tarihi: 29.01.2020). Afetzedelerin gıda ve temizlik ihtiyaçlarını gidermek amacıyla çadırların kurulduğı Palu'ya 6 kamyon gönderilmiştir. Kızılay, 40 bin kişilik gıda ve hijyen malzemesi, 2500 branda ve 2000 su bidonuyla afetzedelerin temel ihtiyaçları giderilmeye çalışılmıştır. Palu'ya 850 kilometre uzaklıkta olan Makassar kentinden, afet bölgesindeki ihtiyaçlar doğrultusunda yardım akışı bu bölgeden karşılanmaya devam etmiştir (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4379>, Erişim Tarihi: 29.01.2020).

3.3.1.4.6. Irak'taki Selzedelere Kızılay Desteğı

Irak'ın İran sınırındaki dağlık bölgede yer alan Erbil ve Süleymaniye'de ekim ayında şiddetli sağanak yağışı nedeniyle bölgeyi olumsuz etkilemiştir. Sel felaketinden dolayı ev ve sığınmacı kampları hasara uğrarken birçok köprü de

yıkılmıştır. Afet bölgesinin dağlık olması nedeniyle Türk Kızılay'ı, hasar ve ihtiyaç tespit çalışmaları için bölgeye ulaşmakta zorluk yaşamışlardır. Su baskınları nedeniyle 3 köy ve 143 ev sular altında kalmıştır. Kızılay ekipleri bölgeye ulaşarak afetten etkilenen ailelere Irak Kızılay'ı ile birlikte ihtiyaç sahiplerine kumanya kolisi, ısıtıcı, battaniye, su bidonu, hijyen seti, kışlık kıyafet, uyku tulumu ve hijyen seti gibi insanî yardım malzemelerini dağıtmışlardır (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4399>, Erişim Tarihi: 29.01.2020).

3.3.1.5. 2019 Yılı

3.3.1.5.1. İdlib'teki Sel ve Kızılay Yardımı

Ocak ayında Suriye'nin Türkiye sınırında yoğun sağanak yağışlarından dolayı oluşan sel felaketi, sığınmacı kamp çadırında yaşamını sürdüren birçok aileyi olumsuz etkilemiştir.

İdlib ve Lazkiye kırsalında aşırı yağıştan dolayı sel baskınlarının meydana gelmesi sonucu 11 sığınmacı çadırı çamur birikintisinin altında kalmıştır. Selden büyük hasarlar gören 25 bin kişi de göç etmiştir. Can kaybının yaşanmadığı sel felaketinde küçükbaş hayvanlar telef olmuştur. Su baskınları sonrası çalışmalara başlayan Türk Kızılay, afetzedelerin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla yardım malzemesi ulaştırmıştır. Kızılay ve Acil ve Afet Yönetimi Başkanlığı (AFAD) işbirliği içinde selden mağdur olan sığınmacılara yatak, battaniye, çadır ve konserve yardımları yapılmıştır. Selzedelerin ihtiyaç tespit çalışmaları devam ederek yardım malzemelerinin dağıtım çalışmaları sürdürülmüştür (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4513> , Erişim Tarihi: 29.01.2020).

3.3.1.5.2. Yemenli Halka Kızılay Yardımı

Çatışmaların devam ettiği Yemen'de yaşanan kasırga sebebiyle Türk Kızılay'ı, 15 bin Yemenli insanlara yardım malzemeleri göndermiştir. Mehra şehrinde kasırgadan olumsuz etkilenen 3000 aileye Türk Kızılay'ı Yemen Delegasyonu Başkanlığı kapsamında kumanya kolileri dağıtılmıştır. Ayrıca 15 bin kişiye yetecek kadar çeşitli gıda malzemeleri yerelden temin edilerek afetzedelere dağıtan Türk Kızılay'ı, ihtiyaç tespit çalışmalarına devam etmiştir

(<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4533> , Erişim Tarihi: 29.01.2020).

3.3.1.5.3. Somalilere Kızılay Yardımı

Somali’de yaşanan açlık, kuraklık ve çatışmalar nedeniyle Türk Kızılayı, 2011 yılından itibaren bölgedeki halka yardımlarda bulunmuştur. Kızılay ekipleri, mart ayında Somali’nin başkenti Mogadişu’daki Denili sığınmacı kampındaki çocuk, genç ve kadınları kapsayan 5000 kişiye 20 bin adet kıyafet yardımında bulunmuştur (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4617> , Erişim Tarihi: 29.01.2020).

Somali’nin Sool bölgesinde 2004 yılından itibaren devam eden kabileler arası çatışma nedeniyle şubat ayında Türk Kızılayı, çatışmadan dolayı mağdur olan ailelere acil ihtiyaç olan kumanya yardımlarını dağıtmıştır. İhtiyaç durumlarına göre bölge halkına yardımlarını sürdürmeye devam etmiştir (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4577> , Erişim Tarihi: 29.01.2020).

3.3.1.5.4. İran’da Selden Etkilenen Ailelere Kızılay Yardımı

Yoğun sağanak yağışların nisan ayında İran’da etkili olmasından dolayı oluşan sel baskınları, çoğu aileye büyük zararlar vermiştir. İran’daki yaşanan sel felaketinden dolayı 1900 ilçe, kasaba ve köy su ve çamur altında kalmıştır. Selden dolayı kullanılamaz hale gelen ve hasarlanan evlerdeki 100 bin kişi devlet tarafından barınaklara yerleştirilmiştir. Birçok insanın yaşamını yitirdiği ve yüzlerce kişinin yaralandığı sel afetinden dolayı Türk Kızılay’ı, ulusal dernek İran Kızılay’ı ile işbirliği içinde çalışmalarını yürütmüştür. Kızılay ekipleri afetin en çok etkilediği Gülistan eyaletindeki selzedeler için gıda, çadır, battaniye, mutfak malzemeleri ve hijyen seti yardımlarını dağıtmıştır. Kızılay ekipleri, Akkaş ilçesinin Gurgan Road Nehri yakınlarda olan Tazıabad Köyü’ndeki afetzedeler için battaniye, hijyen setleri, çadır ve mutfak malzemeleri yardımında bulunmuştur. Türk Kızılay’ı, İran Kızılay’ı vasıtasıyla ortalama 1700 afetzedeye kumanya yardımı ve halı gönderilmiştir. Kızılay ekipleri tarafından İran’daki selzedeler için ihtiyaç tespit çalışmaları sürdürölmüştür (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4647>, Erişim Tarihi: 28.01.2020).

3.3.1.5.5. Mozambikli Afetzedelere Kızılay Desteği

Nisan ayında Idai Kasırgası, Güneydoğu Afrika ülkelerini ciddi anlamda etkilemiştir. Kasırgadan en çok etkilenen Mozambikli ülkesi 'ne Kızılay ekipleri tarafından insanî yardım çalışmaları yapılmıştır. Kasırga sebebiyle evlerini kaybeden ailelere, Kızılay ekipleri Türkiye'den gönderilen kargo uçağıyla afet bölgesinde “Kızılay Köyü” adıyla çadır kent kurulmuştur. Afettede ailelerin yatak, battaniye, yastık, mutfak eşyası, hijyen seti ile çadır içi malzemeleri ve temel ihtiyaçları için kumanya, içme suyu da dağıtılmıştır. Ayrıca afetzedelerin sağlıklı duş ve tuvalet kurulumları da sağlanmıştır (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4648> , Erişim Tarihi: 28.01.2020).

3.3.1.5.6. Sudan'daki Selzedelere Kızılay Yardımı

Ağustos ayının ilk haftalarından itibaren Sudan'da etkili olan yoğun sağanak yağışından dolayı oluşan sel felaketleri, Sudan halkına büyük zararlar vermiştir.

Sudan'da yaşanan sel felaketine yardım için çalışmalara başlayan Türk Kızılayı, diğer sivil toplum kuruluşlarının temsilcileriyle işbirliği içinde bulunarak sel bölgelerindeki afetzedelere yardım malzemeleri dağıtmıştır. Kızılay Genel Müdürü Dr. İbrahim Altan ve Türkiye'nin Hartum Büyükelçisi İfran Neziroğlu'da selden etkilenen insanlara yardım malzemeleri dağıtımında eşlik etmişlerdir. Selden dolayı temeli olmayan ve neredeyse tamamı topraktan yapılan evler, camiler, okullar yıkılmış ve çok fazla sayıda da hasarlı yapıların tamiri ve afettede ailelerin barınma ihtiyacını gidermek amacıyla yardımlara devam etmiştir. Sel nedeniyle 70'ten fazla Sudanlı vatandaş yaşamını yitirmiş, birçok insan da yaralanmıştır. Birleşmiş Milletler İnsani Yardım Koordinasyon Ofisi (OCHA) raporuna göre, sele teslim olan Sudan bölgesinde, 15 eyalette 245 bin 700 kişi selden etkilemiştir. Raporda 32 bin 851 binanın yıkıldığı ve 16 bin 284 binanın da hasarlı olduğu belirtilmiştir (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4769> , Erişim Tarihi: 28.01.2020).

Sudan'da yaşanan sel felaketlerinin yaralarını sarmak amacıyla İslam Dünyası Sivil Toplum Kuruluşları Birliği'nin çağrısıyla 20'den fazla sivil toplum kuruluşu bir araya gelre ortak çalışma yürütme kararı almıştır. Sivil Toplum Kuruluşları tarafından oluşturulan “İnsani Yardım Platformu”nda Türk Kızılay ve Acil ve Afet Yönetimi Başkanlığı'nın (AFAD) yer almıştır. Sudan'da selden en fazla

etkilenen El Ceyli vilayeti için platform üyesi kuruluşlar, 1000 tan acil yardım kolisi dağıtmıştır. Platform üyesi kuruluşların ortak kararlarıyla Türkiye’den çadır, battaniye, ilaç, tıbbi malzemeler, hijyen setleri ve acil gıda malzemelerinin yer aldığı 27 tonluk malzemeler için yardım uçağı hazırlanarak başkent Ankara’dan Sudan’ın başkenti Hartum’a gönderilmiştir. 20’den fazla yer alan Sivil Toplum Kuruluşları öncülüğünde ve ev sahipliğini Türkiye’nin yaptığı “Sudan’ın Yaralarını Birlikte Saralım” ortak sloganıyla yardım kampanyası başlatılmış ve elde edilen bağışlarla öncelik olarak selden en çok etkilenen bölgelere “Türk Köyleri” inşa edilmesi planlanmıştır (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4774> , Erişim Tarihi: 28.01.2020).

“Sudan’ın Yaralarını Birlikte Saralım” kampanyasına destek veren kuruluşlar aşağıdaki gibi sıralanmaktadır (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4774> , Erişim Tarihi: 28.01.2020):

- Acil ve Afet Yönetimi Başkanlığı (AFAD),
- AİD Uluslararası Doktorlar Derneği,
- Anadolu Eğitim ve Davet Gönüllüleri Platformu,
- Aziz Mahmut Hüdai Vakfı,
- Beşir Derneği,
- Deniz Feneri,
- Elden Ele Derneği,
- Göz Bebekleri Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği,
- Hayrat İnsani Yardım Derneği,
- İHH İnsan Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı,
- İsra Uluslararası Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği,
- İyilik Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği (İyilik-DER),
- Türk Kızılay’ı,
- Sadakataşı Derneği,
- Türkiye Diyanet Vakfı,
- Uluslararası İnsani Yardım Organizasyonu / Weltweiter Einsatz Für Arme e.V. (WEFA),
- Verenel Derneği.

3.3.1.5.7. Arnavutluk Depremi ve Kızılay Yardımı

Kasım ayında Arnavutluk'ta 6.2 şiddetinde meydana gelen depremden özellikle başkent Tiran ve Dıraç vilayetleri olmak üzere çok sayıdaki insan olumsuz şekilde etkilenmiştir. Deprem sebebiyle birçok binanın yıkılması sonucu mağdur olan depremzedelere Türk Kızılay'ı, depremin meydana geldiği ilk andan itibaren hazırlıklarını yapmıştır. Kızılay ekipleri, 1000 kişiyi barındırabilecek 120 adet çadır, 2751 adet battaniye, 1000 adet hijyen setinin yer aldığı 2 tır ve 8 Kızılay uzman ekiplerini afet bölgesine göndermiştir. Acil gıda ihtiyaçlarını gidermek için uzman ekipleri 2500 kişilik kumanya ikramlarını yerelden temin etmiştir. Türk Kızılay'ı, Arnavutluk'un Kızılhaç Şubesi ile sürekli koordinasyon halinde olmuştur. İhtiyaç tespiti yapan Kızılay uzman ekipleri, ihtiyaç halinde Bulgaristan Delegasyonu depolarında yer alan yardım malzemeleri de bölgeye sevk edilmesi planlanmıştır (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4862>, Erişim Tarihi: 28.01.2020).

Deprem sebebiyle evleri kullanılamaz hale gelen ve hasar gören Arnavutluk aileler için Kızılay afet uzmanları çadırlar kurmuştur. Depremin yarattığı yıkımları azaltmak ve mağdur insanlara daha çok yardım eli uzatmak isteyen Türk Kızılay'ı, *“Arnavutluk sarsıldı. Uzat elini yaraları saralım.”* sloganıyla nakdi bağış yardım kampanyası başlatmıştır. Bağış yapmak isteyen vatandaşlar, www.kizilay.org.tr web adresi, bankalardaki Kızılay hesapları ve şubeler aracılığı ile tüm GSM operatörleri üzerinden 2868'e “DEPREM” yazıp sms göndererek 10 TL bağış yardımları için çalışmalar yapılmıştır (<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4866> , Erişim Tarihi: 28.01.2020).

SONUÇ ve ÖNERİLER

İnsanlığın varoluşundan itibaren dünyada ve ülkemizde hemen hemen her an, her gün çevresel, deprem, heyelan gibi jeolojik veya fırtına, kasırga, kuraklık, çığ gibi meteorolojik unsurlardan dolayı doğal kaynaklı ve büyük yangınlar, patlamalar, nükleer ve kimyasal kazalar, endüstriyel kazalar, savaşlar, iç çatışmalar, salgın hastalıklar, çevre ve hava kirliliği ve büyük ölçekli göçler nedeniyle oluşan kazalar insan-teknolojik kaynaklı afet olayları olarak meydana gelmektedir. Doğal ve insan-teknolojik kaynaklı afet olayları ve bunların sonucunda oluşan ikincil türdeki afet olaylarını zincirleme olarak hem başlatmakta hem de olumsuz ve yıkıcı etkilerini daha çok göstererek karmaşık bir etki yaratmaktadır. Afet olayları nedeniyle ölüm, yaralanma, taşınır veya taşınmaz malların zarar görmesi, ekonomik kayıplar, demografik, sosyal, psikolojik ve çevresel alanlarda zararlar ortaya çıkmaktadır. Afetin şiddetine bağlı olarak ikincil türdeki afet olayları da bireysel ve toplumsal düzeni bozmaktadır. Ayrıca yıkım, kayıp ve mevcut düzeni bozan veya sekteye uğratan, insanların gündelik yaşamlarını olumsuz yönde etkileyerek büyük zararlar doğurmaktadır.

İnsanlar, yaşadıkları toplumda birçok türde olumsuz olaylara, bireysel veya kitlesel sorunlara maruz kalmaktadır. Çevre sorunları, sağlık sorunları, çatışmalar, savaşlar, afetler gibi insanların yaşamlarını olumsuz olarak etkileyen bu unsurlara karşı planlamaların yapılması, eksik ve yetersiz durumların iyileştirilmesi, insan yaşamında her alanın geniş ölçüde dikkate alınması ve buna uygun düzenlemelerin yapılması olası zararlar ve kötü etkiler karşısında son derece önemlidir. İnsanların bireysel ve toplumsal olarak karşı karşıya kaldıkları sorunlardan biri afet olayları olmaktadır. Tarihsel süreçte insanlar ve toplumlar, doğrudan ya da dolaylı olarak meydana gelen afet olaylarına karşı müdahale ve mücadele edebilmek amacıyla bireysel ve toplumsal olarak tepki göstermişlerdir. Bireylerin yaşamlarını olumsuz ve kötü etkileyen, gündelik yaşamlarını kısa veya uzun vadeli durduran ve afetlerin yıkıcı etkilerine karşı hazırlık yapmak, bilgilendirmek ve bilinçlendirmek kaçınılmaz olmaktadır.

Afet olaylarının yıkıcı, olumsuz etki ve zararlarına karşı hazırlıklı olma, afet sırasında ve sonrasında en kısa süre içinde müdahale ve mücadele çalışmalarının yapılması oldukça önemlidir. Olası afet olaylarından önce mutlaka planlama, eğitim ve tatbikat çalışmalarının detaylı analiz yapılması, afete maruz kalan vatandaş ve

toplumların can ve mal kayıplarının en az düzeyde, sosyal, kültürel ve ekonomik zararları daha az seviyelerde atlatmalarına yardımcı olmaktadır. Nitekim afet olaylarına karşı planlamaların yetersiz yapılması, derinlemesine analiz ve sürdürülebilir çalışmaların yapılmaması olası afetin zararlarını, olumsuz etkilerini ve birçok alanda büyük ölçekli kayıplara yol açabilmektedir. Afet öncesi yapılan hazırlık çalışmaları, planlamaları ve yöntemleri, afetin kötü etkilerine karşı afet sırasında ve sonrasındaki faaliyetleri etkin, verimli ve düzenli olmasına katkı sağlamaktadır. Aynı zamanda yapılan arama-kurtarma çalışmaları, afetzedelerin gıda, barınma, güvenlik ve sağlık gibi ihtiyaçlarının karşılanması için görev ve sorumlulukların net olarak belirlenmesi, donanımlı ve eşgüdümlü olarak hareket edecek personel ekipmanlarının oluşturulması büyük katkı sağlamaktadır.

Afet olaylarına karşı yapılan müdahale ve mücadele evresi enkaz altında kalmış afetzedelerin kurtarılmasına yönelik çalışmaları içermektedir. Yapılan çalışmalarda koordinasyon sağlama ve strateji belirleme hizmetlerin etkin bir şekilde gerçekleştirilmesi için önemli bir unsur olmaktadır. İnsanların ve toplumların afet olaylarına karşı bilgilendirilmesi, bilinçlendirilmesi ve bu kapsamda eğitilmesi, afet olaylarına karşı önceden tedbirlerin alınması, afetlere karşı uzun vadeli planlamalar ve düzenlemelerin yapılması, dayanıklı yapı ve binaların inşa edilmesi, afet yönetimi konusunda en etkin ve verimli politikaların oluşturulması son derece önemli olmaktadır. Afetle mücadele konusunda aşamalardan oluşan ve bütüncül bir süreci kapsayan, bilgi ve deneyime dayanan afet yönetiminde merkezi ve yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve vatandaşların görev ve sorumlulukları bulunmaktadır.

Ülkemizde 1999 Marmara’da yaşanan depremler afet yönetimi konusunda bir milat olarak kabul edilmektedir. Bu afet olayı sonrası sivil toplum ve vatandaşların hem katılımını arttırmak hem toplumsal bilinç düzeyini geliştirmek hem de sivil toplum örgütlerini sisteme dahi ettirmek amacıyla düzenlemeler yapılmıştır. Afet yapılandırma çalışmaları kapsamında bu deprem olayı öncesinde herhangi bir afet olayı meydana geldikten sonra uygulanan kurtarma ve ilk yardım çalışmaları afet yönetimi olarak değerlendirilmekteydi. Yeni düzenlemelerle afet yönetimi yapısındaki değerlendirmeler afet öncesi, afet sırası ve afet sonrası evreleri içeren ve uygulamaları kapsayan bir bütünleşik afet yönetimi anlayışı oluşturulmuştur. Bu bağlamda afet yönetiminin her safhasında bireysel ve örgütsel olan gönüllülerin katılımı önemli bir yer tutmaktadır. Bu noktada afet yönetiminde başarılı olabilmek için gönüllü ve üçüncü sektör olarak adlandırılan Sivil Toplum Kuruluşları’nın

varlığı ve aktif katılımı önemli olmaktadır.

Afet yönetimi yapısında, afet öncesinde ve sonrasında STK'lar tarafından yürütülen faaliyetlerin başarılilik derecesi büyük ölçekte afet yönetiminde uyguladığı çalışmalara paralel olarak değerlendirilmektedir. STK'lar, afet yönetiminde etkin ve sorumluluk üstlenen bir kuruluş ve afetle mücadelede daha aktif olabilmeleri için organizasyon yapıları ve düzenlemeleri oldukça önemli olmaktadır. STK'lar kâr amacı taşımayan, gönüllü vatandaşlardan oluşan, ortak amaç noktasında bir araya gelen, toplum yararına faaliyette bulunan, toplumsal hak ve sorumluluk bilinciyle vatandaşların taleplerini karşılayan gönüllü kuruluşlar olarak tanımlanmaktadır.

Gönüllülük kavramı genel olarak, bireysel ve tüzel alanda kendi çıkarlarını göz ardı eden, beklenti içinde olmayan, kendi iradeleriyle hareket eden ve eylemlerde bulunan, bireysel ve toplumsal refah seviyesini yükseltmek amacıyla faaliyetleri destekleyen, herhangi bir baskı altında olmayan bir durum olarak ifade edilmektedir. Gönüllü ise, kişinin hiçbir zorlama ve baskı altında olmadan, kendi özgür iradesiyle insani ve toplumsal çıkarlara yönelik etkinliklerde bulunan, toplumsal sorunların çözümünde yardımcı olan ve STK'ların temel kaynaklarını oluşturan ve başarıya götüren gönüllü vatandaşlardır.

Afet yönetimi konusunda bireylerin ve toplumların ortak çıkar ve amaçları doğrultusunda toplumların ihtiyaçlarına göre oluşan ve çalışmalarına bu doğrultuda yön veren, düzenlemeler yapan, kuruluş hedeflerine ve toplumun isteklerine uygun olacak şekilde kapasitelerini geliştirmektedir. Gönüllü insan ve toplumların bir araya gelerek oluşturduğu STK'lar, katıldıkları çalışmalara uygun eğitimler almaları ve vermeleri toplum bazında önem arz etmektedir. Topluma hizmet sunmak ve bireylerin gereksinimlerini gidermek açısından gerçekleştirdikleri çalışmalar birçok topluma katkı sağlamaktadır.

Afetlerle müdahale ve mücadele yapılması, afetlerin olumsuz etkilerini en az zararlar atlatmak amacıyla toplumları afete karşı daha bilinçli düzeye getiren, afetzedelerin ihtiyaçlarını karşılayan gönüllü ve aktif olarak çalışmalar yürütmesi açısından önemlidir. Verdikleri eğitimler, yürüttükleri faaliyetler doğrultusunda STK'ları, hem afet yönetiminde etkin olmakta hem de afete maruz kalan kişilerin eğitim, sağlık, barınma, beslenme gereksinimlerini giderme konusunda destek sağladığı için önemlidir. STK'ların üstlendikleri roller, çalışmalara göre yapılanmaları, kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında etkileşim ve işbirliği içinde olarak önemli hareketlerde bulunmaktadır.

Ülkemizde afet yönetimiyle ilgili birçok STK'ları bulunmaktadır. Bunlar arasında AKUT, MAG ve Türk Kızılay'ı çalışma kapsamında değerlendirilmektedir. Dağıcılık amacıyla kurulan ve zamanla deprem, sel, çığ gibi afet olaylarında çalışmalarda bulunan AKUT (Arama Kurtarma Derneği), 1999 Marmara Depremi'nde büyük katkıları olmuştur. AKUT değerlendirildiğinde yoğunluğu başta deprem olmak üzere afet olaylarında arama-kurtarma çalışmalarını ulusal ve uluslararası alanda yürütmekte olduğu ve halkı bireysel ve toplumsal olarak afetlere karşı bilgilendirici eğitim faaliyetlerinde bulunduğu görülmektedir. Mahalle bazında kurulan ve özellikle afet sonrasındaki ilk 24 saatte afet felaketlerine karşı ilk müdahaleyi yapabilecek seviyede bireylerin eğitilmesiyle MAG (Mahalle Afet Gönüllüleri) oluşmaktadır. MAG değerlendirildiğinde, afet sonrası eğitilen ve donanımına sahip olay kişilerin kendilerini afetlere karşı müdahale ettikleri ve uzman ekiplere destek verdikleri görülmektedir.

Çalışma kapsamında örnek olarak ele aldığımız ve üçüncü bölümde detaylı olarak incelenmiş olan Türk Kızılay'ı, savaş alanında yaralanan askerlere yardım etmek, hizmetlerini karşılıksız, kamu yararına ve gönüllü olarak çalışmalar yürütmek amacıyla 11 Haziran 1868 tarihinde Osmanlı Yaralı ve Hasta Askerlere Yardım Cemiyeti adıyla kurulmuştur. Zaman içinde adının değişmesiyle 1947 yılında Atatürk tarafından Kızılay ismi verilerek Türk Kızılay'ı adını almıştır.

Bir STK olarak Kızılay, birçok türde hizmet vermektedir. Kızılay'ın çalışmaları özellikle yoksul ve muhtaç durumda olan birey ve toplumların ihtiyaçlarını gidermektir. Ayrıca ilk yardım, sağlık, göç, afet olayları yanında her türlü hizmet faaliyetlerine yönelik çalışmaları içermektedir. Bu yöndeki çalışmaları; 1. Ulusal Afet Yönetimi, 2. Uluslararası Afet Yönetimi, 3. Göç ve Mülteci Hizmetleri, 4. Sosyal Hizmetler, 5. İlk Yardım, 6. Eğitim ve Gençlik Hizmetleri, 7. Sağlık Hizmetleri, 8. Mineralli Su İşletmeleri, 9. Kan Hizmetleri, 10. Türk Kızılay'ının Diğer Çalışmaları şeklinde olmak üzere 10 grupta görmek mümkündür.

Türk Kızılay'ının ulusal çapta gerçekleştirdiği etkinlikler afet müdahale ve afet lojistik sistemleri olmaktadır. Ulusal ve yerel alanda meydana gelen afet olaylarında bölgesel ve yerel afet müdahale ve lojistik merkezleriyle kısa süre içinde afet bölgesine ulaşarak mobil mutfak ve mobil ikram araçlarıyla afetzedelerin beslenme gereksinimlerini gidermektedir.

2001 yılında Kızılay'ın kurduğu AFOM (Afet Operasyon Merkezi) ile yurt içinde meydana gelen afet olaylarına en kısa sürede etkin ve verimli olarak müdahale

eden, yurt içi afetlerin her safhasında faaliyetlerini sürdüren ve diğer kurum ve kuruluşlarla da çalışmalar yaptığı görülmektedir.

AFOM, afet yönetimiyle ilgili kendi içinde de birimlere ayrılmaktadır. Afet yönetiminin daha etkin, afetin kötü etkilerini önlemek, afetzedelerin barınma ve çadır ihtiyaçlarını karşılayacak personellere eğitimler vermek, afete maruz kalan vatandaşların beslenme ihtiyaçlarını giderecek seyyar mutfak hakkında bilgiler vermektedir. Bunun dışında Kızılay'ın ilke ve hedefleri kapsamında oluşturulan Afet Yönetim Müdürlüğü, afet öncesi hazırlık, afetin zararlarını önlemeye yönelik ve afet sırasında arama-kurtarma çalışmaları ile afet sonrası iyileştirme, yeniden inşa gibi evreleri içeren ve bu yönde faaliyetlerde bulunan diğer birimlerle koordineli olarak çalışmalarını yürütmektedir. Türk Kızılay'ı TAMP (Türkiye Afet Müdahale Planı) kapsamında değerlendirildiğinde eşgüdümlü olarak afet yönetiminin her safhasında yoğunluğun deprem, çığ, sel gibi afet olaylarına karşı barınma, kaynak yardımı, nakliye, ulusal ve uluslararası nakdi bağış uyumu, haberleşme gibi alanlarda olduğu görülmektedir.

1999 yılında ülkemizde panik yaratan Marmara Depremi'nde Türk Kızılay'ı, kısa süre içinde afet bölgesine ulaşarak afetzedelerin beslenme, barınma gibi acil ihtiyaçlarını gidermek amacıyla çadır kent kurmuştur. Çadır kente yerleştirilen depremzedelerin yaşamlarını idame ettirmeleri için Kızılay afet uzman ekipleri, afet sonrası hizmetlerini sürdürdükleri görülmektedir. Aynı zamanda 2011 yılında Van'a bağlı Tabanlı Köyü ve Van'ın Edremit ilçesinde farklı zamanlarda meydana gelen deprem, bölgeyi olumsuz ve kötü olarak etkilemiştir. Afetin yaralarını saran Türk Kızılay'ı, bu bölgelere sıcak yemek, su gibi gıda yardımları, çadır, battaniye, soba gibi barınma gereksinimlerini karşılayacak hizmetlerde bulunmuştur. Afet bölgesindeki çocukların afet travmalarını iyileştirmek amacıyla psikolojik destek verdiği görülmektedir. Manisa'nın Soma ilçesinde 13 Mayıs 2014 tarihinde meydana gelen kömür maden kazası, ülkemizde en fazla can kayıplarının yaşandığı kaza olmaktadır. Devletin ileri gelenleri başta olmak üzere birçok kamu ve özel kurum ve kuruluşlar ve Türk Kızılay'ı aralarında koordineli olarak yardım çalışmalarında bulundukları görülmektedir. Türk Kızılay'ı, afet sırası ve afet sonrası süreçte afetzedelerin beslenme, barınma, afet bölgesinde kurtarılmayı bekleyen yaralı işçilerin kendileri ve aileleri için ilk yardım ve kan ihtiyaçlarını gidermek amacıyla sağlık hizmetleri sunmuştur. Bölgede arama-kurtarma çalışmaları devam ederken yaralıların kurtarılmasını bekleyen ve kazada yaşamını yitiren işçilerin aileleri ve

yakınlarına psiko-sosyal destek hizmetlerinin verildiği görülmektedir.

Kızılay, sadece ulusal alanda değil uluslararası alanda da din, dil, ırk ve cinsiyet ayrımını gözetmeksizin insani yardım alanındaki çalışmalarda bulunduğu görülmektedir. Ulusal alanda meydana gelen afet olaylarında olduğu gibi dünya çapında oluşan afet olaylarında gıda, barınma gibi afet müdahale ve mücadele faaliyetlerinde bulunmaktadır. Kızılay Genel Müdürlüğü bünyesinde kurulan Uluslararası Afet Müdahale ve Yardımlar Birimi, uluslararası çapta olası afet olayları doğrultusunda afet müdahale ve mücadele hizmetleri için düzenlemeler ile bağış yardımlarını kapsayan planlamaları içermektedir. Türk Kızılayı bu alanda 2012 yılından itibaren Somali’de yaşanan sel ve kuraklıktan dolayı oluşan kıtlık nedeniyle bölgedeki vatandaşlara İnsani Yardım Operasyonu kapsamında ihtiyaç sahibi olan insanlara gıda kolisi, sağlık alanında ilaç yardımlarında bulunduğu görülmektedir. Barınma ihtiyaçlarını karşılamak için çadır kent oluşturan Kızılay, temizlik ürünleri, bölgede meydana gelebilecek olan yangınlara karşı afetzede ailelere eğitim ve bilgilendirme faaliyetlerini gerçekleştirdiği görülmektedir.

Bu çalışma kapsamında Türk Kızılay’ının ulusal ve uluslararası alanda yürüttüğü faaliyetleri 5 yıllık sınırlama yapılarak değerlendirilmektedir. Kızılay’ın kriz ve afet yönetiminde ulusal alanda 2015-2019 ve 2020 yılının ilk aylarını kapsayan faaliyet çalışmaları incelenmiştir. 2015-2019 yılları değerlendirildiğinde ülkemizde birçok ilde meydana gelen yangın sebebiyle evleri kullanılamaz hale gelen afetzedelere Kızılay uzman ekipleri tarafından beslenme ihtiyaçlarını karşılayacak ikram araçları ile temiz içme suyu yardım çalışmalarının yapıldığı görülmektedir. Deprem, heyelan, sağanak yağış ve sel gibi afet olaylarının yaşanması sonrası afetle müdahale ve iyileştirme çalışmalarında bulunduğu görülmektedir. Yangın, deprem ve sel gibi yıkıcı felaketlerden dolayı evleri kullanılamaz hale gelen vatandaşların barınmaları için çadırlar kuran Kızılay ekiplerinin desteklerinin afet sonrası da yardım çalışmalarının devam ettiği tespit edilmiştir. Sel veya su taşkınlıkları sebebiyle afet bölgesine çadır kurulamamasından dolayı afetzeler cami, okul ve spor salonları gibi kapalı alanlara yerleştirilerek barınma ihtiyaçlarının karşılandığı görülmektedir. Türk Kızılay’ı, afetlerle müdahale kapsamında bölge afet yönetim merkezleri ve yerel yetkililerle koordineli olarak yardım hizmetlerini yürüttüğü sonucuna ulaşılmaktadır. Ayrıca kardan dolayı kara yollarında mahsur kalan şoför ve yolcuların sıcak yemek, çay, kahve ve battaniye dağıtılarak soğuktan korunmaları için yardımların yapıldığı görülmektedir.

2020 yılının ilk ayları değerlendirildiğinde ülkemizi olumsuz yönde etkileyen 24 Ocak Elazığ depremi ve 23 Şubat İran depreminin Van ilimizi ciddi anlamda etkileyen iki deprem yaşanmıştır. Elazığ ve Malatya’da meydana gelen bu depremde Türk Kızılay’ı depremin ilk dakikalarından itibaren afet uzman ekipleriyle yardım çalışmalarını yürüttüğü görülmektedir. Soğuk hava koşulları ve depremin yol açtığı yıkıcı etkilerden dolayı afetzedelerin beslenme ihtiyaçları mobil mutfakla karşılandığı görülmektedir. Kızılay şube ve müdürlükleri, yerel yetkililer ve arama-kurtarma ekiplerinin koordinasyonu içinde depremzedelerin beslenme, kan ve barınma ihtiyaçları karşılandığı tespit edilmiştir. Ayrıca depremden psikolojik olarak olumsuz etkilenen çocuklar ve vatandaşlar için psikososyal destek uzmanlarınca destek çalışmalarında bulundukları görülmektedir. Afet bölgesindeki çocukların mutlu olmaları için oyuncak dağıtımı da gerçekleştirilmiştir. Elazığ ve Malatya’daki afetzedelerin yaralarını iyileştirmek amacıyla Türk Kızılay’ı “Haydi İyilik Sensiz Olmaz” ve “Gün, Elazığ ve Malatya İçin Birlik Olma Günü” sloganlarıyla yardım kampanyası ve “Sosyal Market” projesi ile önemli çalışmalar yaptığı görülmektedir. İran’da meydana gelen deprem, Van’ın Başkale ilçesine bağlı köyleri etkilemiştir. Bu bölgede meydana gelen depremden dolayı hasara ve yıkıma uğrayan yapılar, Kızılay ekipleri tarafından afetzedelerin temel gıda ihtiyaçları mobil mutfak araçlarıyla karşılandıkları görülmektedir. Soğuk hava koşulları nedeniyle battaniye, yatak ve çadırla da afetzedelerin barınma ihtiyaçlarını karşılayan Türk Kızılay’ı, afetin etkilerini gidermek amacıyla her türlü olanakları gerçekleştirdiği görülmektedir.

Kızılay’ın uluslararası alanda kriz ve afet yönetiminde 2015-2019 yıllarını kapsayan faaliyet çalışmaları incelenmiştir. 2015-2019 yılları içerisinde Türk Kızılay’ı yurt dışında meydana gelen deprem, sel felaketi, kasırga, tsunami ve ikincil afet olayları doğrultusunda afetzedelere yardımlarda bulunduğu görülmektedir. Bu afet olaylarının olumsuz ve yıkıcı etkilerini gidermek amacıyla afet bölgelerine tır ve uçak aracılığıyla kıyafet, su, gıda, çadır, uyku tulumu ve hijyen malzeme yardımlarının sevkini gerçekleştirdiği görülmektedir. Afettede ailelerin sağlık hizmetleri için afet bölgelerine ilaç ve tıbbi yardım malzemeleri ulaştırılmaktadır. Türk Kızılay’ı, uluslararası alanda afete maruz kalan ve insani yardıma muhtaç olan birey ve toplumların yaralarını sarmak için üst düzey yetkililer, afetin yaşandığı ülke ve diğer yardımcı ülkelerin Kızılay’ı ve ülke Delegasyon Başkanlıkları ile iş birliği içinde çalışmalarını yürütmektedir. Ayrıca afetzedelerin insani yardım ihtiyaçlarını uzun süreli ve daha iyi karşılamak amacıyla bağış yardım kampanyaları

oluşturmaktadır. Kızılay, kendi web adresi ve banka hesap numaraları, cep telefonları üzerinden sms ve slogan projeleriyle bağış yardım kampanyalarını yürüttüğü görülmektedir.

Bu çalışmada incelenen ve köklü bir STK örneği olan Türk Kızılay'ı, yurt içi ve yurt dışı afet yönetimi, insani yardım çalışmaları, kan bağıışı, göç ve mülteci hizmetleri, ilk yardım, sosyal hizmetler gibi alanlarda faaliyetlerde bulunmaktadır. Kızılay'ın içerisinde bulunduğu çalışma alanı itibari ile ulusal ve uluslararası çapta araştırma sonucunda çok geniş bir alana hizmet ettiği neticesine varılmaktadır. Kızılay kurumunun yurt içindeki çalışma alanı daha geniş bir çerçevede görülmektedir. Uluslararası bazda ise çalışma alanı içerisinde daha çok ön plana çıkan hizmet alanı insani yardımlardır. İnsani yardım hususunda hizmetlerini uzun müddettir devam ettiren kuruluş birçok devlete hizmet vermektedir.

Çalışma sonucunda, bir yardım kuruluşu olan Türk Kızılay'ının uluslararası alanda bilhassa insani yardım alanında yaptığı başarılı faaliyetler noktasında, ülkemiz ve sivil toplum kuruluşu olarak kurumun varlığı ve bilinirliğini artırdığı sonucunu ortaya koymaktadır. Kurumun ulusal ve uluslararası alanda diğer sivil toplum kuruluşları içerisinde onlara yol gösterme noktasında yürüttüğü faaliyetler önemli bir örnek oluşturmaktadır. Çalışmadan elde edilen bulgular neticesinde Türk Kızılay'ı ulusal ve uluslararası alanda faaliyetlerini göstererek önemli roller üstlenen bir kurum haline geldiği görülmektedir.

KAYNAKÇA

- AB Uyum Süreci ve STK'lar (2004). Türkiye'de Sivil Toplum Kuruluşları Sempozyumu XIV, İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.
- Abay, A.R. (2004), Sivil Toplum ve Demokrasi Bağlamında Sivil Dayanışma ve Sivil Toplum Örgütleri. Eskişehir: Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F. 3. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi Kitabı.
- Acılı Ailelerin Yanında Kızılay Vardı,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/2911> , Erişim Tarihi: 28.01.2020.
- Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü, (2014). Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı Yayınları, 132.
- Adıyaman Depremi Sonrası Müdahale Çalışmaları Başladı,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3400> , Erişim Tarihi: 28.01.2020.
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunu, 2009: md. 2.
- Afetlere İlişkin Acil Yardım Teşkilatı ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmeliği, 1988: md.69, Resmi Gazete: 08/05/1988-19808.
- Afettede Ailelere Kızılay'dan Yardım,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/2041> , Erişim Tarihi: 29.01.2020.
- Afettede Endonezyalılar İçin Çadırlar Kuruldu,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4360> , Erişim Tarihi: 29.01.2020.
- Akal, C.B. (1995). *Sivil Toplumun Tanrısı*, İstanbul: Ergin Yayıncılık.
- Akatay, A., Yelkikalan, N. (2007). *Sivil Toplum Kuruluşlarında Gönüllülük ve İnsan Kaynakları Yönetimi*, Bursa: Baran Matbaacılık.
- Akatay, A., Yelkikalan, N. (2007). *Sivil Toplum Kuruluşlarında Gönüllülük ve İnsan Kaynakları*, Ankara: Ekin Yayınları.
- Akdağ, E. (2002), Mali Yapı ve Denetim Boyutlarıyla Afet Yönetimi, <http://www.sayistay.gov.tr/yayin/yayinicerik/aras20afetyonetimi.pdf> ,

Sayıştay, s. 6.

Akdeniz, B. (2014). Sivil Toplum, Neo-Osmancılık ve İHH, Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, SBE.

Akgün, S. K., Uluğtekin, M. (2002). *Hilal-i Ahmer'den Kızılay'a. Ankara:Türk Kızılay Derneği.*

Akıncı, S. (2014). Sivil Toplum, Sivil Toplum Kuruluşları ve Sivil Toplum Kuramcıları, *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*, 11,192-216.

Akpınar, A. (1997). Sivil Toplum, Düşünsel Temelleri ve Türkiye Perspektifi, Doktora Tezi *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.*

Akşit, B., Serda, A., Tabakoğlu, B. (2003). Sivil Toplumun ve Katılımın Güçlendirilmesinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü, TÜBİTAK-TÜBAYÖK SOBAG'a Sunulan Araştırma Raporu, 44.

Aktel, M. (2003), *Küreselleşme ve Türk Kamu Yönetimi*, Ankara: Asil Yayın Dağıtım.

Akut Tarihçe, <https://www.akut.org.tr/tarihce> ,Erişim Tarihi: 12.05.2019.

Akyel, R. (2007). Afet Yönetim Sistemi: Türk Afet Yönetiminde Karşılaşılan Sorunların Tespit ve Çözümüne İlişkin Bir Araştırma, Yayımlanmamış Doktora Tezi, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.*

Akyılmaz, F.D. Karka, O. (2011). *Afetlerde Psikolojik İlk Yardım*, İstanbul: AFAD.

Akyüz, İ. (2008), Türkiye'de Muhafazakâr Yardım Kuruluşları, Yüksek Lisans Tezi, *Sakarya Üniversitesi, SBE.*

Alkan, M.Ö. (1998). *1856-1945 İstanbul'da Sivil Toplum Örgütlenmelerinin Gelişimi* (Devlet- Toplum İlişkisi Açısından Bir Tarihçe Denemesi), (Der. YÜCEKÖK, A., TURAN, İ.), Tanzimat'tan Günümüze İstanbul'da STK'lar, İstanbul: Tarih Vakfı Yayını.

Ankara'daki Sele Kızılay Yardımı,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4189> , Erişim Tarihi:
27.01.2020.

Arama Kurtarma Çalışmalarına Kızılay'dan Destek,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4578> , Erişim Tarihi:
27.01.2020.

Arnavutluk'taki Depremzedelere Türk Kızılay Yardımı,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4862> , Erişim Tarihi:

28.01.2020.

Arnavutluk'taki Selin Yaralarını Kızılay Saracak,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3935> , Erişim Tarihi:
30.01.2020.

Arnavutluklu Depremzedelerin Çadırları Kuruldu,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4866> , Erişim Tarihi:
28.01.2020.

Arslan, O. (2001), *Sivil Toplum ve Türkiye Gerçeği*, İstanbul: Bayrak Yayınları.

Arslan, Z. (2002), Rousseau'nun Hayaletleri: Yeni Devlet Eski Söylem, *Doğu-Batı Dergisi, Yeni Devlet Yeni Siyaset*, 21, 15-29.

Artvinli Selzedelere Kızılay'dan Yiyecek İkramı,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/2348> , Erişim Tarihi:
29.01.2020.

Aslan, S. (2010). Sivil Toplum ve Demokrasi, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(2), 357–374.

Atar, Y. (1997), , Demokratik Sistemde Sivil Toplumun Fonksiyonu ve Sivil Toplum Devlet Düalizmi, *Yeni Türkiye (özel Sayı)*, 3(18), Ankara, 98.

Balkır, Z.G., ÇOLAK, K. (2004), Bilgi Toplumuna Geçiş Sürecinde STK'ların Sosyal Denetim Fonksiyonu. *I. Ulusal Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi: Küresel Demokrasinin Gelişmesi ve Katılımın Sağlanması Açısından Sivil Toplum Kuruluşları*, 4-6 Haziran, 17.

Bangladeş'teki Selzedelere Gıda Yardımı,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/2325> , Erişim Tarihi:
30.01.2020.

Bangladeşli Ailelere Yardımlar Sürüyor,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/2769>, Erişim Tarihi:
30.01.2020.

Bedük, A.; Usta, S., Kocaoğlu, M. (2006). Avrupa Birliği'ne Giriş Sürecinde Türkiye'de Sivil Toplum Kuruluşları ve Demokratikleşme Sürecindeki Misyonları, *Selçuk Üniversitesi Karaman İİBF Dergisi*, 10(9), 52-64.

Berkes, N. (2002). *Türkiye'de Çağdaşlaşma*, İstanbul: YKY.

Birleşmiş Milletler Gönüllüleri (2011), Dünya Gönüllülüğün Durumu Raporu, *Art Press, Türkiye*, 2.

BKYM, (1997), Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi Yönetmeliği, md.4.

- Bolay, S. H. (1197). Sivil toplum ve Manası, *Yeni Türkiye: Sivil Toplum Özel Sayısı*, 18, 7.
- Bozkurt, Ö., Ergun, T. Sezen, S. (1998). *Kamu Yönetimi Sözlüğü*. Ankara: TODAİE Yayınları, 155.
- Bozkuş, A. A. (2009), Genel Esaslarıyla Türk Hukukunda Vakıf Müessesesi ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları, Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi, *Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü*.
- Buğra, A. (1997). *Devlet ve İşadamları*, Çev. Fikret Adaman, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bulut Y., Kahraman, M. (2008). Türkiye’deki Sivil Toplumun Sivillliği Üzerine Bir Tartışma. *Uluslararası V. STK’lar Kongresi, “Kültürel Bakış”, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Bidiriler Kitabı*.
- Can, H. (1997). *Organizasyon ve Yönetim*, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Candan, E. (2012). Türkiye’de Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşlarının Yeniden Yapılandırılmasına İlişkin Reform Önerisi, *Liberal Düşünce Topluluğu Derneği, STD*, http://www.liberal.org.tr/upresimler/Reform_Onerisi.pdf , Erişim Tarihi: 09.05.2019.
- Canikoğlu, M. D. (2007). *Sivil Toplum ve Türkiye Demokrasisindeki İzdüşümleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Cengiz, K., Küçükural, Ö., Tol, U. U., Akşit, B. (2005). *Türkiye ve Orta Doğu’da Sivil Toplum Tartışmaları*. Edt: Lütfü Sunar, Sivil Toplum ve Demokrasi, Kaknüs Yayınları, İstanbul. Cevat Geray, “Türkiye’de Yıkım (Afet) Olayları Karşısında Önlemler ve Örgütlenmeler”, *Amme İdaresi Dergisi*, 10(3), 94.
- Cezayirli, G. (1994), Afet Etkilerinin Önlenmesinde Şehir Plancılarının Rolü. *Bayındırlık ve İskan Bakanlığı İle Belediyeler Dergisi*, 8(23), 39.
- Corsino, D. (1998), *Uluslararası İşbirliğinde STÖ’lerin Payı, Sivil Toplum Örgütleri Neoliberalizmin Araçlarını, Halka Dayalı Alternatifler mi?*, Çev: Işık Ergüden, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 56-57.
- Çaha, Ö. (1996). *Sivil Kadın, Türkiye’de Sivil Toplum ve Kadın*, Ankara: Vadi Yayınları.
- Çanakkale’deki Afetzedelerin Sıcak Yemeği Kızılay’dan, <https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3332> , Erişim Tarihi: 28.01.2020.

Çapa, M. (2009). *Kızılay (Hilal-i Ahmer) Cemiyeti (1914-1925)*, Ankara: Türk Kızılay Derneği.

Çatalca'daki Sele Kızılay Yardımı,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3866> , Erişim Tarihi:
28.01.2020.

Çiftçi, E. (2003). *Yer Bilimleri Teknik Terimler Sözlüğü*, Niğde: Hamle Ofset Yayın.

Çiftçi, O. (2012). *Sivil Toplum: Kökenler, Örgütlenme ve Çalışma Yaklaşımları*, Ankara: Kadın ve Kadın STK'larının Güçlendirilmesi Projesi Raporu, 15.

Çuhadaroglu, F., Kala, R., Ustaoglu, E. (1992). Deprem ve Erzincan 13 Mart 1992 Erzincan Depreminin Öncesi Deprem Olayı ve Sonrası İle İlgili İnceleme, İstanbul: T.C. Erzincan Valiliği, Mega Yayın, 56-57.

Demir, N.K. (2007). *Kadın Sorununa Yönelen Sivil Toplum Örgütlerinin Kadınların Yoksulluğu Konusuna Eğilimleri*, IV. Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi, 19-21 Ekim 2007, "Küresel Yoksulluk", Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Bildiriler Kitabı, 466.

Demir, Ö., Acar, M. (1993). *Sosyal Bilimler Sözlüğü*. İstanbul: Ağaç Yayıncılık.

Demir, Ö., Acar, M. (1997). *Sosyal Bilimler Sözlüğü*, Ankara: Vadi Yayınları.

Denizli'deki Depremzedelerin İhtiyaçları Karşılıyor,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4629> , Erişim Tarihi:
26.01.2020.

Deprem Bölgesindeki Çocukların Yüzü Oyuncaklarla Güldü,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4939> , Erişim Tarihi:
26.01.2020.

Depremzedeler "Sosyal Market" ile İhtiyaçlarını Karşılıyor,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4996> , Erişim Tarihi:
27.02.2020.

Depremzedelere Yardımlar Devam Ediyor,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3710> , Erişim Tarihi:
28.01.2020.

Devrek'te Heyelandan Etkilenenlere Kızılay Yardımı,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/2176> , Erişim Tarihi:
29.01.2020.

Dinçer, M. (1996), *Çevre Gönüllü Kuruluşları*, Ankara: Türkiye Çevre Vakfı Yayınları.

- Doğan, İ. (2000). Sivil Toplum, İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Doğan, İ. (2007). Türkiye’de Çok Partili Dönemde Sivil Toplumun Gelişimi, *Kamu Hukuku Arşivi*, Eylül Sayısı, 83-97.
- Doğan, İ. (2000). Sivil Toplum Ondan Bizde de Var, İstanbul: Sistem Yayıncılık, 20.
- Doğu Karadeniz’deki Selzedelere Yardım, <https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3010> , Erişim Tarihi: 28.01.2020.
- Durmuş, Y. (1995). Doğal Afetlerin Türleri, Etkileri Ve Korunma Yolları, *Sivil Savunma Dergisi*, 37(142), 3.
- Dursun, D. (1996), *İki Binli Yıllara Doğru Türkiye’de Sivil Toplum Örgütlerinin Rolü ve Gücü, Türkiye’yi Yeniden Düşünmek Sempozyumu*, Türkiye Gönüllü Kültür Teşekkülleri 6. İstişare Toplantısı, 22-23 Haziran, Ankara, 228-241.
- Endonezya’daki Depreme Kızılay Yardımı, <https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4304> , Erişim Tarihi: 29.01.2020.
- Endonezya’nın Yaraları Sarılıyor, <https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4354> , Erişim Tarihi: 29.01.2020.
- Engin, Y. (2000). *Sendikacılık, Sivil Toplum ve Yeni Duruşlar*, Ankara: Öz İplik İş Sendikası Eğitim Yayınları.
- Ergünay, O. (1996). Afet Yönetimi Nedir? Nasıl Olmalıdır?, *Erzincan ve Dinar Deneyimleri Işığında Türkiye'nin Deprem Sorunlarına Çözüm Arayışları, TÜBİTAK Deprem Sempozyumu*, Ankara: TÜBİTAK.
- Ergünay, O. (1999), Acil Yardım Planlaması ve Afet Yönetimi, *Uzman Der Dergisi*, 2(6-7), 12.
- Ergünay, O. (1999), Afet Yönetimi Nedir? Nasıl Olmalıdır?. *Türk Psikoloji Bülteni - Deprem Özel Sayısı*, Cilt: 5 (14).
- Ergünay, O. (2002), Afete Hazırlık ve Afet Yönetimi, Ankara: Türk Kızılay Derneği Genel Müdürlüğü, Afet Operasyon Merkezi Yayını (AFOM).
- Ergünay, O., Gülkan P., Güler. H. H. (2008). *Afet Yönetimi İle İlgili Terimler: Açıklamalı Sözlük*, Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri. Kadioğlu, M., Özdamar, E. (Ed.). Ankara: JICA Türkiye Ofisi.
- Erol, M. (2007). Sivil Toplum Kuruluşlarından (STK) Vakıflar ve Vakıflarda Muhasebe Kayıt Sistemi,

<http://dergi.kmu.edu.tr/userfiles/file/aralik2007/PDF/18.pdf>, Erişim Tarihi: 08.05.2019, 339.

Eroz, A. (1996). *Demokrasi Sürecinde Türkiye*, İstanbul: Hil Yayınları.

Erşahin, S. (2003). Vakıf Düşüncesini Doğuran Dinamikler Üzerine, *İslami Araştırmalar Dergisi*, 6(2), 322-335.

Erturgut, R. (2008). *Küresel Küresel Barışın Sağlanması Açısından Silahsızlanmanın Önemi ve Sivil Toplum Kuruluşlarının Bu Sürece Katkısı*, V. Uluslararası STK'lar Kongresi, 2008, Çanakkale: Çanakkale Onsekizmart Üniversitesi.

Ertürkmen, C. (2006). Afet Yönetimi, Yüksek Lisans Tezi, *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi ve Siyaset Anabilim Dalı*.

Eryılmaz, B. (2002). *Bürokrasi ve Siyaset*. İstanbul: Alfa Yayınları.

Evi Yanan Aileye Kızılay Sahip Çıktı,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/1815>, Erişim Tarihi: 29.01.2020.

Evi Yanan Aileye Kızılay Yardım Eli Uzattı,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/1854>, Erişim Tarihi: 29.01.2020.

Evleri Yanan Ailelere Kızılay Yardım Elini Uzattı,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/2162>, Erişim Tarihi: 29.01.2020.

Evleri Yanan Ailelere Yardım, <https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/2228>, Erişim Tarihi: 29.01.2020.

Faaliyet Raporu, (2000). <http://afetyonetimi.kizilay.org.tr/UI/doc/raporlar/2000.pdf>, 9-13, Erişim Tarihi: 19.05.2019).

Faaliyet Raporu, (2001). <http://afetyonetimi.kizilay.org.tr/UI/doc/raporlar/2001.pdf>, 11-21, Erişim Tarihi: 19.05.2019.

Faaliyet Raporu, (2002). <http://afetyonetimi.kizilay.org.tr/UI/doc/raporlar/2002.pdf>, 17-22, Erişim Tarihi: 19.05.2019.

Faaliyet Raporu, (2005). <http://afetyonetimi.kizilay.org.tr/UI/doc/raporlar/2005.pdf>, 20, Erişim Tarihi: 19.05.2019.

Faaliyet Raporu, (2012). <http://afetyonetimi.kizilay.org.tr/UI/doc/raporlar/2012.pdf>, 25-40, Erişim Tarihi: 19.05.2019.

Firik, M. (2006). Afet Yönetiminin Temel İlkeleri, Gönüllü Kaynaklar ve Sivil Toplum

- GEA-Misyon Vizyon Değerler, https://www.gea.org.tr/?page_id=1410 , Erişim Tarihi: 12.05.2019.
- Genç, F.N. (2005). Türkiye’de Doğal Yıkım Olayları Sonrası Kent Yenileme Uygulamaları: Marmara Depremi Örneği. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi SBE.
- Genç, F.N. (2007). Türkiye’de Doğal Afetler ve Doğal Afetlerde Risk Yönetimi, *Stratejik Araştırmalar Dergisi (SAREM)*, Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt (ATASE) Başkanlığı Yayınları, 9(5), 201-226.
- Geray, C. (1977), Türkiye’de Yıkım(Afet) Olayları Karşısında Önlemler ve Örgütlenmeler, *Amme İdaresi Dergisi* 10(3), 91-114.
- Göç ve Mülteci Hizmetleri, <http://www.kizilay.org.tr/NelerYapiyoruz/goc-ve-multeci-hizmetleri> Erişim Tarihi: 19.05.2019.
- Gökçe, O., Çiğdem, T. (2012). *Teoride Ve Pratikte Afet Sonrası İyileştirme Çalışmaları*, T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD), Ankara.
- Gönel, A. (1998). *Önde Gelen STK’lar*, İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayını.
- Gönenç, A. A. (2001). Sivil Toplum Düşünsel Temelleri ve Türkiye Perspektifi, Elektronik kitap, <https://stratejikoperasyon.wordpress.com/2014/05/30/e-kitap-aysenur-akpinar-gonenc-sivil-toplum-dusunsel-temelleri-ve-turkiye-perspektifi/> erişim tarihi: 30.04.2018), 12.
- Gönüllü Kaynakların Geliştirilmesi (2005), İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Afet Yönetimi Merkezi Yayını, VII-C-1.
- Görgü, H. H. (2006). Afetlerde Ortaya Çıkan Temel Duygularımız ve Başa Çıkma Yolları, *Sivil Savunma*, 13.
- Göymen, K. (2004), *Küresel Sivil Toplum: Gereksinme, Fırsatlar ve Engeller*, I. Ulusal Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi, 4-6 Haziran 2004, Çanakkale, 67.
- Gözen, R. (1997). Uluslararası Sivil Toplum, *İlim ve Sanat*, 46/47(3/4), 39-40.
- Güler, H. (2004), *Hazırlıklı Olma*, Ankara: İçişleri Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı, Afet Yönetimi 55.Dönem Mülki İdare Amirleri Semineri, Ders Notu, 4.
- Güler, H. (2008). *Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri, Zarar Azaltmanın Temel İlkeleri*, Ankara: Jıca Türkiye Ofisi.
- Güler, H. (2011). *Zarar Azaltma ve Hazırlık Dönemleri*, A.Ü. Mühendislik Fakültesi,

Jeoloji Mühendisliği Bölümü, Ders Notları, 20-21.

Gülkan, P., Balamir, M., Yakut A. (2003). *Afet Yönetiminin Stratejik İlkeleri Türkiye ve Dünyadaki Politikalara Genel Bakış*, Ankara: ODTÜ Afet Yönetimi Uygulama ve Araştırma Merkezi.

Gündüz, İ. (2009). *Dünyada ve Türkiye’de Afet Yönetimi*, Ankara: Erdem Yayınları.

Gürer, İ. (1993). Doğu Anadolu’da Kar Örtüsü ve İlkbahar Taşkınları. *Bayındırlık ve İskan Bakanlığı İle Belediyeler Dergisi*, 17.

Gürer, İ., Yavaş, Ö.M. (1994). Anadolu’da Çığ Sorunu. *Sivil Savunma Dergisi*, 15-29.

Gürer, İ., Yavaş, Ö. M. (1994). Anadolu’da Çığ Sorunu, *Sivil Savunma Dergisi*, 36 (135), 15-29.

Güvel, E. A. (2001), *Doğal Afetlerin Politik Ekonomisi - Doğal Riskler ve Afet Planlaması*, İstanbul: İMKB Yayını, 20-2.

Güvel, E. A. (2008). Deprem in Türkiye Ekonomisine Etkileri Üzerine Ekonometrik Bir Uygulama, *İzmir 2. Uluslararası İktisat Kongresi*, 2.

Hatemi, H. (1997). Sivil Toplum Örgütü Ne Demek Olsa Gerekti?, *Yeni Türkiye: Sivil Toplum Özel Sayısı*, 18,18.

Hatemi, H. (1999). Krizin Kritiği. *Düşünen Siyaset-Kriz Sayısı*, 1(1),17-18.

Hatipoğlu, O. G. (2013), “*Türkiye Kızılay Derneği’nin Kurumsallığı: Bir Çözümleme Denemesi*”, *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 11(22), 167-189.

Hortum ve Selden Etkilenenlere Kızılay Yardımı,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4562> , Erişim Tarihi:
27.01.2020.

<http://afetyonnetimi.kizilay.org.tr/tr/kurumsal.html> Erişim Tarihi: 19.05.2019.

Irak’ta Yaralar Hızla Sarılıyor, <https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3905> ,
Erişim Tarihi: 30.01.2020.

Irak’taki Selzedelere Kızılay Yardımı,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4399> , Erişim Tarihi:
29.01.2020.

İdlib’deki Selzedelere Kızılay Yardımı,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4513> , Erişim Tarihi:
29.01.2020.

İnalcık, H. (1997). Tarihsel Bağlamda Sivil Toplum ve Tarikatlar, *Küreselleşme Sivil Toplum ve İslam. Vadi Yayıncılık*, Ankara, 74.

- İran Depreminden Etkilenen Van'daki Depremzedelere Kızılay Yardımı,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4984> , Erişim Tarihi:
24.02.2020.
- İranlı Selzedelerin Yarası Sarılıyor,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4647> , Erişim Tarihi:
28.01.2020.
- İTÜ, (2005). Afet Yönetim Merkezi, Acil Durum Yönetimi İlkeleri. *İTÜ Press*, 1-10.
- Kadıoğlu, M. (2008), *Modern Bütünleşik Afet Yönetimi, Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri*, Editörler: Kadıoğlu, M., Özdemir, E., Ankara: JICA Türkiye Ofisi.
- Kadıoğlu, M. (2008). *Bütünleşik Afet Yönetiminin Temel İlkeleri, Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri*, Editörler: Kadıoğlu, M., Özdemir, E., Ankara: JICA Türkiye Ofisi Yayınları.
- Kadıoğlu, M. (2008). *Modern, Bütünleşik Afet Yönetiminin Temel İlkeleri*”, *Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri*, Ed. Kadıoğlu, M., Özdamar, E. Ankara: JICA Türkiye Ofisi Yayınları.
- Kadıoğlu, M. (2008). *Sanayi ve İşyerleri İçin Afet Acil Yardım Planlama Rehberi*. İstanbul: İSMEP.
- Kadıoğlu, M. (2011). *Afet Yönetimi Beklenilmeyeni Beklemek, En Kötüsünü Beklemek*, İstanbul: T.C. Marmara Belediyeler Birliği Yayını.
- Kahraman, H. B. (2002). *Post Fenomenoljik Devlet Tasavvuru Hegelci ve Arendçi Kısıtlamalar ve Yeni Bir Sivil Toplum İnşa Olanağı*. İstanbul: Doğu Batı Yayınları.
- Kalaycıoğlu, E. (1997). *Sivil Toplum ve Neopatrimonyal Siyaset, Küreselleşme Sivil Toplum ve İslam*, Ankara: Vadi Yayıncılık.
- Kalaycıoğlu, E., Sarıbay, A.Y. (1995). *Tanzimat: Modernleşme Arayışı ve Siyasal Değişme, Türk Siyasal Hayatı: Değişim ve Süreklilik*, İstanbul: Der Yayınları
- Kan Hizmetleri, <http://www.kizilay.org.tr/NelerYapiyoruz/kan-hizmetleri> Erişim Tarihi: 19.05.2019.
- Kar Mağdurlarına Kızılay Yardımı,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4609> , Erişim Tarihi:
27.01.2020.
- Kar Yağışından Olumsuz Etkilenenlere Kızılay Yardımı,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4502> , Erişim Tarihi:

27.01.2020.

Karabağ, S. (2002). *Mekânın Siyasallaşması*, Ankara: Nobel Yayınları.

Karadağ, A. (2003). Demokratikleşme ve Sivil Toplum: Liberal Düşünce Topluluğu
Örneği *Sivil Toplum*, 1(4), 45-58.

Karaesmen, E. (1996). *Deprem ve Sonrası*, Ankara: Türkiye Mühendisler Birliği, 98.

Karaesmen, E. (2002), *Öncesiyle Sonrasıyla Deprem*, Ankara: Atılım Üniversitesi
Yayınları.

Karaköse, T. (2007). Örgütler ve Kriz Yönetimi, *Uluslararası Hakemli Sosyal
Bilimler E-Dergisi*, 6.

Karancı, A.N. (2005). *Afetlerde Psikolojisi Ve Hazırlıklı Olma/Zarar Azaltma
Davranışları, Afet Yönetiminin Temel İlkeleri*, Ankara: T.C. İçişleri
Bakanlığı-Tıca Yayını.

Karda Mahsur Kalanların Yardımına Kızılay Yetiştirdi,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3235> , Erişim Tarihi:
28.01.2020.

Kastamonu'daki Yangından Etkilenenlere Yardım,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4039> , Erişim Tarihi:
27.01.2020.

Kayasü, S. (2007), *Afet Yönetimini Kurumsallaşmasında Sivil Toplum
Kuruluşlarının Rolü*, Der: Erkan, N. E., Güner, A., Demeter, K., Afet Risk
Yönetimi: Risk Azaltma ve Yerel Yönetimler, İstanbul: Beta Yayınları.

Kaypak, Ş. (2012), *Yerel Yönetimler ve Sivil Toplum, Basılmış Ders Notları*,
Antakya: Mustafa Kemal Üniversitesi.

Keane, J. (1994). *Despotizm ve Demokrasi, Sivil Toplum ve Devlet: Avrupa'da Yeni
Yaklaşımlar*, (Çev. KÖKER, L.), Ankara: Yedi Kıta Yayınları.

Keane, J. (2004), *Sivil Toplum ve Devlet: Avrupa'da Yeni Yaklaşımlar*, Çev.: Köker,
L. ve diğ., Ankara: Yedi Kıta Yayınları.

Keleş, R. (2004). *Kentleşme Politikası*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Keleş, R. (2013). *Kentleşme Politikası*. Ankara: İmge Kitabevi.

Keleş, R., Hamamcı, C. (2005). *Çevre Politikası*, Ankara: İmge Kitabevi.

Keyman, E. F. (2005). Devlet ve Sivil Toplum Arasındaki Sınır İyi Çizilmelidir, *Sivil
Toplum*, Cilt: 3(10), 130-132.

Kızılay Adıyamanlı Depremzedelerin Yanında,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4168> , Erişim Tarihi:

27.01.2020.

Kızılay Çanakkale'deki Depremzedelerin Yanında,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4600> , Erişim Tarihi:
27.01.2020.

Kızılay Depremzedelerin Yardımına Koştı,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3705> , Erişim Tarihi:
28.01.2020.

Kızılay Ekipleri Afganistan'daki Deprem Sonrası Çalışmalarına Başladı,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/2317> , Erişim Tarihi:
30.01.2020.

Kızılay Iraklı Depremzedelerin Yanında,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3898>, Erişim Tarihi:
30.01.2020.

Kızılay Van'daki Depremzedelerin Üç Öğün Yemek İhtiyacını Karşılıyor,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4986> , Erişim Tarihi:
24.02.2020.

Kızılay Yardımlarıyla Adana'daki Selzedelere Destek Oldu,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4883> , Erişim Tarihi:
26.01.2020.

Kızılay, Endonezya'nın Yaralarını Sarmak İçin Bölgede,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4336> , Erişim Tarihi:
29.01.2020.

Kızılay'dan Adıyamanlı Depremzede Çocuklara Hediye,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3412> , Erişim Tarihi:
28.01.2020.

Kızılay'dan Afganistan'daki Selzedelere Yardım,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4286> , Erişim Tarihi:
29.01.2020.

Kızılay'dan Depremzedeler İçin Yardım Kampanyası,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4937> , Erişim Tarihi:
26.01.2020.

Kızılay'dan Hatay'daki Selzedelere Yardım,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4426> , Erişim Tarihi:
27.01.2020.

Kızılay'dan Selzedelere Yardım, <https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4712>, Erişim Tarihi: 26.01.2020.

Kızılay'dan Yolda Mahsur Kalanlara Sıcak İkram, <https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3915>, Erişim Tarihi: 28.01.2020.

Kızılay'ın Afetzedelere Yardımı Sürüyor, <https://www.kizilay.org.tr/Haber/KurumsalHaberDetay/4932>, Erişim Tarihi: 25.01.2020.

Kızılay'dan Düzce'deki Selzedelere Yardım, <https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4731>, Erişim Tarihi: 26.01.2020.

Köksoy, N.E. (2012). *Tr52 Bölgesi (Konya, Karaman) Kuraklık İndeksi*, Konya: Mevlana Kalkınma Ajansı Yayınları.

Kuçuradi, İ. (1998). *Sivil Toplum ve Sivil Toplum Kuruluşları*, İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.

Kundak, S., Kadioğlu, M. (2001), *İlk 72 Saat*, Ankara: AFAD Yayınları.

Kurumsal, Hakkımızda, <http://afetyonetimi.kizilay.org.tr/tr/kurumsal.html>, Erişim Tarihi: 12.05.2019.

Kutlu, Ö., Usta, S. (2005). *AB Yolundaki Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşlarının Devlete Güven Tesisindeki Rolü*, Çanakkale: Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Biga İİBF, II. Ulusal STK Kongresi Bildiriler Kitabı “Küresel Eşitlik”, 198-208.

Kutlu, Ö., Usta, S. (2005). *AB Yolundaki Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşlarının Devlete Güven Tesisindeki Rolü*, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Biga İİBF, II. Ulusal STK Kongresi Bildiriler Kitabı, *Küresel Eşitlik*, 198-208.

Kuzu, B. (1992). Demokrasi, Resmi İdeoloji, Sivil Toplum, *Ankara Üniversitesi Siyasi Bilimler Fakültesi Dergisi*, 47(1-2), 335-369.

Küyel, M. (1978). *Felsefeye Başlangıç*. Ankara: MEB Yayını.

Laçiner V., Yavuz, Ö. (2013). Van Depremi Örneğinde Afetler Sonrası Yapılan Yardımlar ve Hukuki Çerçevesi, *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 118.

Madencileri Kurtarma Çalışmalarına Kızılay'dan Destek, <https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3104>, Erişim Tarihi: 28.01.2020.

- Mahalle Afet Gönüllüleri Vakfı,
http://www.mag.org.tr/tur/MAG_Prensip_ve_Kurallar.pdf , Erişim Tarihi:
12.05.2019.
- Mahrui, A. N. (2008). *Doğal Afetler ve STK'lar*,
<http://www.nasuhmahrui.com/dogal-afetler-ve-stklar/>).
- Makedonya'nın Yaraları Sarılıyor,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/2944> , Erişim Tarihi:
30.01.2020.
- Manisa'da Depremden Etkilenen Vatandaşlarımızı Yalnız Bırakmıyoruz,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3613> , Erişim Tarihi:
28.01.2020.
- Mardin, Ş. (2006). *Türkiye'de Toplum ve Siyaset*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Mc Holloway, J.A, (1995). *Yerel Yönetim ve Kriz Yönetimi*, (Çev. Bulut, Ö.),
İstanbul: Toplu Konut İdaresi Başkanlığı yayını..
- Meksika'daki Depremden Etkilenenlere Kızılay Yardımı,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3779> , Erişim Tarihi:
30.01.2020.
- Mengi, A. (1999). *Küresel Çevre Sorunları ve Politikaları*, Ankara: Mülkiyeliler
Birliği Vakfı Yayınları, Tezler Dizisi: 3,19.
- Mersin'de Selden Etkilenen Vatandaşlara Kızılay'dan Kumanya,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3208> , Erişim Tarihi:
28.01.2020.
- Mozambikli Afetzedelere Kızılay'dan Çadırkent,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4648> , Erişim Tarihi:
28.01.2020.
- Muğla'daki Depremzedelere Kızılay Desteği,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3921> , Erişim Tarihi:
28.01.2020.
- Muş'taki Sağanak Yağıştan Etkilenen Vatandaşlara Gıda Yardımı,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3532> , Erişim Tarihi:
28.01.2020.
- Narlı, N. (2002). *STK'larda Gönüllülük ve Gençlik*, İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Neler Yapıyoruz?, <http://www.kizilay.org.tr/neler-yapiyoruz> Erişim Tarihi:
19.05.2019.

- Nepal’de 7.1 Şiddetinde Yeni Deprem! Kızılay Ekibi Tespit Çalışmalarına Başladı,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/2031> , Erişim Tarihi:
30.01.2020.
- Okay, A., Okay, A. (2002), *Halkla İlişkiler Kavram, Strateji ve Uygulamaları*,
İstanbul: Der Yayınları.
- Onbaşı, F. G. (2005), *Sivil Toplum*, İstanbul: L&M Yayınları.
- Ordulu Selzedelerin Yarasını Kızılay Sarıyor,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4299> , Erişim Tarihi:
27.01.2020.
- Öner, Ş. (2001), *Sivil Toplum Kuruluşlarının Yerel Demokrasi ve Katılım Algılamaları*, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 10(2), 51-67.
- Özbudun, E. (2008). *Türkiye’de Sivil Toplum ve Demokratik Konsolidasyon*, (çev, Fethi A.), Der. Özdalga E. Sivil Toplum, Demokrasi ve İslam Dünyası, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Özey, R. (2006). *Afetler Coğrafyası*, İstanbul: Aktif Yayınevi.
- Özgen, E. (2007). Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kavramı ve Çalışan Memnuniyetine Etkisi, *D.Ü. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 54-55.
- Özmutaf, N.M. (2007). Sivil Toplum Kuruluşlarının Misyonlarını Gerçekleştirmede İnsan Kaynaklarının Rolünün Gönüllü Yönetim Yaklaşımları Bağlamında İncelenmesi, Doktora Tezi, *Süleyman Demirel Üniversitesi, İşletme Yönetimi*.
- Öztürk, N. (2003). Türkiye’de Afet Yönetimi; Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri, *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 42-64.
- Pakistanlı Depremzedelere Yardımlar Devam Ediyor,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/2393> , Erişim Tarihi:
30.01.2020.
- Palabıyık, H. (2011). Gönüllülük ve Yerel Hizmetlere Gönüllü Katılım Üzerine Açıklamalar, *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 9(1), 90.
- Pampal, S., Özmen, B. (2009). *Depremler Doğal Afet Midir? Depremlerle Baş Edebilmek*, Ankara: Eflatun Yayınevi.
- Peynircioğlu, N. (2007), *Türkiye’de Afet Yönetimi Politikaları ve Afetlerin Ekonomik Boyutu*. Derleyenler: Nihal Ekin Erhan, Ayşe Güner ve Katalin Demetler, İstanbul: Beta Kitap.
- Polat, R. (2007), *Hilal-İ Ahmer Teşkilatının Kuruluşu Ve Teşkilatlanması*, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.) Elazığ: Fırat Üniversitesi

- Rizeli Selzedelere Kızılay'dan Yardım,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3778> , Erişim Tarihi:
28.01.2020.
- Sabuncuoğlu, Z. (2000), *İnsan Kaynakları Yönetimi*. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Saka, F. (2003). *Depremi Beklerken*, İstanbul: Altın kitaplar.
- Saltık, A. (1995). *Çağdaş Toplumlarda Gönüllü Kuruluşların Sosyo-Ekonomik Temelleri*, Ankara: Türkiye Çevre Vakfı Yayınları.
- Saner, H. (1997). *Demokrasilerde Direnme Sorumluluğu Üzerine*. Çev. Yakup Coşar, Kamu Vicdanına Çağrı: Sivil itaatsizlik. Haz. Ender Atesman, E., İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Sarıbay, A.Y. (1994). *Postmodernite, Sivil Toplum ve İslam*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Sarıbay, A.Y. (1998), *Sivil Toplum, Demokrasi ve Birey, Siyaset, Demokrasi ve Kimlik*, Bursa: Asa Kitabevi.
- Sarıbay, A.Y. (2000), *Kamusal Alan Diyalojik Demokrasi Sivil İtiraz*, İstanbul: Alfa Yayınları.
- Sarp, N. (1999). Sağlık Hizmetlerinde Afet Yönetimi, Deprem Araştırma Bülteni, Afet İşleri Genel Müdürlüğü Deprem Araştırma Dairesi Başkanlığı, 10.
- Selden Etkilenen Iraklı Sığınmacılara Çadır Yardımı,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/2329> , Erişim Tarihi:
30.01.2020.
- Selden Etkilenen Mevsimlik İşçilere Kızılay Yardımı,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3634> , Erişim Tarihi:
28.01.2020.
- Selzede Makedonlara Yardımlar Devam Ediyor,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/2959> , Erişim Tarihi:
30.01.2020.
- Selzede Manisalılara Kızılay'dan Yardım,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4529>, Erişim Tarihi:
27.01.2020.
- Selzede Sudanlılara Kızılay Yardım Elini Uzattı,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4769> , Erişim Tarihi:
28.01.2020.
- Selzede Tarım İşçilerine Kızılay Yardımı,

- <https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/2785>, Erişim Tarihi: 28.01.2020.
- Selzede Vatandaşlara Gıda Yardımı, <https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/2945> , Erişim Tarihi: 28.01.2020.
- Selzedelere Kızılay Desteği, <https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4749> , Erişim Tarihi: 26.01.2020.
- Selzedelere Kızılay'dan Yardım, <https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3157> , Erişim Tarihi: 28.01.2020.
- Seyyar, A., Adalı, Ö. (2004), Türkiye'de Yoksullukla Mücadelede STK'ların Roller ve Önemleri: Deniz Feneri Örneği, *I. Ulusal Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi*, 4-5 Haziran, Çanakkale.
- Sezgin, F. (2003), Kriz Yönetimi, *Manas Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (8), 181-195.
- Sinop'ta Evi Yanan Vatandaşlara Yardım Eli, <https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/2255> , Erişim Tarihi: 29.01.2020.
- Somali'de Çatışma Mağdurlarına Gıda Yardımı, <https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4577> , Erişim Tarihi: 29.01.2020.
- Somali'deki Selzedelere Kızılay Yardımı, <https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4200> , Erişim Tarihi: 29.01.2020.
- Somalili İhtiyaç Sahiplerine Kıyafet Yardımı, <https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4617> , Erişim Tarihi: 29.01.2020.
- Sosyal Hizmetler, <http://www.kizilay.org.tr/NelerYapiyoruz/sosyal-hizmetler> Erişim Tarihi: 19.05.2019.
- Soysal, M. (1986). *100 Soruda Anayasa'nın Anlamı*, İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Sri Lanka'daki Selzedelere Yardımlar Sürüyor, <https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/2828> , Erişim Tarihi: 30.01.2020.
- STEP, <http://www.step.org.tr/default.asp?c=5&s=11>, 2018 – erişim tarihi: 30.04.2018.
- Sudan'ın Yaraları Türk Köhler'inde Sarılacak,

<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4774> , Erişim Tarihi: 28.01.2020:

şahin, C. (1991), *Türkiye Afetler Coğrafyası*, Ankara: GÜ Yayınları.

şahin, C., Sipahioğlu, ř. (2003), *Doğal Afetler ve Türkiye*, Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

şahin, N. (2009). Afet Yönetimi ve Acil Yardım Planları, İzmir: TMMOB İzmir Kent Sempozyumu, 2-136.

şahin, Y. (2011). *Kentleşme Politikası*, Trabzon: Murathan Yayınevi.

şengün, H. (2007). Afet Yönetimi Sistemi ve Marmara Depremin Sonrasında Yaşanan Sorunlar, Yayımlanmamış Doktora Tezi. *Ankara Üniversitesi SBE*.

T.C. Başbakanlık Afet Ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (2013), *Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP)*.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu Araştırma ve İnceleme Raporu (2009), Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşlarının Teşkilat ve Mali Yapıları, Denetimleri, Organlarının Seçimlerine Dair Esasların Değerlendirilmesi İle Bunların Etkin ve Verimli Şekilde Hizmet Yürütmelerinin Ve Geliştirilmesinin Sağlanması Amacıyla Alınması Gereken Tedbirler, 13.

Tağma, K. (2002). *Siyasi Sistemler, Yönetim Modelleri ve Türkiye*. İstanbul: Timaş Yayınları.

Tağraf, H., Arslan, N.T. (2003). Kriz Oluşum Süreci ve Kriz Yönetiminde Proaktif Yaklaşım, *Cumhuriyet Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 4(1), 149-160.

Talas, M. (2011). Sivil Toplum Kuruluşları ve Türkiye Perspektifi, *TÜBAR-XXXIX, Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi Bölümü*, 388-401.

Tarihçemiz, <http://www.kizilay.org.tr/Kurumsal/tarihcemiz> Erişim Tarihi: 19.05.2019.

Tekeli, İ. (2003), Siyasal Toplum ile Sivil Toplum Arasında Yerini Belirlemede Olan Yerel Yönetimler, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 12(2), 10.

Temel İlkelerimiz, <http://www.kizilay.org.tr/kurumsal/temel-ilkelerimiz> Erişim Tarihi: 19.05.2019.

Temel İlkelerimiz, <https://www.kizilay.org.tr/Kurumsal/temel-ilkelerimiz> , Erişim Tarihi: 12.05.2019.

Tercan, B. (2008). “Afet Bölgelerinde Yeniden Yerleştirme ve İskân Politikaları:

Doğubayazıt Afettede Yerleşim Alanları Uygulama Örneği”, *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Ankara Üniversitesi Ankara.

Tevfik E., Değerliyurt, M. (2009). Türkiye’de Afet Yönetimi, *Doğu Coğrafya Dergisi*, 14(22),149-164.

Tezer, A. (2005). *Acil Durum Yönetimin İlkeleri*, İstanbul: İTÜ Press, İTÜ Afet Yönetim Merkezi Yay.

Tezgider, G. (2005). *Afet Yönetiminde Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü ve Görevleri*, 1. Ankara, Türkiye: Japonya Uluslararası İşbirliği Ajansı (JICA) Türkiye Ofisi, 153-154.

TOKİ, (1993). *Belediyelerde Kriz Yönetimi, Yerel Yönetimlerin Geliştirilmesi Programı El Kitapları Dizisi, Iula-Emme Yayın Bildirimleri, Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği*, Hazırlayan: Emrealp, S. Katkıda Bulunanlar: Holloway, J.A.McK., Mater, B., Öneş, E.R. Ankara: Kent Basımevi.

Toksöz, F. (2008). *İyi Yönetişim El Kitabı*, İstanbul: TESEV Yayınları.

Toprak Karaman, Z. (2016). Afet Yönetiminde Erken Uyarı ve Afet Tipleri, Bütünleşik Afet Yönetimi, (Editörler; Toprak Karaman, Z., Altay, A.), İzmir: İlkem Ofset Yayınları.

Toprak, Z. (2008), *Kent Yönetimi ve Politikası*, İzmir: Birleşik Matbaacılık.

Tosun, G. E. (2001). *Demokratikleşme Perspektifinden Devlet-Sivil Toplum İlişkisi*, İstanbul: Alfa Yayınları.

Trabzon’daki Çığa Müdahale Gecikmedi,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/1775> , Erişim Tarihi: 29.01.2020.

Tunçay, M. (1998). *Sivil Toplum Kuruluşları ile İlgili Kavramlar, Tanzimat’tan Günümüze İstanbul’da STK’lar*, Yücekök, A.N. ve diğ. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.

Tutar, H. (2007). *Kriz ve Stres Yönetimi*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, (www.tdk.gov.tr, Erişim Tarihi: 26.12.2017).

Türk Kızılay Deprem Sonrası Denizli Halkının Yaralarını Sarıyor,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4742> , Erişim Tarihi: 26.01.2020.

Türk Kızılay Yolda Kalan Sürücülerin İmdatına Yetiştii,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4946> , Erişim Tarihi: 01.02.2020.

- Türk Kızılay'dan Depremzedelere Psikososyal Destek,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4938>, Erişim Tarihi:
26.01.2020.
- Türk Kızılay'ı Deprem Vurduğu Irak'a İnsani Yardıma Başladı,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3897>, Erişim Tarihi:
30.01.2020.
- Türk Kızılay'ı Ekipleri Artvin'de Yaraları Sarıyor,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/2211>, Erişim Tarihi:
29.01.2020.
- Türk Kızılay'ı Göç Ve Mülteci Hizmetleri Müdürlüğü (2017), Suriye İnsani Yardım Operasyonu.
- Türk Kızılay'ı Katmandu'daki Depremden Etkilenenlere Yardıma Hazır,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/2008>, Erişim Tarihi:
30.01.2020.
- Türk Kızılay'ı Kış Koşullarında Görev Başında,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/1763>, Erişim Tarihi:
29.01.2020.
- Türk Kızılay'ı 2010-2015 Stratejik Planı,
https://www.kizilay.org.tr/upload/Editor/files/1310989897_web_Turk_Kizilayi_Stratejik_Plan_2010_2015_tr.pdf, 11, Erişim Tarihi: 19.05.2019.
- Türk Kızılay Stratejik Planı 2016-2020, <https://www.kizilay.org.tr/kurumsal/turk-kizilay-stratejik-plani-2016-2020>, 6, Erişim Tarihi: 19.05.2019).
- Türk Kızılay'ı Yangınzede Ailelere Yardım Eli Uzattı,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/2226>, Erişim Tarihi:
29.01.2020.
- Türk Kızılay'ı Yolda Mahsur Kalanları Yalnız Bırakmadı,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/2383>, Erişim Tarihi:
29.01.2020.
- Türk Kızılay'ından Bayram Öncesi Hopa'daki Afetzedelere Gıda Yardımı,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/2239>, Erişim Tarihi:
29.01.2020.
- Türk Kızılay'ından Evi Yanan Aileye Yardım,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/2481>, Erişim Tarihi:
28.01.2020.

- Türk Kızılay'ından Kırgızistan'a Nakdi Yardım,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/2535> , Erişim Tarihi:
30.01.2020.
- Türk Kızılay'ından Nepal'e İnsani Yardım,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/2011> , Erişim Tarihi:
30.01.2020.
- Türk Kızılay'ı Bağış, (<https://kizilay.org.tr/Bagis/>, Erişim Tarihi: 20.03.2020).
- Türkiye Kızılay Derneği Tüzüğü, (2009). md.7.
https://www.kizilay.org.tr/Upload/Editor/files/1235049841_Tuzuk_19_02_2009.pdf.
- Türkiye Kızılay Derneği Tüzüğü, <https://www.kizilay.org.tr/kurumsal/tuzugumuz>,
Erişim Tarihi: 19.05.2019.
- Tüz, M.V. (2001). *Kriz ve İşletme Yönetimi*, İstanbul: Alfa Yayınları.
- Uğur, S. (2011). *Sivil Toplum Kuruluşlarının Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri*, Bursa: Ekin Basım Yayım Dağıtım.
- Uluslararası Yardımlar, <https://www.kizilay.org.tr/neler-yapiyoruz/uluslararasi-yardimlar>, Erişim Tarihi: 12.05.2019.
- Usta, S. (2006). Avrupa Birliği'ne Giriş Sürecinde Sivil Toplum Kuruluşları: Sivil Toplum, Demokrasi ve Güven, Yüksek Lisans Tezi, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- Yangınzede Ailelere Kızılay'dan Yardım,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3488> , Erişim Tarihi:
28.01.2020.
- Yangınzede Köylülere Kızılay'dan Yardım,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3563> , Erişim Tarihi:
28.01.2020.
- Yangınzede Köylünün Yardımına Kızılay Koştı,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3001> , Erişim Tarihi:
28.01.2020.
- Yangınzedelerin İmdadına Kızılay Yetişt,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/1899> , Erişim Tarihi:
29.01.2020.
- Yaprak, Ş., Bacak, B. (2005). *Kadınların Çalışma Yaşamına Katılmanın Araştırılmasında Sivil Toplum Kuruluşların Rolü*, Çanakkale: II. Ulusal Sivil

Toplum Kuruluşları Kongresi Bildiriler Kitabı: Küresel Eşitlik, 419-428.

Yardım Malzemeleri Endonezya'ya Gönderildi,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4347> , Erişim Tarihi:
29.01.2020.

Yatkın, A. (2007). *Küresel Yoksulluğun Çözümünde Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü ve Önemi*, Çanakkale: (IV. Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi, 19-21 Ekim 2007, Küresel Yoksulluk), Bildiriler Kitabı, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, 58.

Yatkın, A. (2013). Bölgesel Kalkınmada Sivil Toplum Kuruluşları ve Kadın Katılımı: Elazığ Örneği Alan Araştırması, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(2), 163-188.

Yavaş, H. (2005). Doğal Afetler Yönüyle Türkiye'de Belediyelerde Kriz Yönetimi, Ankara: Orion Yayınevi.

Yavaş, H. (2001). Doğal Afetler Ve Kriz Yönetimi, *Yerel Yönetim ve Denetim*, 6(2), 54-55.

Yavaş, H. (2005). Türkiye'de Doğal Afetlerin Merkez-Yerel İlişkiler Açısından Yönetim Sorunları, *Dokuz Eylül Üniversitesi, SBE Dergisi*, 7(3), 280-301.

Yemen'de 15.000 Kişiye Daha Gıda Yardımı,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4533> , Erişim Tarihi:
29.01.2020.

Yeni Yılın İlk Saatlerinde Kızılay'dan Yol Yardımı,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/2463> , Erişim Tarihi:
28.01.2020.

Yeşil, A. (2001). *Türkiye'de Çok Partili Siyasi Hayata Geçiş*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayını.

Yıldırım, İ. (2004). *Demokrasi, Sivil Toplum Kuruluşları ve Yönetişim*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 51-136.

Yıldırım, M. (1997). Sivil Toplum ve Devlet. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 27(), 236.

Yıldırım, M. (2003). Sivil Toplum ve Devlet, *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 27(2), 2-245.

Yıldız, Ö. (2004). Sivil Toplum, Demokrasi ve Çoğulculuk. *Sivil Toplum*, 2(5), 85-92.

Yılmaz, A. (1997), Sivil Toplum, Demokrasi ve Türkiye, *Yeni Türkiye*, 3(18), 86-97.

- Yılmaz, A. (2001). *Çağdaş Siyasi Akımlar*, Vadi Yayınları, Ankara, s.328.
- Yılmaz, A. (2002). Afetlerden Önce Gerçekleştirilmesi Gereken Afet Yönetimi Çalışmaları. TİD, 74(435), 211.
- Yılmaz, A. (2003), *Türk Kamu Yönetimin Sorun Alanlarından Biri Olarak Afet Yönetimi*, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Yolda Kalan Vatandaşlara Kızılay Desteği,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3176> , Erişim Tarihi:
28.01.2020.
- Yurtseven, M. (2015). Bilgi Toplumu Olma Yolunda Kütüphane ve Sivil Toplum Kuruluşu Etkileşimi: Türk Kütüphaneciler Derneği Örneği (TKD), Yüksek Lisans Tezi, *Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim dalı*.
- Yücekök, A. N. (1998). *Türkiye’de Sivil Toplum Örgütlerinin Toplumsal Aşamaları ve Süreci*, (Der. Yücekök, A. N., Turan, İ.), Tanzimat’tan Günümüze İstanbul’da STK’lar, İstanbul: Tarih Vakfı Yayımları.
- Yücekök, A.N. (1971). *Türkiye’de Örgütlenmiş Dinin Tabanı*, Ankara: SBF Yayınları.
- 25.000 Afetzedeye Filipinliye Yardım,
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4013> , Erişim Tarihi:
30.01.2020.
- 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu.
- 5253 sayılı Dernekler Kanunu.
- 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu.
- 14633 sayılı Türkiye Kızılay Derneği Tüzüğü.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Duygu Akyüz
Doğum Yeri : Çaycuma/ZONGULDAK
Doğum Tarihi : 20.04.1992
e-posta : duyguuakyuzz@gmail.com
Lisans Eğitimi : Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, İİBF Kamu
Yönetimi/2015
Yabancı Dil : İngilizce

